

Мүһасибәтлыг Һаггында

норматив сәнәдләр
топлусу

3775

Бакы-Ҷанун-2000

Elm və Ədəbi Mərkəzi
„Təfəkkür“ Universiteti
Kitabxana

Мүһасибат учоту һаггында Азәрбајчан Республикасынын Гануну

Гәбул едилиб: 24 март 1995-чи ил , № 998

I Фәсил Үмуми мүддәалар

Маддә 1. Ганунун тәјинаты

Бу Ганун Азәрбајчан Республикасында мүһасибат учотунун дәвләт тәрәфиндән тәнзимләnmәси гәјдасыны, о чүмләдән мүһасибат учотунун тәшклинин вә апарылмасынын үмуми принципләрини, бу сәһәдә мүәссисә, идарә, тәшкилат вә башга тәсәррүфат субъектләринин һуғуғларыны, вәзифәләрини вә мәсулијјәтини, мүһасибат (малијјә) һесабатларынын нәшри гәјдасыны, мүһасибат мәлуматларынын дүжүшүјүнүн тәминатыны вә өлчүләрини мүәјјән едир.

Маддә 2. Мүһасибат учоту вә һесабаты ганунверичилији

Мүһасибат учоту вә һесабаты илә бағлы мүһасибәтләр бу Ганунла вә Азәрбајчан Республикасынын диқәр ганунверичилик актлары илә тәнзимләнир.

Мүһасибат учоту һаггында Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә мүәјјән едилмиш гәјдалар Азәрбајчан Республикасынын бәјнәлхалг мүғавиләләриндә мүәјјән едилмиш гәјдалардан фәргли олдугда Азәрбајчан Республикасынын бәјнәлхалг мүғавиләләринин гәјдалары тәтбиг едилир.

Маддә 3. Мүһасибат учотунун әсас аңлајышлары

Мүһасибат учоту мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә башга тәсәррүфат субъектләринин әмлақынын, өһдәликләринин, капиталынын, дөвријјә вә сайтләринин вә үмумијјәтлә, бүтүн малијјә тәсәррүфат фәалијјәтинин, натурал кәстәричиләр әсасында, пул ифадәсиндә, фәсиләсиз, башдан-баша, сәнәдләшдирилмиш вә мүһасибат реқистрләриндә гаршылыгы әлағәләндирилмиш бүтүн тәсәррүфат әмәлијјатларынын мүһасибат һесабыларында икили јазылыш үсулу илә јығылмасы вә гәјдаја салынмасы системини өзүндә әкс етдирир.

Бу Ганунда истифадә олуан әсас аңлајышлар ашағыдакылардыр:

тәсәррүфат әмәлијјатлары : мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә башга тәсәррүфат субъектләринин әмлақыны, капиталыны, өһдәликләрини, онларын һәрәкәтини, малијјә нәтичәләрини вә үмумијјәтлә, малијјә-тәсәррүфат фәалијјәтини ајры-ајрылыгыда өзүнә әкс етдирә билән фактлардыр;

илкин сәнәдләр : тәсәррүфат әмәлијјатларыны вә онларын апарылмасы үчүн рәһбәрлијин (саһибкарын) кәстәришини тәсдиғ едән јазылы шәһадәтнамәдир;

мүһасибат учоту реқистрләри : тәсәррүфат әмәлијјатларынын илкин учот сәнәдләрнә әсасән системләшдирилмәсидир;

Диггәт

маддә – бу шрифт мәтндән чыхарылманы,

маддә – бу шрифт исә мәтнә едилән дәјишиклик вә әләвәни билдирир.

борч верилмеси вә с. илә әлагәдар мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә башга тәсәррүфат субъектләринин инвестисия гојулушларыдыр.

илкин дәјәр : алынмасы, гурашдырылмасы вә башга аналожи хәрчләри дә дахил етмәклә әмлакын, объектин әлдә едилмәсинә чәкилән фактики мәсрәфләрдир.

бәрпа дәјәри : мөвчуд вахтда истифадәси зәрури олан дөвријјәдәнкәнар активләрин мүмкүн мәсрәфләринин гижмәтләндирилмәсидир.

малијјә (мүһасибат) һесабаты : мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә башга тәсәррүфат субъектләринин әмлакынын, малијјә вәзијјәтинин, тәсәррүфат фәалијјәтинин нәтичәләринин вә с. истифадәчиләр (сәһмдарлар, кредиторлар, саһибкарлар, дөвләт оргайлары вә с.) үчүн тәјин едилмиш формаларда өз әксини тапа билән мүһасибат учотунун фактики вә дүзкүн тәсдиг олунмуш кәстәричиләринин јекуиларынын мөчмујудур.

мүһасибат балансы : һесабат дөврүнүн сон күнүнә мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә диқәр тәсәррүфат субъектләринин әмлак вә малијјә вәзијјәтинин әкс етидрән малијјә һесабаты формасыдыр.

Маддә 4. Мүһасибат учотунун мөчбурилији

Азәрбајҗан Республикасынын әразисиндә мәнфәәтлә, јахуд мәнфәәтсиз ишләмәк мөгәсидилә саһибкарлыг фәалијјәти вә ја башга фәалијјәтлә мәшғул олан, һүгути шәхс сајылан, јахуд һүгути шәхс сајылмајан табечилијиндән вә мүлкијјәт формасындан асылы олмајараг фәалијјәт кәстәрән бүтүн тәсәррүфат субъектләри (мүәссисәләр, идарәләр, тәшкилатлар вә башгалары бу Ганунда бундан сонра мүәссисә адландырылачагдыр) бу Гануна ујғун мүһасибат учоту апармаға борчлудурлар.

Маддә 5. Мүһасибат учотунун объектләри

1. Мүһасибат учотунун объектләри ашағыдакылардыр:

пул вә натурал ифадәдә истифадәдә олан вә олмајан әмлак (ичарәјә кәтүрән, бағышланылан, әвәсиз верилән вә с. сәрвәтләр дә дахил олмагла);

истеһсалат еһтијатлары вә мәсрәфләри, һазыр мөһсулар;

гејри-мәдди активләр;

пул вәсаитләри, гижмәтли кағызлар, һүгути вә физики шәхсләрлә һесаблашмалар, инвестисия гојулушлары;

нөвләр вә дөврләр үзрә кәлир вә хәрчләр, мәнфәәт вә зәрәрләр, мәнфәәтин истифадәси (бөлкүсү, јығымы), зәрәрләрни өдәнилмәси;

әсас вәсаитләрин, азијмәтли әшјаларын, гејри-мәдди активләрин кәһнәлмәси (амортизасиясы);

кредитләр вә диқәр борчлара кәрә өһдәликләр, малијјә тәхсисатлары вә онларын истифадәси;

низамнамә фонду да дахил едилмәклә мүәссисәләрни еһтијатларынын вә диқәр фондларынын јарадылмасы, истифадәси вә мүһасибат учотунун һесабатына ујғун диқәр объектләр.

2. Мүһасибат учотунун һесабатына ујғун олараг бу маддәнин биринчи бәндиндә нәзәрдә тутулан мүһасибат учотунун объектләри һөкмән синтетик, аналитик вә субһесабларда, мүһасибат рејистрләриндә тарихылыгын әһәмиәти

сабат мәлуматларынын доғрулуғу мүәссисә рәһбәринин әмри илә тәјин едилмиш комиссија тәрәфиндән јохланылыб дүрүстләшдирилдикдән вә актла рәсмиләшдирилдикдән сонра јени тәјин едилмиш баш мүһасибә (о олмадыгда исә мүәссисә рәһбәринин әмри илә баш мүһасибин ишләри һавалә едилмиш ишчијә) тәһвил верилир. Акт азы үч нүсхәдән ибарәт тәртиб едиләрәк мүәссисә рәһбәри тәрәфиндән тәсдиғ едилир вә биринчи нүсхәси мүһасибатда сахланылыр.

Маддә 11. Сәрбәст мүһасиб

1. Сәрбәст мүһасиб Азәрбајҗан Республикасы Мүһасибләр Палатасынын вердији лисензијаја әсасән республика әразисиндә мүһасибат учоту әмәлијјатлары апармағ һүғуғу әлдә етмиш физики шәхсдир.

2. Сәрбәст мүһасибин статусу, һүғуғ вә вәзифәләри Азәрбајҗан Республикасынын гануну илә мүйјән едилир.

III Фәсил

Мүһасибат учотунун сәнәдләшдирилмәси вә реҗистрләри

Маддә 12. Илкин учот сәнәдләри

1. Тәсәррүфат әмәлијјатларынын баш вермәси фактыны әкс етдирән илкин учот сәнәдләри мүһасибат учоту реҗистрләрнндә јазылышлар үчүн әсас һесаб олунур.

Илкин сәнәдләр (о чүмләдән кағыз вә машинала охунан мәлумат дашыҗычылары) өзүндә ашағыдакы зәрури реҗизитләри әкс етдирмәлидир:

сәнәдин (форманын) ады, нөмрәси, коду, тәртиб едилмә јери вә тарихи, сәнәд тәртиб едилән мүәссисәнин ады, тәсәррүфат әмәлијјатларынын мәзмуну вә әлчүләри (натурал вә пул ифадәсиндә), тәсәррүфат әмәлијјатларынын баш вермәси, тамамланмасы вә онун рәсмиләшдирилмәсинин дүзкүнлүҗү үчүн мәсул шәхсләрин вәзифәләри, сојады, ады, атасынын ады, шәхсн имзалары вә башга әләмәтләри.

Әмәлијјатларын характериндән вә учот мәлуматларынын ишләнмәси технолоҗијасындан асылы оларағ илкин сәнәдләрә әләвә реҗизитләр дахил едилә биләр.

Илкин сәнәдләр әмәлијјатларын баш вердији анда, бу мүмкүн олмадыгда исә әмәлијјатлар билаваситә гуртардыҗдан сонра тәртиб едилмәлидир.

Сәнәдләрин кејфијјәтли тәртибатына, онларын вахтында мүһасибат учотунда әкс етдирилмәси үчүн мүйјән едилмиш мүддәтләрдә тәғдим едилмәсинә, сәнәдләрдәки мәлуматларын доғрулуғуна мәсулијјәти һәмин сәнәдләри һазырламыш вә имза етмиш шәхсләр дашыҗырлар.

Илкин сәнәдләрә әсасән мәлуматлары ишләјиб гајдаја салмағ вә онлара нәзарәт етмәк үчүн иҗмал учот сәнәдләри һазырланмалыдыр. Бу сәнәдләр кағызда вә машина мәлумат дашыҗычыларында тәртиб едилә биләр.

Пул вә һесаблашма сәнәдләрини, малијјә вә кредит әһдәликләрини мүәссисәнин рәһбәринин тәсдиғ етдији сијаһыја әсасән имза етмәк һүғуғу олан ән азы ики шәхс имзаламалыдыр.

Биринчи имза мүәссисәдә үмуми рәһбәрлик функцијасыны иҗра едән шәхсә, икинчи имза исә мүһасибата рәһбәрлик функцијасыны иҗра едән шәхсә

едиле билер.

3. Баш китабыи, снитетнк hesabлар үзрө дөвријје чөдвөлинин дүзкүн төр-тнбатына, һабелә мұһасибат рекистрлөринин вө онларда әкс етдирилмиш мө-луматларыи горунуб сахланмасына баш (сәрбөст) мұһасиб, јахуд хусусән бу ишлөр үчүи мүүссисә рәһбөри төрөфиндөн рәсми төјин едилмиш шөхс чаваб-деһдир.

Маддә 14. Әмлакын вө өһдәликләрин инвентаризасијасы

1. Мүүссисә мұһасибат учоту вө hesabатыныи доғру вө дүзкүнлујуну тәсдиг етмәк үчүн дөври олараг өз әмлакынын, өһдәлјинии, hesabлашмаларыиын, ка-питалыиын вө с. мадди сәрвөтлөринии вө үмумијјөтлә, балаисын бүтүн актив вө пассив маддөлөринин инвентаризасијасыиы апармалыдыр.

2. Инвентаризасијанын апарылмасы мөчбури олан һаллардан башга hesabат илиндө инвентаризасијаларын сајы, онларын апарылма тарихләри, һөмин ин-вентаризасијаларын һәр бириидө јохланылачаг әмлакын вө өһдәликләрин сн-јаһысы мүүссисә төрөфиндөн мүүјјөн едилир.

3. Инвентаризасијанын апарылмасы ашағыдакы һалларда мөчбуридир:

мүүссисә әмлакыны ичарөјө вердикдө, сатын алдыгда, сатдыгда, һабелә дөвлөт вө ја бөлөдијје мүүссисәси, сөһмдар чөмијјети, јахуд башга мүүссисә кими јенидөн тәшкил едилдикдө;

иллик мұһасибат hesabатынын төртибиидөн өввөл 01 октјабрдан тез олма-јараг әмлакын вө өһдәликләрин мөвчуд вөзијјөтинин тамамыдө башдан-баша јохланмасы мөгсәдилә инвентаризасија кечиридикдө;

мүүссисә лөғв едилөркөн, лөғв балансы төртиб едилмөминшдөн өввөл вө Азәрбајчан Республикасы ганунверичилнјииидө нөзөрдө тугулан дикөр һалларда; мадди мәсул шөхслөр дөјишилдикдө вө јахуд мөзунијјөтө кетдикдө (ишлә-рнин гөбулу вө төһвили күнү);

оғурлуғ вө ја сун-истиғадө, һабелә сәрвөтлөрин хараб олмасы фактлары мүүјјөн едилдикдө;

јанғын, јахуд төбии фәлакөт һаллары баш вердикдө;

сәрвөтлөр јенидөн гижмөтлөндиридикдө;

мөһкөмөнин мувафиг гөрары, мүстөнтигин гөрары вө ја прокурорлуғун ја-зылы көстөрнши олдугда;

өзөллөшдирмө заманы, саһибкар вө һугуи шөхс статусу дөјишилдикдө ин-вентаризасија төрөфлөрнн разылығы илө јахуд, дөвлөт әмлакынын идарөетмө органларынын төләби илө һөјата кечнрилир.

4. Әсас вөсаитлөр үч илдөн бир, кнтабхана фонду исә беш илдөн бир ин-вентаризасија едиле билер.

5. Мүүссисә инвентаризасијанын башландығы вө гуртардығы мүддөт өрзнидө јени јаранан мадди сәрвөтлөрин һәрәкөти үзөриидө нөзарөти төмин едир.

6. Инвентаризасија вө дикөр јохламалар замаиы фактики әмлакын мұһаси-бат учоту мөлуматларыидан конарлашан мөблөглөрн ашағыдакы гајдада төн-знмлөнир:

әсас вөсаитлөрдөн, мадди сәрвөтлөрдөн, пул вөсаитлөрнндөн вө дикөр әм-лаклардан артыгкәлмөлөр, онларын сөбөблөри вө төгсиркар шөхслөр мүүјјөн-лөшдирилмөклө онлар истисмарда олдуғу јердө мадди мәсул шөхсин hesabына

и) анбарда өмтөө-матернал гижмөлөрүнүн сахланмасында вә ја техноложипросессде иштнрак едөн ваһидинни дөјөрн мувафиг норматив сөнөдлөрлө мүйөјөнлөшдирилмиш өсас вөсаитлөрүн дөјөрүннн минимум һөддиндөн ашағы олан таралар;

к) дөјөриндөн асылы олмајараг кирајөјө вермөк үчүн төјин едилмиш өшјалар;

л) чаван вә көкөлдилмөкдө олан һөјванлар, гушлар, довшанлар, хөзли һөјванлар, ары аиләләри вә төчрүбө үчүн сахланылан һөјванлар;

м) тинкликдө көчүрмө мөгсөдилө әкилмиш чоһиллик өкмөлөр.

9. Мүөссисәдө, бу маддөнин 8-чи бөндиндө нөзөрдө тутулуш өмөк васитлөри, өшјалары (8-чи бөндин «е», «к» вә көһнөлмө һесаблинмајан «л», «м» јарымбөндлөриндөн башга) анбардан истисмара верилдикчө онларын ваһидиннин, јахуд дөстинин дөјөрүннн 50 %-и мигдарында көһнөлмө һесаблинмагла, галаи 50 %-и исә истисмар мүддөтиндө јарарсыз олуб силиндикчө (мүмкүн истифадө дөјөри чыхылмагла) хөрчлөрө аид едилир.

Ваһидиннн вә дөстинин дөјөри мувафиг норматив сөнөдлөрлө мүйөјөнлөшдирилмиш өсас вөсаитлөрүн дөјөрүннн минимум һөддиннн ијирмидө бир һиссөси гөдөр олан азгимөтли өшјалар истисмара верилдикчө онларын дөјөрүннн бирбаша мөсрәфлөрө аид етмөк олар. Истисмар вахты бу өшјаларын горунуб сахланынмасыннн төмни етмөк мөгсөди илө мүөссисәдө онларын һөрөкәти үзөриндө лазыми ивэрәт төшкил едилир.

Фәрди сифаришлөрүн, јахуд мөмулатларын серијалы вә ја күтлөви истиссалы үчүн дүзөлдилмиш хусуси механизмлөр вә аләтлөр истисмара верилдикчө онларын дөјөри мүөссисә төрөфиндөн мүйөјөн едилмиш хусуси нормалара мувафиг олараг өдөнилир. Буларын дөјөрүннн бирбаша мөсрәфлөрө аид едилмөсинө дө јол верилир.

Кирајөјө верилөн өшјаларын дөјөри онларын хидмөт мүддөтлөриндөн асылы олараг көһнөлмө һесаблинмасы јолу илө өдөнилир.

10. 8-чи бөндө нөзөрдө тутулуш өшјалар вә сөрвөтлөр мүһасибат учоту вә һесабатында илкин дөјөри, јөнн онларын алынмасы, тикилмөси, јахуд һазырланмасына чөкилөн фактики хөрч мөблөглөрн үзрө өкс етдирилир. Мүөссисәдө бу өшјаларын вә сөрвөтлөрүн көһнөлмө мөблөги учот вә һесабатда ајрыча өкс етдирилир.

11. Мүөссисөннн гејри-мадди активлөрннә төсәррүфат фәалијјөтиндө узун мүддөт истифадө едилөн, көлнр көтирөн, торпаг саһөлөрнндөн, төбии еһтијатлардаи (сөрвөтлөрдөн) истифадө һүгулары, патентлөр, лисензијалар, «ноу-һау», програм мөһсуллары, инһисар вә интијаз (үстүнлүк) һүгугу (хусусн фәалијјөт нөвүнө верилөн лисензијалар да дахил олмагла), төшкилати хөрчлөр, тиچارөт маркалары, өмтөө нишанлары вә с. аиддир.

Гејри-мадди активлөр учот вә һесабатда онларын алынмасына вә планлы мөгсөдлөрө ишләнмөси үчүн дүзөлдилнб јарарлы һала салынмасына чөкилөн хөрчлөрлө (илкин дөјөрилө) өкс етдирилир вә истифадө едилдикчө онларын дөјөри истисмар мүддөтиндөн асылы олараг мүөссисә төрөфиндөн мүйөјөн едилмиш хусуси көһнөлмө нормалары өсасында һәр ај (бөрабөр мигдарда) көһнөлмө һесаблинараг мөһсулун (хидмөтнн) дөјөрүнө, төдавүл хөрчлөрүнө си-

2. Күтлөви вә серијалы истехсалда битмөмиш истехсал балансда норматив (план) истехсал маја дөјөри үзрә, јахуд мүстөгим (бирбаша) хәрч мадделәри үзрә, һабелә хаммал, материал вә жарымфабрикатларын дөјөри үзрә әкс етдирилә биләр.

Төк-төк мөһсул истехсалы заманы битмөмиш истехсал балансда фактики истехсал хәрчләрн үзрә әкс етдирилир.

3. Һесабат дөврүндә чөкилмиш, лакин кәләчөк һесабат дөврләринә аид олан хәрчләр һесабатда ајрыча маддә үзрә кәләчөк дөврләрин хәрчләри кимн әкс етдириләрөк, онларын аид олдуғу мүддәт әрзиндәки истехсал вә ја тәдавул хәрчләринә, јахуд мұвафиг вәсаит мәнбөјинә аид еднлир.

Маддә 21. Фондлар вә еһтијатлар

1. Низамнамә капиталы мүәссисә јарадыларкөн, тәсис сәнәдләри илә мүөј-јөн едилмиш һөчмдә онун фәалнјјәтини тәмнин етмәк үчүн мүәссисәнин әмла-кына иштиракчыларын (саһибкарларын) гојдуғу пәјларын (пул ифадәсиндә) мөчмјуну өзүндә әкс етдириләр.

Низамнамә капиталы вә низамнамә капиталына гојулушлар үзрә иштиракчыларын (саһибкарларын) фактикин борчлары учот вә һесабатда ајрыча әкс етдирилир.

2. Мүәссисә нәзәрдә тутулмајан итки вә зәрәрләри өдөмәк үчүн мәнфәәт һесабына мүөјјөн едилмиш гәјдада еһтијат фонду јарадыр.

Бу фондун вәсаитинин истифадә олунмамыш галығы нөвбәти илә кечир.

3. Мүәссисә еһтијат мөбләғләрини тәсәрруфат фәалнјјәтинин нәтичәләринә аид етмәклә дикәр мүәссисәләрлә мөһсуллара, маллара, ишләрә вә хидмәт-ләрә кәрә һесаблашмалар үзрә шүбһәли борчлар үчүн еһтијат фонду јарада биләр.

Шүбһәли борчлар мүәссисәнин мұтавилә илә мүөјјөн едилмиш мүддәтдә өдәнилмөјөн вә мұвафиг тәминаты олмајан дебитор борчлары һесаб олунур.

4. Шүбһәли борчлар үчүн еһтијат һесабат илинин ахырында мүәссисәнин дебитор борчларынын инвентаризасијасынын нәтичәләри әсасында јарадылыр.

Еһтијатын һөчми һәр бир шүбһәли борч үзрә ајрылығда, борчлунун малиј-јә вәзијјәтиндөн (өдөмә габилјјәтиндөн) вә борчун там, јахуд гисмөн өдәнил-мәсн еһтималындан асылы оларағ мүөјјөн едилир.

Әкәр бу еһтијатларын һәр һансы бир һиссәси шүбһәли борчларын еһтијаты-нын јарадылдығы илдән сонракы илнн ахырынадәк истифадә едилмәзсә, онда хәрчләнмөмиш мөбләғ мұвафиг илнн мәнфәәтнә бирләшдирилир.

5. Һесабат дөврүнүн истехсал, јахуд тәдавул хәрчләринә гаршыдакы хәрч-ләри бәрабәр өлчүдә дахил етмәк мөгсәдилә мүәссисә ишчиләрнин гаршыдакы мезуннјјәтләринин өдәнилмәсинә, узун мүддәт хидмәтә кәрә илик мұкафат-ларын верилмәсинә, әсас вәсаитләрин тәмир хәрчләринә, сәнәјенин мөвсүми саһәләриндә һазырлығ ишләри үзрә истехсал хәрчләринә, кирајә едилмиш әшјаларын тәмири үзрә гаршыдакы хәрчләрә, илнн јекунуна кәрә мұкафатла-рын өдәнилмәсинә вә с. мөгсәдләрә кәрә (Азәрбајҗан Республикасынын мұ-вафиг норматив актлары әсасында мұхтәлиф саһәләрин истехсалат спесифика-сына ујғун хәрчләрин тәркибинә дахил едилән вә мөһсулун, ишин вә хидмә-тин маја дөјәриндә нәзәрдә тутулан) еһтијат фонду јарада биләр.

нин) сатышындан олан мөнфөөти (зэрэри), һәмчинин гејри-сатыш өмөлијјатларындан көлөн көлнрлэри (бу өмөлијјатлар үзрө хөрч мөблөглэри чыхылмагла) чөмлөшдирнр.

2. Мөһсулларын (иш вө хидмөтлэрин) вө малларын сатышындан мөнфөөт (зэрөр) Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилији илө мөүјјөн едилмиш веркилөр вө дикөр мөчбури өдөнишлөр нөзөрө алынмадан гүввөдө олан гиј-мөтлөрлө мөһсулларын (иш вө хидмөтлэрин) сатышындан көлөн көлнрлө онларын истөһсалына вө сатышына чөкилөн хөрчлөр арасындакы фөрг кими мөү-өјјөн едилнр.

Сатышдан көлөн көлнр мөүссисөнин төсөррүфат хүсусијјөтиндөн вө багланмыш мугавилөлөрин шөртлөриндөн асылы олараг ја сатылмыш (јөни нағд-сыз һесаблашма заманы мөүссисөнин банкдакы һесаблашма, јахуд чари һеса-бына өдөниш сөнөдлөри өсасында дахил олан мөблөглөр үзрө вө ја нағд һеса-блашма заманы мөүссисөнин кассасына дахил олан мөблөглөр үзрө) дөјөри өдөнилмиш мөһсуллара, маллара, ишлөрө, хидмөтлөрө керө ја да жүклөниб көндөрилмиш мөһсуллара, маллара, төһвил верилмиш ишлөрө, көрүлмүш хид-мөтлөрө керө өдөниш сөнөдлөри алычыја (сифаришчијө) төгдим едилдикчө (өдөнилмөмиш) мөүјјөн едилнр.

3. һесабат илиндө ашкар едилмиш, лакин кечмиш иллэрин өмөлијјатларына анд олан мөнфөөт, јахуд зэрөр һесабат илинин төсөррүфат фөалијјөтинин нөтичөлөринө дахил едилнр.

4. һесабат дөврүндө алынмыш, лакин көлөчөк һесабат дөврлөринө анд олан көлнрлөр учот вө һесабатда ажры маддө үзрө көлөчөк дөврлэрин көлнрлэри ки-ми өкс етдирлир. Бу көлнрлөр онларын анд олдуғу һесабат дөврү көлөн заман һөмин дөврүн төсөррүфат фөалијјөтинин нөтичөлөринө дахил едилмөлидир.

5. һесабат дөврүнүн баланс мөнфөөти (зэрэри) вө онун истифадөси баланс-да ажрыча өкс етдирлир. Балансын пассивиндө алынмыш мөнфөөт вө онун аванс олараг истифадөси, бөлүшдүрүлмөмиш мөнфөөт, балансын активиндө исө фактики алынмыш зэрөр көстөрилир. Балансын јекунуна анчаг һесабат илинин вө кечмиш иллэрин өдөнилмөмиш зэрэри вө ја бөлүшдүрүлмөмиш мөнфөөти дахил едилнр.

V Фөсил

Өмлакын гијмөтлөндирилмөси, капитал вө малијјө гојулушлары

Маддө 24. Мүһасибат учотунда гијмөтлөндирмөнин зөрурлији

1. Мөүссисө өзүнүн өмлакыны, капиталыны, өһдөликлэрини, дөвријјө активлэрини, фондларыны вө бүтүн малијјө-төсөррүфат фөалијјөтиндөки төсөр-рүфат өмөлијјатларыны мүһасибат учотунда вө һесабатында дүзкүн өкс етдир-мөк үчүн һөкмөн онлары илкнн вө ја бөрпа (базар гијмөтлэринө ујун) дөјөри илө дүзкүн гијмөтлөндирилмөсини вө лазыми дөврлөрдө јенидөн гијмөтлөнди-рилмөсини төмин едир.

2. Гијмөтлөндирмөнин үсуллара бу Гануна, мүһасибат учотунун стандарт-ларына вө Азәрбајчан Республикасынын дикөр ганунверичилик актларына уј-ғун мөүјјөн едилнр.

3. Мөүссисөнин өмлакынын, капиталынын, өһдөликлэринин, дөвријјө актив-лэринин, фондларынын вө төсөррүфат фөалијјөтиндөки бүтүн төсөррүфат өмө-

дирилмәсини мұһасибат рекистрләринә ујғун сәнәдләшдирәрәк вахтлы-вахтлында мұһасибата тәғдим едир.

4. Анбарда чоҳдан галымыш мал галығларынын сатышы заманы оиларын дөјөрн (дөвләт тәрәфиндән тәнзимләнән гижмәтләрдән башга) өн азы һөмин күнә истәһсалдан бурахымыш ејниадлы (чешидли, һөвлү, маркалы) сонунчу малын (һазыр мөһсулун) гижмәтн илә гижмәтләндирилир.

5. Дөврийә активләринин галығларынын гижмәтләндирилмәси вә лазым кәлдикдә јенидән гижмәтләндирилмәси заманы гижмәт артымы Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә башга һаллар нөзәрдә тутулмадыгда мүәссисәнин мөнфәәтинә аид едилир.

6. Мадди дөврийә активләринин кәјфијјәтинин вә гижмәтләринин ашағы салынмасындан иткиләр, фонд биржаларында гижмәти тәјин едилмиш гижмәтли кағызларын дөјөрнин азалдылмасы, валјута мөзәннәләринин ашағы дүшмәсиндән јаранан зәрәрләр Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә дикәр һаллар нөзәрдә тутулмадыгда мүәссисәнин зәрәринә аид едилир.

Маддә 27. Амортизасија олунан өмлакын гижмәтләндирилмәси

1. Әсас вәсаитләр вә гејри-мадди активләр там илкии дөјөри илә учота гәбул олуноурлар.

2. Әсас вәсаитләрин вә гејри-мадди активләрин дөјөри онларын хидмәт мүддәтинә кәрә һесаблинмыш көһнәлмә (амортизасија) нормалары вә ја Азәрбајчан Республикасы Назирләр Кабинети тәрәфиндән тәсдиг едилмиш көһнәлмә (амортизасија) нормалары илә өдөнилир. Торпаг саһәләринин дөјөринә көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмыш. Азгижмәтли өщјалар үзрә көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмасы садәләшмиш методла һөјата кечирилир.

3. Мүәссисә Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә нөзәрдә туллан һалларда әсас вәсаитләри јенидән гижмәтләндирир.

Јенидән гижмәтләндирмә заманы илкии дөјөрлә бәрпа дөјөри арасындакы фәрг мүәссисәнин сәрәнчамында галыр вә Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијинә мұвафиг олараг лазымы мөгсәдләрә јөнәлдилир.

4. Мүәссисәләр Азәрбајчан Республикасы Малијә Назирлијинин разылығы илә көһнәлмә (амортизасија) нормаларыны артырмагла (бу артым ики дөфәдән чоҳ ола билмәз) сүрәтләндирилмиш көһнәлмә (амортизасија) нормалары тәтбиг едә биләр. Көһнәлмә (амортизасија) мөбләғләри мүәссисәнин тәсәррүфат фәалијјәтнә мөнфи тәсир етдији һалларда Азәрбајчан Республикасы Малијә Назирлијинин разылығы илә көһнәлмә (амортизасија) нормаларына азалдылма өмсаллары (бу өмсаллар 0,5-дән ашағы ола билмәз) тәтбиг едә биләр.

5. Сатыналма һүтугу олан (мұғавиләдә башга һаллар нөзәрдә тутулмадыгда) узун мүддәтә ичарәјә көгүрүлмүш әсас вәсаитләрин дөјөри ичарә (ичарә мүддәтиндә мұғавилә әсасында ичарәјә всрәнә өдөнилән фанз мөбләғиндән башга) мүддәтиндә бәрәбәр мигдарда көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмагла өдөнилә биләр.

Маддә 28. Капитал вә малијјә гојулушлары

1. Капитал гојулушларынын тәркибинә тикипти-гурашдырма ишләринә мөсрәфләр, аваданлығларын, аләтләрин, инвентарларын алынмасы вә с. әсаслы ишләр (лајиһә-ахтарыш, кәоложи-көщфијјат вә газма ишләри, тикинти илә өләғәдар торпаг саһәләринин ајрылмасы вә көчүрүлмә үзрә хәрчләр, јени тикилән мүәссисәләр үчүн кадр һазырлығы вә с.) дахил едилир. Капитал гоју-

Маддә 30. Кировлар вә тәминатлар

1. Киров кими гојулан әмлакын дәјәри (пул вәсаитләри дә дахил олмагла) мүәссисәдә башга әмлак кими ајрыча учота алыныр.

Әмлак, јахуд пул кирову олмадан верилмиш тәминатлар мүһасибат учотунда ајрыча балансархасы һесаблирда әкс етдирилир.

2. Киров көтүрүлмүш әмлаklarын дәјәри (пул вәсаитләриндән башга) ајрыча балансархасы һесаблирда әкс етдирилир. Киров кими көтүрүлмүш пул вәсаитләри вә валјута сәрвәтләри хүсуси олараг баланс һесаблирында алынмыш тәминатларын мәбләғи кими әкс етдирилир.

VI Фәсил

Малијјә (мүһасибат) һесабаты

Маддә 31. Малијјә (мүһасибат) һесабатларының тәркиби

1. Мүәссисәләрин (бүдчә идарәләриндән башга) малијјә һесабатларының тәркиби әсасән мүһасибат балансындан вә она әлавә едилән малијјә нәтичәләри (мәнфәәт вә зәрәрләр) вә онларын истифадәси, әмлакын, фондларын, дөвријјә вәсаитләринин, хүсуси капиталын, пул вәсаитләринин, гејри-мәдди активләрин, малијјә вә капитал гојулушларының вә саир актив вә пассивләрин һәрәкәти һағгында һесабатлардан һибәрәтдир.

Бу һесабатлара, мүһасибат учоту стандартларына мүвафиг олараг башга һесабат формалары вә изаһатлар әлавә едилә биләр.

Балансын актив вә пассив мәддәләри арасында гаршылығлы әвәзәтмәләр (өдәнишләр) апармаг гадағандыр.

Малијјә (мүһасибат) һесабатларының нүмунәви формалары вә онларын долдурулмасы гајдалары Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији төрәфиндән мүәјјән едилир.

Азәрбајҗан Республикасының назирлик вә баш идарәләри Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијинин разылығы илә нүмунәви формалара әлавә олараг өз системләриндәки мүәссисәләрин спесификасына ујғун хүсусиләшдирилмиш мүһасибат һесабаты формалары мүәјјән едә биләр.

2. Банк, сығорта, верки вә дикәр дәвләт органлары илкин учотун апарылмасы барәдәки тәлиматлары, мүһасибат (малијјә) һесабатларыны, онларын долдурулмасы гајдаларыны Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијинин разылығы илә тәсдиг едир.

3. Мүәссисәләр малијјә (мүһасибат) һесабатларына әлавә етдикләри изаһатларда истәһсалат, малијјә-тәсәррүфат фәалијјәтинин там вә ајдын тәһлилин вә нөвбәти һесабат илиндә өзләринин учот сijasәтиидәки дәјншикликләр барәдә мәлуматлары әкс етдириләр.

Маддә 32. Һесабат дөврү

Бүтүн мүәссисәләр үчүн һесабат или 01 январдан 31-и декабр да дахил олмагла олан дөвр сајылыр. Ил әрзиндә јени јарадылан мүәссисәләр үчүн биринчи һесабат или онларын һүғуги шәхс статусуна малик олдуғу тарихдән 31-и декабр да дахил олмагла олан дөвр, 01 октябрдан сонра јени јарадылмыш (ләғв едилмиш, јенидән гурулмуш мүәссисәләр вә онларын структур бөлмәләринин

ја табе олдуглары јухары органлар, јахуд хесабат алмаг һугугу олан дөвлөт органлары мүејјөн едир.

Харичи инвестисиялы мүөссиселер илик малијје (мүһасибат) хесабатыны хесабат илиндөн сонракы март ајынын 15-не, төһсиседичи сөнөдлөрдө нәзәрдә тутулу муш гәјдада мүөссисөннин һәр бир иштиракчысына (саһибкарына), дөвлөт верки мүфөттишлији органларына вә дөвлөт статистика органларына төгдим едирләр.

5. Бүдгәдөн малңјјөлөшөн назирликләр, баш идареләр вә дикөр идарәетмә органлары бүдгә идарәлөринин хөрч сметаларынын ичрасы һагтында ајлыг, рүблүк вә илик ичмал малијје (мүһасибат) хесабатларыны мувафиг олараг Азәрбајчан Республикасы Малијје Назирлијинә онун тәрәфиндөн мүејјөн едилмиш мүддәтлөрдә төгдим едирләр.

Азәрбајчан Республикасынын назирликләрн вә баш идарәләри онларын табелијиндәки тәшкилатлар үзрә ичмал рүблүк мүһасибат хесабатларыны хесабат дөврү гуртардыгдан сонра 45 күндөн кеч олмајараг, илик мүһасибат хесабатларыны исә хесабат илиндөн сонракы апрел ајынын 25-дөн кеч олмајараг Азәрбајчан Республикасы Игтисадијат Назирлијинә, Малијје Назирлијинә, Дөвлөт Статистика Комитәсинә вә Баш Дөвлөт Верки Мүфөттишлијинә төгдим едирләр.

Маддә 35. Малңјје (мүһасибат) хесабатларынын нәшри

Мүөссисөннин малијје (мүһасибат) хесабатлары, онларын доғру вә дүзкүнүгү мүстәгил һугугу олан мувафиг нәзәрәтедичи органлар тәрәфиндөн тәсдиг едилдикдән сонра һугуги вә физики шөхсләр, һабелә бүтүн марағы олан истифадәчиләр, иштиракчылар вә башга органлар үчүн ачыг нәшр едилә биләр.

Маддә 36. Ләғв олунмуш мүөссисәләрин малијје (мүһасибат) хесабатлары

1. Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијинә ујғун олараг мүејјөн едилмиш гәјдада ләғв едилән мүөссисә (мүфлисләшмә, көнүлдү ләғв вә дикөр әсаслар) мөһкәмөннин мүфлисләшмәни елан етдији тарих, јахуд ләғв һагтында гәрар гәбул олунаркөн мүејјөн едилмиш тарих үчүн јекун ичмал малијје (мүһасибат) хесабатыны төртиб едир.

Мүөссисәләрин ләғви үзрә әмәлијјатларын учотуна, ләғв балансы вә малијјә (мүһасибат) хесабатларынын төртибинә кәрә мәсулијјәти мүөссисөннин ләғвини апаран ләғв комиссијасы дашыјыр.

Мүөссисөннин әмлақы ләғв комиссијасынын төјин етдији гижмәтләрлә (јәни әмтәләрин вәзијјәтинин фактики мүмкүн сатыш гижмәти нәзәрә алынмагла) әкс етириләр.

Үмидсиз борчлар вә зәрәрләр ләғв балансына дахил едилмир.

Ләғв олунан мүөссисәләрин әһдәликләри дөгигләшдириләр вә ләғв балансында, әдәниш күнүндөн башлајараг бөлкү үзрә бәрәбәр фанзләрлә әкс етириләр.

VII Фәсил

Мүһасибат учоту вә хесабатларынын тәнзимләһмәсинин һәјата кечирән органлар

Маддә 37. Мүһасибат учоту вә хесабатларынын тәнзимләһмәсини һәјата кечирәи органлар

1. Азәрбајчан Республикасында ваһид мүһасибат учот вә хесабаты системи јаратмаг, ону данм инкишаф етирмәк, тәкмилләшдирмәк вә бу ишләрә нәза-

Азәрбајҗан Республикасынын Малијјә Назирлији, башга дәвләт органлары, мүәссәләрини мүдирлијјәти вә дахили нәзарәтчиләри тәрәфиндән һәјата кечириллир.

2. Аудит төшкилатлар вә диҗәр нәзарәтедичи органлар јохлама кечирән заман мүһасибат учотунун апарылмасыны бу Гануна, мүһасибат учоту стандартларына вә диҗәр норматив сәнәдләрә мүвафиг олараг јохлајырлар.

3. Ијмал мүһасибат (малијјә) һесабаты төртиб едән назирлик вә баш идарәләр табеликләриндә олан мүәссисә вә төшкилатларын малијјә-төсәррүфат фәаллијјәтини вә мүһасибат учотунун вәзијјәтини үч ил әрзиндә азы бир дефә төфтиш едирләр.

4. һүгути шәхсләр табеликләриндәки (мүстәгил баланса ајрылмыш) нүмајәндәликләрин, шобәләрин, истәһсал сәһәләринин, төсәррүфатларын вә диҗәр бәлмәләрин мүһасибат учотуна даим нәзарәт едир.

Маддә 41. Мүһасибат учоту ганунверичилијјинин позулмасына көрә мәсулијјәт

1. Бу Гануно позан, мүһасибат учотунун апарылмасындан јайман, мүһасибат учоту стандартларыны дүзкүн төтбиг етмәјән, һабелә малијјә һесабатыны гәсдән тәһриф едән һүгути шәхсләр вә башга төсәррүфат субјектләри барәсиндә Азәрбајҗан Республикасы ганунверичилији илә нәзәрдә тутулмуш санксиялар төтбиг олунур.

2. Бу Ганунун 9-чу маддәсинин 1-чи бәндинә вә 12-чи маддәсинин 1-чи бәндинә мүвафиг олараг мүһасибат учотунун апарылмасына көрә мәсулијјәт дашыјан шәхсләр мүһасибат учоту һаггында ганунверичилијјин позулмасына көрә Азәрбајҗан Республикасынын ганунверичилији илә мүәјјән едилмиш мәсулијјәт дашыјырлар.

«Мүһасибат учоту һаггында» Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун гүввәјә минмәси барәдә Азәрбајҗан Республикасы Милли Мәчлисинин гәрары

Азәрбајҗан Республикасынын Милли Мәчлиси гәрара алыр:

1. «Мүһасибат учоту һаггында» Азәрбајҗан Республикасы Гануно 1995-чи ил ијулун 1-дән гүввәјә минсин.

2. Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинә тапшырылсын ки, бир ај мүддәтиндә Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијјинин структурунун төкмилләшдирилмәси вә мүһасибат учоту сәһәсиндә дәвләт тәнзимләnmәсинин тәмин етмәк үчүн тәдбирләр һәјата кечирсин;

иҗи ај әрзиндә Азәрбајҗан Республикасынын мүвафиг ганунверичилик актларынын «Мүһасибат учоту һаггында» Азәрбајҗан Республикасынын Ганунона ујғунлашдырылмасындан өтрү тәдбирләр көрсүн вә һәмин Ганунун ичрасы үчүн зәури актлары гәбул етсин.

Фәрманлар

Борчларын өдөнилмәси үзрә разылашма әлдә едилмәдикдә вә ја бу разылашма позулдуда нәзәрдә тутулмуш күзәштләр гүввәсини итирир вә борчлар ади гәјдада өдөнилир.

4. Азәрбајчан Республикасынын Милли Банкы дәвләт сәһмдар коммерсија банкларына 1995-чи илдә верилмиш кредит ресурсларынын керижә өдөнилмәсини 1999-чу илин январын 1-дәк тәхирә салынмасы мәсәләсинә бахсын.

Нәзәрдә тутулсун ки, һәмин ресурслар вахтындан габаг гәјтарыларса, фәрманын 2-чи бәндиндә нәзәрдә тутулан күзәштләр бу борчлара да тәтбиг едилир.

5. Азәрбајчан Республикасынын Назирләр Кабинетинә вә Милли Банкына тапшырылсын ки, ссуда вә верки борчу олан мүәссисә вә тәшкилатлар өзәлләшдириләркән вә јахуд тәшкилати-һүгүт формасыны дәјишдирәркән бу борчларын өдөнилмәси гәјдаларыны бир ај мүддәтиндә һазырлајыб Азәрбајчан Республикасынын президентинә тәгдим етсинләр.

6. Мүәјјән едилсин ки, мүвафиг бүдчә малијјәләшмәси ачылмадан бүдчә тәшкилатлары тәрәфиндән малларын (ишләрин, хидмәтләрин) сатын алынмасы гадаған олуноур.

Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијинә тапшырылсын ки, бир ај әрзиндә бүдчә тәшкилатларынын илкин малијјәләшмә механизмини һазырлајыб тәтбиг етсин.

7. Азәрбајчан Республикасынын Назирләр Кабинетинә вә Милли Банкына, сәһмләринин нәзарәт зәрфи дәвләтә мәхсус олан банклара тапшырылсын ки, 1996-чы ил нојабр ајынын 1-дән мүәссисә, идарә вә тәшкилатлар арасында һесаблашмаларын аккредитив вә габагчадан өдәмә системинә кечирилмәсини тәмин етсинләр.

Бу гәјдада һесаблашманын тәтбиг олунамасында јалныз техноложи бахымдан фәалијјәтинин дајандырылмасы гәјри-мүмкүн олан мүәссисәләр үчүн нстисна едилсин.

Азәрбајчан Республикасы Назирләр Кабинетинә тапшырылсын ки, бир ај мүддәтиндә бу мүәссисәләрин сижәһысыны дәгигләшдириб тәсдиг етсинләр вә онлара һесаблашма механизмини мүәјјән етсинләр.

8. Бу фәрман имзаландығы күндән гүввәјә минир.

Азәрбајчан Республикасынын президенти
Һейдәр Әлијев
Бакы шәһәри, 24 сентјабр 1996-чы ил.

Назирләр Кабинетинин (НК-нын) гэрарлары

2. Азэрбајчан Республикасында әсас вәсаитләрин (фондларын) јенидән гүјмәтләндирилмәси гәјдалары һаггында гәрара әләвә олунмуш Әсаснамә тәсдиг едилсин.

3. Азэрбајчан Республикасынын Дөвләт Статистика Комитәсинә тапшырылсын ки, әсас вәсаитләрин (фондларын) јенидән гүјмәтләндирилмәси һаггында ндарә, мүәссисә вә тәшкилатларын һесабат мәлуматларынын үмумиләшдирилмиш нәтичәләрини 1996-чы ил нојабр ајынын 10-дан кеч олмајараг Азэрбајчан Республикасынын Игтисадијјат Назирлијинә вә Малијјә Назирлијинә тәгдим етсин.

Азэрбајчан Республикасы Игтисадијјат Назирлијинә, Малијјә Назирлијинә, Дөвләт Статистика Комитәсинә вә Дөвләт Әмлак Комитәсинә тапшырылсын ки, өзәлләшдирмә процесиндә дөвләт әмлакынын дөјөринин дүзкүн мүәјјән едилмәси мәгсәди илә јендән гүјмәтләндирилмәсин нәтичәләрини тәһлил етсинләр вә әсас вәсаитләрин (фондларын) илдә бир дөфә бәрпа дөјөринин мүәјјән едилмәси үсуллары һаггында тәклифләрини Назирләр Кабинетинә тәгдим етсинләр.

4. Мүәјјән едилсин ки, бүтүн мүәссисәләрдә әсас вәсаитләрин (фондларын) јенидән гүјмәтләндирилмәси нәтичәсиндә јаранан дөјөр фәрги онларын сәрәнчамында галыр.

5. Әсас вәсаитләрин (фондларын) ваһндинин вә дәстинин дөјөринин минимум һәдди 500 мин манат һәчминдә лимитләшдирилсин.

6. Бу гәрарын ичрасына нәзарәт Назирләр Кабинети Ишләр Идарәсинин мувафиг сәһә шөбәләринә тапшырылсын.

*Азэрбајчан Республикасы Назирләр Кабинетинин
2 август 1996-чы ил тарихли 99 нөмрәли гәрары илә
тәсдиг едилмишдир*

Азэрбајчан Республикасында әсас вәсаитләрин (фондларын) јенидән гүјмәтләндирилмәси гәјдалары һаггында Әсаснамә

1. Бу Әсаснамә әсас вәсаитләрин (фондларын) бәрпа дөјөрини мүәјјәнләшдирмәк мәгсәдилә бүтүн мүәссисәләрин әсас вәсаитләринин (фондларынын) јендән гүјмәтләндирилмәси гәјдаларыны мүәјјән едир.

2. Әсас вәсаитләрин (фондларын) јенидән гүјмәтләндирилмәси мүлкүјәт формасындан вә фәалијјәт нөвүндән асылы олмајараг Азэрбајчан Республикасынын әразисиндә јерләшән бүтүн мүәссисәләр тәрәфиндән апарылыр.

3. Техники везијјетиндән (көһнәлмә дәрәчәсиндән) асылы олмајараг истисмарда олан, еһтијатда сахтанылан, дондурулмуш вә ја баша чатдырылмаймыш тикинти объектләриндә јерләшән биналар (јашајыш биналарындан башга), гурғулар, өтүрүчү механизмләр, машынлар, аваданлыглар, пәглијјат васитәләри вә әсас вәсаитләрин дикәр нөвләри, һәмчинин ичарәјә вә мүвәгәти истифадәјә верилмиш вә јахуд киров гојулмуш объектләр балапсында олан мүәссисәләр тәрәфиндән јенидән гүјмәтләндирилир.

Физики вә мәнәви чөһәтдән көһнәләрәк силинмәјә һазырланмыш, ләкин силинмәси мүәјјән олунмуш гәјдада актларла рәсмиләшдирилмәмиш әсас вәсаитләр (фондлар) дә јенидән гүјмәтләндирилир.

жасы мөсөлөлөри үзрө сәһө методик төвсиджөлөри һазырлајыб, Азербәјчан Республикасынын Игтисадијјат вә Малијјә назирликләри илә разылашдырараг, ичра үчүн табечиликләриндә олан мүөссисә вә төшкилатлара кәндәрсинләр.

3. "Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән хәрчләрин төркиби һаггында Әсаснамә"дә вә методик төвсиджөлөрдә адлары чәкилмәјән хәрчләрин төркибинин хүсусиджәтләри мувафиг назирлик, комитә, дөвләт консернин вә ширкәтләр тәрәфиндән Азербәјчан Республикасынын Игтисадијјат вә Малијјә назирликләри илә разылашдырылмагла мүөјјән едидир.

4. Азербәјчан Республикасы Малијјә Назирлијинә тапшырылсын ки, 1 ај мүддәтиндә мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән нүмајәндәлик, реклам, һәмчинин төһсил мүөссисәләри илә багланмыш мүгавиләләр әсасында кадрларын һазырлығы, јенидән һазырлығы вә дикәр хәрчләрин норма вә нормативләрини, оиларын тәтбиг едилмәсн гәјдаларыны һазырласын вә тәсдиг үчүн Азербәјчан Республикасы Назирләр Кабинетинә тәдим етсин.

*Азербәјчан Республикасы Назирләр Кабинетинин
1996-чы ил 16 август тарихли III нөмрәли гәрары
илә тәсдиг едилмишдир*

**Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил
едилән хәрчләрин төркиби һаггында Әсаснамә**

Әләвә вә дөјүшишликләр: 14 апрел 1998-чи ил

Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөрн истәһсал (хидмәт) просесиндә истифадә олунан төбии сһтијатларын, хаммалын, материалын, јаначағын, енержинин, әсас фондларын, әмәк сһтијатларынын гүјмәтләндирлимиш дөјөрини, һәмчинин оиларын истәһсалына вә сатышына сәрф едилән дикәр хәрчләри өзүндә әкс етдирир.

Мүөссисә үзрә истәһсал хәрчләри веркигојма мөгсәдилә мувафиг норматив актларла тәсдиг едилмиш лимитләр, нормалар вә нормативләр әсасында мүөјјәнләшдирилир.

1. Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән хәрчларин төркиби

Истәһсалын төшкили вә технолокијасындан ирәли кәлән, бурахылан мәһсулларын, көрүлән иш вә хидмәтләрин кәјфијјәти вә истәһсал (хидмәт) просесләринә нәзарәт үзрә мәсрәфләр дә дахил олмагла, мәһсулун (ишин, хидмәтин) истәһсалы илә билаваситә әлагәдар олан хәрчләр; (материал мәсрәфләри, мәһсул истәһсалында, иш вә хидмәтләрин јеринә јәтирилмәснидә иштрак едән ишчиләрин әмәк едәнишләри, мәһсулун (ишин, хидмәтин) кәјфијјәтинә тәминат үзрә мәсрәфләр, истисмар просесиндә мүөјјәнләшдирилмиш чатышмазлыгларын арадан галдырылмасы үзрә мәсрәфләр дә дахил едилмәклә дикәр хәрчләр).

1.1. Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөрини әмәлә кәтирән хәрчләр онларын игтисади мәзмунуна кәрә ашағыдакы элементләр үзрә гурулашдырылыр:

материал хәрчләри (гајтарылан туллантыларын дөјөри чыхылмагла);
әмәк һаггы хәрчләри;

“Материал хэрчлэри” элементи үзрө өкс етдирилөн материал ештијатларынын дөјөри оиларын алыш гижмөтинө дахил едилөн тичарөт, төчһнзат өлавөлөри, харичи игтисади вө дижөр төшкилатлара өдөнилөн комисјон һаглары, өмтөө биржалары вө брокер хидмөтлөринин дөјөрн, көмрүк рүсумлары, малсатанларын кредитө вердиклөри һөмин ештијатлар үчүн фаизлөр вө көнар төшкилатлар төрөфиндөн көстөрилөн сахланма, дашынма, нөглетмө хидмөтлөринин дөјөри (бүтүн көстөрилөнлөрдөн өлавө дөјөр веркисн чыхылмагла) өсаында формалашыр.

Материал ештијатларынын мүөссисө төрөфиндөн дашынмасы (үкләмө-бошалтма ишлэри дахил олмагла) илө өлагөдар хэрчлөр, мүвафиг истехсал хэрчлэри элементлөринө дахил едилмөлидир.

Мүөссисөлөрин, материал ештијатларыны көндөрөн төшкилатлардан алдылары тараларын өлдө едилмөсинө вө габлашдырылмасына чөкилөн хэрчлөр (гајтарьылачаг гижмөтли таралардан башга), материал ештијатларынын дөјөринө дахил едилир.

Мөһсулун маја дөјөринө дахил едилөн материал ештијатларына чөкилөн хэрчлөрдөн гајтарьылан туллантыларын дөјөри чыхылыр.

Гајтарьылан истехсал туллантылары дедикдө, мөһсул (иш, хидмөт) истехсалы просесиндө өмөлө көлөн илкин ештијатын истехлак кејфијјөтнни (кимјөви вө ја физики хассэлөри) тамамилө вө ја гисмөн нтирөн вө нөтичөдө өлавө хөрч чөкмөклө истифаде олунан (мөһсул чыхышынын ашагы дүшмөси), јахуд бир-баша төјинаты үзрө истифаде едилмөјөн хаммал, материал, жарымфабрикатлар, истилик дашыјычылары вө дижөр материал ештијаты нөвлөринин галыгы баша дүшүлүр.

Мүөјјөн едилөн технолокијаја ујгун олараг башга нөв мөһсулларын (ишлэрин, хидмөтлөрин) истехсалы үчүн там жарарлы материаллар кими дижөр сөхлөрө, бөлмөлөрө верилөн материал ештијатларынын галыгы гајтарьылыш туллантылара аид едилмир. Сијаһысы, мөһсулларын (ишлэрин, хидмөтлөрин) маја дөјөринин планлашдырылмасы, учоту вө калкулијасијасы мөсөлөлөринө даир саһө методик төвсијөлөри (төлиматлары) илө мүөјјөн едилөн өсас мөһсулун (ишин, хидмөтин) истехсалы просесиндө ејни заманда алынаи, ејни вахта һазырланан јанашы (бир-бири илө өлагөдар) мөһсуллар да туллантылара аид едилмир.

Туллантылар өсас вө көмөкчи истехсала јөнөдикдө вө ја көнара сатылдыгда мүмкүн истифаде гижмөти илө гижмөтлөндирилир.

Гејд. Мүөссисөлөр мөсрөф етдиклөри су, газ вө електрик енержисини мүвафиг өлчү тәнзимлөјичи чиһазларын сајгачларынын фактики көстөришилэринө ујгун олараг гануверичиликдө нөзөрдө тутулан нормалар (тарифлөр, өмсаллар) өсасында гижмөтлөндирэрөк мөһсулун (ишин, хидмөтин) маја дөјөринө дахил етмөлидирлөр.

1.3. “Өмөк һагты хэрчлэри” элементиндө гануверичиликдө нөзөрдө тутулан һөдлөр дахилиндө мүвафиг мөһсул (иш, хидмөт) истехсалында чалышан ишчилөрө (о чүмтөдөн штатданкөнар) һесаблиан өмөк һагты вө мүваинөтлөр үзрө хэрчлөр өкс етдирилир.

Өмөк һагты хэрчлөринин төркибинө дахил едилир:

мүөссисөдө гөбул едилынш өмөјин өдөнилмөси системинө вө формасына ујгун олараг фактики көрүлөн ишлөрө көрө, ишөмузд гижмөтлөр, тариф (вөзиф-) маашлары өсасында һесаблиан өмөк һагты өдөнишлэри;

НК-нын гэрарлары

лик гайдаларына риајэт едилмәси, мұһафизә көзәтчиләри вә јанғындан мұһафизәнин тәмин едилмәси, мүәссисәнин техники истисмар гайдаларында нәзәр-дә тутулан дикәр хусуси тәләбләр вә фәалијјәтләринә нәзәрәт едилмәси үзрә хәрчләр;

нормал иш шәраити вә тәһлүкәсизлик техникасынын тәмин едилмәси үзрә хәрчләр: - машинларын вә онларын һәрәкәтдә олан һиссәләринин, лјукларын, ачыг көзлүкләрин (ојугларын) сигнализасијаларын вә дикәр нөвлү гејри-әсаслы характерә малик гурғуларын тәһлүкәсизлик техникасынын тәләбинә уј-ғун һесаблинамасы вә горунмасы, истәһсалын хусусијјәтиндән ирәли кәлән, коллектив мұғавиләдә нәзәрдә тутулараг ишчиләрә мұвафиг хидмәтләрин кәс-тәрилмәси үчүн истәһсалатда дезинфексија камераларынын, әл-үз јујулан јер-ләрин, душхана, һамам вә чамашырханаларын гурулмасы вә сахланмасы, иш јеринин гејри-әсаслы характерә малик хусуси гурғуларла тәһвиз едилмәси, ху-суси кејимләр, ајаггабы, мұһафизә васитәләри вә ганунверичиликдә нәзәрдә тутулан һалларда хусуси гайдаларла тәмин едилмәси; газлы су гурғулары, бузха-на гурғулары, су гайнадычылар, чәнләр, сојунуб-кејимә јерләри, хусуси иш кејимләри үчүн кичик шкафлар гурудучулар, истираһәт отагларынын сахлан-ылмасы хәрчләри; хусуси тәләбләрлә нәзәрдә тутулан дикәр шәраитләрин ја-радылмасы вә һабәлә әмәјин мұһафизәсинә даир плакатларын вә мәлумат ки-табчаларынын алынмасы, тәһлүкәсизлик техникасы һағында мәрүзәләрин вә мұһазирәләрин тәшкили хәрчләри;

тәбиәти мұһафизә тәјинатлы фондларын истисмары вә сахланмасы илә әлагәдар олан чари хәрчләр: тәмизләјичи гурғуларын, һистутанларын, сүзкәч-ләрин, дикәр тәбиәти мұһафизә объектләринин сахланмасы хәрчләри, еколо-жи чәһәтдән тәһлүкәли олан туллантыларын басдырылмасы үзрә мәсрәфләр, екологи чәһәтдән тәһлүкәли олан туллантыларын тәбулу, сахланмасы вә мәнв едилмәсинә кәрә кәнар тәшкилатларын хидмәтләринин өдәнилмәси, чиркаб суларын тәмизләнмәси вә тәбиәти мұһафизә үзрә дикәр нөв чари хәрчләр;

истәһсалын идарә олунамасы илә әлагәдар хәрчләр: - мүәссисә, идарә апа-раты ишчиләринин вә онун структур бөлмәләринин сахланмасы, онларын фә-алијјәтинә материал-техники, истәһсалатдахили нәглијјат хидмәти, һабәлә мү-әссисә рәһбәринин хидмәти миник машиннынын сахланмасы хәрчләри;

ганунверичиликдә мөјјән едилмиш нормалара ујғун езаминјә, реклам вә нумәјәндәлик хәрчләри;

техники идарәәтмә васитәләринин сахланмасы вә онлара химәт кәстәрил-мәси; һесаблама мәркәзләри, рабитә говшаглары, сигнализасија васитәләри вә дикәр техники идарәәтмә васитәләри үзрә хәрчләр;

аудитор, информасија вә мәсләһәт характерли хидмәтләр үзрә өдәништәр; мәчбури гайдада бејнәлхалг рабитә тәшкилатларына үзв олмагла әлагәдар өдәнилән үзвлүк һағы да дахил олмагла рабитә хидмәтләринин (истәһсал про-сеси илә билаваситә әләгәси олмајан шәхси данышыглардан башга) дөјери;

үмуми истифадәдә олан сәрнишин нәглијјатынын хидмәт етмәдији исти-гамәтләрдә ишчиләрин иш јеринә вә керијә дашынмасы үзрә хәрчләр;

~~ганунверичиликдә нәзәрдә тутулмиш нормалара ујғун мөчбури сивәрта үзрә өдәмөләр.~~ Мәчбури сығорта, онун нормалары вә өдәниш мәнбәләри Азәрбајҗан Республикасынын мұвафиг ганунверичилик актлары илә тәнзимлә-нир. *Сығортанынын өдәдији сығорта һаглары (27.12.1999);*

гысамүддәтли банк кредитләринә кәрә өдәнилән фаиз мәбләғләри вә га-

эмэлијатлардан кэлэн иткилэр үзрә кредит тәшикатлары (14.04.1998).

Ғейд. Бу Әсаснамәдә адлары чәкилмәјән, лакин мөвчуд олан Азәрбај-чан Республикасынын Ганунверичилик актлары илә өдәниш мәнбәји мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәри һесаб едилән дикәр хәрчләр дә мувафиг хәрч элементләри үзрә мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјә-ринә дахил едилир.

2. Әсас истехсал фондларынын (чари, орта, әсаслы) тәмири үзрә хәрчлә-рин мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә бәрәбәр силинмәси мөгсәдилә вәсаит еһтијаты (тәмир фонду) јарадылмасына вә кәләчәк дөврләрдәки мөс-рәфләрин тәркибиндә әкс етдирмәклә мүүссисәләр тәрәфиндән мүүјјән олун-муш нормативләр әсасында мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә дахил едилмәсинә јол верилир.

Галан һалларда әсас истехсал фондларынын бүтүн тәмир нөвләринин (ча-ри, орта, әсаслы) апарылмасына чәкилән хәрчләр мувафиг хәрч элементләри (материал хәрчләри, әмәк һаггы хәрчләрин вә саир) үзрә мәнсулун (ишин, хид-мәтин) маја дәјәринә дахил едилир.

3. Хәрч элементләринин сијаһысы, онларын тәркиби вә мәнсул (иш, хид-мәт) нөвләри үзрә бөлүшдүрүлмәси үсуллары, истехсалын характери вә гуру-лушу нәзәрә алынмагла мәнсулларын (ишләрин, хидмәтләрин) маја дәјәрләри-нин планлашдырылмасы, учоту вә калкулјасијасы мөсәләләри үзрә саһә мето-дик төвсијәләр әсасында мүүјјән едилир.

4. Мәнсулун (ишин, хидмәтин) истехсалына чәкилән хәрчләр габагчадан вә ја сонрақы өдәнмә вахтындан асылы олмајараг һесабат дөврүнә аид олан мән-сулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә дахил едилир (ишчиләрә мәзунијјәт һагларына кәрә өдәнншләр, узунмүддәтли иш хидмәтинә кәрә мукафатларын өдәнилмәси, илин јекунуна кәрә өдәнишләр вә с.), һансы калкулјасија дөврү-нә аид олмасы дегиг мүүјјән олунмајан ајры-ајры хәрч нөвләри (истехсалын һазырланмасы вә мөнимсәнилмәсинә чәкилән хәрчләр, хүсуси әләтләрин вә тәртибатларын вә и.а. кәһнәлмә хәрчләринин гајтарылмасы), һабәлә мөвсүмү ишләјән сәнәјә саһәләринин хәрчләри, мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјә-ринин планлашдырылмасы, учоту вә калкулјасијасы үзрә саһә методик тәли-матларында мүүјјән олунмуш гајдалара әсасән истехсала чәкилән хәрчләрә да-хил едилир.

5. Мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә дахил едилмәјәрәк башга мәнбәләр һесабына һәјата кечирилән хәрчләр:

јени нөв күтләви вә серијалы мәнсулларын истехсалына, технолоји про-сәсләрин һазырланмасына вә мөнимсәнилмәсинә чәкилән хәрчләр мәнсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә дахил едилмир, саһәләр вә саһәләрарасы сл-ми-тәдгигат, тәчрүбә-конструктор ишләринин вә јени нөв мәнсулларын мө-нимсәнилмәси үзрә бүдчәдәнкәнар малијјәләшдирмә фондлары һесабына өдә-нилир (ЕТТКИИ бүдчәдәнкәнар малијјәләшдирмә фонду);

јени мүүссисәләрин, истехсалы, сәхләрин вә агрегатларын мөнимсәнилмәси (ишә салма мөсрәфләри) хәрчләринә аид едилмәјәрәк капитал гојулушунун ма-лијјәләшдирилмәсинә јөнәлдилән вәсаитләр һесабына өдәниләнләр:

ајры-ајры машын вә механизмләрин фәрди сынағы, бүтүн нөвләрдән олан аваданлыгларын вә техники гурғуларын гурашдырылмасынын кәјфијјәтини јох-ламаг мөгсәди илә комплекс сынагларын (бош-бошуна) апарылмасына чәки-лән хәрчләр;

идарәетмә системи вә васитәләринин жардылмасы вә төкмилләшдирилмәси үзрә хәрчләр мөһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилмир;

баш идарәнин (мөркәзи идарәетмә органы) сахланылмасы үчүн һәјата кечирилән өдәмәләр мөһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилмөјрөк мүәссисәнин сәрәнчамында галан мәнфәәт һесабына өдөнилип;

төһсил мүәссисәләринин сахланмасы вә оилара көстөрилән пулсуз хидмәтләрлә әлагәдар хәрчләр мүәссисәнин сәрәнчамында галан мәнфәәтин вә ја дикәр хусуи мәнбәләр һесабына өдөнилип вә мөһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилмир;

мүәссисәнин гејри-истеһсал саһәләриндә (мәнзил-коммунал төсәррүфатында, мәктәбөгәдәр ушаг, тибб, сағламлыг мүәссисәләриндә, жардымчы төсәррүфатларында вә с.) чалышан ишчиләрин әмәк өдөнишләри, дәвләтин социал-мүдафиә, мәшғуллуг вә бу кими дикәр фондлара ганунверичилијә ујғун мөчбури ајырмалары вә дикәр хәрчләр бу саһәләрин сахланмасы үчүн төртиб едилмиш смета үзрә мүөјјөн едилир вә мүәссисәнин сәрәнчамында галан мәнфәәт, мәнзил кирајөчиләринин өдөнишләри, ушағын бағчада сахланмасы үчүн валидејиләрин өдөнишләри вә дикәр мүвафиг мәнбәләр һесабына малијәләшдирилир.

Узун мүддәтә алынмыш ссудалар (кредитләр), онларын фаизләри, һабелә вахты кечмиш вә вахты узадылмыш ссудалар вә онларын фаизләри мүәссисәнин сәрәнчамында галан мәнфәәт һесабына һәјата кечрилир.

Мүәссисәнин өзү төрәфиндән јеринә јетирилән вә ја мөһсул истеһсалы илә әлагәдар олмајан ишләрә (хидмәтләрә) чәкилән хәрчләр (шәһәрләрин вә гәсәбәләрин абадлашдырылмасы, кәнд төсәррүфатына көмәк вә дикәр нөв ишләр үзрә) мүәссисәнин сәрәнчамында галан мәнфәәт һесабына һәјата кечрилир.

Мүәссисәнин балансында олан мәдәни-мәишәт вә дикәр объектләрин тикимәси, гурашдырылмасы вә сахланмасы (амортизасја ајырмалары да дахил олмагла бүтүн нөв тәмирләрә чәкилән хәрчләр), һабелә дикәр мүәссисә вә төшкилатларын феалијәтләриндә иштирак етмәк вә көмәк көстөрмәк мөгсәдилә көрүлән ишләр үзрә хәрчләр мөһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилмир.

Мөһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә мүәссисә ишчиләринә пул вә натура формасында верилән өдәмәләр, һабелә онларын сахланмасы илә әлагәдар олан ашағыдакы хәрчләр дахил едилмир:

хусуи төјинатлы вәсаитләр вә мөгсәдли мәдахилләр һесабына өдөнилән мүкафатлар;

мадди көмәк (о чүмлөдөн ишчиләрә, фәрди јашајыш тикинтиләринә илкин үзвлүк һағларынын верилмәси үчүн һәмишәлик мадди көмәк көстөрилмәсинә, фәрди вә хусуи јашајыш тикинтиләри үчүн төғдим олунан кредитләрин төдричән гајтарылмасына), јашајыш шәраитинин јахшылашдырылмасына, ев төсәррүфатынын жардылмасына вә башга социал еһтијачлара верилән фаизсиз борчлар;

коллектив мүтавиләјә әсасән (ганунверичиликдә нәзәрдә тутулдуғундан артыг) ишчиләрә, о чүмлөдөн ушағын төрбијәси илә мәшғул олан гадынлара верилән әләвә мәзунийәтләр үзрә өдөнишләр;

пенсияларә әләвәләр, пенсияја чыхмыш әмәк ветеранларына верилән бирдәфәлик мадди жардымлар, мүәссисә әмәк коллективләринә сөһм қағызлары вә әманәтләри үзрә өдөнитмиш кәлирләр (фаизләр, дивидентләр), гијмәтләрин

борчларынын (бундан сонра - гаршылыгы борчлар) өвөзлөшдирилмеси ашагыдакы гайдада һөжата кечирилир:

1. Комиссия назирликлерин, комителерин, ширкәтлерин, консернлерин вә бирликлерин (бундан сонра - баш идарәләр) табечилижиндә олан мүәссисәләр үзрә, о чүмлөдөн баш идарәси олмајан мүәссисә вә төшкитатларын, өзәл мүәссисәләрин, бүдчөдөн малијјөлөшөн төшкитатларын Азәрбајчан Республикасы Назирләр Кабинетинин “7 нојабр 1996-чы ил тарихли 190с нөмрәли сәрәнчамына ујгун олараг төгдим едикләри гаршылыгы борчлар барәдә” үзлөшдирмә актларынын әсасында мүлкијјәт формасындан асылы олмајараг мүәссисәләрин гапалы вә һөлгәви зәнчирләр үзрә борчларынын гаршылыгы өвөзлөшдирилөчөк мәбләгләрини мүәјјән едир вә мувафиг протокол имзаламаг үчүн мүәссисәләрин рәһбәрләринә төгдим едир.

Гаршылыгы борчларын өвөзлөшдирилмесинин әһатә һөлгәсини баш идарәләрин вә мүәссисәләрин өзләри дә мүәјјән едиб бу барәдә комиссияја төклиф верә бишәрләр.

2. Мүәссисәләрин рәһбәрләри гаршылыгы борчларын өвөзлөшдирилөчөк мәбләгләри барәдә протоколлары имзалајыб мөһурлә төсдиг едәрәк комиссияја төгдим едирләр. Комиссияја төртиб едилмиш протоколлар әсасында көстәрилән борчларын өвөзлөшдирилмәси һаггында гәрар гәбул едир вә бу гәрарын сурәтләрини ичра етмәк үчүн һөлгәви өвөзлөшдирмә илә әһатә олунмуш мүәссисәләрин рәһбәрләринә төгдим едир.

3. Комиссиянын гаршылыгы борчларын өвөзлөшдирилмәси барәдә гәрарыны алдыдан сонра 3 күн әрзиндә мүәссисәләр өз мүһасиб балансларында мувафиг мүхбирләшмә јазылары апарырлар.

4. Бүдчөдөн малијјөлөшөн мүәссисәләрин борчларынын, онларын јерлөшдији рајонун (шөһәрин) јерли бүдчәси вә ја республика бүдчәсини әһатә етмәси мувафиг јерли малијјә шөбәси вә ја Малијјә Назирлији төрәфиндән төсдиг едилмәлидир. Јерли бүдчөдөн олан борчларын республика бүдчәсинә верки борчлары илә вә ја әксинә өвөзлөшдирилмәсинә ичазә верилмир.

Мүәссисәләрин бүдчәје олан верки борчлары исә төдијә нөвләри үзр мувафиг рајон верки мүфәттишликләрин үзлөшдирмә актлары илә төсдигләимәлидир.

5. Мүәссисә вә төшкитатларын гаршылыгы борчларынын өвөзлөшдирилән мәбләгләри мөвчуд ганунверчиликлә әсасән һесабатда фактики сатыш дөвријјәси кими әкс етирилмәли вә һәмин сатыш дөвријјәләринә ганунверчиликлә мүәјјән олунмуш гайдада веркиләр һесабламанмалдыр. Бу гайда һесабламанмыш веркиләрин өдәнилмәсинә “Азәрбајчан Республикасында вахты өтмүш верки борчларынын өдәнилмәсинин тәнзимләнмәси һаггында” Азәрбајчан Республикасы Ганунунун 3-чү маддәсинә әсасән 1999-чу ил јанварын 1-дәк мөһләт верилир.

6. Борчларын гаршылыгы өвөзлөшдирилмәси заманы борч мәбләгләринин сатыш дөвријјәләринә дүзкүн аид едилмәсинә вә мувафиг веркиләрин дүзкүн һесабламанмасына малијјә вә верки органлары нөзарәт едирләр.

7. Борчларын гаршылыгы өвөзлөшдирилмәси заманы һесабламанмаларда пенија нөзәрә алынмыр.

НК-нын гэрарлары

*Азэрбајчан Республикасы Назирлэр Кабинетинин
1996-чы ил 25 нојабр тарихли 163 нөмрөли гэрары илэ
тэсдиг едилмишидир*

**Аккредитив вэ ја габагчадан өдэмэ системинэ
кечирилмэјэн мүэссисэлэрин Сијаһысы**

	Мүэссисэ вэ тэшкилатларын ады	Истифадэ олунап хаммал вэ материалларын ады	Хаммал вэ материалларын истеһсалчысы
1	2	3	4
I. Дөвлэт Нефт Ширкэти үзрэ:			
1.	Дөһнзлэ Нефт вэ Газчыхарма Истеһсалат Бирлији	електрик енер жиси	«Азэренер жи» СЧ
2.	Гурада Нефт вэ Газчыхарма Истеһсалат Бирлији	електрик енер жиси, дөмир јол систерни	«Азэренер жи» СЧ, Дөвлэт Дөмир Јолу
3.	Макнстрал Нефт Көмөрлэри Бирлији	електрик енер жиси	«Азэренер жи» СЧ
4.	«Азэрнефтјаг» Истеһсалат Бирлији	електрик енер жиси, технолочи бухар, хам нефт, дөмир јол систерни	«Азэренер жи» СЧ, Дөвлэт Нефт Ширкэти, Дөвлэт Дөмир Јолу
5.	«Азэрнефтјаначаг» Истеһсалат Бирлији	електрик енер жиси, техноло жи бухар, хам нефт, дөмир јол систерни	«Азэренер жи» СЧ, Дөвлэт Нефт Ширкэти, Дөвлэт Дөмир Јолу
6.	«Азэрнефтјэһизат» Бирлији	електрик енер жиси, нефт мөһсулары	«Азэренер жи» СЧ, Дөвлэт Нефт Ширкэти
II. «Азэренер жи» Сөһмдар Чөмијјети үзрэ:			
1.	Азэрбајчан ДРЕС ---	мазут, газ	Дөвлэт Нефт Ширкэти, «Азэригаз» СЧ
2.	Әли-Бајрамлы ДРЕС ---	мазут, газ	Дөвлэт Нефт Ширкэти, «Азэригаз» СЧ

НК-нын гэрарлары

6.	Галмаз жералты газ анбарларында жерлөшөн компрессор стансијасы	електрик енержиси, газ, су	«Азэренержи» СЧ, Дөвлөт Нефт Ширкэти, Абшерон Регионал Сәһмдар Су чәмијјәти
IV. «Азэриқимја» Дөвлөт Ширкэти үзрә:			
1.	Етилен-полиетилен заводу	електрик енержиси, илқин бензин, техноложи бухар, су	«Азэренержи» СЧ, Дөвлөт Нефт Ширкэти, Абшерон Регионал Сәһмдар Су чәмијјәти
2.	Синтезкаучук заводу	електрик енержиси, техноложи бухар, су	«Азэренержи» СЧ, Абшерон Регионал Сәһмдар Су чәмијјәти
3.	Үзви синтез заводу	електрик енержиси, техноложи бухар, су	«Азэренержи» СЧ, Абшерон Регионал Сәһмдар Су чәмијјәти
4.	Сәғни актив маддәләр заводу	електрик енержиси, техноложи бухар, су	«Азэренержи» СЧ, Абшерон Регионал Сәһмдар Су чәмијјәти
V.	«Азэргунелметро-тиқинти» Дөвлөт Ширкэти	електрик енержиси	«Азэренержи» СЧ
VI.	Бакы Метрополитени	електрик енержиси	«Азэренержи» СЧ
VII.	Дөвлөт Дәмир Јөлу	електрик енержиси вә дизел јаначағы (гагарларын һәрәкәти үчүн)	«Азэренержи» СЧ, Дөвлөт Нефт Ширкэти
VIII.	Шөһәр вә диқәр јаша јыш мәнтәгә-ләриниң су тәқвизаты, мәркәзләшдирилмиш истилик системи вә канализасија объектләриниң истисмары үзрә мүәссисәләр	електрик енержиси, газ, мазут	«Азэренержи» СЧ, Бакы, Сумгајыт вә Кәңчә шөһәр електрик шөбәкәләри, «Азэригаз» СЧ, Дөвлөт Нефт Ширкэти

НК-нын гэрарлары

тәртиб едиб төлөб олуан жерлөрө тәгдим етмәлидир;

г) она етибар едилмиш мадди сәрвәтләрин инвентаризасијасында иштирак етмәлидир.

2. Инзибати идарә һејәти ашағыдакы төлөблөри јеринә јетирмөјө борчлудур:

а) ишчијә она етибар едилмиш мадди сәрвәтләрин горунуб сахланылмасы вә көрүлөчөк ишләрин лажигинчә јеринә јетирилмәси үчүн лазыми шәраит јаратмалыдыр;

б) ишчини мадди сәрвәтләрин горунуб сахланылмасы вә мадди зијанын өдәнилмәсинә даир гүввәдә олан там мадди мәсулијјет барәдәки ганунверичиликлә, һәмчинин мүәссисәјә, идарәјә, тәшкилата дөјөн зијанын мадди мәсул шәхс тәрәфиндән өдәнилмәси барәдә тәлипатларла, нормативләрлә вә ејни заманда сахлама, гәбул етмә, емал етмә, сатыш (бурахылыш), дашырма јахуд верилмиш мадди сәрвәтләрин истеһсала мәсрәфи вә башга гәјдаларла әввәлчөдөн таныш етмәлидир;

в) гәбул едилмиш гәјдалар әсасында инвентаризасијаны һәјата кечирмәлидир;

3. Мадди мәсул шәхсин күнаһы үзүндөн мүәссисәјә, идарәјә, тәшкилата дөјөн зәрәрин мигдары мүәјјән едилдикдән сонра онун өдәниши мөвчуд ганунверичилик әсасында һәјата кечирилир.

4. Идарәјә, мүәссисәјә, тәшкилата дөјөн зәрәр мадди мәсул шәхсин күнаһы үзүндөн олмәзса онда мадди мәсул шәхс она чаваб вермир.

5. Бу мугавилә мадди мәсул шәхсин ишлөдији вә она етибар едилмиш мадди сәрвәтләрин сахландығы бүтүн дөвр әрзиндә етибарлыдыр (гүввәдөдир).

6. Бу мугавилә ики нүсхәдән ибарәт тәртиб едилир вә биринчи нүсхәси идарәдә, икинчи нүсхәси нсә мадди мәсул шәхсдә сахланылыр.

Мугавиләдәки тәрәфләрин үнваны:

Идарә:

Ишчи:

Мугавиләдәки тәрәфләрин имзасы:

Идарә рәһбәри

Ишчи

Мугавиләннин бағландығы тарих

М.Ј.

Гәрар № 9

27 јанвар 1997-чи ил, Бақы шәһәри

Вәтәндашларын хидмәти езамијјә хәрчләринин нормативләри һаггында

Азәрбајчан Республикасы президентинин "Вәтәндашларын хидмәти езамијјә хәрчләри нормативләринин тәкмилләшдирилмәси һаггында" 1996-чы ил 20 декабр тарихли Сәрәнчамына ујғун олараг, вәтәндашларын хидмәти езамијјә хәрчләрн нормативләринин тәкмилләшдирилмәен мөгсәдилә Азәрбајчан Республикасынын Назирләр Кабинети гәрара алыр:

1. Мүәјјән едилсин ки, Азәрбајчан Республикасы әразиси дахилиндә вәтәндашларын езамијјә хәрчләрн ашағыдакы мүддәалара әсасән өдәнилир:

НК-нын гэрарлары

Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин
1997-чи ил 27 январ тарихли 9 номрәли гәрары илә
тәсдиг едилмишдир

Вәтәндашларын харичи өлкәләрә хидмәтн езамијјә хәрчләрннин нормативләри

АБШ	60	130
Каңада	60	100
Америка пүтәси үзрә диҗор өлкәләр	30	75
Скандинавија өлкәләри	40	100
МДБ өлкәләри, Литва, Латвија, Естонја	20	70
Австрија	60	100
Албанија	50	100
Алманија	70	125
Андорра	45	90
Бангладеш	35	80
Бәһрејн	50	90
БӘӘ	30	100
Белҗика	40	120
Болгарија	25	80
Боснија вә Герсоговина Республикасы	45	90
Бруней	30	80
Бөјүк Британија	50	170
Вјетнам	30	70
Гамбија	35	50
Гвинеја	45	80
Гонконг	30	70
Израил	50	90
Индонезија	30	110
Иорданија	35	80
Ираг	30	90
Иран	25	90
Ирландија	40	105
Исвечрә	45	120
Исландија	40	70
Испанија	40	120
Италија	30	100
Јәмән	50	75
Јунаһыстан	50	75
Әлҗәзаир	40	80
Әфғаныстан	25	80
Камбоча	30	40
Катар	40	110
КХДР	30	110
Кипр	35	60
Күвәјт	35	150
Лаос	35	85

НК-нын гэрарлары

Һибралтар	35	60
Југославија	45	90
Јапонија	100	120
Бу сијаһыда көстөрилмөјөн Африка гитәсинин дикәр өлкөләрн	40	90
Австралија вә Оксанија гитәси өлкөләри	30	100

Ғәјд. Езимијә хәрчләриндән башига һәр бир нәфәрә езимијә мүддәти үчүн тәсдигедичи сәнәд тәләб олуномаг шәртилә 20 АБШ доллары мәбләгиндә бирдәфәлик өлкәдахили нәглијат хәрчләри верилир.

Ғәрар № 16

10 март 1997-чи ил, Бақы шәһәри

Азәрбајҗан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән идарә вә тәшкнлатларын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һаггында

“Бүдчә системи һаггында” Азәрбајҗан Республикасынын 1992-чи ил 1 декабр тарихли 390 нөмрәли Ғануна мувафиг олараг өлкәнин малијјә еһтијатларындан сәмәрәли истифадә етмәк мәгсәдилә Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинети гәрара алыр:

1. Азәрбајҗан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән идарә вә тәшкнлатларын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һаггында Әсаснамә тәсдиг едилсин (*әлавә едилир*).

2. Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијинә тапшырылсын ки, бир ај мүддәтиндә “Бүдчәдәнкәнар вәсаитләрин формалашдырылмасы, истифадә едилмәси, учота алынмасы вә һесабатын тәгдим олунамасы гәјдалары һаггында” тәлимаг һазырлајыб тәсдиг етсин.

3. “Азәрбајҗан ССР Дөвләт бүдчәсиндә олан идарәләрин бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һаггында” Азәрбајҗан ССР Назирләр Советинин 1983-чү ил 4 март тарихли 106 нөмрәли гәрары (3-чү бәнди истисна олмагла) гүввәдән дүшмүш һесаб едилсин.

4. Бу гәрар имзаландыгы андан гүввәјә минир.

*Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин
1997-чи ил 10 март тарихли 16 нөмрәли гәрары илә
тәсдиг едилмишдир*

Азәрбајҗан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән ма- лијјәләшән идарә вә тәшкнлатларын бүдчәдәнкәнар вәса- итләри һаггында Әсаснамә

I. Умуми мүддәалар

1. Азәрбајҗан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән идарә вә тәшкнлатларын (бундан сонра “тәшкнлат”) бүдчәдән ајрылан тәхсисатлардан әлавә дикәр фәалијјәтдән әлдә етдикләри кәлирләр вә дахилломалар (бу кәлир вә дахилломаларын мөвчуд Ғанунверичиликлә дөвләт бүдчәсинә ча-

III. Тапшырыглар үзрө мөблөглөр

7. Бүдчө тәшкилатларынын мүйжөн тапшырыгларын јеринө јетирилмәси үчүн алдыглары (әләвә етдикләри) вәсант, тапшырыглар үзрө мөблөглөр сајылыр ("Әләвә дөјөр веркиси һаггында" Азәрбајчан Республикасынын Гануна әсасән маллар, көрүлмүш ишләр вә хидмәтләрә тәтбиғ едилмиш әләвә дөјөр веркиси чыхылмагла).

Азәрбајчан Республикасынын дәвләт бүдчәсиндән малијјөләшән тәшкилатларда тапшырыглар үзрө мөблөглөр гүввәдә олан ганунверичилијә зидд олман бүтүн һалларда Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијиниш тәсдиғ етдији тәлимата мұвафиг оларағ јарадылыр.

Бүдчө тәшкилатлары тапшырыглары јеринө јетирдикдән сонра тапшырығ вермиш мүәссисә, идарә вә тәшкилатлара вәсантин хәрч едилмәси барәдә һесабат көндөрмәли вә алышмыш вәсантин истифадә олунамашы галыгыны һәмий илин декабрын 31-н дахил олмағ шөрти илә тапшырығ верән тәшкилатлара гајтармаға борчлудурлар.

Бүдчөдөнкөнәр вәсантләр һаггында Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијиниш тәсдиғ етдији тәлиматын мүддәаларына зидд олан бүтүн һалларда тәшкилатын тапшырыглар үзрө мөблөгләрә даир фәалијјәти дајандырышыр.

8. Дәвләт бүдчәсиндән малијјөләшән тәшкилатлар үчүн тапшырыглар үзрө мөблөгләрин бүтүн нөвләринә јалныз чари һесаб ачылыр.

Тапшырыглар үзрә вә мөблөгләрин сметалары (ичмал сметалары) тәсдиғ едилир:

– Азәрбајчан Республикасынын республика бүдчәсиндән малијјөләшән тәшкилатлар үзрә - Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлији тәрәфидән;

– Нахчыван Мухтар Республикасы бүдчәсиндән малијјөләшән тәшкилатлар үзрә - Нахчыван Мухтар Республикасы Малијјә Назирлији, табеликдә олан рајон, шәһәр малијјә шөбәләриниш тәғдиматы илә мұвафиг рајон, шәһәр ичра һакимијјәтләри тәрәфиндән;

– Азәрбајчан Республикасынын диқәр шәһәр вә рајонларынын јерли бүдчәләриндән малијјөләшән бүдчә тәшкилатлары үзрә - малијјә органларынын тәғдиматы илә мұвафиг ичра һакимијјәтләри тәрәфиндән.

9. Тапшырыглар үзрө мөблөгләрин сметаларынын тәсдиғинә гәдәр бу вәсантин хәрч едилмәсинә ичазә верилмир.

10. Бүдчө тәшкилатлары тапшырыглар үзрө мөблөгләри тәсдиғ едилмиш малијјә сметасына ујғун хәрчләмәлидирләр.

Тапшырыглар үзрө мөблөгләрә даир сметалар ил әрзиндә тәсдиғ едилир, ичра мүддәтләри нсә декабрын 31-дә гуртарыр.

Илин сонуна тапшырыглар үзрө мөблөгләрин чари һесабында әмәлә кәлән галыгларын 50 фаизи мұвафиг тапшырыглар үзрө мөблөғ нөвүнүн јени ил үчүн сметасынын мөдахил һиссәсинә дахил едилир, 50 фаизи нсә бүдчәјә көчүрүлүр (бу, бөлкү илин сонуна бүдчә вәсантләриниш истифадә олунајаарағ тәшкилатын "тапшырыглар үзрә" вәсантинә аид едилән мөблөгләринә шамил едилмир).

IV. Депозит мөблөглөр

11. Бүдчө тәшкилатларынын сәрәнчамына мүйәнтәти дахил олмуш тәминаты үзрә верилмәли вә ја керн-гајтарылмалы олан вәсант депозит мөблөгләри сајылыр.

12. Депозит мөблөгләри үзрә һесабларда вәсант алты чек үзрә верилир вә

**Мəчбури дөвлət сoсиал сығорта һагты һесаблинмајан
компенсасијалар, мұавинəтлэр вə кəлирлэрин Сијаһысы**

1. Ишдөн азад едилəркөн истифадə едилмəмиш мəзуннјјət үчүн компенсасија.
2. Даими иши һəмишə јолда давам едөн вə ја сəјјар характер дашыјанлара күн-дəлик езамијјə хəрчлэринин əвəзиндə əмək һагтына өдəнилтөн əлавəлэр.
3. "Əмəјин мұһафизəsi һагтында" Азəрбајчан Республикасы Гануна ујгун олараг əмək хəсарəти вə ја сағламлығын башга чүр позулмасы нəтичəsiндə ишчилэрə дəјмиш зəрəрин əвəзиндə верилтөн өдəмэлэр.
4. Верилмиш иш палтарларынын, иш ајагтабыларынын вə дикəр фəрди мұһафизə васитэлэринин, сабуналарын, јағсызландырычы васитэлэрин, сүдүн вə мұаличə-профилактика јемəклэринин гијмəти.
5. Мүəссисəнин мənфəəти вə ја мəчбури дөвлət сoсиал сығорта һаглары һесабына истираһəт евлэринə вə санаторија-курорт мұаличə мүəссисэлэринə верилмиш јоллајышларын гијмəти.
6. Јарышларда, мұсабигəлэрдə, бахышларда мұкафатлы јерлэри тутмаға кəрə тəгдим олунмуш пул мұкафатлары.
7. Истеһсалатдан ајрылмағда охумаға кəндəрилмиш тэлəбэлэрə, аспирантурлара (макистрлэрə) мүəссисə вə тəшкилатларын һесабына өдəнилтөн тəғаүд мөблəглэри.
8. Гијмəтли кағызлар үзрə дивидендлэр. Гијмəтли кағызларын өзкəнинкилəшдирилмəсинə кəрə мөблəглэр. Банк фаизлэри, бүтүн нөв сығорта мөблəглэри вə лоторəја удушларына кəрə мөблəглэр.
9. Мəчбури дөвлət сoсиал сығортасы васитэлэри һесабына верилтөн өдəмэлэр (дөвлət пенсия вə мұавинəтлэри).
10. Дөвлət бүдчəsi васитэлэри һесабына азтəминатлы əһалијə өдəнилтөн бүтүн нөв мұавинəт вə компенсасијалар.
11. Мүəссисэлэрин мənфəəти һесабына өдəнилтөн вə өзəl сoсиал сығорта тəшкилатларынын өдəдиклэри əлавə пенсиялар.
12. Алынмамыш вə депонент олмуш əмək һагтынын индекслəшдирилмə мөблəглэри.
13. Тəбии фəлакəт вə дикəр фəвғəладə һалларла əлагəдар, Азəрбајчан Республикасы һөкүмəтинин гəрарлары əсасында, һабелə јерли идарəтмə оргаиллары, харичи дөвлəтлэр вə дикəр тəшкилатлар тərəфиндөн кəстəрилтөн бирдəфəлик јардымлар.
14. Јубилеј тарихлэринə кəрə јубилјара əмək һагты фонду вə дикəр мənбэлəрдөн өдəнилтөн вə бирдəфəлик характер дашыјан мұкафатлар.
15. Көчүрмə јолу илə башга јерə ишлəмəјə кəндəрилтөн ишчилэрə көчүрүлмə вə кирəјə хəрчлэрин əвəsi үчүн өдəнилтөн компенсасија.
16. Јарадылмыш əсəрин, ихтиранын вə селексија наилијјəтлэринин сонрадан истифадəсинə вə тəкрар истифадəсинə кəрə мұəллифə верилтөн мөблəглэр.
17. Алимент өдəнишлэри, вердиклэри гана кəрə донорлара өдəнилтөн компенсасија.
18. Əмлакын өзəlтəшдирилмəsi, бағышланмасы, вərəсəлик вə алты-саттысы илə əлагəдар мөблəглэр.

ја) нормалары тэтбиг едө билэрлөр.

4. Ашагыдакы эсас вөсаитлөрө (фондлара) көһнөлмө (амортизасија) һесаблинмыр:

– надир мемарлыг вө инчөсөнөт абидөси олан бинаalara вө гургулара (тинкилгилөрө); елми, тәдрис вө тәчрүбө мөгсөди үчүн кабинетләрдө вө лабораторијала истифадө едилән аваданлыглара, експонатлара, нүмунөлөрө, фөалијәтдө олан вө олмајан моделлөрө, макетлөрө вө банга өјани васитлөрө; мөһсулдар һөјванлара (чамышлара, кәллөрө, оқултөрө, маллара вө дикәр мөһсулдар һөјванлара); һөјванханаларда вө дикәр аналогин мүүссисөлөрдө олан һөјванат аләминин експонатларына; истисмар вахты чатмајан чоһиллик өкмәлөрө; китабхана фондларына, кинофондларына, сөһнө реквизиитләринө, музей сөрвөтләринө; инчөсөнөт ишдәринө (бөдһи јарадычылыг өсөрләринө); мүүссисөһин харичи өлкөлөрдө олан эсас вөсаитләринө, һөмчинин там амортизасија олунмуш эсас вөсаитлөр (фондлар) истисмара јарарлы олдугу һалларда.

5. Бүдчө идарәләри эсас вөсаитләрин (фондларын) баланс (илкин) дөјөринө јалғыз бу Гәрарда көстөрилән нормалар даһилиндө көһнөлмө (амортизасија) һесаблајырлар.

6. Ил әрзиндө мөһсулун (инзин, хидмәтин) маја дөјөринө даһил едилән нүмәјәндәлик, реклам вө кадр һазырлығы үзрө хөрчләрин бу гәрара өләвө едилмиш нормалары (1, 2, 3 нөмрәли өләвөлөр) тәсдиг едилсин.

7. Бу гәрарла тәсдиг едилән хөрч элементләринин нормадан артыг һиссәһи мүүссисөһин сәрәнчамында галап мөһфөәт һесабына һөјата кечирилвр.

8. Ичәрәјө көтүрүлмүш эсас вөсаитлөрө (фондлара) көрө өдөһилән ичәрә һаглары тамамилө мөһсулун (инзин, хидмәтин) маја дөјөринө даһил едилвр.

9. Азәрбајчан Республикасынын Мәлијә Назирлијинө тапшырылсын ки, бу Гәрар имзаладыгы күшдөн сонра 2 ај мүддөтинө “Көһнөлмө (амортизасија) һесаблинамасынын јени (ачыг) методунун тәтбиги үзрә тәлимаг”ы вө “Эсас вөсаитләрин (фондларын) лөгв едимөһи һагтында нүмунөви тәлимаг”ы Азәрбајчан Республикасынын Игтисадијат Назирлији вө Дөвләт Статистика Комитөһи илә разылашдырмагла һазырлајыб тәсдиг етсин.

10. Азәрбајчан Республикасынын Игтисадијат Назирлијинө вө Дөвләт Статистика Комитөһинө тапшырылсын ки, аидијәти тәшклатларла бирликдө эсас вөсаитләрин (фондларын) јени тәһнифатыны һазырласын вө тәсдиг етсин.

11. Азәрбајчан ССР Назирләр Советинин 26 нојабр 1990-чы ил тарихли 536 нөмрәли “ССРИ халг тәсәррүфатында эсас фондларын там бәрнасына һесаблинан амортизасија ајырмаларынын ваһид нормалары” ССРИ Назирләр Советинин 22 октјабр 1990-чы ил тарихли 1072 нөмрәли гәрары һагтында гәрары оз гүввәһини итирмиш һесап едилсин.

Ејни заманда мүүссисөләрин һөмин гәрардакы эсас вөсаитләрин (фондларын) тәһнифаты һиссәһиндөн мүвәггәти олараг истифадө етмәләринө ичазә верилсин.

НК-нын гэрарлары

Азербайжан Республикасы Назирләр Кабинетинин
1997-чи ил 3 иул тарихли 71 нөмрәли гэрары илә
тәсдиг едилмишдир
Әлавә 3

**Ил әрзиндә мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјөрнә дахил
едилән кадр һазырлығы үзрә хәрчләрин Нормалары**

Мәһсулларын (иш вә хидмәтләрин) сатышындан мәдахил (үмуми кәлнр)	Мәнфәәтдән верки һесабла јаркән нәзәрә алынған нормалар
1	2
2 млрд. манатадәк	3,0 фаиз һәчминдә
2 млрд. манатдан 50 млрд. манатадәк	60 млн. манат + 2 млрд. манатдан артыг мәбләгин 1,0 фаизи гәдәр
50 млрд. манатдан јухары	540 млн. манат + 50 млрд. манатдан артыг мәбләгин 0,5 фаизи гәдәр

Гэрар № 86

Бақы шәһәри, 20 апрел 1998-чи ил

**Малијјә һесабаты кими истифадә олуған билетләрин,
гәбзләрин, талонларын, путјовкаларын вә онлара
бәрабәр тугулан диқәр сәнәдләрин һазырланмасына
хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдаларынын
тәсдиг едилмәси һаггында**

“Хүсуси разылыг (лисензија) тәләб олуған фәалијјәт нөвләринин сија-
һысынын тәсдиг едилмәси һаггында” Азербайжан Республикасы Президентинин
1997-чи ил 4 октјабр тарихли 637 нөмрәли Фәрманына әсасән Азербайжан Рес-
публикасынын Назирләр Кабинети гэрара алыр:

1. “Малијјә һесабаты кими истифадә олуған билетләрин, гәбзләрин, та-
лонларын, путјовкаларын вә онлара бәрабәр тугулан диқәр сәнәдләрин һазыр-
ланмасына хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдалары” тәсдиг едилсин
(әлавә олунур).

2. Бу гэрар имзаландыгы күндән гүввәјә минир.

II. Лицензијанын верилмәси гәјдәсы

2.1. Лицензија алмаг үчүн әризәчи Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинә ашағыдакы сәнәдләри тәгдим етмәлидир:

2.1.1. Лицензија алмаг үчүн әризә.

Әризәдә ашағыдакылар өз әксини тапмалыдыр:

– һүгути шәхсләр үчүн – һүгути шәхсин ады, тәшкилати-һүгути формасы, һүгути үнваны, һесаблашма һесабынын нөмрәси вә банкын ады, фәалијјәт нөвү;*
– физики шәхсләр үчүн – ады, атасынын ады, сојады, шәхсијјәти тәсдиг едән сәнәдин көстөрничиләри (серија, нөмрә, нә вахт вә ким тәрәфиндән верилмишдир, үнван), фәалијјәт нөвү; *

2.1.2. мүәссисәнин тәсис сәнәдләринин сурәти;
2.1.3. мүәссисәнин дәвләт гејдијјаты һаггында шәһадәтнамәсинин сурәти;
2.1.4. саһибкарлыг фәалијјәти илә мәншул олан физики шәхсләрин верки органлары тәрәфиндән учота алышмасы һаггында шәһадәтнамәнин сурәти;
2.1.5. лицензија алмаг үчүн дәвләт рүсумунун өдәнилијјини тәсдиг едән сәнәд;

2.1.6. әризәдә көстәрилән объектләрдән һәр бири үчүн әризәчинин истифадә һүгутуну (мүлкијјәт һүгуту, ичарә, истифадә вә с. әсаслары) тәсдиг едән сәнәдин сурәти;

2.1.7. хүсуси разылыг (лицензија) алмыш шәхс бу сәнәдләри чап етмәк үчүн мүәсир техникаја малнк олмалы, онларын учотуну вә гејдијјатыны апармаг үчүн мүтәхәссисләри олмалы вә онлары истифадәчиләрә чатдырмага имканы вә шәраити олмалыдыр.**

2.2. Әризәчиндән бу Гајдаларда нәзәрдә тутулмајан сәнәдләрин тәләб олунамасы гадагандыр.

2.3. Лицензија алмаг үчүн тәгдим олунаг әризә вә бу Гајдаларда нәзәрдә тутулан сәнәдләр Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији тәрәфиндән хүсуси китабда гејдә алынмагга гәбул едилир, бахылыр, чатышмамазлыглар вә ја имтина үчүн әсас олмалыгга гејдә алындыгы күндән баилајараг 15 күндән кеч олмамагга лицензија верилмәси һаггында гәрар гәбул едилир.

Тәгдим олунаг сәнәдләрдә чатышмамазлыглар ашкар едилдикдә, бу барәдә әризәчијјә јазылы мәлумат верилир, онлар арадан галдырылдыгдан вә сәнәдләр тәкрат тәгдим едилдикдән сонра онлара 5 (беш) күн мүддәтиндә бахылыр вә мувафиг гәрар гәбул едилир.

Бу Гајдаларда көстәрилән әсасларла лицензија верилмәсиндән имтина олунагга һалда бу барәдә әризәчијјә имтинанын әсаслары көстәрилмәклә јазылы мәлумат верилир.

Бу бәнддә көстәрилән мүддәтләрин сон күнү гејри-иш күнүнә дүшәрәс, ондан сонракы иш күнү мүддәтин гуртарма күнү һесаб олунаг.

2.4. Лицензија верилмәсиндән ашағыдакы һалларда имтина едилир:

2.4.1. бу Гајдаларда нәзәрдә тутулмуш сәнәдләр тәгдим едилмәдикдә;
* - Әризәдә көстәрилән фәалијјәтин нөвү әрази бахымындә ... ајры-ајры объектләрдә һәјата кечириләчәкдирсә, әризәдә һәммин объектләрин сајы вә үнваны да көстәрилир.
** - Бу шәртләрә әризәчинин әризәдә ...көстәрилән фәалијјәт нөвү илә мәншул олачаг һәр бир объекти ујгун олмалыдыр.

IV. Лисензијанын мүддәти

- 4.1. Лисензија үч ил мүддәтинә верилир.
- 4.2. Лисензијанын гүввәдә олма мүддәтинин узадылмасы онун верилмәси үчүн мүөјөн олунмуш гәјдада һәјата кечирилир.
- 4.3. Мүддәти битмиш лисензија вә онун сурәтләри етибарсыз сајылыр.

V. Лисензијанын сурәти

5.1. Лисензијалашдырылан фәалијјәт нөвү әрази бахымындан ажры-ажры объектләрдә һәјата кечирилдији һалларда, әризәчијә лисензијаларла бирликдә әризәдә көстәрилән һәр бир объект үчүн онун үнваны көстәрилмәклә лисензијанын сурәти тәгдим олунур.

5.2. Әризәчи лисензија алдыгдан сонра өз фәалијјәтини әрази бахымындан ажры-ажры объектләрдә һәјата кечирмәк вә ја белә объектләрин сајыны артырмаг истәдикдә тәзә объектләрә лисензијанын сурәтләрини алмаг үчүн Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинә ашағыдакы сәнәдләри тәгдим етмәлидир:

5.2.1. верилмиш лисензијанын гејдијат нөмрәси, тарнхи, фәалијјәтинин нөвү, тәзә объектләрин сајы вә үнваны көстәрилмәклә әризә;

5.2.2. объектләр барәдә бу Гәјдаларын 2.1.6 – 2.1.7 жарымбәндләриндә тәләб олунан сәнәдләр.

5.3. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији лисензијанын сурәтләринин верилмәси мәсәләсинә даир мүрачиәтә бу Гәјдаларын 2.3 вә 2.4 бәндләринә әсасән бахыр вә мувафиг гәрар гәбул едир.

5.4. Лисензијанын сурәти – лисензијанын саһибинә һәр бир объект үчүн лисензија бланкында верилмиш лисензијада әкс едилән көстәрнчиләр јазылмаг-ла, бланкын јухары саг күнчүнә “Сурәти” сөзү вә үнван графасына объекттин үнваны да әләвә едилмәклә долдурулмуш, малијјә назири (о олмадыгда, онун муавини) тәрәфиндән имзаланан, Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинин мөһүрү илә тәсдиг едилән вә һәммин объектә бу фәалијјәт нөвү илә мөшгул олмага ичазә верән рәсми сәнәддир.

5.5. Лисензијаларын сурәтн Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији тәрәфиндән гејдә алыныр.

5.6. Лисензијанын сурәти итирилдикдә лисензија саһиб лисензијанын је-ни сурәтнин рәсмиләшдирмәк үчүн Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинә мүрачиәт едир.

5.7. Лисензијанын сурәтинин верилмәси вә јенидән рәсмиләшдирмәси үчүн һаг алынмыр.

VI. Лисензијанын гүввәдә олма гәјдалары вә нәзарәт

6.1. Бу Гәјдалара әсасән лисензија саһнбләри бу фәалијјәт нөвүгү һәјата кечирәркән ашағыдакы гәјдалара риәјәт етмәлидирләр:

6.1.1. малијјә һесабаты кнмн истифадә олунан билетләрин, гәбзләрин, талонларын, пугтовкаларын вә онлара бәрәбәр тутулан (мүәссәсинин малијјә-тәсәрруфат фәалијјәтиндә әмтәә-пул дөвријјәсини өзүидә әкс етдирән диқәр ил-кин учот сәнәдләри) диқәр сәнәдләрин форма вә реквизиитлери вә онлардан истифадә гәјдалары Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији тәрәфиндән һазырланыб тәсдиг едилдикдән сонра јалныз онун хүсуси разылыг (ли-сензија) вердији шәхс тәрәфиндән чап едилиб јайылыр.

6.2. Лисензијанын гүввәдә олма гәјдаларына нәзарәти Азәрбајчан Респу-бликасынын Малијјә Назирлији һәјата кечирир.

сензија саһибинә вә дөвләт верки хидмәти органларына мәлумат верилтәр.

7.3. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији лисензијаны анағы-дакы һалларда ләғв едир:

7.3.1. әризәчи тәрәфиндән мұвафиг әризә тәғдим едилдикдә;

7.3.2. лисензија верилмәси үчүн тәғдим едилән сәнәдләрдә дүзкүн олмајан мәлуматлар ашкар едилдикдә;

7.3.3. лисензијанын гүввәдә олма гәјдалары әризәчи тәрәфиндән позулдуғда;

7.3.4. мөһкәмәнин мұвафиг гәрары олдуғда;

7.3.5. һуғути шәхс ләғв едилдикдә вә саһибкар кими фәалијјәт көстәрән физики шәхсә верилән шәһадәтнамә гүввәсини итирдикдә;

7.3.6. Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә нәзәрдә тутулан дикәр һалларда.

7.4. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији лисензијанын ләғв едилмәси һағгында гәрар гәбул едиллији андан 5 (беш) күн мүддәтиндә јазылы шәкилдә лисензијанын саһибинә вә дөвләт верки хидмәти органларына мәлумат верир.

7.5. Лисензијанын фәалијјәтинин дајандырылмасы, ләғв едилмәси вә ја бәрпасы һағгында гәбул едилмиш гәрар лисензијанын бу Гәјдалара әсасән ајры-ајры объектләр үчүн верилмиш сурәтләринә дә шамил олунур.

7.6. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији вердији, гәјдә алығы, дајандырдығы, бәрпа етдији вә ләғв етдији лисензијаларын рејестрини апарыр.

VIII. Мәсулијјәт

8.1. Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинин рәһбәрләри вә вәзифәли шәхсләри лисензијалашдырма һағгында Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијинин позулмасы, јахуд онун лазыми шәкилдә ичра олунмамасына көрә мөвчуд ганунверичлијә ујғун мәсулијјәт дашыјырлар.

8.2. Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинин гәрарларындан вә һәрәкәтләриндән мүјјән олунмуш гәјдала мөһкәмә органларына шикајәт олуна биләр.

8.3. Бу Гәјдаларда көстәрилән фәалијјәт нөвләри илә лисензијасыз мәшгул оланлар мөвчуд ганунверичлијә ујғун мәсулијјәт дашыјырлар.

Гәрар 87

Бақы шәһәри, 20 апрел 1998-чи ил

Сәрбәст мұһасиб фәалнјјәтинә хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гәјдаларынын тәсдиг едилмә- си һағгында

“Хүсуси разылыг (лисензија) тәләб олунан фәалијјәт нөвләринин сијаһысыны тәсдиг едилмәси һағгында” Азәрбајчан Республикасы президентиниң 1997-чи ил 4 октябр тарихли 637 нөмрәли Фәрманына әсасән Азәрбајчан Республикасынын Назирләр Кабинети **гәрара алыр:**

1. “Сәрбәст мұһасиб фәалијјәтинә хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гәјдалары” тәсдиг едилсин (*әлавә олунур*).

2. Бу гәрар имзаландығы күндән гүввәјә минир.

НК-нын гэрарлары

гути үнваны, һесаблашма һесабынын нөмрәси вә банкын ады, фәалијјәт нөвү*; физики шәхсләр үчүн – ады, атасынын ады, сојады, шәхсијјәти тәсдиг едөн сәнәдин көстөрнчиләри (серија, нөмрә, нә вахт вә кнм тәрәфиндән верилмишди- дир, үнваны), фәалијјәт нөвү *

2.1.2. мүәссисәнин тәсис сәнәдләринин сурәти;

2.1.3. мүәссисәнин дөвләт гејдијјәти һаггында шәһадәтнамәсинин сурәти;

2.1.4. саһибкарлыг фәалијјәтн илә мәшгул олан физики шәхсләрин верки ор- ганлары тәрәфиндән учота алынмасы һаггында шәһадәтнамәнин сурәти;

2.1.5. лисензија алмаг үчүн дөвләт рүсумунун өдәнилдјини тәсдиг едөн сә- нәд;

2.1.6. әризәдә көстәрилән объектләрдән һәр бири үчүн әризәчинин исти- фадә һутугуну (мүлкијјәт һутугу, ичарә, истифадә вә с. әсаслары) тәсдиг едөн сәнәдләрин сурәти;

2.1.7. Азәрбајчан Республикасы әразиндә сәрбәст мүһасиб фәалијјәти илә мәшгул олмаг үчүн хүсуси разылыг (лисензија) алмаг истәјән шәхсин али вә ја орта ихтисас тәһсил мәктәбләрини битирмәклә игтисад тәһсили олмалы- дыр.

Али игтисад тәһсили оланларың мүһасибат учоту саһәсиндә ән азы үч ил иш стажы олмалыдыр.

Орта ихтисас тәһсили үзрә игтисад тәһсили оланларын мүһасибат учоту са- һәсиндә ән азы беш ил стажы олмалыдыр. **

2.2. Әризәчилән бу Гајдаларда нәзәрдә тутулмајан сәнәдләрин тәләб олу- масы гадағандыр.

2.3. Лисензија алмаг үчүн тәгдим олуна әризә вә бу Гајдаларда нәзәрдә ту- тулан сәнәдләр Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији тәрәфиндән хүсуси китабда гејдә алынмағла гәбул едилир, бахылыр, чагышмамазлыглар вә ја имтина үчүн әсас олмадығла гејдә алындығы күндән башлајарағ 5 (беш) күн- дән кеч олмамағла лисензија верилмәси һаггында гәрар гәбул едилир.

Тәгдим олуномуш снәдләрдә чагышмамазлыглар ашкар едилдикдә, бу барә- дә әризәчијә јазылы мәлумат верилир, онлар арадан галдырылдығдан вә сәнәд- ләр тәкрар тәгдим едилдикдән сонра онлара 5 (беш) күн мүддәтиндә ба- хылыр вә мувафиг гәрар гәбул едилир.

Бу Гајдаларда көстәрилән әсасларла лисензија верилмәсиндән имтина олундуғу һалда бу барәдә әризәчијә имтинанын әсаслары көстәрилмәклә јазы- лы мәлумат верилир.

Бу бөнддә көстәрилән мүддәтләрин сон күнү гејри-иш күнүнә дүшәрсә, ондан сонрақы иш күнү мүддәтин гуртармасы күнү һесаб олуноур.

2.4. Лисензија верилмәсиндән ашағыдакы һалларда имтина едилир:

2.4.1. бу Гајдаларда нәзәрдә тутулмуш сәнәдләр тәгдим едилмәдикдә;

2.4.2. әризәчинин тәгдим етдији сәнәдләрдә гејри-дүрүст вә ја тәһриф олунмуш мәлуматлар олдуғда;

* әризәдә көстәрилән фәалијјәт нөвү әрази бахымындан ајры-ајры об- јектләрдә һәјата кечириләчәкдирсә, әризәдә һәммин объектләрин сајы вә үнва- ны да көстәрилир.

** - Бу шәртләрә әризәчинин әризәдә көстәрилән фәалијјәт нөвү илә мәшгул олачағ һәр бир объекти јуғун олмалыдыр.

4. Лицензијанын мүддәти

- 4.1. Лицензија беш ил мүддәтинә верилир.
- 4.2. Лицензијанын гүввәдә олма мүддәтинин узадылмасы онун верилмәси үчүн мүәјјән олунмуш гәјдала һәјата кечирилир.
- 4.3. Мүддәти битмиш лицензија вә онун сурәтләри етибарсыз сајылыр.

5. Лицензијанын сурәти.

5.1. Лицензијалашдырылан фәалијјәт нөвү әрази бахымындан әјры-әјры объектләрдә һәјата кечирилдији һалларда, әризәчнјә лицензијаларла бирликдә әризәдә көстәрилән һәр бир объект үчүн онун үнваны көстәрилмәклә лицензијанын сурәти тәгдим олунур.

5.2. Әризәчи лицензија алдыгдан сонра өз фәалијјәтини әрази бахымындан әјры-әјры объектләрдә һәјата кечирмәк вә ја белә объектләрин сајыны артырмаг истадикдә тәзә объектләрә лицензијанын сурәтләрини алмаг үчүн Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијинә ашағыдакы сәнәдләри тәгдим ет-мәлидир;

5.2.1. верилмиш лицензијанын гејдијјаты нөмрәси, тарихи, фәалијјәтинин нөвү, тәзә объектләрин сајы вә үнваны көстәрилмәклә әризә;

5.2.2. объектләр барәдә бу Гәјдаларын 2.1.6 – 2.1.7 жарымбөндләриндә тәләб олунан сәнәдләр.

5.3. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији лицензијанын сурәтләринин верилмәси мәсәләсинә даир мүрачигәтә бу Гәјдаларын 2.3 вә 2.4 бөндләринә әсасән бахыр вә мүваиг гәрар гәбул едир.

5.4. Лицензијанын сурәти – лицензијанын саһибинә һәр бир объект үчүн лицензија бланкында, верилмиш лицензијада әкс едилән көстәричиләр јазылмаг-ла, бланкын јухары саг күнчүнә “Сурәти” сөзү вә үнван графасына объектин үнваны әлавә едилмәклә долдурулмуш, органын рәһбәри вә ја рәһбәри олмадыгдан мүавини тәрәфиндән имзаланан вә органын мөһүрү илә тәсдиг едилән вә һәмин объектдә бу фәалијјәт нөвү илә мөшгул олмага ичазә верән рәсми сәнәддир.

5.5. Лицензијаларын сурәти Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијн тәрфиндән гејдә алыныр.

5.6. Лицензијанын сурәти итирилдикдә лицензија саһиб лицензијанын јени сурәтини рәсмиләшдирмәк үчүн Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијинә мүрачигәт едир.

5.7. Лицензијанын сурәтинин верилмәси вә јенидән рәсмиләшдирилмәси үчүн һаг алынмыр.

VI. Лицензијанын гүввәдә олма гәјдалары вә нәзарәт

6.1. Бу Гәјдалара әсасән лицензија саһибләри бу фәалијјәт нөвүнү һәјата кечирәркән ашағыдакы гәјдалара рнајәт етмәлидирләр:

6.1.1. сәрбәст мүһасиб мүтавиләләр әсасында табечилијиндән вә мүлкијјәт формасындан асылы олмајараг Азәрбајчан Республикасынын әразисиндә фәалијјәт көстәрән бир вә ја бир нечә мүәссисәдә мүһасибат хидмәтинә рәһбәрлик етмәк, мүһасибат учоту әмәлијјатлары апармаг, мүһасибат учотуна даир мәсләһәтләр вермәк вә мүһасибат учоту илә бағлы дикәр ишләри јеринә јетирмәк һүгүтуна маликдир.

Сәрбәст мүһасиб өз фәалијјәтини јеринә јетирәркән мүһасибат учоту илә бағлы Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилик актларыны, мүһасибат учоту стандартларынын вә дикәр норматив сәнәдләрин тәләбләринә әмәл ет-

дөн бу барәдә мувафиг гэрар гәбул едилдикдә лисензија бәрпа едилмиш һесабу олунур, һәммин гэрар гәбул едилдији андан беш күн мүддәтиндә бу һагда лисензија саһибинә вә дәвләт верки хидмәти органларына мөлумат верилир.

7.3. Азәрбајчан Республिकासынын Малијјә Назирлији лисензијаны ашағыдакы һалларда ләғв едир:

7.3.1. әризәчи тәрәфиндән мувафиг әризә тәғдим едилдикдә;

7.3.2. лисензија верилмәси үчүн тәғдим едилән сәнәдләрдә дүзкүн олмајан мөлуматлар ашкар едилдикдә;

7.3.3. лисензијанын гүввәдә олма гәјдалары әризәчи тәрәфиндән позулдуғла;

7.3.4. мәһкәмәнин мувафиг гэрары олдуғла;

7.3.5. һүғути шәхс ләғв едилдикдә вә ја саһибкар фәалијјәт кәстәрән физики шәхсә верилән шәһадәтнамә гүввәсини итирдикдә;

7.3.6. Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә нәзәрдә тутулан дикәр һалларда.

7.4. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији лисензијанын ләғв едилмәси һаггында гэрар гәбул етлимји андан беш күн мүддәтиндә јазылы шәкилдә лисензијанын саһибинә вә дәвләт верки хидмәти органларына мөлумат верир.

7.5. лисензијанын фәалијјәтинин дајандырылмасы, ләғв едилмәси вә ја бәрпасы һаггында гәбул едилмиш гэрар лисензијанын бу Гәјдалара әсасән ајры-ајры объектләр үчүн верилмиш сурәтләринә дә шамил олунур.

7.6. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлији вердији, гејдә алдығы, дајндырдығы, бәрпа етдији вә ләғв етдији лисензијаларын рејестрини апарыр.

VIII. Мәсулијјәт

8.1. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијинин рәһбәрләри вә вәзифәли шәхсләри лисензијалашдырма һаггында Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијинин позулмасы јахуд онун лазыми шәкилдә ичра олунмасына көрә мөвчуд ганунверичилијә ујғун мәсулијјәт дашыјырлар.

8.2. Азәрбајчан Республикасынын Малијјә Назирлијинин гэрарларындан вә һәрәкәтләриндән мүејјән олунмуш гәјдада мәһкәмә органларына шикајәт олуна биләр.

8.3. Бу Гәјдаларда кәстәрилән фәалијјәт нөвү илә лисензијасыз мәшғул оланлар мөвчуд ганунверичилијә ујғун мәсулијјәт дашыјырлар.

Гэрар № 189

Бақы шәһәри, 15 сентјабр 1998-чи ил

“Мәчбури дәвләт сәсиал сығорта өдәмәләринин һесаблинмасы вә өдәнилмәси һаггында Әсаснамә”нин тәсдиғ едилмәси барәдә

“Сәсиал сығорта һаггында” Азәрбајчан Республикасы Ганунунун 16-чы мәддәсинә мувафиг оларағ Азәрбајчан Республикасынын Назирләр Кабинети гэрара алып:

1. “Мәчбури дәвләт сәсиал сығорта өдәмәләринин һесаблинмасы вә өдәнилмәси һаггында Әсаснамә” тәсдиғ едилсин (*әлавә олунур*).

2. Мүејјән едилсин ки, бу Әсаснамәнин тәтбиғи илә бағлы изаһатлар Азәрбајчан Республикасынын Дәвләт Сәсиал Мүдафиә Фонду тәрәфиндән верилир.

тəминатын башга нөвлəri.

3. Мəчбури дөвлət сoсиал сығорта өдəмэлəri алмаг һугугу сығортаедəнләр (идарə, мүəссисə, тəшкилат вə с.) вə сығорта олуналлар тэрəфиндən мəчбури дөвлət сoсиал һағларынын Азэрбајчан Республикасы Дөвлət Сoсиал Мүдафиə Фонду органларына өдəдиклəri һалларда јараныр.

Хəјринə мəчбури дөвлət сoсиал сығорта фəалијјəти һəјата кечирилмəјөн шəхсләр (ганунверичиликлə мүəјјөн олунмуи һаллар истисна олмагла), мəчбури дөвлət сoсиал сығорта өдəмэлəрини (пенсия, мүавинət) алмаг һугугуна маллик дејилләр.

4. Һәр бир вətəндаш ону ишə кəтүрəндə “Сoсиал сығорта һағында” вə “Вətəндашларыи пенсия тəминаты һағында” Азэрбајчан Республикасы гануиларына мұвафиг оларағ өзүнүн мəчбури дөвлət сoсиал сығортасы үзрə сығорталанмасыны тэлəб етмəлидир. Идарə, мүəссисə вə тəшкилатларын һəмкарлар иттифағлары комитəлəri ишчилəрин мəчбури дөвлət сoсиал сығортасына чəлб олунмасына нəзарət етмəјə борчлудурлар.

I. Дөвлət пенсиялары

5. Дөвлət пенсиялары “Вətəндашларыи пенсия тəминаты һағында” Азэрбајчан Республикасы Гануиуида нəзəрдə тутулмуш ғајдада вə шəртлэрлə верилир.

II. Əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəсинə кəрə мүавинət

6. Əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəсинə кəрə сығорта олунана мүавинət ашағыдакы һалларда верилир:

хəстəлик вə зəдə нəтичəсиндə əмək габилитјəти мүвəггəти итирилдикдə;

санаторија-курорт мүаличəси заманы;

хəстəлəнмиш аилə үзүнүн гуллуға еһтијачы олдуғда;

эпидемиоложи һалларда карантин заманы;

вэрəм вə пешə хəстəликлəri илə əлағəдар мүвəггəти оларағ башга ишə кечирилдији заман;

протез һазырландығы мүддəтдə протез-ортпедик мүəссисəсинин стациoнарына јерлəширилдикдə.

7. Əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəсинə кəрə мүавинət, ганунверичиликлə мүəјјөн едилмиш ғајдада верилмиш хəстəлик вэрəгəсинə (əмək габилитјəтинини итирмək вэрəгəси) əсасən тəјин едилир. Башга сənəдлэр мүавинət верилмəsi үчүн əсас сајыла билмəз.

Хəстəлик вэрəгəси итирилдији һалда мүавинət дубликата (сənəдин сурəти чыхарылмыш икинчи нүсхəsi) əсасən верилə биллэр.

8. Əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəсинə кəрə мүавинət, əмək габилитјəтинини итирилдији биринчи күндən башлајарағ сағаланадək вə ја тибби сoсиал експерт комисијасы (ТСЕК) тэрəфиндən əлиллик мүəјјөн едиленэдək, лakin ганунверичиликлə мүəјјөн олунмуш мүддəтдən чох олмајан дөвр үчүн верилир.

9. Əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирмə ишчинини ишдən чыхарылмасыны дүзкүнлүју бəрəсиндə мұбаһисə кетдији дөврдə баш вермишдирсə, мүавинət ишчи ишə бэрпа олундуғда верилир. Бу заман, əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəсинə кəрə мүавинət ишчинини ишə бэрпа олунма бəрəсиндə тэрарын чыхарылдығы күнэдək ишə бэрпа олундуғу күндən мүəссисəнини вəсаити һесабына верилир.

Əкəр əмək габилитјəтинини мүвəггəти итирилмəси ишə бэрпа олунма бəрəсиндə тэрар чыхарылдығы күндən сонра да давам едəрсə, онда мүавинət Дөвлət Сoсиал Мүдафиə Фондуиун вəсаити һесабына өдөнилир.

муш мүддэтэдэк муавинэтдөн мөһрум олуурлар.

27. Сыгорта һагты өдөҗөнлөрө мүвөггәти олараг онлар республикадан харицдө олдугда эмөк габилијјетинин мүвөггәти итирилмәси илә әлағәдар верилмиш сәнәдләрин әсаслығы шүбһә доғурмурса вә тәчили мүаличөҗө еһтијач јохдурса, һәмин сәнәдләр јашајыш вә ја иш јери үзрә мүаличө-профилактика идарәләринин һМК-си тәрәфиндөн хәстәлик вәрәгәләри илә әвәз олуур вә иш јериндә үмуми әсаслар үзрә өдөнилир.

28. Әмөк габилијјетини мүвөггәти нтирмәҗө, һамиләлијө вә доғума көрә мезунијјет үчүн верилән муавинет сыгорта олунанын фактики газанчындан һесаблиныр. Бу заман әмөк габилијјетинин мүвөггәти итирилмәсинә көрә муавинетин һесаблинамасында әмөк шикәстлијинә, пешә хәстәлијинә, һамиләлијө вә доғума көрә мезунијјетдөн башга галан бүтүн һалларда ики ајлыг вәзнфә маашы вә ја икнгат тариф дәрәчәси (вахтамузд әмөк һагты аланлар үчүн вахтамузд, ишәмузд әмөк һагты аланлар үчүн исә ишәмузд әмөк һагты) мөблөгиндөн артыг олмамаг шәртилә фактики газанч нәзәрә алыныр.

Вәзифә маашы вә ја тариф дәрәчәси алмајан ишчиләрә, бу Әсаснамәдә нәзәрдә тутулан һалларда муавинетин һесаблинамасы үчүн әмөк һагты, сәләһијјетли органларын көстәриши үзрә (Дөвләт Статистика Комитәси, Әмөк вә Әһалинин Сосиал Мүдафиәсн Назирлији вә һәмкарлар тәшкилатлары органлары) мувафиг пешә вә ихтисаса малик ишчинин әмөк һагтына ујғун олараг нәзәрә алыныр.

Әкәр колхоз үзвүнә ихтисас дәрәчәси мүәјјән едилмишдирсә вә јахуд да газанчын көтүрүлдүјү мүддәт әрзиндә онун тәрәфиндөн јеринә јетирилән ишнн хүсусијјәти дөфәләрлә дөјишдирилмишдирсә, онда фактики газанч һејвандарлыгда 4-чү дәрәчәли, биткичилнkdә 2-чи дәрәчәли ишләрдә вә ишәмузд ишчиләр үчүн әл ишләриндә мүәјјән едилмиш икнгат тариф дәрәчәси мөблөгиндөн артыг олмамаг нәзәрә алыныр. Балыг овланмасы илә мөшғул олан балыгчылыг колхозларынын үзвләринә исә, рүб үзрә орта күндәлик план кәлиринин икигат мөблөгиндөн вә јахуд да икигат вәзифә маашындан артыг олмамаг муавинет һесаблиныр.

29. Муавинет һесаблинаркән һәгнги газанча, гүввәдә олан гајдалара әсасән, мөчбури дөвләт сосиал сыгорта һагларынын тутулдуғу бүтүн нөв әмөк һагты, мүәјјән пешәләри (вәзифәләри) әвәз етмәк үчүн, о чүмлөдөн ганунверичилиkdә мүәјјән олуномуш иш күнү (иш нөвбәси) әрзиндә мүвөггәти олараг ишдә олмајан ишчинин вәзифәсинин јеринә јетирилмәсн үчүн хидмәт едилән сәһәнин кенишлөндирилмәси үчүн вә ја ишнн һөчминин артырылдығына көрә, һәмчинин бригадаја вә ја истеһсалатда шакирдләрин өјрәдилмәси үчүн истеһсалат практикасына башчылыг едилмәси үчүн верилән әлавә өдөнишләр дахил едилир. Мувафиг ичра һакимијјәти органы тәрәфиндөн мүәјјән едилән сосиал сыгорта һагты һесаблинмајан кәлирләр муавинет һесаблиндыгда газанч мөблөгинә дахил едилмир.

30. Муавинет һесаблинаркән нәзәрә алынән бүтүн нөв газанчлар, о чүмлөдөн һәмин ајда әмөк һагты илә верилән мүкафатлар газанча онларын һесаба алындығы вахт үзрә дахил едилир.

Әмәјин өдөнилмәси фондундан верилән мүкафатлар, әмөк һагтына әлавәләр орта ајлыг мигдарында, онларын кечән илдә һесаблинмыш үмумн мөблөгин 12 аја бөлүмәсн јолу илә нәзәрә алынырлар.

мүкафатларын үмуми мөблөги бөлүнән ајларда ишчинин әмөк габилијјетини мүвөггәти итирдијинә көрә там ишләмәдији ајлар, һамиләлијө вә доғума көрә верилән мезунијјәт, ушаг 3 јашына чатанадәк она гуллуг едилмәсинә кө-

жөн едилир.

35. Өмөжин ишөмузд өдөнилмөси формасында чалышан ишчилөрө верилөн муавинет өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилмөсинин баш вердији атын биринден етибарен габагы 2 сон там төгвим аында ишчинин алдыгы орта газынчындан хесабланыр. Бу заман Өсаснамөнин 30 вө 31-чи бөндлөрүнө мувафиг олараг, хесабланмыш мукафатын орта аылыг мөблөги һәр аын газанчына өлавө олунмалыдыр.

Ишчи һөмин ики аын бүтүн күнлөрини (чөдвөл үзрө) иштөмөмишсө, бу заман муавинет, онун бу ики аын һәр бириндө ишлөдији һөгиги күнлөрүн газанчындан хесабланыр.

Көстөрилөн 2 ажда ишчинин газанчы олмамышдырса (мөсөлөн, өмөк габилитетини мүвөгөти итирмөжө көрө, ишчинин төгсири олмажан бошдажанма вахты) бу заман муавинет өмөк габилитетинин итирилдији ажда иштөнмиш һөгиги күнлөр үчүн алынмыш газанч өсасында хесабланыр.

Өкөр газанчын көтүрүлдүжү мүддөтдө ишчи өз чөдвөли үзрө бүтүн күнлөри иштөмөмишсө, бу заман мукафатын орта аылыг мөблөги ишчинин һәр ажда ишлөдији күнлөрүн саына мүтөнасиб олараг нөзөрө алыныр.

36. Колхоз вө көндли (фермер) төсөртүфатларынын үзвлөрүнө муавинет, онларын өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилдији (һамилөлижө вө доғума көрө мөзунијјет) илдөн өввөлки төгдим илиндө олан фактики газанчындан хесабланыр. Ортакүндөлик газанч кечөн төгвим илиндө олан газанчын һөмин төгвим илинин төгвим күнлөрүнүн саына бөлүнмөси јолу илө мөүјјөн едилир. Бу заман илик газанчын бөлүндүжү күнлөрүн саына бајрам күнлөри, истираһөт күнлөри, колхозун идарө һөјөти төрөфинден төгдим едилмиш өдөнилөн мөзунијјетин вө өмөк һагы сахланылмагла мөзунијјет күнлөри, өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилмөсн, һамилөлижө вө доғума көрө мөзунијјет, ушаға гулуг едилмөсинө көрө мөзунијјет, һабелө өмөк һагынын сахланылдыгы мүддөт өрзиндө һәрби төлим вө сынаг топланышы, дөвлөт вө ичтимай вөзифөлөрүн јернө јетирилмөси күнлөри дахил едилмир. Өкөр колхозун вө ја көндли (фермер) төсөртүфатынын үзвү јухарыда көстөрилмиш гајдада мөүјјөн едилдијинден һөгиги олараг чох ишлөјибсө, онда күндөлик газанч илик газанчын һөмин илдө һөгиги иштөнмиш күнлөрүн саына бөлүнмөси јолу илө хесабланыр.

Өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилмөсинин баш вердији һөмин илдө колхозда вө ја көндли (фермер) төсөртүфатына дахил олмуш, һабелө газанчын мөүјјөн едилдији төгвим илиндөп аз колхоз вө ја көндли (фермер) төсөртүфатынын үзвлүјүндө оланлара муавинетин хесабланмасы үчүн өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилмөсинин (һамилөлижө вө доғума көрө мөзунијјет) баш вердији күнө гөдөр колхозда вө ја көндли (фермер) төсөртүфатында ишлөдији мүддөтинн газанчы нөзөрө алыныр. Белө һалларда орта күндөлик газанч көстөрилөн мүддөтлөрдөки газанчы бу мүддөтө гөдөр олан төгвим күнлөрүнүн саына бөлүнмөси јолу илө мөүјјөн едилир.

Колхоз вө ја көндли (фермер) төсөртүфатынын үзвү өмөк габилитетинин мүвөгөти итирилмөсинден (һамилөлижө вө доғума көрө мөзунијјөттөн) габаг үзүрлү сөбөблөрдөн ишлөмөјибсө (мөсөлөн, ушаг 3 јашына чатанадөк она гулуг едилмөсинө көрө) вө буна көрө газанчы олмајыбса, онда муавинет ишчинин тариф дөрөчөсинден хесабланыр.

Колхозда вө ја көндли (фермер) төсөртүфатында аванс өдөниши сонрақы јенидөн хесабламаларла верилөрсө (дөврлөр үзрө, илин ахырында), онда муа-

hesаб едилмәлидир.

40. Әмәк габилијјәтини итирмә, һәмнн шәхс әмәк интизамыны поздуғуна көрә чәзаландырылыб ашағы маашлы ишә кәчирилмәси барәсиндәки әмрдән (сәрәнчам, гәрар) сонра, лакин ишә башламалы олдуғу күндән габаг баш вермишсә, онда бу ишдә олмалы күнләр үчүн муавинәт һәмнн ишин тариф дәрәчәсиндән (вәзифә маашы) һесабланыр.

41. Ишчи әсас иш јериндән әләвә башга мүәссисәдә дә муғавилә үзрә ишләјирсә, бу заман муавинәт ишчинин һәр ики иш јериндә алдығы үмуми газанчын әсасында һесабланыр вә әсас иш јериндә мүәјјән олунмуш ставканын икигәт мәбләгиндән артыг олмамаг шәрти илә өдәнилип.

42. Әмәк габилијјәтини мүвәггәти итирмә вә ја һамиләлијә вә доғума көрә мәзунијјәт мүвәггәти олараг ишдә олмајан ишчинин әвәз олундуғу заман баш верәрсә вә бунунла әлагәдар олараг әвәзчијә јүксәк вәзифә маашы (ставка) тәјин олунмушса, бу заман муавинәт һәмнн јүксәк вәзифә маашы (ставка) үзрә һесабланыр, бу һалда әвәзчилик мүддәти мүәјјән едилмиш мүддәтдән артыг олмамалы, мүддәт мүәјјән едилмәдикдә ишә әвәз олунан адам ишә чыхан күнә гәдәр олмалыдыр.

43. Әмәк габилијјәтинин мүвәггәти итирилмәси вә ја һамиләлијә вә доғума көрә мәзунијјәт иш заманы баш вермишсә вә мүәссисә, сәх, шөбә дајандығы вахтда да давам едирсә, бу заман муавинәт һәмнн пешә вә ихтисас ишчиләринә бу мүддәт үчүн верилән газанчын мигдарындан верилир, бу һалда муавинәт, һәмнн ишчинин үмуми гајдалар үзрә ала биләчәји муавинәтдән артыг олмамалыдыр.

Әмәк габилијјәтинин мүвәггәти итирилмәси мүәссисәдә иш дајандығы мүддәтдә баш вермишсә онда ишчијә муавинәт верилмир.

Әмәк габилијјәтинин мүвәггәти итирилмәси (баш вердијн вахтдан асылы олмајараг), мүәссисә, шөбә ишә салындыгдан вә ја мүәссисә ләғв едилдикдән сонра да давам едәрсә, бу заман муавинәт мүәссисәнин ишә салындығы вә ләғв едилдији күндән, ишчинин ишин дајандырылдығындан әввәлки газанчына мувафиг һесабланыр.

44. Ишчи әмәк һаггында әләвәнин мүәјјән едилдији рајонларда вә јерләрдә ишләдијн мүддәт әрзиндә хәстәлик вәрәгәси алмышдырса, онда бу рајонларда вә јерләрдә олмадығы вахт үчүн әмәк габилијјәтинин мүвәггәти итирилмәсинә көрә муавинәт әләвә һаггы нәзәрә алынмадан һесабланылып.

Бу гајда һамиләлијә вә доғума көрә һабелә, әмәк шикәстлији вә пешә хәстәлији заманы тәтбиғ олунмур.

45. Әмәк һаггына әләвә вәсаит алан вә јахуд мүвәггәти олараг башга јердә олдуғуна көрә әмәк һаггына јүксәдилмиш әмсал алан ишчијә әмәк габилијјәтинин мүвәггәти итирилмәсинә көрә вә ја һамиләлијә вә доғума көрә муавинәт онун әләвә вәсаити. јахуд да јүксәдилмиш әмсалы алмалы олдуғу күнә кими вә јахуд да мүвәггәти олдуғу јердән гајытмалы олдуғу күнә кими һәмнн әләвә вәсаити вә јахуд да јүксәдилмиш әмсалы нәзәрә алынмагла һесабланыр.

46. Мәктәбләрдә, орта ихтисас, техники пешә тәһсил мәктәбләриндә вә ишчиләри әмәк һаггы үзрә онлара бәрәбәр тутулан дикәр тәһсил мүәссисәләриндә (истәр бир, истәрсә дә бир нечә) чалышан мүәллимләрә вә тәрбијәчиләрә муавинәт, педагожи иш үчүн верилән һәгиги газанчдан һесабланыр. Бу заман фактики газанча әмәк габилијјәтини мүвәггәти итирдији, һамиләлијә вә доғума көрә мәзунијјәтин башландығы күнәдәк тарифлә мүәјјән олунмуш пе-

бу Өсаснаменин 33-чү бөндиндө көстөрилөн гайда үзрө нөзөрө алыныр.

49. Мүөйжөн норманы јеринө јетирөркөн вөзифө маашы (ставка) алан ишчилөрө (артистлөрө вө с.) мүавинөт, о чүмлөдөн өмөк шикөстлији, пешө хөстөлији, һабелө һамиләлик вө доғумла өлагөдар өмөк габилијјетини итирмөнин баш вердији ајын бириндөн етибарөн габагы 2 сон төғвим ајынын орта газанчындан һесаблиныр. Мүавинөтин ајда бир дөфө, өјни заманада ајлыг өмөк һагынын икинчи һисөси илө өмөк габилијјетинин итирилдији (һамиләлик вө доғум үзрө мөзунийјет) күнлөринө көрө, мүавинөт вө газанчын үмуми мөблөғи ики вөзифө маашындан (ставка) артыг олмамагла верилир.

50. Ишин шөраитинө көрө илин мүхтөлиф фөсиллөриндө (дөниз, чај донамасы вө балыг сөнајесиндөн башга) өмөјин өдөнилмөси гайдасы мүхтөлиф мүөјжөн едилмишдирсө, онда мүавинөт ишчинин ишдө галараг алачагы газанчы илө мүөјжөн едилир. Өкөр өмөк габилијјетини мүвөгтөти итирмө, бир дөврдө башлајараг, о бири дөврдө дө давам едөрсө, икинчи дөвр үчүн верилөн газанча көрө мүавинөт ишлөјөнлөрин өмөк һагынын дөјишдијн дөврдөн башлајараг верилир. Ишөмузд өмөк һагы аланлара икинчи дөвр үчүн мүавинөт, көстөрилөн һалларда ишөмузд чалышан ишчинин тариф дөрөчөси һесабы илө верилир. Дөниз, чај донамасы вө балыгчылыг сөнајеси донамасы көмилөринин һөјөти үзвлөринө мувинөт өмөк габилијјетини мүвөгтөти итирмөнин, һамиләлијө вө доғума көрө мөзунийјетин баш вердији төғвим илиндөн өввөлки илин һөгиги газанчындан һесаблиныр. Өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилдији илдө ишө дахил олан, һабелө там төғвим илиндөн аз ишлөмиш шөхслөрө мүавинөт һесаблинаркөн, өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилмөсинин баш вердији күнө гөдөр ишлөнмиш вахтын газанчы нөзөрө алыныр. Орта күндөлик газанч, өввөлки илин газанчыны һөмин ишөки төғвим күнлөринө бөлмөклө мүөјжөн едилир. Бу заман иллик газанчын бөлүндүјү күнлөрдөн бајрам вө истираһөт күнлөри, өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилмөсн, һамиләлијө вө доғума көрө, нөвбөти вө өләвө мөзунийјөт күнлөри, өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилмөси, һамиләлијө вө доғуша көрө, нөвбөти вө өләвө мөзунийјөт күнлөри, һабелө гүввөдө олан ганунверичиликдө нөзөрдө тутулмуш башга һалларда ишдөн азадолунма күнлөри чыхылыр. Өкөр орта күнлүк газанч икигат орта күнлүк маашдан (икигат күндөлик тариф ставкасындан) јүксөкдирсө, онда мүавинөт өмөк шикөстлији, пешө хөстөлији, һамиләлијө вө доғума көрө мөзунийјөтдөн башга галан һалларда икигат вөзифө маашындан (ставкадан) һесаблинамалыдыр.

Чөмлөшдирилмиш дикөр истираһөт күнлөри (отгул) үчүн мүавинөт вөзифө маашы (тариф дөрөчөси) һесабы илө верилир.

Өмөк габилијјетинин итирилмөси (һамиләлијө вө доғума көрө мөзунийјет) күнлөри дөниз, чај донамасы вө балыг сөнајеси донамасы көми һөјөтлөринин өмөк һагы верилмөјөн еһтијаты дөврүнө төсадүф едөрсө мүавинөт верилир.

51. Иш вахтынын учота алынмасы мүмкүн олмајан (өвдө ишлөјөн ишчилөрө, көнд төсөррүфаты мөһсулларынын, төкрар вө башга һаммалларын штатда олан төдарүкчүлөринө, јөјинти туллантылары јығанлара, сөјјар тичарөт үзрө сатычылара, патентлө ишлөјөн саһибкарлара, вө с. өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилмөсинө, һамиләлијө вө доғума көрө мүавинөт сонунчу 12 ајын орта күнлүк газанчындан һесаблиныр. Һөмин мөссисөдө 12 ајдан аз ишлөјөн шөхслөрө мүавинөт өмөк габилијјетинин мүвөгтөти итирилмөсинө вө ја һамиләлијө вө доғума көрө мөзунийјетин башландыгы күнө гөдөр ишлөдији күнлөрин орта күнлүк газанчындан һесаблиныр.

тин һесаблинамасы үчүн орта күндөлик газанч муавинәти һесаблинамаг үчүн (бу Әсаснамәнин 29-чу бәнди) кәтүрүлмүш газанчын миғдарыны һәмнин мүддәтдәки төғвим күнләринин сајына бөлмөклә мүүјјөн едилир. Бу заман газанча бөлүнөн күнләрин сајындан јалыыз әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилдији күнләр (һамиләлик вә доғума кәрә мәзунијјәт) чыхарылыр. Мүавинәт төғвим күнләри үчүн верилир. Әкәр әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилмәси (һамиләлијә вә доғума кәрә мәзунијјәт) кәнд тәсәррүфаты биткиләрини бечәрмә дөврүндә баш вермишсә вә бу дөвр гуртарандан сонра да давам едирсә, бу заман кәстәрилән дөвр үчүн мүавинәт ишчинин бу дөврүн сонунадек кәрмәли олдуғу ишин тариф дәрәчәсинә кәрә һесаблинаыр. Әкәр кәнд тәсәррүфаты биткиләринин бечәрилмәси дөврү гуртардыгдан сонра ишчи ишләмәли дејилсә, бу заман мүавинәтин верилмәси дајандырылыр.

55. Ғызылахтараилар мүәссисәсинин үзләринә мүавинәт һесаблинаркән јујулма мөвсүмү үчүн верилмиш әмәк һағгы әсас кәтүрүлүр вә о, бу дөврдәки төғвим күнләринин сајына бөлүнүр. Мүавинәт бүтүн мөвсүм мүддәтиндәки газанчла бирликдә әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилдији дөврүн бүтүн төғвим күнләри үчүн верилир. Бу заман фактики газанч һәмчинин әмәк шикәстлији, пешә хәстәлији, һамиләлијә вә доғума кәрә мәзунијјәт заманы да ишләјән, пешә вә ихтисасы ујғун кәлән ишчинин икиғат вәзифә маашындан вә ја тариф дәрәчәсиндән артыг олмамагла нәзәрә алыныр.

56. Бағланмиш әмәк мүғавиләләри үзрә ев тәсәррүфатында музду ишчиләрә (ев гулугчусу, дајә, шәхсән катибә, сүрүчү вә с.) мөчбури дөвләт социал сығорта һағгы өдәнилдији һалда мүавинәт һәғиги газанчдан һесаблинаыр.

57. Әсас иш јерләриндә әмәк һағгы тамамилә вә ја гисмән сахланылмагла кәнд тәсәррүфаты ишләринә, јахуд да башга мүәссисәдә ишләрин јеринә јетирилмәсинә кәндәрилән ишчиләрә бу дөврдә әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилмәсинә кәрә мүавинәт, һәмнин ишләрә кәндәрилмәмишдән габағ алдығлары газанчдан һесаблинаыр вә үмуми гајдалара әсасән иш јерләриндән өдәниллир.

58. Мәктәбләрдә, курсларда (ихтисасы артырмағ, јени ихтисаса јијәләнмәк, кадр һазырлығы төһсил-курс комбинатлары, һабелә ихтисасы артырмағ институт вә факултәләриндә төһсил алаңлара вә динләјичиләрә әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилмәсинә, һамиләлијә вә доғума кәрә мүавинәт үмуми әсаслар үзрә верилир. Бу шәртлә ки, әкәр оилар курслара, мәктәбләрә (институт вә факултәләрә) мүәссисә тәрәфиндән кәндәрилсинләр вә төһсил алдығлары мүддәт әрзиндә оиларын маашлары тамамилә вә ја гисмән сахланылсын. Әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилмәсинә, һамиләлијә вә доғума кәрә мүавинәт төғадү нәзәрә алынмадан охудуғлары мүддәт әрзиндә сахланылған әмәк һағгындан һесаблинаыр.

59. Истәһсалат тәчрүбәси дөврүндә әмәк һағгы өдәнилән ишчи јеринә вә јахуд да вәзифәјә кәтүрүлмүш али төһсил мәктәбләринин төләбәләринә вә орта ихтисас мәктәбләриндә төһсил алаңлара истәһсалат тәчрүбәси дөврүндә әмәк габилијјәтинин мүвәғтәти итирилмәсинә, јахуд да һамиләлијә вә доғума кәрә мүавинәт үмуми гајдалар әсасында тәчрүбәнин кечдији јер үзрә истәһсалат тәчрүбәси гуртаран күнә гәдәр верилир.

Тикинти объектләриндә вә халғ тәсәррүфатынын башга саһәләриндә ишләмәк үчүн тәшкил олунмуш һәмнин бәндиң биринчи абзасында кәстәрилән сајда төләбә дәстәләринин үзләринә дәстәдә ишләдикләри дөврдә әмәк габилијјәтини мүвәғтәти итирмәјә кәрә мүавинәт алдығлары газанчдан һесаблинаыр вә

НК-нын гэрарлары

чүмлөдөн мүвөгтөти көндөрүлмиш, жахуд сзам едилмиш) шөхслөр, һабелө хүсүсү топланышлара чагырылмыш вө һөмин дөврдө керүлөн ишин һөвүндөн вө јериндөн асылы олмајараг, көстөрилөн гөзанын һөтичөлөринин лөғви илө бағлы иштерин керүлмөсннө чөлб едилмиш һәрби гуллуғчулар вө һәрби вөзифәлилөр, һабелө көчүрмө зонасында хидмөт кечмиш дахили иштер органларынын рөис вө сырави һөјөтинө;

гаңјарадычы органларын (көскин лөјкөз), галханвари вөзинин (адиноидлөр, хөрчөик), бөд һасијјөтли шишлөрин хөстөлији заманы;

14 јашынадек ушағларын Чернобыл АЕС-дө гөзанын лөғвиндө иштирак етмиш вө һөмин гөза һөтичөсиндө зөрөр чөкмиш валндејилөрдөн биринө иш стажындан асылы олмајараг, хөстө ушаға бахмаға көрө.

газанчын 80 фаизи мигдарында:

5 илдөн 8 илө гөдөр үмуми иш стажы олан ишчилөрө;

21 јашына чатмамыш вө 5 илөдек үмуми иш стажы олан ата-анасыз јетим ушағлара;

газанчыи 60 фаизи мигдарында:

5 илөдек үмуми иш стажы олан ишчилөрө.

14 јаша чатмамыш ушағлара гуллуғ едилмөсинө көрө мүавинөт үмуми әсаclar үзрө верилир.

Пенсијаја чыхмыш һәрби гуллуғчулар мүлкү ишлөрдө ишлөјөркөн, әмөк габилијјөтинин мүвөгтөти итирилмөси заманы иш стажы һесаблинаркөн, јалныз мөчбури дөвлөт социал сығортаја ајырмалар өдөнилөн ишлөрдө чалышдығы мүддөт һөзөрө алыныр. Әкөр кечмиш һәрби гуллуғчу белө ишлөрдө ишлөмөмишсө онда мүавинөтин мигдары јени ишдө газандығы иш стажына әсасән төјин едилир.

63. Әмөк габилијјөтинин мүвөгтөти итирилмөсинө көрө мүавинөтин мигдары һәмкарлар иттифағы үзүлүүндөн асылы дејилдир.

Азәрбајчан Республикасынын вөтөндашы олмајан, лакин республиканын мүөсснсө вө идарөлөриндө ишлөјөн вө мөчбури дөвлөт социал сығорта һагы өдөјөн ишчилөрө әмөк габилијјөтинин мүвөгтөти итирилмөсинө көрө мүавинөт үмуми әсаclar үзрө верилир.

64. Мүавинөтин мөблөғи төјин едилөркөн үмуми иш стажы "Пенсијанын төјин едилмөси үчүн иш стажынын төсдиг едилмөси гәјдасы һагында" Әсаснамејө мувафиг олараг әмөк габилијјөтинин итиридији күнөдек һесаблиныр.

III. Һамиләлијө вө доғума көрө мүавинөт

65. Һамиләлик дөврүндө вө доғумдан сонракы дөвр үчүн ишлөјөн гадынлара 126 төғвим күнү (доғумдан өввәл 70 төғвим күнү вө доғумдан сонра 56 төғвим күнү) мүдөтиндө өдөнишли мөзунијјөт верилир. Доғум чөтин олдуғда ики вө ја даһа чох ушағ доғулдуғда, доғумдан сонракы мөзунијјөт 70 төғвим күнү мүдөтиндө верилир.

Көнд төсөррүфаты истеһсалатынын тахылчылыг, памбыгчылыг, үзүмчүлүк, түтүнчүлүк, чајчылыг, төрөвөзчилик, бостанчылыг, мејвөчилик, картофчулуг, јемчилик, тинкчилик, бағчылыг, сүдчүлүк, донузчулуг, гојунчулуг, гушчулуг, атчылыг, барамачылыг, арычылыг, хөзлик һөјван вө довшанларын јерлөшдирилмөси вө бағчылыг саһөлөриндө билаваситө чалышан гадынлара һамиләлијө вө доғума көрө мөзунијјөт ашағыдакы мүддөтлөрдө верилир:

нормал доғумда 140 төғвим күнү (доғумдан өввәл 70 төғвим күнү вө доғумдан сонра 70 төғвим күнү);

76. Өвладлыга көтүрүлүш ушаглара ушаг догулмасына көрө бирдөфалик муавинет үмуми өсаслар үзрө верилир.

77. Ушаг өлү догулдууда муавинет верилмир.

V. Ушагын үч жашы тамам оланадөк она гуллуг етмөжө көрө муавинет

78. Мүлкийет формасындан асылы олмажараг бүтүн мүөссисөлөрдө өмөк мунасибөтлөриндө олан, һабелө истөһсалатдан ажрылмагла али вө орта ихтисас төһсилти мүөссисөлөриндө, макистратурада (аспирантурада), клиник ординатурада вө техники пешө мөктөблөриндө ихтисасы артырмаг, жени ихтисаса жиө-лөнмөк вө кадр һазырлыгы мөктөблөриндө вө курсларында төһсил алан гадылар билаваситө ушага гуллуг едөн валидеһилтердөн бири, јахуд айлөнин башга үзвү ушагын үч жашы тамам оланадөк она гуллуг етмөкдөн өтрү гисмөн өдөнишли мөзунијјет алмаг һугугуна маликдирлөр.

79. һөмин мөзунијјет дөврүндө ушага гуллуг едөн шөхсө һөр ушаг јаш јарыма чатанадөк вө ушагларын јаш јарымдан үч јашына чатанадөк ганунверичиликдө мүөјјөн олунмуш мөблөгдө муавинет верилир.

Чернобыл төзасы һөтичөсиндө шуа хөстөлијине тутулмуш, бу хөстөлији кечирмиш, һабелө өлил олмуш шөхслөрө ушага гуллуг үзрө гисмөн өдөнишли мөзунијјет үчүн муавинет гүввөдө олан ганунверичиликдө нөзөрдө тутулмуш муавинетдөн ики дөфө артыг мөблөгдө өдөнилир.

80. Ушагын үч жашы тамам оланадөк она гуллуг етмөжө көрө муавинет ишлө-жөн гадылара догума көрө мөзунијјет гуртардыгдан сонра һаггы гисмөн өдөни-лөн мөзунијјет рөсмилөшдирилдикдө ушагын үч жашы тамам оланадөк өдөнилир.

81. Ушагын үч жашы тамам оланадөк она гуллуг едилмөсинө көрө һаггы гис-мөн өдөнилөн мөзунијјет гадына һамилөлијө вө догума көрө мөзунијјетин баша чатдыгы күнүн сонракы күнүндөн башлајараг төгдим олунур. Бу заман һөмин мө-зунијјет гадына онун арзусуна көрө там вө ја һиссө-һиссө төгдим олуна билөр.

82. Ананын стасионарда мүаличө олунмасы илө өлагөдар ушага гуллуг едил-мөсинө көрө мөзунијјет һөмин гайдада рөсмилөшдирилир. Бу заман муавинет ушагын анасына верилмөжөн мүддөт үчүн фактики она гуллуг едөнө өдөнилир.

83. Әкөр гадын ушага гуллуг едилмөсинө көрө мөзунијјетин рөсмилөшди-рилмөси үчүн вахтында мүрачиөт етмөмишдирсө, онда кечмиш дөвр үчүн му-авинет мүрачиөт едилдикдө верилир вө бу заман мүрачиөт мүддөти мөһдудлаш-дырылмыр.

84. Әкөр гадын ушаг үч јаша чатанадөк һаггы гисмөн өдөнилөн мөзунијјет вахты өз арзусуна көрө там олмајан иш вахты илө вө јахуд да едө ишлөјир-сө, һабелө истөһсалатдан ажрылмагла төһсиленин давам едирсө, бу заман онла-рын муавинет алмаг һугугу сахланылыр.

85. Әкөр али вө орта ихтисас төһсилти мөктөблөринин гијаби вө ахшам шө-бөлөриндө төһсил алан шөхс төһсил дөврүндө ишлөмирсө, онда белө һаллар-да муавинет верилмир.

86. һөрбилөшдирилмиш муһафизө ишчилөрнө муавинет онларын хидмөт етдиклөри мүөссисөлөрнн, төшкилатларын вө идарөлөрнн мөчбури дөвлөт соси-ал сьһорта һаглары һесабына өдөнилир, һөрби гуллугчулара исө нөздиндө јара-дылдыгылары назирликлөр вө дијер структур бөлмөлөри төрөфиндөн верилир.

87. Мүөјјөн олунмуш гайдада өвладлыга көтүрүлүш ушаглара гуллуг едил-мөсинө көр муавинет үмуми өсасларла верилир.

88. Әкөр ушаг мөктөбөгөдөр ушаг мүөссисөсиндө (көрпөлөр еви, ушаг баг-часы) јерлөшдирилмишдирсө, белө һалларда мөзунијјет төгдим едилмир вө ушаг

давам стдикдө дө хөстөлик вөрөгөлөри өдөнилмө үчүн төгдим едиле билөр.

Мүдирижет хөстөлик вөрөгөсинин мувафиг бөлмөлөриндө лазыми гөждлөр едир вө хөстөлик вөрөгөлөрини (сијаһы үзрө) муваинөтин төжин олунмасы үчүн муваинөти тө'жин еден комиссијага төһвил верир.

102. Әмөк шикөстлији (зөдөлөнмө, јаныг, донма вө с.) нөтичөсиндө әмөк габилијјөтинин мүвөгөтөти итирилмөсінө көрө муваинөт, бөдбөхт һадисө һаггында акт (ИВ формалы) олдугда тө'жин олунур. Бу шөртлө ки, бөдбөхт һадисө әмөк вөзифәлөрини (о чүмлөдөн езамијјөттө оларкөн) јеринө јетирөркөн, мүдирижөтин тапшырыгы олмадыгда белө, мүөссисөнин мөнафеји үчүн көрүлөн һәр бир иш заманы, мүөссисө өразисиндө вө ја башга јердө, мүөјјөн едилмиш фасилө вахты да дахил олмагла иш күнү өрзиндө, ишө башламаздан өввөл вө ја иш гуртардыгдан сонра истөһсалат алөтлөрини, палтарлары вө сәирөни гәјдаја салмаг үчүн лазым олан вахт; һабелө истөһсалатда бөдбөхт һадисөлөрин төһгигаты вө учоту барөсиндө Әсаснамөдө нөзөрдө тугулан дикөр һалларда баш вермиш олсун.

Әкөр бөдбөхт һадисө башга һалларда (мөншөттө, ишө кедөркөн вө ја гајыдаркөн јолда, дөвлөт вө ја ичтимай вөзифәлөри јеринө јетирөркөн вө с.) баш верөрсө, муваинөт бөдбөхт һадисөнин башвермө шөраитини әјдынлашдырдыгдан сонра тө'жин едилир. Бөдбөхт һадисөнин башвермө шөраитини әјдынлашдырылмасы дөвлөт әмөк мүфөттишинји вө мүөссисөнин мүдирижөти (сөх, шөбө, сәһө) төрөфиндөн бирликдө төшкил едилир.

103. Әмөк габилијјөтинин мүвөгөтөти итирилмөси о заман әмөк шикөстлији нөтичөсиндө баш вермиш һесаб олунур ки, бөдбөхт һадисө (гајда-гануилара зидд һөрөкөтлөрдөн башга) ашағыдакы шөраитдө баш вермиш олсун:

әмөк вөзифәлөринин јеринө јетирөркөн (о чүмлөдөн езамијјөт заманы) һабелө хүсуси тапшырыг олмадыгда белө, мүөссисөнин һөјринө көрүлөн һәр һансы бир иш заманы;

ишө кедөркөн вө ја ишдөн гајыдаркөн јолда;

мүөссисөнин, төшкилатын өразисиндө вө ја дикөр иш јериндө иш вахты өрзиндө (мүөјјөн едилмиш фасилөлөр дө дахил олмагла) ишө башламаздан вө ја иши гуртардыгдан сонра истөһсал алөтлөринин, палтарларынын вө с. сәһман салынмасы үчүн лазым олан вахт өрзиндө;

дахили әмөк интизамы гәјдаларына зидд олмајан һалларда: иш вахты өрзиндө (мүөјјөн едилмиш фасилөлөр дө дахил олмагла) мүөссисөнин, төшкилатын вө ја дикөр иш јеринин јахынлыгында оларкөн;

Азәрбајчан Республикасынын Конститусијасына ујғун олараг фәалијјөт көсөрөн дөвлөт вө ичтиман төшкилатларын тапшырыгыларыны јеринө јетирөркөн;

инсан һөјатынын хилас едилмөсиндө, мүлкијјөтин һәр чүр формасынын вө һүгуг гәјдаларынын горунмасында вөтөндашлыг борчуну јеринө јетирөркөн.

Донорлуг вөзифөснини јеринө јетирмөклө әлагөдар олараг әмөк габилијјөтинин мүвөгөтөти итирилмөси әмөк шикөстлији илө әлагөдар әмөк габилијјөтинин итирилмөсінө бөрабөр тугулур.

104. Пешө хөстөликлөринин сијаһысы ганунверичиликлө мүөјјөнләшдирилир.

105. Мүдирижөтин муваинөтин төжин едилмөси үзрө комиссијасы хөстөлик вөрөгөлөри әсасында, Әсаснамөјө көрө муваинөт алмаг һүгугуну, өдөнилмөли күнлөрин сајыны вө газанчдан муваинөтин төжин едилмөси протоколуна јазылыр вө хөстөлик вөрөгөсиндө комиссијанын сөдринин вө ја комиссијанын сө-

муш вә ЕНМ-ин һесабламарына мөсулијјәт дашыјан шәхс вә баш (бөјүк) мүһасиб тәрәфиндән имзаланмыш вә хәстәлик вәрәгәләринә әләвә олунмуш чәд-вәлләрдә көстәрилик.

Машын һесаблама стансијаларында мүавинәти һесаблајан мүәссисәләрдә вә мүавинәтин тәјин едилмәси вә хәстәлик вәрәгәләринин долдурулмасы ејнилә бу гәјдә илә артырылыр.

110. Әмәк габилитәтинин мүвәтгәти итирилмәсинә көрә мүавинәт, әмәк һаггынын верилмәси үчүн мүәјјән олунмуш мүддәтләрдә верилир. Вәрәм санаторн-јасында мүәличә үчүн мезунијјәт заманы да мүавинәт бу гәјдә үзрә верилир.

Башга профилити санаторијаларда мүәличә үчүн мезунијјәт заманы мүавинәт ишчинин санаторијадан (јахуд амбулатор курорт мүәличәсиндән сонра) гәјтдыгдан сонра вә јалныз онлар тәрәфиндән мүәссисәнин, тәшкилатын, идарәнин вә с. мүвафиг комиссијасына санаторијадә олдуғу мүддәт гәјд олунмаг-ла "јоллајышын керн гәјтма талону", бирбаша кедән јола суткадан артыг вахт сәрф олубса јол билетләринин тәгдим олунмасы шәртн илә өдөнилик.

Јоллајыш үзрә истифадә олунмамыш күнләр вә һәмчинин санаторијадә кедиб-гәјтмаг үчүн һәгиги мүддәтдән артыг вахт сәрфи үчүн мүавинәт верилир.

111. Һамиләлијә вә доғума көрә мүавинәт доғумдан әввәлки дөврдә һәгиги истифадә едилмәш күнләрин сајындан асылы олмајараг, чәмләшдирилмиш мезунијјәтин бүтүн мүддәтиндә верилир.

112. Ушағын доғулмасына көрә бирдәфәлик мүавинәт вәтәндаштыг вәзијјәти ақтлары гәјд олунан орган (ВВАГ) тәрәфиндән доғум һаггында верилмиш арајыш әсасында тә'јин едиллик.

Тәгдим олунмуш сәнәд әсасында комиссијасынын сәләһијјәт верилмиш үз-вү мүавинәт алмаг һүгугуну, онун мигдарыны мүәјјән едик, мүавинәтин тәјин едилмәси барәдә гәрар гәбул едик.

Гәбул едилмиш гәрар мүавинәтин тәјин едилмәш протоколунда гәјд едиллик. ВВАГ-ын арајышынын архасында комиссијанын сәләһијјәт верилмиш үзвүнүн имзасы илә мүавинәтин тәјин олунмасы вә мигдары һаггында гәјдләр едиллик.

Бундан сонра бүтүн сәнәдләр мүәссисәнин мүһасибатлығына көндәрилир.

Мүһасибатлыг мүавинәти 15 күндән кеч олмајараг вермәлидик.

Ушағын доғулмасы һаггында арајыш итирилтәрсә бирдәфәлик мүавинәт ВВАГ органлары тәрәфиндән тәгдим едилән доғум һаггында арајышын сурәтинә әсасән верилә биләр. Бу заман бел һалларда о бири валидејнин иш (тәһсил) јериндән мүавинәти алмасы барәсиндә арајыш тәгдим едилмәлидик.

113. Ушаг үч јашына чатанадәк она гуллуғ едилмәсинә көрә мүавинәти алмаг үчүн мүдиријјәтин мүавинәт тә'јин едән комиссијасына мүдиријјәт тәрәфиндән ушаға гуллуғ едилмәсинә көрә гисмән өдөнилән мезунијјәтин верилмәси барәсиндә әмриндән (сәрәнчамдан) чыхарыш вә ушағын доғум һаггында шәһадәтнамәсинин сурәти тәгдим олунмалыдыр.

Мүдиријјәтин мүавинәти тәјин едән комиссијасы мүдиријјәтин мезунијјәт верилмәси барәсиндә гәрарына әсасән, ушағын үч јашы тамам олана гәдәр она гуллуғ етмәк үчүн мезунијјәт мүддәтинә мүавинәт тә'јин олунмасы һаггында комиссијанын ичлас протоколунда гәјд едилмәклә гәрар гәбул едик.

Протоколун сурәти, мүдиријјәтин гәрарындан чыхарыш вә ушағын доғулмасы һаггында шәһадәтнамәнин сурәти ичра үчүн мүәссисәнин мүһасибатлығына көндәрилир.

Ушаг үч јашына чатана гәдәр она гуллуғ етмәјә көрә мүавинәт һәр ајын

Өмөк габилиттэтинин мүвөгтөти итирилмэсинэ көрө, хамилөлижэ вэ доғума көрө мүвинөтлөрдөн, хабелэ мөһкөмөнин гэрары илэ алимент вэ аилэ башчысынын шикөст олмасы, жахуд сөһхөтинин башга чүр корланмасына вэ ја өлүмүнө сөбөб олан зөрөрин өдөнилиш мөблөги тутула билэр. Мүвинөтдөн бунлардан башга һеч бир өдөниш тутулмур.

117. Өмөк габилиттэтинин мүвөгтөти итирилмэсинэ, хамилөлижэ вэ доғума көрө ишчинин олдуғу күнөдөк алмадығы мүвинөт олан шөхслэ биркө жаша-жан аилэ үзвүнө, хабелэ өмөк габилиттэтини итирмэ нөтичөсиндө өлөнин һимажөсиндө олан шөхсө верилир.

Ишчинин өлөн күнөдөк алдығы мүвинөт өлөндө гоһумлуғу вэ онунла жашамасынын, жахуд онун һимажөсиндө олдуғуну тэсдиг едөн сөнөдлөр төгдим едилдикдөн сонра верилир.

Өлөн шөхсин өлдүү күнөдөк алмадығы мүвинөти алмаг һүгуғуна о шөхслөр маликдирлөр ки, һөмин шөхслөр мөрһумла биркө жашамыш вэ онунла үмүтөсөррүфаты апармыш олсун.

Өмөк габилиттэтинин мүвөгтөти итирилмэси нөтичөсиндө мөрһумун һимажөсиндө олан шөхслөрө о шөхслөр анд едилир ки, онлара мөрһум төрөфиндөн өвөллөр һәр ај алимент верилмиш олсун вэ жахуд да онун өмөк һагтындан мүөјжөн едилмиш мөблөг көчүрүлсүн. һимажөдө олманы ичра вөрөгөси вэ жахуд да һимажөдө оланын һөјринө өлөн шөхсин өмөк һагтындан мүөјжөн мөблөгдө тутулмалар барөсиндө мүөссисөнин мүһасибатлығында олан өлөн шөхсин өризөси тэсдиг едө билэр.

Белэ һалларда өдөнилмөли олан мүвинөтин мөблөгиндөн алиментин мөблөги вэ жахуд ајлыг көчүрмөнин мүөјжөн олунмуш мөблөги чыхылып, јердө галан мүвинөтин мөблөги аилөјө верилир.

Мүвинөт алмаг һүгуғуна малик олан валидејинин өлдүјүнө көрө ушаг доғуму үчүн бирдөфөлик мүвинөт алынмадыда, бу һалда һөмин мүвинөт башга валидејнө вэ жахуд да ушага һөгиги гуллуғ едөн шөхсө верилир.

Алынмамыш мүвинөтлөр вөрөсөлик өмлакына дахил едилмир.

118. Дөвлөт Сосиал Мүдафиө Фонду вөсаитлөри үзрө мүвинөтлөр мүөјжөн едилмиш гајдада рөсмилөшдирилмиш етибарнамејө өсөсөн верилир вэ жахуд да мүвинөт аланын өризөсинө өсөсөн өманөт банкына көчүрүлүр вэ ја почт васитөси илэ көндөрилик (о чүмлөдөн мүвөгтөти жашајыш јеринө). Бу заман мүвинөтин көндөрилмөси илэ өлагөдар хөрчлөр мүвинөтин мөблөги һесабына өдөнилик.

119. Мүөссисөнни мүдиријјөти вэ баш (бөјүк) мүһасиби мүвинөтлөрин верилмөси үзрө вөсаитин дүзкүн хөрчлөнмөсиндө мөсулијјөт дашыјырлар.

Өкөр мүвинөт төјин едилөркөн, жахуд да ишчинин үмуми иш стажы мүөјжөн едилөркөн гүвөдө олан ганунверичилик позулмушдурса вэ ја өдөнилмө үчүн төгдим едилмиш сөнөдлөр дүзкүн рөсмилөшдирилмөмишдирсө, белэ һалларда баш (бөјүк) мүһасиб јол верилмиш нөгсанлары јазылы сурөтдө көстөрилмөклө сөнөдлөри, пулу өдөмөдөн, мүдиријјөтин мүвинөт төјин едөн комиссиясына гајтармалыдыр.

120. Дөвлөт Сосиал Мүдафиө Фондунун рајон (шөһөр) шөбөлөринин мөсул ишчилөринин төлөби илэ бүтүн мүөссисө вэ төшкилат рөһбөрлөри јохланылмаг үчүн чари илин вэ јохланылан илдөн габагыкы бир төгвим илиндө мүвинөтин верилмөси үзрө сөнөдлөри төгдим етмөлидирлөр. Башга дөврлөр үчүн сөнөдлөр мүвинөтин өдөнилмөси үчүн вөсаит сөрфиндө суй-истифадө ашкар едилдикдө јохланылып.

жөнлөр, кооператив, кичик мүөссисө, фирма вө дикөр өзөл гурумларда ишлөжөнлөр, сө тәсәррүфатында мүвафиг мүгавилә әсасында ишлөжөнлөр, базарларда, жармаркаларда вө хусуси олараг сатыш үчүн ажрылмыш мөнтөгөлөрдө малларын, мөмулатларын вө кәнд тәсәррүфаты мөһсулларынын сатышыны һәјата кечнрән (өз һәјәтјаны тәсәррүфатынын мөһсулуну сатанлар истисна олмагла) физики шөхслөр пенсияја чыхаркөн, онларын әмәк стажы вө әмәк һаглары (кәлиртәри) гәбул олунмуш формаја ујғун верилән арајыш Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органлары тәрәфиндән тәсдиг олундундан сонра нәзәрә алыныр.

Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органлары арајышы сығорта олунанларын мүрачиәтиндән сонра 15 күн мүддәтиндә апарылмыш јохлама актына әсасән тәсдиг еднрлөр. Арајышын мөлуматларынын дүзкүнлүјүнә Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларынын вәзифәли шөхсләри мөсулнјјәт дашыјырлар.

131. Мөчбури дөвләт сосиал сығорта өдәмөлөрнин дүзкүн тәјин едилмәси, хөрчләнмәси вө һесаблинамасына нәзарәт Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органлары тәрәфиндән һәјата кечирилнр. Сығортаеднләрнн (идарә, мүөссисә, тәшкилат вө с.) рәһбәр вәзифәли шөхсләри мөчбури дөвләт сосиал сығорта вәсаитләрннн дүзкүн һесаблинамасы вө хөрчләнмәсинә мөсулнјјәт дашыјырлар.

132. Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фондунун рајон (шөһәр) шөбөләри јалныз Дөвләт Фондунун разылығы илә малијјә вәзижәти мүвөггәти пнсләшмиш сығортаеднләрә (тәшкилат, идарә, мүөссисә вө с.) мөчбури дөвләт сосиал сығорта өдәмөләрнннн верилмәсинә јардым едә биләр. Бу һалда Фондун рајон (шөһәр) шөбәси малијјә вәзижәти мүвөггәти пнсләшмиш сығортаедн һагда төләб олан вәсаитин мөбләғи вө дикөр мөлуматлар һагда Фонда јазылы мүрачиәт едилнр. Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фондунун јазылы разылығыны алдыдан сонра малијјә јардымы һәјата кечирилнр.

IX. Сығорта олунанларын санаторија-курорт мүаличәси үзрә хөрчләрннн өдәннлмәси

133. Сығорта олунанларын санаторија-курорт мүөссисәләрнндә мүаличә олунмаг үчүн алдылары јоллајышларын дөјәри мөчбури дөвләт сосиал сығортасы вәсаитләри һесабына өдәннлр.

134. Мөчбури дөвләт сосиал сығорта вәсаитләри һесабына ашағыдакы вөтәндашлара санаторија-курорт јоллајышларынын дөјәри там вө ја гисмән өдәннлр: "Сосиал сығорта һагтында" Азәрбајчан Республикасы Ганунуна мүвафиг олараг мөчбури дөвләт сосиал сығортасына чөлб олунан бүтүн сығорта олунанлары; мөчбури дөвләт сосиал сығортасы үзрә пенсия алан пенсиячылар; сығорта олунанларын вө пенсиячыларын һнмајәсиндә олан анлә үзләрннө.

135. Санаторија-курорт мүаличәси үзрә хөрчләрннн малијјәләшдирлмәси Азәрбајчан Республикасынын Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду тәрәфиндән мөркәзләшдирлмиш гәјдада төләб олунан вәсаитин Азәрбајчан һәмкарлар Иттифаглары Конфедерасијасына ажрылмасы јоду илә һәјата кечирилнр.

136. Азәрбајчан һәмкарлар Иттифаглары Конфедерасијасына санаторија-курорт мүаличәси үчүн ажрылан вәсаит ашағыдакы мөгсәдтәрә сәрф олунур: санаторија-курорт мүаличәси вө истираһәт үчүн јоллајышларын (пунјовкаларын) алынмасына;

сығорта олунанларын ушагларынын сағламлыг дүшөркәләрннн истираһәтиннн тәшкнлннә;

санаторија - профилакторијалара јемәк хөрчләри, тибб хидмәтн вө штатларын сағланылмасына;

С и ф а р и ш и

Сыра №-си	сајы нөфөрлө					
	кечөн ајда јени тәјин олунуб	кечөн ајда азальб	чарн ајда сајы	һәр нөфөрә орта ајлыг мөблөг	чөми мөблөг	
1	2	3	4	5	6	7

1. Кечөн ајда пенсия вә муавинәтләр едәнилмишдир
2. Кечөн ајдан едәнилмәмиш пенсия вә муавинәтләрин мөблөгү
3. Кечөн ајда иштифадә олунмамыш вәсаит (галыг)
4. Өдәниш мүәссисәси илә һесаблашманын нәтижәси (дебитор вә ја кредитор)
5. Пенсияларын нөвү үзрә-чөми точалыга көрә аилә башчысыны итирмәжә көрә әлиллиңә көрә о чүмләдән:

- әмөк зәдәси вә пешә хәстәлији үзрә
- Азәрбајҗаи Республнкасынын мүдафиәси заманы әлилл оланлар
- Гарабағ һадисәләриндә зәрәр чәкәнләр
- үмуми сәбәбдән әлилләр
- Бөјүк Вәтән Мүһарибәси әлилләри
- Чернобыл АЕС-дә әлилл оланлар хидмәт нлләринә көрә
- социал пенсиялар

6. Муавинәтләр

- чөми
- 16 (18) јаша гәдәр ушаглары
- мүддәтли һәрби гуллуғчуларын ушагларына
- шәһид аиләләринин ушагларына
- доғумла әлагәдар бирдәфәлик јардым
- Чернобыл әлилләринин ушагларына
- дәфи пулу
- I, II груп әлилләрә күзәштләр
- аһыл вәтәндашлары күзәштләр
- социал пенсиячылары күзәштләр
- Чернобыл әлилләринә күзәштләр

Јекун:

Почт хәрчләри
 Чөми хәрчләри
 Галыг нәзәрә алынмагла
 тәләб олунан вәсаит
 _____ район (шәһәр) әһалнин
 социал мүдафиәси мәркәзинин
 директору

имза

_____ ады, сојады, атасынын ады

Баш мүһасиб

имза

_____ ады, сојады, атасынын ады

М. Ј.

Мүәссисәләрин мұһасибат учотунун Һесаблир Планы вә онун тәтбигинә даир Тәлимат

(Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијиниш 20 октябр 1995-чи ил тарихли, №94 сәјли әмри илә тәсдиғ едилмиш вә 1 январ 1996-чы ил тарихдән гүвәдәдир)

Бу Тәлимат “Мұһасибат учоту һагғында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун төләбләринә уғун оларағ мүәссисәләрин мұһасибат учотунун Һесаблир Планынын тәтбигинә вә тәсәррүфат фәалијјәтиндәки (малијјә, тәсәррүфат әмәлијјатлары вә с.) ејни мәншәли фактларын мұһасибат учоту Һесаблирлында әкс етдирилмәсинә ваһнд мұһасибәти мөјјән едир.

Азәрбајҗан Республикасы әразисиндә мәнфәәтлә, јахуд мәнфәәтсиз ишләмәк мөгсәдилә саһибкарлығ фәалијјәти вә ја башға фәалијјәтлә мөшғул олан, һүгуғи шәхс сәјылан, јахуд һүгуғи шәхс сәјылмајан, табечилијиндән вә мүлкијјәт формасындан асылы олмајарағ фәалијјәт кәстәрән бүтүн тәсәррүфат субјектләри (мүәссисәләр, идарәләр, тәшкилатлар вә башгалары) мұһасибат учоту апармаға борчлудур.

Мұһасибат учоту мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын вә бүтүн башға тәсәррүфат субјектләринин әмлакынын, әһдәликләринин, капиталынын, дөвријјә вәсаитләринин вә үмумијјәтлә бүтүн малијјә-тәсәррүфат фәалијјәтинин натурал кәстәрәчиләр әсасында, пул ифадәсиндә, фәсиләсиз, башдан-баша, сәнәдләшдирилмиш вә мұһасибат рекистрләриндә гаршылығлы әләгәләндирилмиш бүтүн тәсәррүфат әмәлијјатларынын мұһасибат Һесаблирлында икили јазылыш үсулу илә јығылмасы вә гајдаја салынмасы системини өзүндә әкс етдирир.

Мұһасибат учоту Һесабы: - тәсәррүфат әмәлијјатлары һагғында мәлуматларын вә мұһасибат учотунда дикәр информасијанын гурулашдырылмасы вә сахланмасы үчүн ваһид әсасдыр. Мұһасибат учотунда синтетик Һесаб әмлакын, кариталын, малијјә нәтичәләринин вә с. мөјјән едилмиш нөвү үзрә тәјин едилмиш әләмәтләринә кәрә үмумиләшдирилмиш мәлуматларын гурулашдырылмасына хидмәт едир. Аналитик Һесаб исә синтетик Һесабын дахилиндәкн шәхси, материал вә башға Һесаблирдакы мәлуматлары даһа тәфсиләти илә гурулашдырыр. СубҺесаблир гурулашдырылмиш аналитик учот мәлуматларыны өзүндә әкс етдирмәклә синтетик Һесабын бир һиссәсидир.

Мұһасибат учотунун Һесаблир планы: - мұһасибат учотунун мөјјән едилмиш әләмәтләри үзрә синтетик вә субҺесаблирлы мөчмусудур.

Азәрбајҗан Республикасында ваһид мұһасибат учоту вә Һесабаты системи јаратмағ, ону даим инкишаф етдирмәк, тәкмилләшдирмәк вә бу ишләрә нәзарәт етмәк мұвафиг органларын иштиракы илә Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији тәрәфиндән һәјата кечирилир.

Азәрбајҗан Республикасы Милли Банкы, Дөвләт Статистика Комитәси, Назирләр Кабинети јанында Дөвләт Сығорта Нәзарәти, Баш Дөвләт Верки Мүфәттишлији вә Азәрбајҗан Республикасы ганунвәричилијинә мұвафиг сурәтдә дикәр органлар Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији илә разылашмаға банкларын, сығорта тәшкилатларынын вә бу кими башға дөвләт органлары-

Тәлиमतлар

Бөлмә 4			
Ғазыр мөһсул, маллар вә сатыш			
Ғазыр мөһсул	40	А	
Маллар	41	А	1. Анбарларда олан маллар 2. Перакендә тичарәтдә олан маллар 3. Долу вә бош таралар 4. Сатын алынған мөмулатлар 5. Киражә өшјалары
-	-	-	-
-	-	-	-
-	-	-	-
Тичарәт әлавәси(күзәшти)	42	А	1. Тичарәт әлавәси күзәшти 2. Нәглијат хәрчлерини өдәмәк үчүн малсатанларын күзәштләри
Коммерсија хәрчләри	43	А	-
Тәдавул хәрчләри	44	А	-
Үкдәнмиш маллар	45	А	-
Мөһсул (нш, хидмәт) сатышы	46	А-П	-
Әсас васителерин сатышы вә санр харнчодмалар	47	А-П	-
Саир активлерин сатышы	48	А-П	-
.....	49	-	-
Бөлмә 5			
Пул вәсәитләри			
Касса	50	А	-
Һесаблашма һесабы	51	А	-
Валјута һесабы	52	А	Әлқедахили валјута һесаблары 2. Харичдәки валјута һесаблары 3. Мөзәннә фәргләри
.....	53	-	-
.....	54	-	-
Банкларда олан хуәуси һесаблар	55	А	1. Аккредитивләр 2. Чек китабчалары
-	-	-	-
Пул сәнәдләри	56	А	-
Толда олан көчүрмәләр	57	А	-
Ғысамүдәтли малијјә гојлушлары	58	А	1. Иштиғазлар вә дикәр гнәмәтли кағызлар 2. Депозитләр 3. Верилмиш борчлар
-	-	-	-
-	-	-	-
.....	59	-	-
Бөлмә 6			
Һесаблашмалар			
Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	60	П	-
Верилмиш аванслар үзрә һесаблашмалар	61	А	-
Алычлар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар	62	А-П	1. Инкассо ғадасинда һесаблашмалар 2. Планли өдәмәләр үзрә һесаблашмалар 3. Алышмыш векселләр
-	-	-	-
Идиалар үзрә һесаблашмалар	63	А	-
Алыммыш аванслар үзрә һесаблашмалар	64	П	-
Әмлак вә шәхсн сығорта үзрә һесаблашмалар	65	А-П	-
.....	66	-	-

Тәлиमतлар

Бөлүшдүрүлмөмиш мөнфөэт (өдөнилмөмиш зөрөр)	88	А-П	1. Һесабаг илинин бөлүшдүрүлмөмиш мөнфөэти (өдөнилмөмиш зөрөри)
-	-	-	2. Кечмиш илдерин бөлүшдүрүлмөмиш мөнфөэти (өдөнилмөмиш зөрөри)
-	-	-	3. Ягым фонду
-	-	-	4. Социал сфераларын фонду
-	-	-	5. Иштеһлак фондулары
Гаршыдакы хөрчлөр вә бләмелөр үчүн еһтиҗатлар	89	П	Еһтиҗатларын нөвлөри үзрө
Кредитлерин һесабы			
Ғысамүддетли банк кредитлери	90	П	Кредитлерин нөвлөри үзрө
.....	91	-	-
Узунмүддетли банк кредитлери	92	-	Кредитлерин нөвлөри үзрө
-	-	-	-
Ишчилөр үчүн банк кредитлери	93	П	Кредитлерин нөвлөрн үзрө
Ғысамүддетли борчлар	94	П	-
Узунмүддетли борчлар	95	П	-
Мөгсөдли малиҗелешмелөр вә даһилсәмалар	96	П	-
Иҗарә еһделиклери	98	-	-
.....	-	-	-
.....	99	-	-
Иҗарә еһделек һесабы			
Иҗарәҗө кетүрүлмүш әсас вәсаитлөр	001	-	-
Мәсулиҗетли мүнәвнәҗө гөбул едилмиш мал-материал гиҗметлери	002	-	-
Емал гөбул едилмиш материаллар	003	-	-
Комиссияҗа гөбул едилмиш маллар	004	-	-
Турашдырылмаҗа гөбул едилмиш аваданлыглар	005	-	-
Чидди һесабаг бланклары	006	-	-
Зөрөрә силинмиш үмидсиз дебитор борчлары	007	-	-
Алынмыш өдөнишлери вә еһделеклери тейнаты	008	-	-
Верилмиш өдөнишлери вә еһделеклери тейнаты	009	-	-
Мәнзил фондунун көһнөлмөси	014	-	-
Заһирән абадлыг объектлери вә дикөр бу кимн объектлери көһнөлмөси	015	-	-

Бөлмә 1. Әсас вәсаитлөр вә дикөр узунмүддетли гоҗулушлар

Бу бөлмәнин һесабылары мүйҗән едилмиш гаҗдалара мұвафиг олараг әсас вәсаитлөрә аид едиләи мүйссисәҗә мөхсус әмәк вәсаитлеринын, геҗри-мәдди активлеринын мүйссисәнин кәләчәкдә узунмүддетли гоҗулушлар адианасы дикөр узунмүддетли характер дашыҗан активлеринын мөвчудлуғу вә һәрәкәти һагғында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмуштур.

1/20 hissәсиндән чоһ олан сәһнә вәсаитләри (декорасијалар, бутафорлар, милли театр кејимләри, парикләр вә башга реқвизитләр).

6. Гиймәтиндән асылы олмајараг нүмүнәви лајиһәләр үзрә сәнәдләр.

7. Тәдрис кинофилмләри, магнит лентләри (дискләри), касетләр вә башга техники програм дашыјычылары (гиймәтиндән асылы олмајараг).

8. Ваһидинин вә дәстинин дәјәри 500000 манатдан јухары олан башга инвентарлар (ушаг ојунчақлары, хусуи хизәкләр вә башгалары).

01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабында ашағыдакылар да учота алынмалыдыр: мүәссисәләрин истифадәсинә верилмиш торпаг, мешә вә су саһәләринә, јералты сөрвәтләрә инвентар характерли капитал гојулушлары. Мүәссисәләрин истифадәсинә верилмиш торпаг, мешә вә су саһәләри, фајдалы гызынты һөвзәләринин өзләри системли учотда әкс етдирилмир;

Гейд: мүвағиг санунверичиликлә мүәссисәләрин истифадәсинә верилән торпаг, мешә вә су саһәләри, фајдалы газынты һөвзәләри 01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабында хусуи гајдада ажрыча учота алыныр.

ичарәјә көтүрүлмүш әсас вәсаитләрин гуртармыш әсаслы ишләри үзрә мәрәфләр. Бу заман ичарәјә көтүрүлмүш әсас вәсаитләр (узунмүддәтли ичарәјә көтүрүләнләрдән башга) ичарәчиләр тәрәфиндән 001 "Ичарәјә көтүрүлмүш әсас вәсаитләр" балансархасы һесабында учота алыныр.

01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабында әсас вәсаитләр илк дәјәрләри илә учота алыныр. һәмин дәјәрләр объектләр үзрә белә мүәјјән едилир:

тәсисчиләр тәрәфиндән мүәссисәјә низамнамә капиталы кими гојулан объектләр үчүн - тәрәфләрин мүғавилә гиймәти үзрә;

мүәссисәнин өзүндә һазырланмыш, һәмчинин башга мүәссисә вә шәхсләр дән рула алынмыш объектләр үчүн - дашынма вә гурашдырма үзрә хәрчләр дә дахил едилмәклә гурашдырылмыш (тикилмиш), јахуд алынмыш объектләрә фактики мәрәфләрдән асылы олараг;

дөвләт органиларындан мадди јардым кими диқәр мүәссисә вә шәхсләрдән исә әвәзсиз алынмыш объектләр үчүн - експерт јолу илә јахуд гәбул - тәһвил сәнәдләриндәкн мәлуматлар үзрә мүәјјән едилмиш дәјәрлә.

Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси 02 №-ли "Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси" (амортизасијасы) һесабында учота алынмалыдыр.

Тәсисчиләр тәрәфиндән мүәссисәдә низамнамә капиталы кими гојулан әсас вәсаитләр мөдахил едилдикдә 01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабынын дебетиндә вә 75 №-ли "Тәсисчиләртә һесаблашмалар" һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Мүәссисәнин өзү тәрәфиндән јарадылмыш, јахуд башга мүәссисә вә шәхсләрдән пула алынмыш әсас вәсаитләр мөдахил едилдикдә 01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабынын дебетиндә вә 08 №-ли "Капитал гојулушлары" һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Дөвләт органиларындан мадди јардым кими, диқәр мүәссисә вә шәхсләрдән исә әвәзсиз алынмыш әсас вәсаитләрин мөдахили 01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабынын дебетиндә вә 87 №-ли "Әлавә капитал" һесабынын ("Әвәзсиз алынмыш гиймәтливәр" субһесабы) кредитиндә әкс етдирилир.

Әсас вәсаит объектләри тәсәррүфатдан чыхан заман (сатылдыгда, силиндикдә, әвәзсиз олараг верилдикдә вә с.) онларын илк дәјәри 01 №-ли "Әсас вәсаитләр" һесабындан 47 №-ли "Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары" һесабынын дебетинә силинир. Тамамилә хараб олмуш, јахуд чатышы-

Тәлиमतлар

Әсас вәсаитләрә ганунверичликдә нәзәрдә тутулмуш нормаларла һесаблинмыш көһнәлмә (амортизасија) мәбләғи 02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабынын кредитиндә, истехсал (тәдавүл) хәрчләрини учота алан һесаблирын дебетиндә әкс етдирилир.

Ичарәјә верилмиш әсас вәсаитләрә (узун мүддәтә ичарәјә вериләнләрдән башға) һесаблинмыш көһнәлмә (амортизасија) мәбләғләри 02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабынын кредитиндә вә 80 №-ли “Мәһфәәт вә зәрәр” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир.

Там амортизасија олунмуш әсас вәсаитләрә көһнәлмә һесаблинмыш.

Мүәссәләләрин мүлкијәтиндә олан әсас вәсаит объектләри тәсәррүфатдан чыхдыгда (сатылдыгда, силиндикдә, әвәзсиз оларағ верилдикдә вә с.) онлара һесаблинмыш көһнәлмә мәбләғи 02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабынын дебетиндә вә 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә санр харичолмалары” һесабынын кредитиндә әкс етидилир. Тамамилә хараб олмуш, јахуд чатышмајан әсас вәсаитләрә һесаблинан көһнәлмә мәбләғләринин силинмәси заманы да ејни јазылыш тәртиб едилир.

02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир әсас вәсаитләрин нөвләри вә ајры-ајры инвентар объектләри үзрә апарылыр.

02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабы ашағыдакы һесаблирла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)
03 Узун мүддәтә ичарәјә	08 Капитал гојулушлары
47 Әсас вәсаитләрни сатышы	20 Әсас истехсалат
	23 Көмәкчи истехсалат
	25 Үмумистехсалат хәрчләри
	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
	29 Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар
	31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри
	43 Коммерсија хәрчләри
	44 Тәдавүл хәрчләри
	79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар
	80 Мәһфәәт вә зәрәр
	81 Мәһфәәтин истифадәси
	88 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)
	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар

Тәлиमतлар

мөнин һесабланмасы онларын сәмәрәли истифадә мүддәти әрзиндә јеринә је-тирилир.

Гејри-мадди активләр харич олдугда (сатылдыгда, цилиндикдә, әвәзсиз ола-раг верилдикдә вә с.) онлар үзрә һесабланмыш көһнәлмә мәбләғи 05 №-ли “Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)” һесабының дебетиндән, 48 №-ли “Саир активләрин сатышы” һесабының кредитинә силинир.

05 №-ли “Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)” һесабы үзрә аналитик учот гејри-мадди активләрин нөвләри вә ажры-ажры объектләри үзрә апарылыр.

05 №-ли “Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)” һесабы ашағыдакы һесабларла мүхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
48 Саир активләрин сатышы	08 Капитал гојулушлары 20 Әсас истехсалат 23 Көмәкчи истехсалат 25 Үмумистехсалат хәрчләри 26 Умумтәсәррүфат хәрчләри 29 Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар 31 Көләчәк дөвләрин хәрчләри 43 Коммерсија хәрчләри 44 Тәдавул хәрчләри 79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар 80 Мәнфәәт вә зәрәр

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы башга мүәссисәләрин гижмәтли кағызларына, дөвләт вә јерли борчлар үзрә фанзли истигразларла, өлкә әразиндә јарадылмыш дикәр мүәссисәләрин низамнамә фондларына, мүәссисәнин харичдәки капиталына вә с. узунмүддәтли малијјә гојулушларының (инвестиционанын), һәмчинин мүәссисәнин дикәр мүәссисәләрә вердији борчларын мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушдур. Бу заман фанзли истигразларла вә с. бу кнмн кағызларла гојулушлар, һәмчинин дикәр мүәссисәләрә верилмиш борчлар, (онларын мүәјјән едилмиш өдәмә мүддәтләри бир илдән артыг оларса) 06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алыныр. Өдөниш (сатыналынма) мүддәти мөјјән едилмәјән гижмәтли кағызларла (мәсәлән сәһмләрә) гојулушлар, (һәмин гојулушлар бир илдән артыг мүддәтә кәлир әлдә етмәк мөгсәди илә һәјата кечирилдикдә) 06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алыныр.

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы үзрә ашағыдакы суб-һесаблар ачыла биләр:

06-1 “Пај вә сәһмләр”

06-2 “Истигразлар”

06-3 “Верилмиш борчлар” вә башгалары

06-1 “Пај вә сәһмләр” субһесабында сәһмдар чөмнјәтләрин сәһмләринә, өлкә дахилиндә јарадылмыш дикәр мүәссисәләрин (о чүмләдән төрәмә мүәссисәләрин) низамнамә капиталына, мүәссисәләрин (о чүмләдән төрәмә мүәссисәләрин) харичдәки капиталларына вә с. узунмүддәтли гојулушларын (ин-

Тәлиमतлар

№-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алынан гijмәти номинал дәрјинә мувафиг олмалыдыр.

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алынан гijмәтли кағызларын өдәнниши (сатыналынмасы) вә сатышы 48 №-ли “Саир активләрин сатышы һесабынын дебетиндә вә 06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын кредитиндә әкс етдирилir.

06-3 “Верилмиш борчлар” субһесабында мүәссисә тәрәфиндән дикәр мүәссисәләрә верилмиш узунмүддәтли пул вә дикәр борчларын һәрәкәти учота алыныр. Мүәссисә тәрәфиндән дикәр мүәссисәләрә верилмиш, векселләрлә тәмин едилмиш узунмүддәтли борчлар бу субһесабда ајрыча учота алыныр.

Верилмиш борчлар 06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын дебетиндә, 51 №-ли “Һесаблашма һесабы”, јахуд дикәр мувафиг һесабларын кредитиндә әкс етдирилir. Борчун гәјтарылмасы 06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын кредитиндә, 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” јахуд дикәр мувафиг һесабларын дебетиндә әкс етдирилir.

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы үзрә аналитик учот узунмүддәтли малијјә гојулушларынын нөвләрн вә онларын гојулдуғу объектләр (гijмәтли кағызлары сатан мүәссисәләр, мүәссисәнин иштиракчысы олдуғу дикәр мүәссисәләр, борч алан мүәссисәләр вә с.) үзрә апарылыр.

Бу заман аналитик учотун гурулушу һәм өлкә әразисиндә, һәм дә харичдәки объектләрә узунмүддәтли малијјә гојулушларынын һәрәкәтинә даир мөлүматларын әлдә едилмәсини тәмин едир.

06 №-ли “Узунмүддәтли малијјә гојулушлары ” һесабы ашағыдакы һесабларла мухабирләшдирилir:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
01 Әсас вәсаитләр	48 Саир активләрин сатышы
04 Гејри-мәдди активләр	51 Һесаблашма һесабы
07 Гурашдырылмасы аваданлыглар	52 Валјута һесабы
10 Материаллар	58 Гысамүддәтли малијјә гојулушлары
11 Бөјүдүлмәкдә вә көкөдилмәкдә олан һејванлар	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
12 Азгijмәтли вә тезкөһнөлән өшјалар	
20 Әсас истәһсалат	
23 Көмөкчи истәһсалат	
29 Хидмәтедичи истәһсалатлар вә төсәрруфатлар	
40 Һазыр мөһсүл	
41 Маллар	
50 Касса	
51 Һесаблашма һесабы	
52 Валјута һесабы	
75 Тәсисчиләрлә һесаблашмалар	
80 Мөнфәөт вә зәрәр	
83 Көлөчөк дөврләрин көлирләрн	
87 Әләвә капитал	
88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөнфәөт (өдөйилмөмиш зәрәр)	

Тәлипатлар

07 №-ли “Турашдырыласы аваданлыглар” һесабы үзрә аналитик учот аваданлыглар сахланан јерлөрдө һәр бир аваданлыг үзрә апарылыр.

07 №-ли “Турашдырылымыш аваданлыглар” һесабы ашағыдакы һесабларла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөн гижмөтлөндирилмәси	06 Узунмөддөтли малијјә гојулушлары
15 Материалларын төдарүкү вә өлдө едилмәси	08 Капитал гојулушлары
23 Көмөкчи истөһсалат	14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөн гижмөтлөндирилмәси
50 Касса	30 Гејри-әсаслы ишләр
55 Банкларда олан хусуси һесаблар	48 Саир активләрин сатышы
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	58 Гысамөддөтли малијјә гојулушлары
63 Индиалар үзрә һесаблашмалар	63 Индиалар үзрә һесаблашмалар
69 Сосиал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар
70 Әмөјин өдөниши үзрә ишчи һөјөтн илә һесаблашмалар	80 Мөһфөөт вә зөрәр
71 Төһтөлһесаһ шөхсләрлө һесаблашмалар	87 Әләвө капитал
75 Төһсисиләрлө һесаблашмалар	
76 Мұхтөлиф дебитор вә кредитрларла һесаблашмалар	
78 Төрөмө (асылы) мөһссисөләрлө һесаблашмалар	
79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар	
80 Мөһфөөт вә зөрәр	
87 Әләвө капитал	
88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөһфөөт (өдөнилмөмиш зөрәр)	
92 Узунмөддөтли банк кредитләри	

08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабы

08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабы тикинти апаран төшкилатын әсас вөһсаитләрә инвестисија гојулушлары, мөһссисөһнин торпаг саһөлөринө вә төбиөтдөн истифадө объектләринө, гејри-мадди активләрө инвестисија гојулушлары, слөчө дө мөһсушлар вә иш һөјванларындан ибарөт әсас сүрүнүн јарадытмасы үзрә мөһсрөфләрө (дөјөриндөн асылы олмајараг мөһссисөһнин дөвријјө вөһсаитләринө аид едилөн гушлардан, хөз дөрили һөјванлардан, ев довшанларындан, ары анлөлөриндөн, миник вә кешикчи итлөрдөн вә төчрүбө һөјванларындан башга) инвестисија гојулушлары һагтында мөлуматлары үмөмилөшдирмөк үчүн нөзөрдө тутулмушдур.

Тәлиमतлар

08-7 “Чаван һејванларын әсас сүрүјә кечирилмәси” субһесабында әсас сүрүјә кечирилән чаван мөһсулдар вә иш һејванларынын тәсәррүфатда бөјүдүлмәсн илә әлагәдар мәсрәфләр учота алыныр.

08-8 “Јашлы һејванларын әлдә едилмәсн” субһесабында дашынма хәрчләр рә дә дахил едилмәклә әсас сүрү үчүн әлдә едилән јашлы вә иш һејванларынын дөјәри учота алыныр.

08-9 “Әвәзсиз алынмыш һејванларын кәтирилмәси” субһесабында дикәр мүәссәсләрдән әвәзсиз алынән јашлы вә иш һејванларынын тәсәррүфата кәтирилмәси үзрә хәрчләр учота алыныр.

Әсас сүрүјә кечирилән чаван һејванлар фактики маја дөјәри илә гижмәтләндирилир. Әсас сүрүјә кечирилән бүтүн нөвләрдән олан чаван мөһсулдар вә иш һејванлары, онларын илин әввәлиндән олан баланс дөјәри үзрә (илин әввәлиндән һејванларын әсас сүрүјә кечириләнәдәк олан дөвр әрзиндә чәки артымы, јахуд бөјүмөнин рлан маја дөјәри әләвә едилмәклә) 11 №-ли “Бөјүдүлмәклә вә көкәлдилмәклә олан һејванлар” һесабындан, 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабынын дебетинә силинир. Бунула бирликдә чаван һејванлар әсас сүрүјә кечириләркән, 01 №-ли, “Әсас вәсаитләр” һесабынын дебетинә вә 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабынын кредитинә јазылыш едилир. Илин ахырында һесабат калкулјасијасы төртиб едилдикдән сонра ил әрзиндә әсас сүрүјә кечирилән чаван һејванларын јухарыда кәстәрилән дөјәри илә онун фактики маја дөјәри арасындакы фәрг әләвә олараг, јахуд “сторно” едилмәклә 11 №-ли “Бөјүдүлмәклә вә көкәлдилмәклә олан һејванлар” һесабындан 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабына (01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабында һејванларын гижмәтини дөгигләшдирмәклә) силинир.

Көнәрдән алынмыш јашлы һејванларын дөјәри, дашынма үзрә хәрчләр дә дахил едилмәклә онларын алындығы фактики маја дөјәри илә 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабынын дебетинә мөдахил едилир.

Әсас сүрүнүн јарадылмасы әмөлијјатларынын баша чатмасы үзрә мәсрәфләр 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабындан 01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабынын дебетинә силинир.

Мүәссәсәннн баша чатмамыш тикинти, әсас вәсант, гејри-мәдди активләрин әлдә едилмәси вә әсас сүрүнүн тәшкили үзрә баша чатдырылмамыш мәсрәфләринин мөбләғләри 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабында галыг ки-ми кәстәрилир.

08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабы үзрә аналитик учотун гурулушу: тикинти ишләринә вә јенидәнгурмаја; газма ишләринә; аваданлыгыларын гурашдырылмасына; гурашдырылмасы төләб олунан вә олунмајан аваданлыгыларын, һабелә капитал гојулушлары сметаларында нәзәрдә тутулан әләт вә инвентарларын әлдә едилмәсинә; ләјинә-ахтарыш ишләринә мәсрәфләр; әсас сүрүнүн јарадылмасы илә әлагәдар мәсрәфләр (һејванларын нөвләри үзрә (ирибујнузулу мал-гара, донулар, гојунлар, атлар вә с.) капитал гојулушу үзрә санр мәсрәфләр һаггында мәлуматларын алынмасынын мүмкүнлүјүнү тәмин етмөлидир.

09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабы

09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабы ичарәдарларга узунмүддәтли ичарә шәртләри илә верилән әсас вәсаитләрә көрә онларга һесаблашмаларын вәзијјәти һаггында мәлуматлары үмуниләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Бу һесап ичарәјә верән мүәссисәләр тәрәфиндән истифадә олунур.

Ичарә мүддәти гуртардыгдан сонра, јахуд гуртармамыш ичарә мүгавиләсиндә (јахуд ичарәјә верән вә ичарәдар арасындакы әлавә разылашмада) нәзәрдә тутулмуш сатыналма гијмәти өдәнилмәклә ичарәдарын мүлkiјјәтинә кечән объектләр узун мүддәтә ичарә едилмиш әсас вәсаитләрә аид едилир.

Әсас вәсаит объектләри узун мүддәтә ичарәјә верилдиклә ичарәјә верән бу объектләрин дөјөрини үмун гајда илә силир (47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы вәситәсилә). Бу заман ичарәјә верилмиш әсас вәсаит объектләринин ичарәјә верән вә ичарәдар арасында разылашдырылмыш гијмәтләрлә дөјәри 09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабынын дебетинә вә 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын кредитинә јазылыр. 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы үзрә кредит галыгы (ичарәјә верилмиш әсас вәсаит объектләринин ичарәјә верән вә ичарәдар арасында разылашдырылмыш гијмәтләрлә дөјәри илә бу объектләрин галыг дөјәри арасындакы фәрг) 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабына силинир.

Узунмүддәтли ичарә мүгавиләси үзрә һесапланмыш фаиз мөбләләри 09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабынын дебетинә вә 80 №-ли “Мән-фәәт вә зәрәр” һесабынын кредитинә јазылыр. Ичарәјә верилмиш әсас вәсаит объектләринин ичарәјә верән вә ичарәдар арасында разылашдырылмыш гијмәтләрлә дөјәри илә бу объектләрин галыг дөјәри арасындакы фәргин мүвафиг һиссәси 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабындан 80 №-ли “Мән-фәәт вә зәрәр” һесабынын кредитинә силинир.

Ичарә һаггынын дахил олмасы пул вәсаитләри вә һесаблашмалары учота алан һесабларын дебетиндә, 09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Ичарә мүддәтинин баша чатдыны анда конкрет әсас вәсаит объектләринә көрә ичарәдарла һесаблашмалар үзрә 09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” вә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабларында һеч бир галыг олмур.

Әкәр әсас вәсаит объекти ичарә мүддәти баша чатана гәдәр ичарәдарын мүлkiјјәтинә кечәрсә, онда объектин сатыналма гијмәти өдәнилмиш ичарә һаггы чыхылмагла сатыналма вахты ичарә һаггынын дахил олмасыны әкс етдирмәк үчүн јухарыда нәзәрдә тутулан гајдада әкс етдирилир.

09 №-ли “Дахил оласы ичарә өһдәликләри” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир ичарә мүгавиләси үзрә апарылыр.

рә; вахта көрә биринчи алынанларын маја дөјөри үзрә; вахта көрә сонунчу алынанларын маја дөјөри үзрә;) мүйөјөнләшдирилик.

Материаллар 10 №-ли "Материаллар" һесабында онларын әлдә едилмәсинин (төдарүкүнүн) фактики маја дөјөри јахүд учот гиймәти илә учота алыныр.

Материалын әлдә едилмәсинин (төдарүкүнүн) фактикин маја дөјөри, онларын әлдә едилмә (төдарүк) гиймәти үзрә дөјөриндән вә һөмин сәрвәтләрин төдарүкү вә мүйөссисәјә дашынмасы хәрчләриндән ибарәтдир. Материалларын төдарүкү вә мүйөссисәјә дашынмасы үзрә хәрчләрин тәркибинә дахил едилән хәрчләрин сийаһысы мұвафиг норматив актларла низама салыныр. Көнд төсәррүфаты мөһсуллары (чуғундур, сүд, јун, рамбыг, көтан, дөри хаммалы, гуш, һөјван вә с.) төдарүк вә емал едән мүйөссисәләрдә, һабелә материал вә конструксийалар төдарүк едән тикинти мүйөссисәләриндә көстөрилән сәрвәтләрин әлдә едилмәсинин (төдарүкүнүн) фактики маја дөјөринә дахил едиләнәдәк 44 №-ли "Төдавүл хәрчләри" һесабында (әкәр мүйөссисәдә хүсуси төдарүк арараты варса) учота алыныр.

Көнд төсәррүфаты мүйөссисәләри 10 №-ли "Материаллар" һесабында чари ил әрзиндә өзләри истәһсал етдикләри мөһсулу һөмин ил әрзиндә (иллик һесабат калкулјасийасынын төртибинә гәдәр) рлан маја дөјөри илә учота алмалыдырлар. Иллик һесабат калкулјасийасы төртиб олунандан сонра материалларын рлан маја дөјөри дүзәлдиләрәк фактики маја дөјөринә чәтдырылыр.

Материаллар учот гиймәти илә (план маја дөјөри, алыш (төдарүк) гиймәти, орта алыш гиймәти вә с.) учота алынған заман онларын фактики маја дөјөри илә учот гиймәти арасындакы фөрг 16 №-ли "Материалларын дөјөриндә олан көнарлашмалар" һесабында әкс етдирилик.

10 №-ли "Материаллар" һесабы үчүн ашағыдакы субһесаблар ачыла биләр:

10-1 "Хаммал вә материаллар"

10-2 "Сатын алынмыш жарымфабрикатлар вә комплекләшдиричи мөмулатлар, конструксийалар вә деталлар"

10-3 "Јаначаг"

10-4 "Тара вә тара материаллары"

10-5 "Еһтијат һиссәләри"

10-6 "Саир материаллар"

10-7 "Емал үчүн көнара верилмиш материаллар"

10-8 "Тикинти материаллары" вә башгалары.

10-1 "Хаммал вә материаллар" субһесабында: истәһсал едилән мөһсулун өсасыны төшкнл едәрәк онун тәркибинә дахил олан, јахүд онун һазырланмасынын зәрури компонентләриндән бири олан хаммал вә әсас материалларын (о чүмләдән тикинти мүйөссисәләриндәки тикинти материалларынын); мөһсул истәһсалында иштирак едән, јахүд төсәррүфат еһтијачлары, техники мөһсәдләр вә истәһсал просесинә жардым үчүн истифадә олунған көмөкчи материалларын; емал вә с. үчүн төдарүк едилмиш көнд төсәррүфаты мөһсулларынын мөвчүдлуғу вә һәрәкәти учота алыныр.

10-2 "Сатын алынмыш жарымфабрикатлар вә комплекләшдиричи мөмулатлар, конструксийалар вә деталлар" субһесабында бураһылан мөһсулу (тикинтини) комплекләшдирмәк үчүн истәһсал кооперасийасы гәјдасында әлдә едилән емалына, јахүд јығылмасына мөсрәфләр төләб олунған сатын алынмыш жарымфабрикатларын, һазыр комплекләшдиричи мөмулатларын (тикинти мүйөссисә-

10-7 “Емал үчүн көнара верилмиш материаллар” субһесабында емал үчүн көнара верилтөн вә кәләчәкдә онлардан һазырланасы мөмулатларын маја дөјөринә дахил едилтөн материалларын һәрәкәтниннн учоту апарылыр. Көнәр мүүссисәләр тәрәфиндән материалларын емалы үзрә өдөнилмиш мөсрәфләр биләваситә һөмин емалдан әлдә едилтөн мөмулатлары учота алаң һесабыларын дебәтинә јазылыр.

10-8 “Тикинти материаллары” субһесабындан тикинти апаран мүүссисәләр истифадә едирләр. Бу субһесаба тикннти вә гурашдырма ишләри процесиндә биләваситә истифадә олунаң тикинти һиссәләринин һазырланмасы, бина вә тиклиләрин һиссә вә гуруларынын гурашдырылмасы вә бөзәдилмәси үчүн лазым олаң материалларын, һөмчинин тикинти еһтијачлары үчүн зәрури олаң диқәр материал гүјмәтлиләринин (партлајычы маддәләр вә с.) мөвчудлуғу вә һәрәкәти учота алыныр.

Көнд тәсәррүфаты мүүссисәләри тохумларын, јемләрин вә әкилмәли материалларын (алынаң вә өзүндә истәһсал олунаң), минерал күбрәләрин, көнд тәсәррүфаты биткиләринә зәрәр вураң зијанверичиләрә вә хәстәликләрә гаршы мүбаризәдә истифадә олунаң зөһәрли кимјөви маддәләрин, көнд тәсәррүфаты һөјванларында олаң хәстәликләрә гаршы мүбаризәдә истифадә олунаң дәрманларын, биоложи вә кимјөви маддәләрин вә с. учотуну апармағ үчүн 10 №-ли “Материаллар” һесабына хүсуси субһесаблар ача биләр.

Учотун мүүссисәләр тәрәфиндән гәбул олуңмуш тәшкили гәјдаларындан асылы оларағ материалларын дахил олмасы 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” вә 16 №-ли “Материалларын дөјөриндә олаң көнарлашмалар” һесабыларындан истифадә етмәклә, јахуд етмөмөклә әкс едирилә биләр.

Биринчи һалда, малсатанлардан дахил олмуш һесаблашма сәнәдләринә әсасән бу вә ја диқәр дөјөрлиләрин һардан дахил олмасындан вә материалларын тәдарүкү вә дашыңмасына чөкилән мөсрәфләрин характеридән асылы оларағ 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” һесабынын дебәтинә 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар”, 20 №-ли “Әсас истәһсалат”, 23 №-ли “Көмөкчи истәһсалатлар”, 71 №-ли “Тәһтәлһесаб шөхсләрлә һесаблашмалар”, 76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” вә с. һесабыларын кредитинә јазылыш едилир. Бу заман 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” һесабынын дебәтинә, 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” һесабынын кредитинә јазылышлар материалларын мүүссисәјә нә вахт дахил олмасындан асылы олмајарағ (малсатанлардан һесаблашма сәнәдләринин дахил олмасындан әввәл вә ја сонра) апарылмалыдыр.

Мүүссисәјә һөгиғи дахил олмуш материалларын мөдахили 10 №-ли “Материаллар һесабынын дебәтиндә, 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” һесабынын кредитиндә әкс едирилир.

Ајын ахырына јолда галаң, јахуд малсатанын анбарындан дашыңылмајаң материалларын да (һөмини дөјөрлиләри анбара дахил етмөдөн) дөјөри ајын ахырында 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” вә 10 №-ли “Материаллар” һесабыларнда әкс едирилир. Нөвбәти ајын әввәлиндә бу мәблөгләр “сторно” едиләрәк 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” һесабынын дебәти үзрә чари учотда сахланылыр. 15 №-ли “Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси” һесабында мүүјјөн едилмиш галығ ајын ахырында 16

10 №-ли “Материаллар” һесабы ашагыдакы һесаблирла
мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
10 Материаллар	06 Узунмүддәтли малијјә гојулушлары
12 Азгијмәтли вә тезкәһнәлән әшјалар	08 Капитал гојулушлары
14 Мадди сәрвәтләрин јенидәнтијмәтләндирилмәси	10 Материаллар
15 Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси	14 Мадди сәрвәтләрин јенидәнтијмәтләндирилмәси
20 Әсас истәһсалат	20 Әсас истәһсалат
23 Кәмәкчи истәһсалат	23 Кәмәкчи истәһсалат
25 Үмумистәһсалат хәрчләри	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
28 Истәһсалатда зај	28 Истәһсалатда зај
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар
30 Гејри-әсаслы ишләр	30 Гејри-әсаслы ишләр
31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри	31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри
37 Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы	43 Коммерсија хәрчләри
40 һазыр мәһсул	44 Тәдавул хәрчләри
41 Маллар	45 Јүкләнмиш маллар
44 Тәдавул хәрчләри	48 Санр активләрин сатышы
47 Әсас вәсантләрин сатышы вә санр харичолмалары	58 Гысамүддәтли малијјә гојулушлары
50 Касса	63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар
55 Банкларда олан хусуси һесаблир	78 Тәрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар
63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар	80 Мәнфәәт вә зәрәр
68 Бүдчә илә һесаблашмалар	84 Сәрвәтләрин әскик кәлмәси вә хараболмасындан иткиләр
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	87 Әләвә капитал
70 Әмәјли өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар
71 Тәһтәһсаб шәхсләрлә һесаблашмалар	78 Тәрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар
75 Тәсисчиләрлә һесаблашмалар	96 Мәгсәдли малијјәләшмәләр вә дахилләмәләр
76 Мүхтәлиф дебитор вә креди- торларла һесаблашмалар	
79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар	
80 Мәнфәәт вә зәрәр	
88 Белүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)	
89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар	
90 Гысамүддәтли банк кредитләри	

Тәлиमतлар

Әсас сүрүдөн чыкдаш олуан һејванлар, көкәлмәјә гојулмадан төдарүк мүөссисәләринә төһвил верилдикдә 01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабынын кредитинә вә 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын дебетинә јазылып.

Тәләф олмуш вә мәчбурн кәсилмиш (тәбии фәлакәт вә јолухучу хәстәликләр вахты тәләф оланлардан башга) һејванларын дәјәри сәрвәтләрин хараболмасында олдуғу кими 11 №-ли “Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар” һесабындан силинәрәк, 84 №-ли “Сәрвәтләрин әсқиккәлмәси вә хараболмасындан иткнләр” һесабынын дебетинә јазылып. Мәчбури кәсилмиш вә тәләф олмуш һејванларын дәриси, бујнузу, дырнағы, техники пији вә с. мүмкүн истифадә јахуд сатыш гијмәти илә гијмәтләндирилмәли вә һәмин һејванларын сахланылмасы хәрчләрини учота алан һесабларын кредитиндән әлавә мөһсул кими мөдахил олунмалыдыр. Тәбии фәлакәт вә јолухучу хәстәликләр заманы кәсилмиш вә тәләф олмуш һејванлар 11 №-ли “Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар” һесабындан билаваситә 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабынын дебетинә силинир.

11 №-ли “Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар” һесабы үзрә аналитик учот һејванларын бөјүдүлмәси вә көкәлдилмәсинә мәрәфләрин учоту үчүн мүәјјән едилмиш һејванларын сахланылма јерләри, нөвләри, јаш групплары, чинси вә с. үзрә апарылып.

11 №-ли “Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар” һесабы ашағыдакы һесабларла мұхабирләндирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар	06 Узунмүдәтти малијә гојулушлары
15 Материалларын төдарүкү вә әлдә едилмәси	08 Каритал гојулушлары
20 Әсас истәһсалат	11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар
23 Кимәкчи истәһсалат	20 Әсас истәһсалат
29 Хидмәтәдими истәһсалат вә тәсәрруфатлар	23 Кимәкчи истәһсалат
37 Мәһсул (шип, хидмәт) бурахылышы	29 Хидмәтәдими истәһсалат вә тәсәрруфатлар
44 Төдавүл хәрчләри	45 Јүкләнишиг маллар
50 Касса	48 Саир активләрин сатышы
55 Банкларла олан хусуси һесаблар	58 Гысамүдәтти малијә гојулушлары
60 Малсатан вә родратчыларла һесаблашымалар	63 Идтилар үзрә һесаблашымалар
63 Идтилар үзрә һесаблашымалар	79 Тәсәрруфатдахили һесаблашымалар
69 Социал сығорта вә төмишат үзрә һесаблашымалар	80 Мәнфәәт вә зәрәр
70 Әмәјин идениши үзрә иичи һејәти ишә һесаблашымалар	84 Сәрвәтләрин әсқик кәлмәси вә хараболмасындан иткнләр
71 Төһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашымалар	87 Әлавә каритал
75 Тәсисчиләрлә һесаблашымалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашымалар	
78 Төрәмә (асылы) мүөссисәләрлә һесаблашымалар	
79 Тәсәрруфатдахили һесаблашымалар	
80 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнишмәмиш зәрәр)	

Тәлиमतлар

мүвафиг олараг өдөнилер. Буларын дөјөринин бирбаша мәсрөфлөрө аид едилмөсинө дө јол верилер.

Кирајөјө верилөн өшјаларын дөјөри онларын хидмөт мүддөтлөриндөн асылы олараг көһнөлмө һесаблинамасы јоду илө өдөнилер.

12 №-ли “Азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар” һесабы үчүн ашағыдакы субһесаблир ачыла билөр:

12-1 “Еһтијатда олан азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар”

12-2 “Истисмарда олан азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар”

12-3 “Мүвөптөти (титулсуз) тикинтилөр” вө башгалары.

Азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјаларын һәрөкөти үзрө өмөлијјатлар материал өмөлијјатларынын учотуна ујғун гәјдада өкс етдирилир.

Иншасы баша чатмыш мүвөптөти (титулсуз) тикинтилөр вө гурғуларын дөјөри 12 №-ли “Азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар” һесабынын дебетинө вө 30 №-ли “Гејри-өсаслы ишлөр” (тикинти мүөссисөлөриндө), јахуд 20 №-ли “Өсас истөһсалат” (көоложи-көөшфијјат ишлөри апаран мүөссисөлөрдө) һесабынын кредитинө јазылмагла мөдахил едилер.

12 №-ли “Азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар” һесабынын аналитик учоту мүөјјөн едилмиш группашмалара мүвафиг олараг, ејни адлы азгијмөтли вө тезкөһнөлөн өшјалар группу үзрө апарылыр.

Тәлиमतлар

13 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәләмәси” һесабы

Бу һесабы 12 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар” һесабында учоту арарылан истисмарда олан азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын вә башга әмлакын, һәмчинин 41 №-ли “Маллар” һесабында учоту арарылан кирајәјә верилән әшјаларын көһнәләмә мөбләгәләри һагында мөлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулур.

Азгижмәтлин вә тезкөһнәлән әшјалара көһнәләмәнин һесабыланмасы гадасы мувафиг ганунверичин вә дикәр норматив актларла низама салыныр.

Һесабыланмыш көһнәләмә мөбләгәләрин истеһсал (тәдавүл) хәрчләрини учота алан вә дикәр мувафиг һесабыларла мухабирләшдирилмәклә 13 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәләмәси” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Истисмардан чыхмыш (нормал көһнәләмә, јахуд өз истеһсал әһәмијјәтини итирмә нәтичәсиндә) әшјаларын илк дөјәри, һәмнин әшјаларын, јахуд онлардан алынмыш туллантыларын (гырынтылар, еһтијат һиссәләри, одун, әски вә с.) мүмкүн истифадә гижмәтләри үзрә дөјәри чыхылмагла, 12 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар” вә ја 41 №-ли “Маллар” һесабынын кредитиндә вә 13 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәләмәси” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир. Дикәр тәјинатлар үзрә истифадәјә јарарлы истисмардан чыхарылмыш әшјалар, јахуд алынмыш туллантылар мүмкүн истифадә гижмәтләрин үзрә дөјәри илә 12 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар”, јахуд 41 №-ли “Маллар” һесабындан, 10 №-ли “Материаллар” һесабынын дебетинә силинир.

13 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәләмәси” һесабы үзрә аналитик учот азгижмәтлин вә тезкөһнәлән вә дикәр әшјаларын, һәмчинин кирајәјә верилән әшјаларын ајры-ајры групплары үзрә ләзими мөлуматларын алынмасыны тәмин етмәлидир

13 №-ли “Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәләмәси” һесабы ашагыдакы һесабыларла мухабирләшдириллир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
12 Азгижмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар	08 Капитал гојулушлары
14 Мадди сәрвәтләрин јендәнгижмәтләндирилмәси	14 Мадди сәрвәтләрин јендәнгижмәтләндирилмәси
41 Маллар	20 Әсас истеһсалат
48 Саир активләрин сатышы	23 Көмәкчи истеһсалат
	25 Үмумистеһсалат хәрчләри
	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
	29 Хидмәтедичи истеһсалат вә тәсәррүфатлар
	30 Гејри-әсаслы ишләр
	31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри
	43 Коммерсија хәрчләри
	44 Тәдавүл хәрчләри
	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр
	96 Мәгсәдлин малијјәләшмәләр вә дахилолмалар

Тәлиमतлар

рин һарадан дахил олмасы вә материалларын тәдарүк едилмәси вә мүәссисәјә кәтирилмәси үзрә мәсрәфләрин характериндән асылы олараг 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар", 20 №-ли "Әсас истәһсалат", 23 №-ли "Кәмәкчи истәһсалат", 71 №-ли "Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар", 76 №-ли "Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар" вә с. һесабларын кредити илә мухабирләшдирилмәклә јазылыш апарылыр.

Мүәссисәјә һәгигәтән дахил олмуш вә мөдахил едилмиш мадди сәрвәтләрин дөјәри 10 №-ли "Материаллар" вә ја 12 №-ли "Азгүмәтли вә тәзкөһнәлән әшјалар һесабы илә мухабирләшдирилмәклә 15 №-ли "Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси" һесабынын кредитиндә өкс етдирилир.

Әлдә едилмиш (тәдарүк едилмиш) мадди сәрвәтләрин фактики маја дөјәри үзрә һесабланмыш дөјәри илә, учот гүмәтләри үзрә дөјәри арасындакы фәрг мөбләғи 15 №-ли "Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси" һесабыдан 16 №-ли "Материалларын дөјәриндә олан кәнарлашмалар" һесабына ситинир.

15 №-ли "Материалларын тәдарүкү вә әлдә едилмәси" һесабы ашагыдакы һесабларла мухабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
16 Материалларын дөјәриндә олан кәнарлашмалар	07 Гурашдырыласы аваданлыгылар
20 Әсас истәһсалат	10 Материаллар
23 Кәмәкчи истәһсалат	11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар
44 Төдавүл хәрчләри	12 Азгүмәтли вә тәзкөһнәлән әшјалар
50 Касса	16 Материалларын дөјәриндә олан кәнарлашмалар
51 Һесаблашма һесабы	63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар
52 Валјута һесабы	79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар
55 Банкларда олан хүсуси һесаблар	
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	
63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар	
67 Бүдмөдөнкәнар өдөнншләр үзрә һесаблашмалар	
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјин өдөннши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар	
84 Сәрвәтләрин әскиккәлимәси вә харәбөлмәсындан иткитләр	
89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн сһтијатлар	

киси мәбләғләри һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

19 №-ли “Алынмыш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјәр веркиси” һесабы үзрә ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

19-1 “Капитал гојулушлары заманы әләвә дөјәр веркиси”

19-2 “Алынмыш гејри-мадди активләр үзрә әләвә дөјәр веркиси”

19-3 “Алынмыш материал еһтијатлары үзрә әләвә дөјәр веркиси”

19-4 “Алынмыш азгијмәтли вә тезкөһнөлән әшјалар үзрә әләвә дөјәр веркиси”

19-1 “Капитал гојулушлары заманы әләвә дөјәр веркиси” субһесабында тикинти вә әсас вәсаитләрин (ајры-ајры әсас вәсаит объектләри, торраг сәһәләри вә тәбиәтдән истифадә объектләри дә дахил олмагла) әлдә едилмәси үзрә һесаблашма сәнәдләриндә мөјјән едилмиш, мүүссисә тәрәфиндән өдәнилмиш (өдәнилчөк) әләвә дөјәр веркиси мәбләғи учота алыныр.

19-2 “Алынмыш гејри-мадди активләр үзрә әләвә дөјәр веркиси” субһесабында гејри-мадди активләрин әлдә едилмәси үзрә һесаблашма сәнәдләриндә мөјјән едилмиш, мүүссисә тәрәфиндән өдәнилмиш (өдәнилчөк) әләвә дөјәр веркиси мәбләғи учота алыныр.

19-3 “Алынмыш материал еһтијатлары үзрә әләвә дөјәр веркиси” субһесабында хаммал, материал, жарымфабрикатлар вә дикәр нөв истәһсал еһтијатлары үзрә һесаблашма сәнәдләриндә мөјјән едилмиш, мүүссисә тәрәфиндән өдәнилмиш (өдәнилчөк) әләвә дөјәр веркиси мәбләғи учота алыныр.

19-4 “Алынмыш азгијмәтли вә тезкөһнөлән әшјалар үзрә әләвә дөјәр веркиси” субһесабында тәјин олунмуш гајдада дөвријә вәсаитләринин тәркибинә дахил едилән үмуми вә хусуси тәјинатлы тәсәррүфат инвентары, аләт вә гурғулар вә дикәр әмәк вәсаитләри үзрә һесаблашма сәнәдләриндә мөјјән едилмиш, мүүссисә тәрәфиндән өдәнилмиш (өдәнилчөк) әләвә дөјәр веркиси мәбләғи учота алыныр.

19 №-ли “Алынмыш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјәр веркиси” һесабының дебети үзрә әлдә едилмиш материал еһтијатлары, азгијмәтли вә тезкөһнөлән әшјалар, гејри-мадди активләр вә әсас вәсаитләрә көрә мүүссисә тәрәфиндән өдәнилмиш (өдәнилчөк) верки мәбләғи һесаблашма вә ја рул вәсаитләрини учота алан һесаблирла мұхабирләшдириләрәк әкс етдирилир.

19 №-ли “Алынмыш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјәр веркиси” һесабында торланмыш әләвә дөјәр веркисинин силнимәси гајдасы һанунверичи вә дикәр норматив актларла тәһзимләнир. Мүһасибат учотунда бу әмәлијат 19 №-ли “Алынмыш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјәр веркиси” һесабының кредитиндә, бир гајда оларга 68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабы (“Әләвә дөјәр веркиси үзрә һесаблашмалар” субһесабы) илә мұхабирләшдириләрәк әкс етдирилир.

Тәлиमतлар

сәнаје вә көнд тәсәррүфаты мүәссисәләриндә мөһсулун бурахылышы; подрат, кеоложи вә лажинә-ахтарыш мүәссисәләриндә тикинти-гурашдырма, кеоложи көщифијјат вә лажинә-ахтарыш ишләринин јеринә јетирилмәси; вәглијјат вә рабитә мүәссисәләриндә онлар тәрәфиндән көстөрилән хидмәтләр;

елми тәдгигат мүәссисәләриндә елми тәдгигат вә конструктор ишләринин јеринә јетирилмәси;

ичтиман-иашә мүәссисәләринин бурахдығы өз мөһсуллары (хаммал вә материаллар һиссәси);

јол тәсәррүфатларында автомобил јолларынын сахланылмасы вә төмири үзрә мөсрәфләри учота алмаг үчүн истифадә олунур.

20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын дебетиндә билаваситә мөһсул бурахылышы, јеринә јетирилән иш вә көстөрилән хидмәтләрлә әлагәдар бирбаша мөсрәфләр (мүстәгим хәрчләр), сләчә дә көмәкчи истәһсалатларын хәрчләри, әсас истәһсала хидмәт вә онун идарә едилмәси илә баелы долајы (гејри-мүстәгим) хәрчләр вә зај едилмәдән әмәлә кәлән иткиләр әкс етдирилир. Билаваситә мөһсул бурахылышы, јеринә јетирилән иш вә көстөрилән хидмәтләрлә әлагәдар олан бирбаша хәрчләр, истәһсалат еһтијатларыны, өмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалары вә с. учота алан һесабларын кредитиндән 20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын дебетинә силинилр. Көмәкчи истәһсалатларын хәрчләри 23 №-ли “Көмәкчи истәһсалат” һесабынын кредитиндән 20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын дебетинә силинилр. Әсас истәһсала хидмәт вә онун идарә едилмәси илә әлагәдар долајы (гејри-мүстәгим) хәрчләр 25 №-ли “Үмүмистәһсалат хәрчләри”, 26 №-ли “Үмүмтәсәррүфат хәрчләри” һесабларынын кредитиндән 20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын дебетинә силинилр.

20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын кредити үзрә истәһсалы баша чатыш мөһсулун, јеринә јетирилмиш иш вә хидмәтләрин фактики маја дәјәринин мөбләгләри әкс етдирилир. Бу мөбләгләр 20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабынын кредитиндән 40 №-ли “Һазыр мөһсул”, 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы, 37 №-ли “Мөһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” вә с. һесабларын дебетинә јазылмагла силинилр.

20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабы үзрә ајын ахырына олан талыг битмәниш истәһсалын дәјәрини көстәрир.

20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабы үзрә аналитик учот, мөсрәфләрин вә бурахылан мөһсулларын (ишләрин, хидмәтләрин) нөвләри үзрә арарылып. Әкәр мөсрәфләрин башвермә јерләрн вә дикәр әламәтләр үзрә гурулашдырылмасы, һабелә калкулјасија учоту ајрыча һесаблар системиндә һәјата кечирилмирсә, онда 20 №-ли “Әсас истәһсалат” һесабы үзрә аналитик учот, һәм дә мүәссисәнин бөлмәләри үзрә апарылып.

21 №-ли “Өз истехсалынын жарымфабрикатлары” ҳесабы

21 №-ли “Өз истехсалынын жарымфабрикатлары” ҳесабы мүәссисәләрдә учоту айрыча арарылан өз истехсалынын жарымфабрикатларынын мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мөлүматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Бу ҳесабада әсасән мүәссисәләрдә һазырланмыш (истехсалын там дөврү заманы) ашағьдакы жарымфабрикатлар:

гара металлуржијада поладлы чуғун;

резин сәнајесиндә резин хаммалы вә жарышган;

кимја сәнајесинин азот-тук комбинатларында сульфат туршусу;

тохучулуг сәнајесиндә хам рарча вә ирлик вә с. әкс етдирилир.

Дикәр мүәссисәләрдә көстәрилә гижмәтлитәр битмәмиш истехсалын тәркибиндә, јәни 20 №-ли “Әсас истехсалат” ҳесабында әкс етдирилир.

Јарымфабрикатларын һазырланмасы илә әлагәдар хәрчләр 21 №-ли “Өз истехсалыны жарымфабрикатлары” ҳесабынын дебетинә вә 20 №-ли “Әсас истехсалат” ҳесабынын кредитинә јазылмагла әкс етдирилир. Кәләчәкдә тәкряр емал үчүн верилмиш жарымфабрикатларын дөјәри 20 №-ли “Әсас истехсалат” ҳесабынын дебетиндә, кәнар мүәссисәләрә сатыланларын дөјәри исә 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы” ҳесабынын дебетиндә вә 21 №-ли “Өз истехсалынын жарымфабрикатлары” ҳесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

21 №-ли “Өз истехсалынын жарымфабрикатлары” ҳесабы үзрә аналитик учот жарымфабрикатларын адлары (өлчү, нөв, чешинд вә с. үзрә) вә сахланма јерләри үзрә апарылыр.

21 №-ли “Өз истехсалынын жарымфабрикатлары” ҳесабы ашағьдакы ҳесабларла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
14 Мадди сәрвәтләрин јениденгијмәтлендирилмәси	14 Мадди сәрвәтләрин јениденгијмәтлендирилмәси
20 Әсас истехсалат	20 Әсас истехсалат
23 Кәмәкчи истехсалат	23 Кәмәкчи истехсалат
25 Үмумистехсалат хәрчләри	25 Үмумистехсалат хәрчләри
26 Үмүмтәсәррүфат хәрчләри	26 Үмүмтәсәррүфат хәрчләри
37 Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы	28 Истехсалатда зај
79 Тәсәррүфатдахилн һесаблашмалар	40 һазыр мәһсул
	37 Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы
	40 һазыр мәһсул
	45 Јүкләиммиш маллар
	46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы
	79 Тәсәррүфатдахилн һесаблашмалар
	80 Мәнфәәт вә зәрәр
	84 Сәрвәтләрин өскиккалмәси вә хараболмасындан иткиләр
	89 Гаршыдакы хәрчләр вә едәмәләр үчүн сһтијаглар

Тәліматлар

23 №-ли "Көмөкчи истеһсалат" һесабы
ашағыдакы һесаблирларла мұхабирландирилер:

Дебет үзрө	Кредит үзрө
02 Әсас вөсантилерин көһнөлмөси (амортизасијасы)	06 Узунмүддөтли малијје гојулушлары
05 Гејри-мадди актиклөрннин амортизасијасы (көһнөлмөси)	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
10 Материаллар	08 Капитал гојулушлары
11 Бөјүдүлмөкдө вө көкөлдилмөкдө олан һөјванлар	10 Материаллар
12 Азгијметли вө тезкөһнөлөн өшјатар	11 Бөјүдүлмөкдө вө көкөлдилмөкдө олан һөјванлар
13 Азгијметли вө тезкөһнөлөн өшјатарын көһнөлмөси	12 Азгијметли вө тезкөһнөлөн өшјатар
14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөнгимөтлөндирилмөси	14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөнгимөтлөндирилмөси
16 Материалларын дөјериндө олан кенарлашмалар	15 Материалларын төдарүкү вө өлдө едилмөси
19 Алынмыш сөрвөтлөр үзрө өлаве дөјөр веркис	20 Әсас истеһсалат
21 Өз истеһсалынын јарымфабрикатлары	21 Өз истеһсалынын јарымфабрикатлары
23 Көмөкчи истеһсалат	23 Көмөкчи истеһсалат
25 Үмумистеһсалат хөрчлөри	25 Үмумистеһсалат хөрчлөри
26 Үмумтөсөррүфат хөрчлөри	26 Үмумтөсөррүфат хөрчлөри
28 Истеһсалатда зај	28 Истеһсалатда зај
31 Көлөчөк дөврлөрин хөрчлөри	29 Хидмөтедичи истеһсалат вө төсөррүфатлар
40 һазыр мөһсул	30 Гејри-өсасты ишлөр
46 Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы	31 Көлөчөк дөврлөрин хөрчлөри
50 Касса	37 Мөһсул (иш, хидмөт) бурахылышы
60 Малсатан вө подрагчыларла һесаблашмалар	43 Коммерсија хөрчлөри
63 Индиалар үзрө һесаблашмалар	44 Төдавүл хөрчлөри
65 Әмлак вө шөһси сығорта үзрө һесаблашмалар	45 Јүклөтөмиш маллар
67 Бүдмөдөнкөнәр өдөнишлөр үзрө һесаблашмалар	46 Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы
69 Соснал сығорта вө төминат үзрө һесаблашмалар	47 Әсас вөсантилерин сатышы вө саир харич олматар
70 Әмөјин өдөниши үзрө ишчи һөјөти илө һесаблашмалар	58 Гысамүддөтли малијје гојулушлары
76 Мүхтөлиф дебитор вө кредит торларла һесаблашмалар	70 Әмөјин өдөниши үзрө ишчи һөјөти илө һесаблашмалар
80 Мөһфөөт вө зөрөр	73 Саир өмөлијјатлар үзрө ишчи һөјөти илө һесаблашмалар
84 Сөрвөтлөрин өскиккөлмөси вө хараболмасындан иткилөр	78 Төрәмө (асыты) мүөссисөлөрлө һесаблашмалар
89 Гаршыдакы хөрчлөр вө өдөмөлөр үчүн сһтијатлар	79 Төсөррүфатдахими һесаблашмалар
	80 Мөһфөөт вө зөрөр
	84 Сөрвөтлөрин өскиккөлмөси вө хараболмасындан иткилөр
	87 Әлаве каритат
	89 Гаршыдакы хөрчлөр вө өдөмөлөр

Тәлиमतлар

**25 №-ли “Үмумистеһсалат хәәрчләри” һесабы
ашагыдакы һесаблирла мұхабирләшдириллр:**

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	10 Материаллар
05 Гејри-мәдди активләрини амортизасијасы (көһнәлмәси)	12 Азгијәтли вә тезкөһнәлән әшјалар
10 Материаллар	20 Әсас истеһсалат
12 Азгијәтли вә тезкөһнәлән әшјалар	21 Өз истеһсалынын јарымфабрикатлары
13 Азгијәтли вә тезкөһнәлән әшјаларыи көһнәлмәси	23 Көмөкчи истеһсалат
16 Материалларыи дәјериндә олан көнарлашмалар	28 Истеһсалатда зај
21 Өз истеһсалынын јарымфабрикатлары	31 Кәләчөк дәврләрин хәрчләри
23 Көмөкчи истеһсалат	70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
29 Хидмәтедичи истеһсалат вә төсәрруфатлар	73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
31 Кәләчөк дәврләрин хәрчләри	79 Төсәрруфатдахили һесаблашмалар
40 һазыр мөһсул	80 Мөһфәәт вә зәрәр
46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы	
50 Касса	
51 һесаблашма һесабы	
52 Валјуга һесабы	
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	
63 Идналар үзрә һесаблашмалар	
65 Әмлак вә шөхси сығорта үзрә һесаблашмалар	
67 Бүдчәдөнкөнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар	
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
71 Төһгәлһесаб шөхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	
79 Төсәрруфатдахили һесаблашмалар	
84 Сәрвәтләрин өскиккәлмәси вә хараболмасыидан иткиләр	
89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмә ләр үчүн сһтијатлар	

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабы

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабы истехсалатда бурахылмыш зај мөһсулдан олан иткиләр һаггында мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабының дебетиндә дахиддә вә кәнарда ашкар едилмиш зај үзрә (дүзәлдилмәси мүмкүн олмајан, јөни тамамилә зај мөһсулун дөјәри, онун дүзәлдилмәси үзрә хәрчләр вә с.), һәмчинин норма һәмчини ашан зәманәтли тәмирә чәкилән мәсрәфләр чәмләнир.

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабының кредитиндә зај мөһсулдан олан иткн мөбләғинин азалдылмасына анд едилән мөбләғләр (мүмкүн истифадә гиймәтләри үзрә зај едилмиш мөһсулун дөјәри; зај үчүн кунәһкар шәхсләрдән тутуласы мөбләғләр; малсатанлар тәрәфиндән кәндерилән вә истифадәси нәтичәсиндә заја јол едилмиш кәјфијјәтсиз материаллар јахуд јарымфабрикатларә кәрә онлардан тутуласы мөбләғләр вә с.) һәмчинин зајдан иткн кимн истехсалат үзрә мәсрәфләрә силинән мөбләғләр әкс етдирилир.

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабы үзрә аналитик учот мүәссисәнин ајры-ајры сәхләри, мөһсулларын нөвләри, хәрч маддәләри, зајын кунәһкарлары вә сәбәбләри үзрә апарылыр.

28 №-ли “Истехсалатда зај” һесабы ашағыдакы һесаблирла мухабирләшдирилди:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
10 Материаллар)	10 Материаллар
20 Әсас истехсалат	12 Азгымәтли вә тәзкәһмәлән өнјәлар
21 Әз истехсалатынын јарымфабрикатлары	20 Әсас истехсалат
23 Көмөкчи истехсалат	23 Көмөкчи истехсалат
25 Үмүмистехсалат хәрчләри	29 Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар
26 Үмүмтәсәррүфат хәрчләри	63 Иддиәлар үзрә һесаблашмалар
31 Һесаблашма һесабы	70 Әмәјин өдөниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
32 Валјута һесабы	73 Санр өмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
35 Банктарда олан хусуи һесаблир	80 Мәнфәәт вә зәрәр
60 Малсатан вә подратчыларта һесаблашмалар	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмә ләр үчүн еһтијатлар
67 Бүлчәдәнкәнар өдөнишләр үзрә һесаблашмалар	
69 Соснал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјин өдөниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
71 Тәһтәһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредитортларла һесаблашмалар	

29 №-ли “Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар” һесабы

29 №-ли “Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар” һесабы мүәссисәнин хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатларынын мөһсул бурахылмышы, јеринә јәтирилән иш вә кәстәрилән хидмәтләрлә алағәдар хәрчләр һаггындакы мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Хидмәтедичи истехсалат вә тәсәррүфатлар дедикдә фәалијјәти мүәссисәнин јарадылмасынын әсас мөгсәди олан мөһсул истехсалаты, јеринә јәтирилән иш вә кәстәрилән хидмәтләрлә бағлы олмајан истехсалат вә тәсәррүфатлар баша дүшүлмәлидир. Бу һесабда әсасән мүәссисәнин балансында олан: мөһзил-коммунал тәсәррүфатларынын (јашајыш сәләринин, јатағханаларын, чама-

Тәлиमतлар

29 №-ли “Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар” һесабы ашағыдакы һесаблирла муһабирләширилер:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	01 Әсас вәсаитләр
05 Гәјри-мәдди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)	10 Материаллар
10 Материаллар	11 Бөјүдүлмәктә вә көкәлдилмәктә олан һејваилар
11 Бөјүдүлмәктә вә көкәлдилмәктә олан һејванлар	12 Азгијәтлин вә тезкөһнәлән әшјалар
12 Азгијәтлин вә тезкөһнәлән әшјалар	14 Мәдди сәрвәтләрин јенидәнгијәтләндрилмәси
13 Азгијәтлин вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәлмәси	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
14 Мәдди сәрвәтләрин јенидәнгијәтләндрилмәси	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
16 Материалларын дөјәриидә олан кәнарлашмалар	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар
23 Көмәкчи истәһсалат	31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри	37 Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы
28 Истәһсалатда зај	40 Базыр мәһсул
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар	41 Маллар
31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри	43 Коммерсија хәрчләри
46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы	44 Тәләвүл хәрчләри
50 Касса	45 Јүкләнмиш маллар
51 һесаблашма һесабы	46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы
52 Валјута һесабы	58 Гысамүддәтли малнјә гојлушлары
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар
63 Иддиалар үзрә һесаблашмалар	70 Әмәјин өдәнишн үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
65 Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаблашмалар	73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
67 Бүдчәдәнкәнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
68 Бүдчә илә һесаблашмалар	78 Тәрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	79 Тәсәррүфатдаһили һесаблашмалар
70 Әмәјин өдәнишн үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	80 Мәнфәәт вә зәрәр
71 Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар	81 Мәнфәәтин истифадәси
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	83 Кәләчәк дөврләрин кәлирләри
79 Тәсәррүфатдаһили һесаблашмалар	84 Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр
80 Мәнфәәт вә зәрәр	88 Белүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)
84 Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн әтијатлар
89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн әтијатлар	96 Мәгсәдли малнјәләшмәләр вә даһиләлмалар

Тәлиमतлар

30 №-ли “Гејри-әсаслы ишләр” һесабының дебетиндә гејри-әсаслы ишләрдин јеринә јетирилмәси илә әлагәдар хәрчләр әкс етдирилир. Мүвәғгәти (титулсуз) тикинтиләрин, механизмләрин вә гургуларын иншасы илә әлагәдар гејри-әсаслы ишләр үзрә јатнвз мүстәгим (бирбаша) хәрчләр (үстәлик хәрчләр һесаблинмадан), галан гејри-әсаслы ишләр үзрә исә мүстәгим хәрчләр вә онлара мутәнасиб олараг объектләр арасында бөлүшдүрүлән үстәлик (гејри-мүстәгим) хәрчләр учота алыныр.

Гејри-әсаслы ишләр баша чатдыгча (мүвәғгәти /титуллу вә титулсуз/ тикинтиләр, гургу вә механизмләр истисмара верилдикчә) онларын иншасы илә әлагәдар мәсрәфләр ашағыдакы гәјдада силиннр:

әсас вәсаитләрә аид олан мүвәғгәти (титуллу) - 01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабының дебетинә. Ејни заманда бу бина вә тикинтиләр үзрә көһнәлә һесаблинараг вә 02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәләмсән (амортизасијасы)” һесабының кредитинә вә 89 №-ли “Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар” һесабының дебетинә јазылыш апарылыр;

әсас вәсаитләрә аид олмајан мүвәғгәти (титуллу) тикнлиләр үзрә - 12 №-ли “Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар” һесабының дебетинә. Ејни заманда һәмин тикинтиләр үчүн көһнәлә һесаблинараг вә 13 №-ли “Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјаларын көһнәләмсән” һесабының кредитинә вә 89 №-ли “Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар” һесабының дебетинә јазылыш апарылыр;

гејри-инвентар характерли объектләр үзрә - 89 №-ли “Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар” һесабының дебетинә;

мүвәғгәти (титулсуз) тикинтиләр, гургулар вә механизмләр үзрә - 12 №-ли “Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар” һесабының дебетинә;

тикинтиси дајандырылымыш объектләрин учурумасы вә сөкүләмсән ишләрди үзрә; - подратчы мүәссисәләрдә 62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар һесабының; тәсәррүфат үсулу илә тикинти апаран - бина тикән мүәссисәләрдә исә 08 №-ли “Капитал гојулушлары” һесабының дебетинә силиннр.

30 №-ли “Гејри-әсаслы ишләр” һесабы ашағыдакы һесабларла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
07 Гурашдырыласы аваданлыглар	01 Әсас вәсаитләр
10 Материаллар	10 Материаллар
12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар	12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар
23 Көмөкчи истәһсалат	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри	62 Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар
31 Көләчөк дөврләрин хәрчләри	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
60 Малсаган вә подратчыларла һесаблашмалар	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар
65 Әмлак вә шөһси сығорта үзрә	
69 Сосиал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјни өдәниши үзрә ишчи һәјәти илә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	

Тәлипатлар

31 №-ли “Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар” һесабы ашағыдакы һесаблирла муһабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	08 Капитал гојулушлары
05 Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)	10 Материаллар
10 Материаллар	20 Әсас истәһсалат
12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар	23 Көмөкчи истәһсалат
13 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән әшјаларын көһнәлмәси	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
14 Мадди сәрвәтләрин јенидәнгимәтләндирилмәси	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
16 Материалларын дөјәриидә олан кәнарлашмалар	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар
23 Көмөкчи истәһсалат	30 Гејри-әсаслы ишләр
25 Үмумистәһсалат хәрчләри	43 Коммерсија хәрчләри
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри	44 Тәдавүл хәрчләри
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
40 һазыр мөһсул	80 Мөһфәәт вә зәрәр
50 Касса	81 Мөһфәәтин истифадәси
51 һесаблашма һесабы	88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөһфәәт(өдәнилмөмиш зәрәр)
52 Валүта һесабы	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн әһтијатлар
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	
65 Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаблашмалар	
67 Бүдчөдәнкәнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар	
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
71 Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	
79 Тәсәррүфатдахили һесаблашмалар	
89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн әһтијатлар	

37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабынын кредитиндә истәһсал олунмуш мәһсул, тәһвил верилмиш иш вә көстәрилмиш хидмәтләрин норматив (план) маја дөјәри (40 №-ли “Һазыр мәһсул”, 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы” вә с. һесабларла мұхабирләшдирилмәклә) әкс етдирилир.

37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабынын ајын 1-нә олан дебәт вә кредит дөвријәләрини мұғажисә етмәклә истәһсалдан бурахылымш мәһсулун, тәһвил верилмиш иш вә көстәрилмиш хидмәтләрин, фактки истәһсал маја дөјәри илә норматив (план) маја дөјәри арасындакы кәнарлашма мұәәјјән едилир. Гәнаәт, јәни норматив (план) маја дөјәри фактики маја дөјәриндән артыг олдуғда 37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабынын кредити, 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы һесабынын дебәти үзрә “сторно” едилир. Артыг хәрч, јәни фактики маја дөјәри, норматив (план), маја дөјәриндән артыг олдуғда 37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабынын кредитиндән 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы” һесабынын дебәтнә әлавә јазылышла силниир.

37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабы һәр ај бағланыр вә онун һесабат ајынын сонуна һеч бир галығы галмыр.

37 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) бурахылышы” һесабы ашағдакы һесабларла мұхабирләшдирилир:

Дебәт үзрә	Кредит үзрә
20 Әсас истәһсалат	10 Материаллар
23 Көмәкчи истәһсалат	11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һезванлар
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар	21 Әз истәһсалынын јарымфабрикатлары
28 Истәһсалатда зај	
40 Һазыр мәһсул	
41 Маллар	
46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы	
79 Тәсәрруфатдахити һесаблашмалар	

IV Бөлмә. Һазыр мәһсул, маллар вә сатыш

Бу бөлмәнин һесаблары мәһсул (истәһсал мәһсуллары) вә малтрын мөвчудлуғу вә һәрәкәти, һабелә бунларын вә мұәссәсәнин днкәр активләринин сатышы просеси һагында мәлүматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

40 №-ли “Һазыр мәһсул” һесабы

40 №-ли “Һазыр мәһсул” һесабы һазыр мәһсулун мөвчудлуғу вә һәрәкәтинә даир мәлүматларын үмүмиләшдирилмәси үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Бу һесаб мадди истәһсал саһәләринин мұәссәсәләри тәрәфиндән истафадә едилир.

Комплексләшдирмә үчүн (дөјәри мұәссәсәнин мәһсулунун маја дөјәриннә дахил едилмәјән) јахуд сатмаг мөгсәдилә мал кнмн алынан һазыр мөмүлатлар 41 №-ли “Маллар” һесабында учота алыныр. Кәнар үчүн јеринә јетирилмиш ишләрин вә көстәрилмиш хидмәтләрин дөјәри 40 №-ли “Һазыр мәһсул” һесабында әкс етдирилир, оилара чөкилә фактики хәрчләр илә истәһсал мәсрәфләрини учота алан һесаблардан бирбаша 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы” һесабына силинир. Јериндә сифаришчиләрә тәһвил верилмәли олан вә гәбул-тәһвил акты илә рәсмиләшдирилмәмиш мәһсуллар битмәмиш истәһсалын тәркибиндә галыр вә 40 №-ли “Һазыр мәһсул” һесабында учота алыныр.

Һазыр мәһсуллар 40 №-ли “Һазыр мәһсул” һесабында фактики истәһсал ма-

Тәлиматлар

лышы илә 40 №-ли “Һазыр мөһсул” һесабының кредитиндә, мұһафиг һесабының исә дебетиндә әкс етдирилир.

40 №-ли “Һазыр мөһсул” һесабы үзрә аналитик уот һазыр мөһсулун сахланма јерләри вә ајры-ајры нөвләри үзрә апарылыр.

40 №-ли “Һазыр мөһсул” һесабы ашағыдакы һесабыларла мұһабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
14 Мадди сөрвәтләрин јенидәнгимәтләндирилмәси	06 Узунмүддәтли малијә гојлушлары
20 Әсас истәһсалат	10 Материаллар
21 Әз истәһсалының јарымфабрикатлары	14 Мадди сөрвәтләрин јенидәнгимәтләндирилмәси
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар	20 Әсас истәһсалат
37 Мөһсул (иш, хидмәт) бурахылышы	23 Көмөкчи истәһсалат
25 Үмумистәһсалат хәрчләри	
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри	
31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри	
43 Коммерсија хәрчләри	
45 Јүкләниши маллар	
46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы	
58 Гысамүддәтли малијә гојлушлары	
80 Мөнфәәт вә зәрәр	
84 Сөрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараблмасындай иткиләр	
87 Әләвә капитал	

41 №-ли “Маллар” һесабы

41 №-ли “Маллар” һесабы сатыш үчүн әлдә едилмиш мал-материал гимәтлиләринин, һабелә кирајә әшјаларының мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Бу һесабыдан әсасән тәһфизат, сатыш вә тичарәт, һабелә ичтиман нашә мүүссисәләрин истифадә едилрәр.

Сәнајә вә дикәр истәһсалат мүүссисәләриндә 41 №-ли “Маллар” һесабындан һәр һансы мөмулат, материал вә мөһсуллар хусуси олараг сатыш үчүн әлдә едилдикдә, јахуд комплекләшдирмә үчүн сатын алынған һазыр мөмулатларың дәјәри сәнајә мүүссисәләриндә бурахылан мөһсулун маја дәјәринә дахил едилмәјәрәк алычылар тәрәфиндән ајрыча едәнилдикдә истифадә едилир.

Тәһфизат, сатыш вә тичарәт мүүссисәләрин 41 №-ли “Маллар” һесабында, истәһсал вә ја тәсәррүфат етнјатлары үчүн истифадә едилән вә 01 №-ли “Әсас вәсаитләр”, јахуд 12 №-ли “Азгимәтли вә тәзкәһнәлән әшјатар һесабында учота алынған инвентар таралардан башга сатын алынмыш вә өз истәһсалы олан таралары да учота алырлар.

Мәсулијјәтли мұһафизәјә гәбул едилән маллар 002 №-ли “Мәсулијјәтли мұһафизәјә гәбул едилмиш мал-материал гимәтлиләри” балансархасы һесабында учота алынмалыдыр. Комиссијаја гәбул едилмиш маллар исә 004 №-ли “Комиссијаја гәбул едилмиш маллар” балансархасы һесабында учота алыныр.

Тәһфизат, сатыш вә тичарәт мүүссисәләриндә маллар 41 №-ли “Маллар” һесабында алыш вә ја сатыш гимәтләри илә учота алынмалыдыр. Маллар сатыш гимәтләрин илә учота алынған заман алыш дәјәри илә сатыш гимәтләри арасындакы фәрг (күзәштләр, үстәлнкләр). 42 №-ли “Тичарәт әләвәси” һеса-

Тәлиमतлар

мөбләгеләр “сторно” жазылышы илө чари учотда 60 №-ли “Малсатан вө подратчыларла һесаблишмалар” һесабында дебитор борчу кими көстөрилләр.

Малларын вө тараларын дахил олмасыны материалларла өлагөдар өмөлиятларын учоту гаддасында олдуғу кими 15 №-ли “Материалларын төдарүкү вө өлдө едилмөси” һесабында истифаде етмөклө учотда өкс етирмөк мүмкүндүр.

Һесаблишма сөнөдлери малалайлара (сифаришчиллөр) төгдим едилмиш вө ја дөјөрлери онлар төрөфиндөн өдөнилмиш бурахылмиш, јахуд жүклөнмиш маллар сатылмиш мал кими 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитинө жазылмагла силинир.

Јухарыда көстөрилөнлөрдөн фөргли оларат, өкөр сатыш мүтавилөсиндө бурахылмиш (жүклөнмиш) маллар үзөриндө мүлкийөт, истифаде вө сөрөнчамвермө һугутунун вө онун төсадуфи мөһволма рискинин мүөссисөдөн малалана (сифаришчијө) кечид вахты нөзөрдө тутулубса онда бу вахтадөк һөмин маллар 45 №-ли “Јүклөнмиш маллар” һесабында учота алыныр. һөмин маллар һөгийөтөн бурахылдыгда (жүклөниб жола салындыгда) 41 №-ли “Маллар” һесабынын кредити вө 45 №-ли “Јүклөимнш маллар” һесабынын дебети үзрө гејдијат апарылыр.

Емал үчүн башга мүөссисөлөрө верилөн маллар 41 №-ли “Маллар” һесабындан силинмөјөрөк ажрыча учота алыныр.

41 №-ли “Маллар” һесабы үзрө аналитик учот мөсул шөхслөр, малларын адлары (нөвлери, партијалары, топалары вө с.) зөрури һалларда нсө сахланма јерлери үзрө апарылыр.

41 №-ли “Маллар” һесабы ашагыдакы һесаблирла мүхабирлөшдирилләр:

Дебет үзрө	Кредит үзрө
14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөнгимөтлөндирилмөси)	06 Узунмүдөтли малијө гојлушлары
20 Эсас истөһсалат)	10 Материаллар
23 Көмөкчн истөһсалат	13 Азгимөтли вө тезкөһиөлө өшјаларын көһиөлмөси
26 Үмүтгөсөррүфат хөрчлөри	14 Мадди сөрвөтлөрин јенидөнгимөтлөндирилмөси)
29 Хидмөтедичи истөһсалат вө төсөррүфатлар	20 Эсас истөһсалат)
37 Мөһсул (иш, хидмөт) бурахылмиш	43 Коммерсија хөрчлөри
42 Тичарөт өлавөси	44 Төдавүл хөрчлөри
50 Касса	45 Јүклөнмиш маллар
60 Малсатан вө подратчыларла һесаблишмалар	46 Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы
63 Иддиалар үзрө һесаблишмалар	58 Гысамүдөтли малијө гојлушлары
68 Бүдчө илө һесаблишмалар	62 Алычылар вө сифаришчиллөрлө һесаблишмалар
71 Төһтөһһесаб шөхслөрлө һесаблишмалар	63 Иддиалар үзрө һесаблишмалар
73 Санр өмөлијатлар үзрө ишчи һөјөти илө һесаблишмалар	76 Мүхтөлиф дебитор вө кредиторларла һесаблишмалар
75 Төһсчиллөрлө һесаблишмалар	78 Төрөмө (асылы) мүөссисөлөрлө һесаблишмалар
76 Мүхтөлиф дебитор вө кредиторларла һесаблишмалар	79 Төсөррүфатдахили һесаблишмалар
78 Төрөмө (асылы) мүөссисөлөрлө һесаблишмалар	80 Мөһфөөт вө зөрөр
79 Төсөррүфатдахили һесаблишмалар	84 Сөрвөтлөрин өскижкөлмөси вө хараболмасындан иткилөр
80 Мөһфөөт вө зөрөр	87 Элаве капитал
88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөһфөөт(өдөнилмөмиш зөрөр)	89 Гаршыдакы хөрчлөр вө өдөмөлөр үчүн сһтијатлар

Тәлиматлар

рында сатылмыш тичарәт әлавәләри (күзәштләри) ајры-ајрылыгыда һесаблинмә-льдыр.

Тичарәт, тәһизат вә сатыш мүәссисәләриндә әскик кәлмиш вә оғурлан-мыш мал-материал гижмәтлиләринин дәјәри силинән заман онлара дүшән тичарәт әлавәләринин (күзәштләринин) мәбләғи 42 №-ли “Тичарәт әлавәси (кү-зәшти)” һесабынын дебегиндә вә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрни кәлирләри” һесабынын (“Әскик кәлән гижмәтлиләрин баланс дәјәри илә күнаһкар шәхс-ләрдән тутуласы мәбләғи арасындакы фәрг” субһесабы үзрә) кредитиндә әкс етдирилмәлидир.

42 №-ли “Тичарәт әлавәси (күзәшти)” һесабы үзрә аналитик учот пәракән-дә тичарәт вә ичтимаи иашә мүәссисәләриндә олан вә жүкләнмиш маллара дү-шән тичарәт әлавәси (күзәшти) мәбләғләринин вә гижмәт фәргләринин ајры-лыгыда әкс етдирилмәсини тәмин етмәлидир.

42 №-ли “Тичарәт әлавәси (күзәшти)” һесабы ашагыдакы һесаблирлә муһабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
80 Мәнфәәт вә зәрәр	41 Маллар
83 Кәләчәк дөврләрин кәлирләри	46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы

43 №-ли “Коммерсија хәрчләри” һесабы

43 №-ли “Коммерсија хәрчләри” һесабы мәһсул сатышы (тәһизаты) илә әләғәдар хәрчләр һагында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутул-мушдур. Бу һесабада әсасән: һазыр мәһсул анбарларында таралара вә һазыр мәмулатларын габлашдырылмасына; мәһсулларын кәндәрмә стансијаларына (тәрсанәләрә) чагдырылмасына, вагонлара, кәмиләрә, автомашынлара вә ди-кәр нәглијат васитәләринә жүкләнмәсинә; сатыш тәшкилатларына вә ди-кәр васитәчи тәшкилатлара едәнилән комисјон русумларына (ајырмаларына); са-тыш јерләриндә мәһсулун муһафизә едилдији биналарын сахланмасына вә кәнд тәсәрруфаты мүәссисәләриндәки сатычыларын әмәјинин едәнилмәсинә; рекламлара вә бу кими башга ишләрә чәкилән хәрчләр әкс етдирилә биләр. Бу һесаб мадди истәһсалат саһәләринин мүәссисәләри тәрәфиндән истифадә едилир.

Коммерсија хәрчләринин тәркибинә дахил олан габлашдырма вә дашынма хәрчләри муһафиг нөв мәһсулларын маја дәјәринә бирбаша аид едилир. Бу чүр аидетмәнин мүмкүн олмадығы һалларда бу хәрчләр һәр ај онларын чәкиси, һәчми, истәһсал маја дәјәри вә планлашдырма, учот вә мәһсулун (ишин, хид-мәтин) маја дәјәринин калкуләсијасы мәсәләләри үзрә саһә тәлиматларында нәзәрдә тутулан ди-кәр кәстәрчиләрдән асылы олараг ајры-ајры нөв жүклән-миш мәһсуллар арасында бөлүшдүрүлүр.

Бүтүн ди-кәр коммерсија хәрчләри (габлашдырма вә дашынма хәрчләри чыхылмагла) һәр ај жүкләнмиш мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә аид едилир.

Коммерсија хәрчләри кәнара сатылмајан ишин, хидмәтин маја дәјәринә аид едилмир.

Коммерсија хәрчләринин силинмәси 43 №-ли “Коммерсија хәрчләри” һе-сабынын кредитиндә вә 46 №-ли “Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы” һесабынын дебети илә муһабирләшдириләрәк (дәјәри едәнилмәдән жүкләниб јола салын-мыш мәһсуллара кәрә сатышын һәчмини мүәјјән етмәк методу тәтбиг едилән

Тәлиमतлар

сифаришчије кечид (мәсәлә, малларын харичә ихрачы заманы) вахты нәзәрдә тутулубса, онда жүкләнмиш мәнсулларын (малларын) мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматларын үмумиләшдирилмәси үчүн 45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабындан истифадә едилир. Комисјон вә бу кими дикәр гәјдаларла сатыш үчүн башга мүәссисәләрә вериләи һазыр мөмулатлар да бу һесаба учота алыныр.

Јүкләнмиш маллар 45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабында фактикн истәһсал вә ја иорматив (план) маја дәјәри илә учота алыныр.

Һазыр мөмулатларын (малларын) жүкләнмәси, јахуд комисјон вә бу кими дикәр гәјдаларла сатылмаг үчүн верилмәсннә даир тәртнб едилмиш сәнәдләрә (гаймәләрә, гәбул-тәһвил актларына вә с.) әсасән 45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабынын дебетинә вә 40 №-ли “Һазыр мәнсул”, 41 №-ли “Маллар” һесабыларынын кредитинә јазылыш едилир.

45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабында учота алынан мөбләгәләр, жүкләнмиш маллар үчүн һесаблашма сәнәдләри малаланлара (сифаришчиләрә) тәгдим едилдикдә, јахуд верилмиш мөмулатларын сатышына даир комисјончунун билдириши дахил олдудга 46 №-ли “Мәнсул (иш, хидмәт) сатышы” һесабынын дебетинә силинир.

Әкәр мүәссисә мәнсулларын (малларын, ишләрин, хидмәтләрин) сатышыны малалан (сифаришчи) тәрәфиндән онун һесаблашма сәнәдләри өдәнилдикчә учотда әкс етирирсә, онда 45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабындан бүтүн жүкләнмиш мәнсулун (малларын) вә јеринә јетирилмиш ишләрин (хидмәтләрин) мөвчудлуғуна вә һәрәкәтинә даир мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн истифадә едилир. Бу заман 45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабында учота алынан мөбләгәләр, һесаблашма сәнәдләри малаланлар (сифаришчиләр) тәрәфиндән өдәнилдикдә 46 №-ли “Мәнсул (иш, хидмәт) сатышы” һесабынын дебетинә силинир.

45 №-ли “Јүкләнмиш маллар” һесабы ашагыдакы һесабларла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
10 Материаллар	46 Мәнсул (иш, хидмәт) сатышы
11 Бөјүдүлмөктә вә көкәлдиликдә олан һејванлар	
12 Азгирметли вә тәзкәһиләтән өшјалар	50 Касса
16 Материалларын дәјәриндә олан кәнарлашмалар	51 һесаблашма һесабы
20 Әсас истәһсалат	52 Вајуға һесабы
21 Өз истәһсалынын јарымфабрикалары	57 Јолда олан көчүрмәләр
23 Көмөкчи истәһсалат	62 Алымчылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар
29 Хидмәтәдичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар	63 Идиалар үзрә һесаблашмалар
40 Һазыр мәнсул	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
41 Маллар	79 Тәсәрруфатдахили һесаблашмалар
43 Коммерсија хәрчләри	84 Сөрвәтләрин өскиккәлмәси вә хараблмасындан иткиләр
44 Тәләвүл хәрчләри	
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	
71 Тәһтәһһесабы шөхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	
79 Тәсәрруфатдахили һесаблашмалар	

һесабын дебетиндә исә төһвил верилән ишләрнн фактикн маја дөјөри (20 №-ли “Әсас истехсалат” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Кеоложи-кәшфијат ишләрн апаран мүәссисәләрдә 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитиндә һесаблашма сөнөдләри сифаришчиләрә төгдим олунмуш јеринә јетирилмиш ишләрнн мұгавилә дөјөри (62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), дебети үзрә исә бу ишләр үзрә фактикн мәсрәфләр (20 №-ли “Әсас истехсалат” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Ләјиһә вә ахтарыш төшкилатларында 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитиндә сифаришчиләрә төһвил верилмиш тамамнлә гуртармыш ләјиһәләр, јахуд иш нөвләри үзрә ләјиһә-смета сөнөдләринин мұгавилә (смета) дөјөри (62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), дебети үзрә исә һәмнн ишләрнн фактикн маја дөјөри (20 №-ли “Әсас истехсалат” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Елмн-төдигат төшкилатларында 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитиндә сифаришчиләрә төһвил верилмиш елми төдигат вә төчрүбә-конструктор ишләрннн мұгавилә (смета) дөјөри (62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), дебетиндә исә бу ишләрнн фактикн маја дөјөри (20 №-ли “Әсас истехсалат” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Тичарәт, төһизат вә сатыш мүәссисәләриндә 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитиндә сатылмыш малларын сатыш дөјөри (рул вәсаити вә һесаблашмалары учота алан һесабларла мұхабирләшдирилмөклә) дебетиндә исә онларын учот дөјөри (41 №-ли “Маллар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), ејнн заманда сатылмыш маллара дүшән күзәшпләрнн (үстәликләринн) мәбләғи “сторонн” едилмөклә (маллар сатыш гүјмөти илә учота алындыгда 42 №-ли “Тичарәт алавләси” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Көстөрнлән мүәссисәләр 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабында һесаблашмаларда иштирак етмөклә транзит мал сатышы үзрә өмәлијјатлары да әкс етдириләр. Бу заман 46-чы һесабын дебетиндә малсатанларын һесаблашма сөнөдләринә әсасән малларын дөјөри (60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), кредитиндә исә бу малларын сатыш дөјөри (62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир. 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабынын кредитиндә, һәмчинин һесаблашмаларда иштирак етмөдән транзит мал сатышындан олан үмуми кәлир дә әкс етдирилир; һесаблашмаларда иштирак етмөдән транзит мал сатышы үзрә дөврнјә системсиз учота алыныр.

Нәглијјат вә рабитә мүәссисәләриндә 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөтләр) сатышы һесабынын кредитиндә көстөрнлиш хидмөтләрә көрә һесабланмыш мәбләғләр (62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” вә ја 76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә), дебетиндә исә нәглијјат вә рабитәннн истисмары үзрә фактикн хәрчләр, еләғә дә експедисија вә јүкләмә - бошалтма өмәлијјатлары үзрә хәрчләр (20 №-ли “Әсас истехсалат” һесабы илә мұхабирләшдирилмөклә) әкс етдирилир.

Мөһсул (мал, иш, хидмөтләрнн) сатышындан әлдә едилән нәтичәләр һәр ај 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы” һесабындан 80 №-ли “Мөһфәәт вә

**47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары”
һесабы**

47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы мүүссисәжә мөхсус әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары (ләғви, силинмәси, әвәзсиз оһараг верилмәси вә с.) просесләри һаггында мөлуматлары үмүмиләшдирмәк, сләчә дә онларын сатышындан оһан малијјә нәтичәләрини мүүјјәнләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын дебетиндә харич олмуш әсас вәсаитләрин илк дөјәри, һәмчинин әсас вәсаитләрин харичолмасы (биналарын, гурғуларын вә аваданлыгларын сөкүлмәси вә с.) илә әһагәдар хәрчләр дә әкс етдирилир.

47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын кредитиндә харич олмуш әсас вәсаит объектләринә харичолма вахтынадәк һесаблинмыш көһнәлмә мөбләғи, әһлакын сатышындан әлдә едилән пул мөбләғи вә онун силинмәси илә әһагәдар мүмкүн истифадә јахуд сатыш гижмәтләри илә дахил олмуш материал гижмәтлнләринин дөјәри әкс етдирилир. Әһлакын сатылмасындан әлдә едилән пул мөбләғи јени сатылан әсас вәсаитләр үчүн мүүссисәжә чатасы мөбләғ 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын кредитиндә, 76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир.

47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы үзрә дебет (зәрәр), јахуд кредит (кәһир) галығы чари һесабат дөврүндә 80 “Мөнфәәт вә зәрәр” һесабына, әвәзсиз оһараг верилмәси һалларында исә мүүссисәһини хусуси вәсаитләрини учота аһан һесаблиара силинир. Әсас вәсаит объектләри узунмүддәтли ичәрәжә верилдикдә 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы үзрә јаранмыш кредит галығы 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәһирләри” һесабына силинир.

Әсас вәсаит объектләри әскик кәлдикдә, јахуд хараб олдуғда онларын илк дөјәри 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабынын кредитиндән вә 84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабынын дебетинә силинмәһи вә сонра һәммин мөбләғ 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын дебетинә (“Маһди зәрәрин едәнилмәси үзрә һесаблашмалар” субһесабы), әскиккәлмәләрин вә ја хараболмаларын конкрет күһаһкары мүүјјән олунмадыда исә 80 №-ли “Мөнфәәт вә зәрәр” һесабынын дебетинә јазылыр.

47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары” һесабы үзрә аһалитик учот харич оһан әсас вәсаитләрин ајры-ајры инвентар объектләри үзрә апарылыр.

Тәлиमतлар

сы мәбләғ әкс етидрилик. Гејри-мадди активләр объектләринин, азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјаларын сатышы вә саир харичолмасы һалларында 48 №-ли “Саир активләрин сатышы” һесабынын кредитиндә бу объектләрин харич олмасы вахтына гәдәр һесабланмыш көһнәләмә мәбләғи дә (05 “Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәләмәси)”, 13 №-ли “Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјаларын көһнәләмәси” һесабылары илә мухабирләшдирилмәклә) әкс етидрилик.

48 №-ли “Саир активләрин сатышы” һесабы үзрә дебет (зәрәр) вә ја кредит (кәлир) галығы чари һесабат дөврүндә 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабына силинир.

**48 №-ли “Саир активләрин сатышы”
һесабы ашағыдакы һесабларла мухабирләшдирилир:**

Дебет үзрә	Кредит үзрә
04 Гејри-мадди активләр	05 Гејри-мадди активләрин амортизасијасы (көһнәләмәси)
06 Узулмүддәтли матијје гојлушлары	13 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјаларын көһнәләмәси
07 Гурашдырыласы аваданлыглар	50 Касса
10 Материаллар	51 Һесаблашма һесабы
11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар	52 Валјута һесабы
12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар	62 Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар
16 Материалларын дөјөрүндә олан кәнарлашмалар	64 Алынмыш аванслар үзрә һесаблашмалар
43 Коммерсија хәрчләри	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
45 Јүкләнмиш маллар	78 Төрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар
58 Һысамүддәтли матијје гојлушлары	80 Мәнфәәт вә зәрәр
68 Бүдчә илә һесаблашмалар	
79 Тәсәруфатдахили һесаблашмалар	
80 Мәнфәәт вә зәрәр	
87 Әләвә капитал	

Бөлмә 5 Пул вәсаитләри

Бу бөлмәнни һесабылары милли вә харичи валјутадан ибарәт мүәссисәјә мөхсус кассада, һесаблашма һесабында, өлкә әразисиндә вә харичи банклардакы валјута һесабыларында вә башга һесабыларда олан пул вәсаитләринин, асан сатылан гијмәтли кағызларын, һәмчинин едәниш вә пул сәнәдләринин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Харичи валјутадан ибарәт пул вәсаитләри вә онларла апарылган әмәлијатлар бу бөлмәнни һесабыларында харичи валјутанын пул-һесаблашма сәнәдләринин ја-зылдығы тарихә гүввәдә олан мөзәннә үзрә јенидән һесабланмасы јолу илә мүәјјән едилән мәбләғдә - манатла учота алыныр. Ејни заманда бу вәсаитләр вә әмәлијатлар валјута һесаблашмалары вә едәмәләриндә әкс етидрилик. Харичи

Тәлиमतлар

50 №-ли "Касса" һесабы
ашагыдакы һесаблирлар мухабирләшдириллр:

Дебет үзрө	Кредит үзрө
09 Дахил оласы ичәрә өһдәликләри	04 Гәҗри-мадди активләр
44 Төдавүл хәрчләри	06 Узунмүддәтли малиҗә гоҗулушлары
45 Јүкләниши маллар	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
46 Мөһсул (ниш, хидмөт) сатышы	10 Материаллар
47 Әсас әвсаитләрни сатышы ве сәир харичәлмәләри	11 Бөҗүдүлмөкдә ве көкәлдәнимөкдә олан һөҗванлар
48 Саир активләрин сатышы	12 Азгиҗмөтли ве тезкөһиөлән өшәләр
51 Һесаблишма һесабы	13 Материалларын төдарүкү ве өлдә елшмәси
52 Валјута һесабы	19 Алынмиши сөрвәтләр үзрә өләвә дөҗәр вәркиси
55 Банкларда олан хүсуси һесаблир	20 Әсас истәһсалат
57 Јолда олан көчүрмөләр	23 Көмөкчи истәһсалат
60 Малсатаи ве подратчыларла һесаблишмәләр	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
61 Вәришмиши аванслар үзрә һесаблишмәләр	26 Үмумтөсәррүфат хәрчләри
62 Алынчылар ве сифаришчиләрлә һесаблишмәләр	29 Хидмөтөдичи истәһсалат әв төсәррүфатлар
63 Иддиәләр үзрә һесаблишмәләр	31 Көлөчөк дөврләрин хәрчләри
64 Алынмиши аванслар үзрә һесаблишмәләр	41 Маллар
70 Әмөҗин өдөниши үзрә нишчи һөҗәти илә һесаблишмәләр	43 Коммерсија хәрчләри
71 Төһтәлһесаб шөхсләрлә һесаблишмәләр	44 Төдавүл хәрчләри
73 Дикәр өмөлијјатлар үзрә нишчи һөҗәти илә һесаблишмәләр	51 Һесаблишма һесабы
75 Төсәсчиләрлә һесаблишмәләр	52 Валјута һесабы
76 Мүхтәлиф дөбитор ве кредиторларла һесаблишмәләр	56 Пул сөнәдләри
78 Төрөмө (асылы) мүәссисәләрлә һесаблишмәләр	57 Јолда олан көчүрмөләр
79 Төсәррүфатдахили һесаблишмәләр	58 Ғысамүддәтли малиҗә гоҗулушлары
80 Мөһфөәт ве зөрәр	60 Малсатаи ве подратчыларла һесаблишмәләр
83 Көлөчөк дөврләрин көһирләри	61 Вәришмиши аванслар үзрә һесаблишмәләр
88 Бәлүшдүрүлмөмиши мөһфөәт (өдөнилмөмиши зөрәр)	62 Алынчылар ве сифаришчиләрлә һесаблишмәләр
90 Ғысамүддәтли банк кредитләри	64 Алынмиши аванслар үзрә һесаблишмәләр
92 Узунмүддәтли банк кредитләри	65 Әһлак ве шөхси сығорта үзрә һесаблишмәләр
93 Ишчиләр үчүн банк кредитләри	67 Бүдчөдөнкәнар өдөнишләр үзрә һесаблишмәләр
94 Ғысамүддәтли борчлар	68 Бүдчө илә һесаблишмәләр
95 Узунмүддәтли борчлар	69 Социал сығорта ве төминат үзрә һесаблишмәләр
96 Мөгсәдли малиҗәләшмәләр ве дахиләлмәләр	70 Әмөҗин өдөниши үзрә нишчи һөҗәти илә һесаблишмәләр
	71 Төһтәлһесаб шөхсләрлә һесаблишмәләр
	73 Дикәр өмөлијјатлар үзрә нишчи һөҗәти илә һесаблишмәләр
	76 Мүхтәлиф дөбитор ве кредиторларла һесаблишмәләр
	78 Төрөмө (асылы) мүәссисәләрлә һесаблишмәләр
	79 Төсәррүфатдахили һесаблишмәләр
	80 Мөһфөәт ве зөрәр
	88 Бәлүшдүрүлмөмиши мөһфөәт (өдөнилмөмиши зөрәр)
	90 Ғысамүддәтли банк кредитләри
	93 Ишчиләр үчүн банк кредитләри
	96 Мөгсәдли малиҗәләшмәләр ве дахиләлмәләр
	97 Ичәрә өһдәликләри

Тәлиमतлар

51 №-ли "Ғисабламма Һесабы" ашағыдағы Һесаблирла мұхабирләшдирилри:

Дебет үзрө	Кредит үзрө
06 Узунамүдәтли малијә гојулушлары	04 Ғәјри-мәдди вәктивләри
09 Дахил оласы ичәрә өһдәлих ләри	06 Узунамүдәтли малијә гојулушлары
44 Төдавул хөрчләри	08 Капитал гојулушлары
43 Түжләмиш маллар	15 Материалларин төдарүкү вә өлдә едилмәси
46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы	19 Алынмыш сөрвәтләр үзрә өләвә дөјәр ләркиси
47 Әсас вәсантләрин сатышы вә свир харичолмалары	20 Әсас истәһсалат
48 Саир вәктивләрин сатышы	25 Умумистәһсалат хөрчләри
50 Касса	26 Умумтәсәрруфат хөрчләри
52 Валјута Һесабы	28 ИҒтәһсалатла зај
55 Банкларда олаи хусуси Һесаблир	29 Хидмәтәдичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар
57 Јолда олаи көчүрмөләр	31 Көләчәк дөврләрин хөрчләри
58 Ғисамүдәтли малијә гојулушлары	43 Коммерсија хөрчләри
60 Малсатан вә подратчыларла Һесаблишмалар	44 Төдавул хөрчләри
61 Верилмиш аванслар үзрә Һесаблишмалар	50 Касса
62 Алычылар вә сифаришчиләрлә Һесаблишмалар	52 Валјутә Һесабы
63 ИҒдиалар үзрә Һесаблишмалар	53 Банкларда олаи хусуси Һесаблир
64 Алынмыш аванслар үзрә Һесаблишмалар	56 Пул сөнәдләри
65 Әмлак вә шөхси сығорта үзрә Һесаблишмалар	57 Јолда олаи көчүрмөләр
67 Бүдҗәдөнкәнар өдәнишләр үзрә Һесаблишмалар	58 Ғисамүдәтли малијә гојулушлары
68 Бүдҗә илә Һесаблишмалар	60 Малсатан вә подратчыларла Һесаблишмалар
69 Соснал сығорта вә төминат үзрә Һесаблишмалар	61 Верилмиш аванслар үзрә Һесаблишмалар
71 ТөһтөлҺесаб шөхсләрлә Һесаблишмалар	62 Алычылар вә сифаришчиләрлә Һесаблишмалар
73 Дикәр өмәлијатлар үзрә ишҗи һејәти илә Һесаблишмалар	63 ИҒдиалар үзрә Һесаблишмалар
75 Төсисчиләрлә Һесаблишмалар	64 Алынмыш аванслар үзрә Һесаблишмалар
76 Мухталиф дебитор вә кредиторларла Һесаблишмалар	65 Әмлак вә шөхси сығорта үзрә Һесаблишмалар
78 Төрәмә (асылы) мүәссисәләрлә Һесаблишмалар	67 Бүдҗәдөнкәнар өдәнишләр үзрә Һесаблишмалар
79 Тәсәрруфатдахили Һесаблишмалар	68 Бүдҗә илә Һесаблишмалар
80 Мөйфәет вә зәрәр	69 Соснал сығорта вә төминат үзрә Һесаблишмалар
83 Көләчәк дөврләри кәлирләри	70 Әмәји өдәниши үзрә ишҗи һејәти илә Һесаблишмалар
88 Бөлүшдүрүлмәмиш мөйфәет (өдәнилмәмиш зәрәр)	71 ТөһтөлҺесаб шөхсләрлә Һесаблишмалар
90 Ғисамүдәтли банк кредитләри	73 Дикәр өмәлијатлар үзрә ишҗи һејәти илә Һесаблишмалар
92 Узунамүдәтли банк кредитләри	75 Төсисчиләрлә Һесаблишмалар
93 Ишчиләр үчүн банк кредитләри	76 Мухталиф дебитор вә кредиторларла Һесаблишмалар
94 Ғисамүдәтли борчлар	78 Төрәмә (асылы) мүәссисәләрлә Һесаблишмалар
95 Узунамүдәтли борчлар	79 Тәсәрруфатдахили Һесаблишмалар
96 МөҒсәдди малијәләшмәләр вә дахилолмалар	80 Мөйфәет вә зәрәр
	81 Мөйфәетин истифадәси
	87 Әләвә капитал
	88 Бөлүшдүрүлмәмиш мөйфәет (өдәнилмәмиш зәрәр)
	89 Гаршыдакы хөрчләр вә өдәмәләр үчүн әһтијатлар
	90 Ғисамүдәтли банк кредитләри
	92 Узунамүдәтли банк кредитләри
	93 Ишчиләр үчүн банк кредитләри
	94 Ғисамүдәтли борчлар
	95 Узунамүдәтли борчлар
	96 МөҒсәдди малијәләшмәләр вә дахилолмалар
	97 ИҒара өһдәликләри

Тәлиमतлар

52 №-ли "Валюта һесабы" ашагыдакы һесаблирла муһабирләшдирилһир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
06 Узунмүдәтле малийә гојулушлары	04 Гәјри-малди активләр
09 Дахил оласы ичарә әһдәликләри	06 Узунмүдәтле малийә гојулушлары
44 Тәдавул хәрчләри	08 Капитал гојулушлары
45 Јүкләнмиш маллар	15 Материалларми тәдарүкү вә әлдә әдиәмәси
46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатыши	19 Алынмиш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјәр әркиси
47 Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир хариҷолмалары	20 Әсас истәһсалат
48 Саир активләрин сатышы	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
50 Касса	26 Үмумтәсәрруфат хәрчләри
51 Һесаблирма һесабы	28 Истәһсалатда зај
52 Валюта һесабы	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар
55 Банкларда олан хусуси һесаблир	31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри
57 Јолда олай кәчүрмөләр	43 Коммерсија хәрчләри
58 Һисамүдәтле малийә гојулушлары	44 Тәдавул хәрчләри
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблишмалар	50 Касса
61 Вәрилимши аванслар үзрә һесаблишмалар	51 Һесаблирма һесабы
62 Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблишмалар	52 Валюта һесабы
63 Иддиалар үзрә һесаблишмалар	55 Банкларда олан хусуси һесаблир
64 Алынмиш аванслар үзрә һесаблишмалар	56 Пул сәиәдләри
65 Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаблишмалар	57 Јолда олан кәчүрмөләр
67 Бүдчәдөнкәнар едәнишләр үзрә һесаблишмалар	58 Һисамүдәтле малийә гојулушлары
68 Бүдчә илә һесаблишмалар	60 Малсатан вә подратчыларла һесаблишмалар
69 Соснал сығорта вә тәминат үзрә һесаблишмалар	61 Вәрилимши аванслар үзрә һесаблишмалар
71 Тәһтәһһесаблир шәхсләрлә һесаблишмалар	62 Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблишмалар
73 Дикәр әмәлијјатлар үзрә ишчи һәјәти илә һесаблишмалар	63 Иддиалар үзрә һесаблишмалар
75 Тәсисчиләрлә һесаблишмалар	64 Алынмиш аванслар үзрә һесаблишмалар
76 Мүктәлиф дөбитор вә кредиторларла һесаблишмалар	65 Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаблишмалар
78 Тәрәмә (асмлы) мүәссисәләрлә һесаблишмалар	67 Бүдчәдөнкәнар едәнишләр үзрә һесаблишмалар
79 Тәсәрруфатдахиқи һесаблишмалар	68 Бүдчә илә һесаблишмалар
80 Мөһфәет вә зәрәр	69 Соснал сығорта вә тәминат үзрә һесаблишмалар
83 Кәләчәк дөврләрин кәлирләри	70 Әмәји едәниши үзрә ишчи һәјәти илә һесаблишмалар
88 Бәлушдүрүлмәмиш мөһфәет (әдәнилмәмиш зәрәр)	71 Тәһтәһһесаблир шәхсләрлә һесаблишмалар
90 Һисамүдәтле банк кредитләри	73 Дикәр әмәлијјатлар үзрә ишчи һәјәти
92 Узунмүдәтле банк кредитләри	75 Тәсисчиләрлә һесаблишмалар
96 Мөһсәдди малијјәләшмәләр вә дахилалмалар	76 Мүктәлиф дөбитор вә кредиторларла һесаблишмалар
	78 Тәрәмә (асмлы) мүәссисәләрлә һесаблишмалар
	79 Тәсәрруфатдахиқи һесаблишмалар
	80 Мөһфәет вә зәрәр
	81 Мөһфәетин истифадәси
	87 Әләвә харитал
	88 Бәлушдүрүлмәмиш мөһфәет (әдәнилмәмиш зәрәр)
	89 Гаршмадакы хәрчләр вә едәмәләр үчүн әһтијатлар
	90 Һисамүдәтле банк кредитләри
	92 Узунмүдәтле банк кредитләри борчлар
	96 Мөһсәдди малијјәләшмәләр вә дахилалмалар
	97 Ичарә әһдәликләри

олан хусуси һесаблир” һесабында галыр ; 55-2 “Чек китабчалары” субһесабы үзрә галыг банк чыхарышында көстөрилән галыға уҗун олмалдыр. Банка гажтарылмыш чекләрдән мәбләҗләр (истифадә олунмаҗыб галан) 51 №-ли “Һесаблишма һесабы”, јахуд 52 №-ли “Валјута һесабы” илә мұхабирләшмәклә 55 №-ли “Банкларда олан хусуси һесаблир” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Кредиторларла - мүүссисәләрлә һесаблишма апармаг үчүн мүүссисәнин ишчиләринә тәһтәһесаблир кими верилән чек китабчаларындакы вәсаитләрин һәрәкәти үзәриндә нәзарәт оператив сурәтдә һәҗата кечирилир.

55-2 “Чек китабчалары” субһесабы үзрә аналитик учот алынмыш һәр бир чек китабчасы үзрә апарылыр.

Банкда аҗрыҗа сахланылан мәҗсәдли матијјәләшмә вәсаитләринин (дахилләмәләрин) һәрәкәти 55 №-ли “Банкларда олан хусуси һесаблир” һесабы үчүн ачылан аҗры субһесаблирда учота алыныр. Белә вәсаитләрә әсасән: сосиал мүүссисәләринн (ушаг баҗчаларынын, көрпәләр свинин вә с.) сахланылмасы үчүн валидәјиләрдән вә дикәр мәнбәләрдән дахил олан вәсаитләр; мүүссисәнин хаһиши илә аҗрыҗа һесабада јығылан вә хәрчләнән капитал гојулушларынын матијјәләшдирилмәси үзрә вәсаитләр; һөкүмәт органларынын мадди јардымлары (субсидијалары) вә с. дахилдир.

Мүүссисәнин тәркибинә дахил олан аҗрыҗа баланса аҗрылмыш вә чарн хәрчләри (әмәк һаггы, аҗры-аҗры тәсәррүфат хәрчләри, езамијјә мәбләҗләри вә с.) һәҗата кечирмәк үчүн јерли банкларда чари һесаблир ачмыш филиаллар вә структур ваһидләри көстөрилән вәсаитләри 55 №-ли “Банкларда олан хусуси һесаблир” һесабынын аҗры субһесабында әкс етдирилир.

Харичи валјута илә пул вәсаитләринин мөвчудлуғу вә һәрәкәтинин учоту 55 №-ли “Банкларда олан хусуси һесаблир” һесабында аҗрыҗа апарылыр. Бу һесаблир үзрә аналитик учотун гурулушу өлкә әразисиндә вә харичдәки аккредитивләрдә, чек китабчаларында вә с. олан пул вәсаитләринин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары алынмасынын мүмкүнлүҗүнү тәмин етмәлидир.

Тәлиमतлар

Пул сәнәдләри 56 №-ли “Пул сәнәдләри” һесабында номинал дәјери илә учота алыныр.

Пул сәнәдләринин аналитик учоту онларын нөвләрнә көрә апарылыр.

Сәһмдар чөмијјәтләри 56 №-ли “Пул сәнәдләри” һесабына “Сәһмдарлардан сатын алынмыш өз сәһмләри” адлы хусуси субһесаб ача биләрләр. Бу субһесабда јенндән сатылмаг вә ја ләғв едилмәк үчүн сәһмдар чөмијјәтинин сәһмдарлардан алдыгы өз сәһмләри учота алыныр. Дикәр јолдашлыг тәсәррүфатлары бу субһесабдан иштиракчыларын дикәр иштиракчылара, јахуд үчүнчү шәхсләрә вермәк үчүн јолдашлыгын өзү тәрәфиндән мүејјән едилмиш гаддада әлдә едилән пайларыны учота алмаг үчүн истифаде едирләр.

Сәһмдар чөмијјәти (јолдашлыгы) сәһмдардан (иштиракчыдан) она мәхсус сәһмләри (пайлары) сатын алан заман мүһасибат учотунда 56 №-ли “Пул сәнәдләри” һесабынын дебетинә, пул вәсәнтләрини учота алан һесабларын кредитинә јазылышлар апарырылыр.

Сәһмдар чөмијјәтинин сатын алдыгы өз сәһмләринин ләғв едилмәси ганун-верчиликдә нәзәрдә тутулан бүтүн әмәлијјатлар онун тәрәфиндән јеринә јетириликдән сонра 56 №-ли “Пул сәнәдләри” һесабынын кредитиндә, 85 №-ли “Низамнамә капиталы” һесабынын дебетиндә әкс едирилир.

**56 №-ли “Пул сәнәдләри” һесабы
ашагыдакы һесабларла мұхабирләширилыр:**

Дебет үзрә	Кредит үзрә
50 Касса	71 Төһтөлһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар
51 Һесаблашма һесабы	73 Саир әмәлијјатлар үзрә ишти һејәти илә һесаблашмалар
52 Валјута һесабы	81 Мәнфәетин истифадези
71 Төһтөлһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар	84 Сәрвәтләрин өскиккәлмәсн вә хараболмасындан иткиләр
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	85 Низамнамә капиталы
78 Тәрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар	87 Әлавә капитал
79 Тәсәррүфатдаһили һесаблашмалар	88 Белүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)

57 №-ли “Јолда олан көчүрмәләр” һесабы

57 №-ли “Јолда олан көчүрмәләр” һесабы јолда олан милли вә харичи валјуталардан ибарәт пул вәсайтләринин (көчүрмәләрни) јәни мүәссисәнин һесаблашма вә ја башга һесабына көчүрүлмәк үчүн банкларыи кассаларына, јахуд рабитә шөбәләринин кассаларына верилән, лакин һәләлик тәјинаты үзрә көчүрүлмәмиш пул мәбләғләринин (әсасән, тичарәтдә сатыш пулунун) һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

57 №-ли “Јолда олан көчүрмәләр” һесабында мәбләғләрин (мәсәлән, сатыш пулунун тәһвилә заманы) учота алынмасы үчүн банкларын рабитә шөбәләринин гәбзләри вә сатыш пулунун банкын инкасаторуна тәһвил верилмәсинә даир мүшајјәтедичи чәдвәлләрин сурәтләри әсас сәнәд һесаб едилир.

Харичи валјутадан ибарәт пул вәсайтләринин (көчүрмәләрин) һәрәкәти 57 №-ли “Јолда олан көчүрмәләр” һесабында учота алыныр.

Тәһиматлар

јө гојулушлары вөсаити 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында ајрыча әкс етдирилир.

Мүөссисә тәрәфиндән әлдә едилән истиграз вә буллара бәнзәр дикәр гijмәтли қағызларын алыш дөјөрлөри онларын номинал дөјөрнндән фәрләнән һалларда алыш вә номинал дөјөрлөри арасындакы фәрғ мәбләғи елә гайдада сн-линмәлидир (әлавә һесаблама апарылмалыдыр) ки, һәмнн гijмәтли қағызларын едөннши (сатын алынмасы) вахты, 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алыннан гijмәт онларын номинал дөјөринә мувафиг олсун.

58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабында учота алыннан истигразлар вә дикәр гijмәтли қағызларын едөннши (сатын алынмасы) вә сатышы 48 №-ли “Саир активләрнн сатышы” һесабынын дебетиндә, 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

58-2 “Дерозитләр” субһесабында мүөссисәнин банк әманәтинә вә дикәр әманәтләрә (әманәт сертификатларына, банклардакы дерозит һесаבלара вә с.) гојдуу милли вә харичи валлутадан ибарәт вөсаитләрннн һәрәкәти учота алыныр.

Пул вөсаитләрннн әманәтләрә кәчүрүлмәсн мүөссисә тәрәфиндән 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” ја 52 №-ли “Валлута һесабы”нын кредитиндә вә 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир. Әманәт мәбләғләрннн банк тәрәфиндән гайтарылмасы һалларында мүөссисәләрнн учотунда әкс жазылышлар апарылыр.

58-3 “Верилмиш борчлар” субһесабы мүөссисә тәрәфиндән дикәр мүөссисәләрә верилән гысамүддәтлн пул вә башга борчларын һәрәкәтини учота алмаг үчүн нөзәрдә тутулмушдур.

Верилән борчлар 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” вә ја дикәр мувафиг һесабларла мухабирләшдирилмәклә 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир. Борчун гайтарылмасы 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” вә ја дикәр мувафиг һесабларын дебетиндә вә 58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы үзрә аналитик учот гысамүддәтли малијјә гојулушларынын нөвләри вә бу гојулушларын гојлдуу объектләр (гijмәтли қағызлары сатан мүөссисәләр, әманәтләр вә с.) үзрә апарылыр.

Бу заман аналитик учотун гурулушу әлкә дахилнндә вә харичдә олан объектләрә гојулан гысамүддәтли малијјә гојулушлары һаггында мәлуматларын әлдә едилмә мүмкүнлүјүнү тәмин етмәлидир.

58 №-ли “Гысамүддәтли малијјә гојулушлары” һесабы ашагыдакы һесабларла мухабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
01 Әвас асәаитләр	48 Саир активләрнн сатышы
04 Гейри-мәдди активләр	51 Һесаблашма һесабы
06 Узунмүддәтли малијјә гојулушлары	52 Валлута һесабы
07 Турашдырылмасы аадаанлыглар	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
10 Материаллар	87 Әлавә капитал
11 Бөјүдүлмәклә вә кәкәлдилмәклә олан һејаанлар	
12 Азгирмәтли вә тәзкәһнөләи ешжалар	
20 Әвас истәһсалат	
23 Кәмәкчи истәһсалат	
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар	
40 Һазыр мөһсул	
41 Маллар	
50 Каасса	
51 Һесаблашма һесабы	
52 Валлута һесабы	
75 Төһсисәләрлә һесаблашмалар	

лиләринин (маллары) дашынмасына, һәмчинин онларын көнарда смал олунмасына көрө көстөрилөн хидмәтләр 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабынын кредитнә истәһсал ештијатларыны, маллары, төдавүл хөрчләрини вә с. учота алан һесабларын дебетнә јазымагла өкс етдирилир.

Мал-материал гijмәтлilәринин аналитик үчөтдә гijмәтлilәндирилмәсиндән асылы олмајараг синтетик үчөтдә 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабынын кредитнәдә малсатанларын һесаблашма сөнәдләринин аксепт едилөн (разылашдырылан) мөбләги данрәсиндә јазылыш апарылып. Малсатанларын һесаб-фактурасы јүкүн дахил олмасына гөдәр аксепт едилиб өдөнилдикдә дахил олмуш мал-материал гijмәтлilәринин анбара гөбулу заманы онларын фактуралашдырылмыш мигдарына гаршы төбин иткн нормасындан артыг мөјјөн едилөн өскнккөлмөси, һәмчинин малсатан вә ја подратчынын һесаб-фактурасы јохланыларкән (һесаб-фактура аксептләшдирилөндән сонра) мүгавилөдә нөзөрдә тутулан гijмәтлilәрә гаршы ујғунсузлут, еләчө дө механикн сөһвләр ашкар едиләрсө мувафиг мөбләг 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабынын кредитнә, 63 №-ли "Идиалар үзрә һесаблашмалар" һесабынын дебетнә јазылып.

Малсатанлардан һесаблашма сөнәдләри алынмадан дахил олан мал-материал гijмәтлilәри јолда олан, јахуд малсатанларын анбарларындан дашынмајан дөјөрн өдөнилмиш гijмәтлilәр вә ја дебитор борчу кими көстөрилө билмөз.

Һесаблашма-өдөниш сөнәдләри малсатан вә подратчылардан алынмадан көтирилиб мөдахил едилмиш мал-материал гijмәтлilәринин јолда олан гijмәтлilәр, јахуд дөјөрн өдөнмиш, лакин малсатан вә подратчыларын анбарларындан дашынмамыш вә ја дебитор борчу кими көстөрилөн гijмәтлilәрин төркибиндә олуб олмамасы һөкмән јохланылып.

Фактуралашдырылмамыш мал дахил олан һалларда 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабынын кредитнәдә дахил олмуш гijмәтлilәнин мүгавилөдә нөзөрдә тутулан гijмәтлilәр үзрә дөјөрн өкс етдирилир.

60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар һесабы өдөнилмиш һесаб-фактуралардакы мөбләгләр (пул вөсантләрини учота алан һесабларла мүхабирләшдирилмөклө) вә габагчадан верилмиш аванс мөбләгләри (61 №-ли "Верилмиш аванслар үзрә һесаблашмалар" һесабы илә мүхабирләшдирилмөклө) һөчминдә дебелләшдирилир.

Мүөссисөнин вердији векселләри илә төмин олунмуш малсатан вә подратчыларла олан борчлары 60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабындан силинмөдөн ажрыча аналитик үчөту апарылып.

60 №-ли "Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар" һесабы үзрә аналитик үчөт өдөнилмөк үчүн төгдим олунан һәр бир һесаб-фактуралар вә планлы өдөнишләр гадасында апарылан һесаблашмалар заманы исә һәр бир малсатан вә подратчы үзрә апарылып. Бу заман аналитик үчөтүн гурулушу: өдөмө мүддәти чатмамыш, аксепт едилмиш вә дикөр һесаблашма сөнәдләри үзрә малсатанлар; вахтында өдөнилмөмиш һесаблашма сөнәдләри үзрә; фактуралашдырылмамыш сатышлар үзрә; өдөнмө мүддәти чатмамыш верилмиш векселләр үзрә; өдөнмө вахты кечмиш векселләр үзрә; алынмыш коммерсија кредитләри үзрә малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар һагында зөрури мөлүматларын өлдө едилмө мүмкүнлүјүнү төмин етмөлидир.

61 №-ли “Верильмиш аванслар үзрә һесаблашмалар” һесабы ашағыдакы һесаблирла мұхабирлөшидрилир:

К

Дебет үзрә	Кредит үзрә
50 Касса	50 Касса
51 һесаблашма һесабы	51 һесаблашма һесабы
52 Валјута һесабы	52 Валјута һесабы
55 Банкларда олан хүсуси һесаблир	60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар
90 Һысамүддәтли банк кредитләри	80 Мөнфәәт вә зәрәр
	82 Һүмәтләндирилчәк еһтијатлар

62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы

62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабы алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар һаггында мәлуматлары үмумилөшидрирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабына ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

62-1 “Инкассо гәјдасында һесаблашмалар”

62-2 “Планлы өдәмәләр үзрә һесаблашмалар”

62-3 “Алынмыш векселләр” вә башгалары.

62-1 “Инкассо гәјдасында һесаблашмалар” субһесабында жүкләнмиш мөһсулар (маллар), јеринә јетирилмиш иш вә кәстәрилмиш хидмәтләрә кәрә алычылар вә сифаришчиләрә тәгдим едилмиш вә банк тәрәфиидән өдәнилмәк үчүн гәбул олунымыш һесаблашма сәнәдләри үзрә һесаблашмаларыи учоту апарылыр.

62-2 “Планлы өдәмәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабында мүәссисәиин узунмүддәтли тәсәррүфат әләгәләри сахладығы алычылар вә сифаришчиләрә арардығы даими характерли һесаблашмалар үзрә өдәниши әјрәча бир һесаблашма - өдәмә сәнәди илә тамамланмајан вә әсасән планлы өдәниш гәјдасында арарылан һесаблашмалар учота алыныр.

62-3 “Алынмыш векселләр” субһесабында алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар үзрә алынмыш векселләрлә тәмин едилмиш борчлар учота алыныр.

62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабыныи дебетти малаланлара (сифаришчиләрә) тәгдим едилмиш һесаблашма сәнәдләриндәки мөбләг гәдәр сатышыи һәчми (мөһсул (иш, хидмәт) жүкләниб јола салындығыча мүәјјән едилән замай) 46 №-ли “Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы”, 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары”, 48 №-ли “Саир активләрин сатышы” һесаблирыныи кредити илә мұхабирлөшидрилир.

62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабыныи кредити дахил олмуш өдәнишләр, мөғбул едилмиш (зачот едилмиш) аванс мөбләгләри вә с. үзрә пул вәсаитләрини вә һесаблашмалары учота алан һесаблирла мұхабирлөшидрилир. Әкәр алычыныи (сифаришчинин) борчуну тәмин едәи алынмыш векселләр үзрә фаиз нәзәрдә тутулубса, онда бу борч өдәндикчә 51 №-ли “Һесаблашма һесабы”, јахүд 52 №-ли “Валјута һесабы”ныи дебетинә, 62 №-ли “Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” һесабыныи (борчун өдәнилән һиссәси гәдәр) вә 80 №-ли “Мөнфәәт вә зәрәр” (фаизи һәчми гәдәр) һесабыныи кредитинә јазылышлар едилтәрәк мұхабирлөшидрилир.

мыш малларда) гижмөт артымы вә ја онларын дөјөрлөриндө әләвә мәсрәфләр вә башга кәнарлашмалар ашқар едилдикдә онлара төгдим едилмиш идиалар.

- 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмәклә - кәјфијјәт стандартлары, техники шәртләр вә сифаришләр үзрә ујғунсузлуғлар ашқар едилдикдә малсатанлара, һәмчинни мүәссисәнин материалларыня емал едөн тәшкилатлара төгдим едилөн идиалар;

- 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилмәклә - јолда олан јүкүн тәбин итки нормаларындаы артыг әс-киккәлмәсинә кәрә малсатанлара, нәглијјат вә диқәр тәшкилатлара төгдим едилөн идиалар;

- истәһсал мәсрәфләрнини учота алан һесабларла мұхабирләшдирилмәклә-малсатан вә ја подратчыларын кұнаһы үзүндөн мөјдана чыхан зај мөһсуллара вә бошдајанмалара кәрә јаранан вә едәјнчи тәшкилатлар тәрәфиндән стираф едилмиш, јахуд арбитраж тәрәфиндән кәсилмиш мөбләғләр үзрә төгдим едилөн идиалар;

- пул вәсаитләрнини вә банк кредитләрнини учота алан һесабларла мұхабирләшдирилмәклә-мүәссисәнин һесабларындан сәһвөн силнмиш (көчүрүлмүш) мөбләғләрә кәрә банк идарәләрннә төгдим едилөн идиалар;

- 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабы илә мұхабирләшдирилмәклә - мұгавилә өһдәликләрннә рнајәт едилмәдијннә кәрә едәјичиләр тәрәфиндән стираф едилөн, јахуд арбитраж тәрәфиндән кәсилөн һәчмдә (өдәјнчиләр тәрәфиндән стираф едилмөјөн, төгдим едилмиш идиаларын мөбләғи учота алынмыр) малсатанлардан, подратчылардан, малаланлардан, сифаришчиләрдән, нәглијјат вә диқәр хидмәтләрдән истифадә едәнләрдән тутулан чәримәләр, пенјалар, дөббәләмә пулларына кәрә төгдим едилөн идиалар;

Дахил олмуш өдөиниш мөбләғләри 63 №-ли “Идиалар үзрә һесаблашмалар” һесабынын кредитинә, пул вәсаитләрнини учота алан һесабларын дебетинә јазылмағла әкс етдирилир.

Тутулмајачағы сонрадан мүөјјөн едилөн мөбләғләр, әввәлләрдә 63 №-ли “Идиалар үзрә һесаблашмалар” һесабынын дебетинә һансы һесаблардан јазылмышдырса һәмнин һесаблара да бәрпа едилнр.

63 №-ли “Идиалар үзрә һесаблашмалар” һесабы үзрә аналитик учот ајры-ајры дебиторлар вә идиалар үзрә апарылып.

64 №-ли “Альпимыш аванстар үзрә һесаплашмалар” һесабы ашагыдакы һесаблирла мухабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
46 Мөһсул (иш, хидмөт) сатышы	50 Касса
47 Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары	51 һесаплашма һесабы
48 Саир активләрин сатышы	52 Валјута һесабы
50 Касса	57 Јолда олан көчүрмөләр
51 һесаплашма һесабы	
52 Валјута һесабы	
55 Банкларда олан хусуи һесаблир	
57 Јолда олан көчүрмөләр	
60 Малсатан вә подратчыларла һесаплашмалар	
62 Алычылар вә сифаришичләрлә һесаплашмалар	
90 Гысамүддәтли банк кредитләри	

65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабы

65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабы мүүссисә сығортачы кими чыхыш едәркән онун әмлакынын вә ишчи һејәтинин (соснал сығорта вә тәминат вә тибби сығорта үзрә һесаплашмалардан башга) сығорта едилмәси үзрә һесаплашмалар һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушду.

Һесаблинмыш сығорта өдәмәләри мәбләғи истәһсал мәсрәфләрини (төдавүл хәрчләрнни), јахуд дијәр сығорта өдәмәләри мәнбәләрини учота алан һесаблирын дебет илә мухабирләшдирилмәклә, 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Сығорта өдәмәләри мәбләғи сығорта тәшкилатларына көчүрүлән заман 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабынын дебетинә, рул вәсаитләрини учота алан һесаблирын кредитинә јазылыр.

Сығорта һадисәләри үзрә иткиләр (истәһсал еһтијатларынын, һазыр мөһсулларын вә дијәр материал гүмәтлиләринин вә с. мәһв едилмәси вә иткиси) истәһсал еһтијатларыны, әсас вәсаитләри вә с. учота алан һесаблирын кредитиндән 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабынын дебетинә силинир.

Сығорта мугавиләсинә әсасән мүүссисә ишчиләринә чатасы сығорта өдәниши мәбләғи дә, 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабынын дебетиндә вә 73 №-ли “Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаплашмалар” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир. Сығорта мугавиләләринә әсасән мүүссисә тәрәфиндән сығорта тәшкилатларындан алынған сығорта өдәмәләринин мәбләғи, 51 №-ли “Һесаплашма һесабы” вә ја 52 №-ли “Валјута һесабы” һесаблирыннын дебетинә вә 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һесабынын кредитинә јазылыр.

Сығорта өдәмәләри илә компенсација олунмајан сығорта һадисәләриндән олан иткиләр 65 №-ли “Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаплашмалар” һеса-

Тәлиमतлар

67 №-ли “Бүдчәдәнкәнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар” һесабы аһағыдакы һесаблирла һуһабирләшдирилир

Дебет үзрә	Кредит үзрә
50 Касса	08 Капитал гојулушлары
51 һесаблашма һесабы	15 Материалларын төдарүкү вә өшдә едилмәси
52 Валјута һесабы	20 Әсас истәһсалат
55 Банкларда олан һусуси һесаблир	23 Көмөкчи истәһсалат
	25 Үмүмистәһсал хәрчләри
	26 Үмүмтәсәрруфат хәрчләри
	28 Истәһсалатда зај
	29 Хидмәтедичи истәһсалат аә
	31 Кәләчәк дөврүн хәрчләри
	43 Коммерсија хәрчләри
	44 Төдавүл хәрчләри
	51 һесаблашма һесабы
	52 Валјута һесабы
	79 Тәсәрруфатдаһили һесаблашмалар
	81 Мәнфәәтин истифадәһи

68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабы

68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабы мүүссисәнин вә онун ишчи һејәтинин өдәдији веркиләр үзрә бүдчә илә һесаблашмалар һаггында мөлүматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушдур. Веркиләрин һесаблинамасы вә өдәнилмәси гајдасы ганунверичи вә дијәр норматив актларла низамланыр.

68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабынын кредитиндә бүдчәјә чатаһы өдәниш мөбләғләри (мәнфәәтдән верки мөбләғи һөчминдә 81 №-ли “Мәнфәәтин истифадәһи”, кәлир веркиси вә с. мөбләғләр һөчминдә иһә 70 №-ли “Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесаблиры илә мұһабирләшдирилмәктә), дебетиндә иһә бүдчәјә һәгиги көчүрүлмүш мөбләғләр әкә етдирилир.

68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабы үзрә аһалитик үчөт веркиләрин нөвләри үзрә апарылыр.

Тәлиमतлар

70 №-ли “Әмөжин өдөниши үзрө ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабы илә (мүәссисәнин ишчи һејәтинин һесабына едилмиш ајырмалар мәбләғиндә).

Бундан әләвә 69 №-ли “Соснал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар” һесабынын кредитиндә мәнфәәтин истифадәсини, јахуд саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалары (күнаһкар шөхсләрлә һесаблашмалар мәбләғиндә) учота алан һесаблирла мұхабирләшдирилмәклә, ајырмаларын вахтында верилмәмәсинә көрә һесаблинмиш пенја мәбләғләри, 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” илә мұхабирләшдирилмәклә исә мувафиг хәрчләрин ајырмалардан артығ олмасы нәтичәсиндә алынмиш мәбләғләр әкс етдирилир.

69 №-ли “Соснал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар” һесабынын дебетиндә һесаблинмиш ајырма мәбләғләринин көчүрүлмәси, һәмчинин ајырмалар һесабына дәвләт соснал сығорта вә пенсия төминатына өдөнилән мәбләғләр әкс етдирилир.

69 №-ли “Соснал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар” һесабы ашағыдакы һесаблирла мұхабирләшдирилир

Дебет үзрә	Кредит үзрә
50 Касса	07 Гурашдырыласы аваданлығлар
51 Һесаблашма һесабы	08 Капитал гојулушлары
52 Валјута һесабы	10 Материаллар
55 Банкларда олан хусуси һесаблир	11 Бөјүдүлмәкдә вә көкәлдилмәкдә олан һејванлар
70 Әмөжин өдөниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	12 Азгијмәтли вә тәзкәһнәлән өшјалар
	15 Материалларын төдарүкү вә өлдә едилмәси
	20 Әсас истәһсалат
	23 Көмөкчи истәһсалат
	25 Үмумистәһсал хәрчләри
	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри
	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар
	30 Гејри-әсаслы ишләр
	31 Көлөчөк дөврләрни хәрчләри
	43 Коммерсија хәрчләри
	44 Төдавүл хәрчләри
	47 Әсас вәсантләрин сатышы вә саир харичолмалары
	51 Һесаблашма һесабы
	52 Валјута һесабы
	73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти
	81 Мәнфәәтин истифадәси
	88 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдөнилмәмиш зөрәр)
	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар
	96 Мәтсәдин малијәләшмәләр вә дахилолмалар

73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабы

73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабы әмәјин өдәниши, төһтәләһесабы шәхсләр вә депонентләр үзрә һесаблашмалардан башга мүүссисәнин ишчи һејәти илә галан бүтүн нөв һесаблашмалар һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабына ашағьдакы субһесабылар ачыла биләр:

73-1 “Кредитә сатылмыш маллара көрә һесаблашмалар”

73-2 “Верилмиш борчлар үзрә һесаблашмалар”

73-3 “Маши зәрәрин өдәнмәси үзрә һесаблашмалар” вә башгалары.

73-1 “Кредитә сатылмыш маллара көрә һесаблашмалар” субһесабында мүүссисә ишчиләри илә онлара кредитә сатылмыш маллара көрә һесаблашмалар учота алыныр.

Кредитә малалан шәхсин ишләдији вә һәмин кредитә алынмыш малын мәбләғини бүтөвлүклә банк кредити һесабына тичарәт төшкилатына өдәјән мүүссисәләр банк тәрәфиндән мұвафиг һесаблашма сәнәдләри өдәнилдикдә 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын дебетинә вә 93 №-ли “Ишчиләр үчүн банк кредитләри” һесабынын кредитинә јазылыр. Кредитә алынмыш маллар үчүн ишчиләрдән нөвбәти өдәмәләр тутулдугча көстәрилән мүүссисәләр 70 №-ли “Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын дебетинә вә 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын кредитинә јазылыш едилнр. Бундан сонра тутулмуш мәбләғләр банк кредитинин өдәймәсинә көчүрүләрәк 51 №-ли “Һесаблашма һесабы”нын кредитинә вә 93 №-ли “Ишчиләр үчүн банк кредитләри” һесабынын дебетинә јазылыш апарылыр.

Кредитә алынған маллара көрә өз ишчиләринин борчуну өдәмәк үчүн банк кредитләриндән истифадә етмәјән мүүссисәләр һәмин ишчиләрин тәғдим едикләри тапшырыг-өһдәлијә әсасән онларын әмәк һаггындан нөвбәти өдәниш мәбләғләрини тутараг 70 №-ли “Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын дебетинә вә 76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабынын (тичарәт төшкилатларынын шәхси һесабылары үзрә) кредитинә јазылыш арарыр. Ишчиләрдән тутулан мәбләғләр тичарәт төшкилатларына көчүрүлдүкчә 76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабынын дебетинә вә пул вәсаитләрини учота алан һесабыларын кредитинә јазылыш едилнр.

73-2 “Верилмиш борчлар үзрә һесаблашмалар” субһесабында мүүссисәнин ишчиләри илә онлара верилмиш борчлар (мәсәлән, фәрди вә кооператив мәнзил тикинтиси, бағ евләринин алынмасы вә ја тикилмәси, бағ саһәләринин абадлашдырылмасы, ев төсәррүфатларынын дүзәлдилмәси вә с.) үзрә һесаблашмалар әкс олунур.

Ишчиләрә верилмиш борчларын мәбләғи 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын дебетиндә, 50 №-ли “Касса” һесабынын, јахуд 51 №-ли “Һесаблашма һесабы”нын кредитиндә әкс етдирилнр. Әкәр вәсаит мүүссисәјә верилмиш кредит һесабына биләваситә банк тәрәфиндән ишчијә верилнрсә, (бу вәсаитләри әввәлчәдән мүүссисәнин һесаблашма һесабына көчүрмәдән) онда 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи

Тәлиमतлар

73 №-ли “Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабы ашағыдакы һесаблирла муһабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
12 Азгиәмәтли вә тезкәһнәлән әшјалар	41 Маллар
23 Көмәкчи истәһсалат	44 Төдавул хәрчләрин
25 Умумистәһсалат хәрчләри	50 Касса
26 Умумтәсәррүфат хәрчләри	51 Һесаблашма һесабы
28 Истәһсалатда зај	52 Валјута һесабы
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	70 Әмәјин өдәниши үзрә тәсәррүфатлар
44 Төдавул хәрчләри	80 Мөнфәәт вә зәрәр
46 Мәһсул (иш, хидмәт) сатышы	84 Сәрвәтләрин өскнккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр
50 Касса	93 Ишчиләр үчүи банк кредитләри
51 Һесаблашма һесабы	
52 Валјута һесабы	
56 Пул сөнәдләри	
57 Јолда олан көчүрмәләр	
69 Сосиал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	
71 Төһтөлһесаби шөхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	
79 Тәсәррүфатдаһили һесаблашмалар	
80 Мөнфәәт вә зәрәр	
83 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри	
84 Сәрвәтләрин өскнккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр	
88 Бөлүшдүрүлмәмиш мөнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)	
93 Ишчиләр үчүн баик кредитләри	

75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабы

75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабы мүәссисәнин низамнаәмә (јығым) капиталына гојулушлар, көлирләрин өдәнилмәси (дивидентләр) вә саирә үзрә тәсисчиләрлә (сәһмдар шәмијјәтинин сәһмдарлары, јолдашыг тәсәррүфатларынын иштиракчылары, кооператив үзвләри вә с.) бүтүн нөв һесаблашмалар һагында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабына ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

75-1 “Низамнаәмә (јығым) капиталына гојулушлар үзрә һесаблашмалар”,

75-2 “Көлирләрин өдәнилмәси үзрә һесаблашмалар” вә башгалары.

75-1 “Низамнаәмә (јығым) капиталына гојулушлар үзрә һесаблашмалар” суб-һесабында мүәссисәнин низамнаәмә (јығым) капиталына гојулушлары үзрә онун тәсисчиләри илә һесаблашмалары учота алыныр.

Тәлиमतлар

ләр онун өз мөһсуллары (иш, хидмәтләри) илә өдениләркән 75 №-ли “Тәсисчиләрлө һесаблашмалар” һесабынын дебетиндө мувафиг гиймәтлиләрин сатышыны учота алан һесаблирла мухабирләшдириләрөк әкс етдирилир.

Мүәссисәдә иштирака көрө кәлирләрдән, һәмин мүәссисәдә тутуласы верки мәбләгләри 75 №-ли “Тәсисчиләрлө һесаблашмалар” һесабынын дебетиндө вә 68 №-ли “Бүдчә илә һесаблашмалар” һесабынын кредитиндө әкс етдирилир.

75 №-ли “Тәсисчиләрлө һесаблашмалар” һесабы үзрә аналитик учот сәһмдар чәмијјәтләриндө адсыз тәгдим едилән сәһмләрин саһиби олан сәһмдарларла һесаблашмаларын учотундан башга һәр бир тәсисчн үзрә апарылыр.

75 №-ли “Тәсисчиләрлө һесаблашмалар” һесабы ашагыдакы һесаблирла мухабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
50 Касса	01 Әсас вәсангиләр
51 һесаблашма һесабы	04 Гејри - мадди активләр
52 Валјута һесабы	06 Узунмүддәтли малијјә гојулушлары
68 Бүдчә илә һесаблашмалар	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
85 Низамнамә капиталы	08 Капитал гојулушлары
86 Еһтијат капиталы	10 Материаллар
87 Әлвә капитал	11 Бөјүдүлмөкдә вә көкәлдилмөкдә олан һејвайлар
88 Бөлушдүрүлмәиш мәнфәәт (өденилмәиш зәрәр)	12 Азгүјмәтли вә тезкөһнөлән өшјалар
	41 Маллар
	50 Касса
	51 һесаблашма һесабы
	52 Валјута һесабы
	58 Гысакуддәтли малијјә гојулушлары
	81 Мәнфәәтти һестифаләси
	85 Низамнамә капиталы
	86 Еһтијат капиталы
	88 Бөлушдүрүлмәиш мәнфәәт (өденилмәиш зәрәр)

76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабы

76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабы 60-75-чи һесаблирда көстәрилмәјән бүтүн нөв әмәлијјатлар үзрә дебитор вә кредиторларла: коммерсија характери дашымајән әмәлијјатлар үзрә мүхтәлиф тәшкилатларла (тәһсил мүәссисәләри, елм тәшкилатлары вә с.); чеклө өденилмиш хидмәтләрә көрә нәглијјат (дәмир јол вә су јолу) тәшкилатлары илә; мүәссисә ишчиләринин әмөк һагларындан мөһкәмә органларынын гәрарлары, јахуд ичраедичи сөнөдләрә вә с. әсасән мүхтәлиф тәшкилатларын вә ја ајры-ајры шәхсләрин һејринә тутулуш мәбләгләр үзрә һесаблашмалар һагтында мәлуматлары үмумиләшдирирөк үчүн нәзәрдә тутулушдур.

76 №-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир дебитор вә кредитор үзрә апарылыр.

Тәһиматлар

78 №-ли “Төрәмә (асылы) мүүссисәләрлә һесаблашмалар” һесабы

78 №-ли “Төрәмә (асылы) мүүссисәләрлә һесаблашмалар” һесабы төрәмә (асылы) мүүссисәләрлә чари һесаблашмаларын (балансларарасы һесаблашмалар) бүтүн нөвләри һагғында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә ту-тулмушдур.

78 №-ли “Төрәмә (асылы) мүүссисәләрлә һесаблашмалар” һесабы үзрә ана-литик учот һәр бир төрәмә (асылы) мүүссисә үзрә апарылыр.

78 №-ли “Төрәмә (асылы) мүүссисәләрлә һесаблашмалар” һесабы ашагыдакы һесаблирла мұхабирләшдириллр:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
10 Материаллар	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
12 Азгиймәтли вә тезкәһнәлән өшјалар	08 Каритал гојулушлары
23 Көмөкчи истәһсалат	10 Материаллар
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә төсәррүфатлар	11 Бөјүдүлмөкдә вә көкәлдилмөкдә олаи һејваилар
41 Маллар	12 Азгиймәтли вә тезкәһнәлән өшјалар
46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы	26 Үмумтөсәррүфат хәрчләри
47 Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары	31 Көләчәк дөврләрин хәрчләри
48 Саир активләрин сатышы	41 Маллар
50 Касса	43 Коммерсија хәрчләри
51 һесаблашма һесабы	44 Төдавул хәрчләри
52 Валјута һесабы	50 Касса
55 Банкларда олаи хүсуси һесаблир	51 һесаблашма һесабы
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	52 Валјута һесабы
80 Мөһфәәт вә зәрәр	56 Пул сөнөдләри
85 Низамнаме капиталы	57 Јолда олан көчүрмөләр
88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөһфәәт (өдәнилмөмиш зәрәр)	60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар
90 Ғысамүддәтлин банк кредитләри	63 Йиддиалар үзрә һесаблашмалар
	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
	81 Мөһфәәтин истифадәси
	85 Низамнаме капиталы
	86 Еһтијат капиталы
	88 Бөлүшдүрүлмөмиш мөһфәәт (өдәнилмөмиш зәрәр)
	90 Ғысамүддәтли банк кредитләри

79 №-ли “Төсәррүфатдаһили һесаблашмалар” һесабы

79 №-ли “Төсәррүфатдаһили һесаблашмалар” һесабы мүүссисәнин ајрыча баланса олан филиаллары, нүмајәндәликләри, шөбаләри вә диқәр ајрыча бөлмәләри илә бүтүн нөв һесаблашмалары (балансдаһили һесаблашмалар) һаг-

Тәлиमतлар

79 №-ли "Төрәмә (асылы) мұәссәсәләрлә һесаблинамалар" һесабы ашагыдакы һесаблирла мұхабырләшдирилвр:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
05 Гејрн - мадди активләрин амортизасијасы (көһнәлмәси)	08 Капитал гојулушлары
07 Гурашдырыласы аваданлыглар	10 Материаллар
10 Материаллар	11 Бөјүдүмөктә вә көкәлдилмөктә олан һејванлар
11 Бөјүдүмөктә вә көкәлдилмөктә олан һејванлар	12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар
12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар	15 Материалларын төдарүкү
15 Материалларын төдарүкү	16 Материалларын дејөрнндә олан көнарлашмалар
16 Материалларын дејөрнндә олан көнарлашмалар	20 Әсас истәһсалат
20 Әсас истәһсалат	21 Өз истәһсалынын јарымфабрикатлары
21 Өз истәһсалынын јарымфабрикатлары	23 Көмөкчи истәһсалат
23 Көмөкчи истәһсалат	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
25 Үмумистәһсалат хәрчләри	26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри өлдә едилмәси
26 Үмумтәсәррүфат хәрчләри өлдә едилмәси	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлар	31 Көләчөк дөврләрин хәрчләри
37 Мөһсул (иш, хидмәт) бураҳылышы	41 Маллар
41 Маллар	45 Јүкләниши маллар
45 Јүкләниши маллар	46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы
46 Мөһсул (иш, хидмәт) сатышы	47 Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары
50 Касса	48 Саир активләрни сатышы
51 һесаблашма һесабы	50 Касса
52 Валјута һесабы	51 һесаблашма һесабы
55 Банкларда олан хусуси һесаблир	52 Валјута һесабы
60 Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар	56 Пул сөнәдләри
67 Бүдјәдәикөнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар	57 Јолда олан көчүрмәләр
71 Төһтәләһесаблир шөхсләрлә һесаблашмалар	70 Әмәјян өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	73 Саир өмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
80 Мөһфәт вә зәрәр	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
86 Еһтијат капиталы	80 Мөһфәт вә зәрәр
88 Бөлүшдүрүлмәмиш мөһфәт (өдәнилмәмиш зәрәр)	86 Еһтијат капиталы
	88 Бөлүшдүрүлмәмиш мөһфәт (өдәнилмәмиш зәрәр)

- 47 №-ли “Өсас вөсаитләрнн сатышы вө саир харичолмалары” һесабы илө мұхабирлөшдирилмөклө, өсас вөсаитләрнн сатышындан өлдө едилөн мөнфөөт вө ја зөрөр, онларын саир мөхаричнндөн алыннан кәлир вө ја иткилөр;

- 48 №-ли “Саир активләрнн сатышы” һесабы илө мұхабирлөшдирилмөклө, мүөссисәнин диқөр материал дөјөрлилөри вө саир активләрннн (гәјри-маддн активләрнн, гүјмөтлн кағызларын вө с.) сатышындан өлдө олунан мөн-фөөт вө ја зөрөр;

- 76 №-ли “Мұхтәлиф дебитор вө кредиторларла һесаблашмалар” һесабы, 78 №-ли “Төрәмө (асылы) мүөссисәләрлө һесаблашмалар” һесабы, јахуд пул вөсаитләрннн учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, башга мүөссисә-ләрдө пәј илө нштиракдан өлдө едилөн кәлирлөр, сәһмлөр үзрө дивндентлөр вө мүөссисәјө мөхсус истиграз вө диқөр гүјмөтлн кағызлар үзрө кәлирлөр;

- пул вөсаитләрннн јахуд мұвафиг һесаблашмалары учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, өмлақын ичарөјө верилмөсиндөн өлдө едилөн кәлир-лөр;

- пул вөсаитләрннн учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, кеч-миш иллөрдө мүөссисәнин зөрәрннө сүтинмиш үмидсиз дебитор борчунун өдөнилмөсиндөн дахил олмуш мөблөғлөр;

- пул вөсаитләрннн, јахуд мұвафиг һесаблашмалары учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, һесабат илнндө мүөјјөн едилмиш кечөн илләрнн мөн-фөөтн, јөнн кечмиш илдө алынмыш вө истифаде едилмиш мадди сәрвөтлөрө вө хидмөтлөрө көрө јенидөн һесабламалар үзрө малсатанлардан дахил олмуш мөблөғлөр; кечмиш илдө сатылмыш мөһсула вө-саирөјө көрө јенидөн һесабла-малар үзрө алычылардан, сифаришчилөрдөн алынмыш мөблөғлөр;

- пул вөсаитләрннн, јахуд мұвафиг һесаблашмалары учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, валјута һесаблары, елөчө дө харичи валјута әмәлиј-јатлары үзрө мүсбөт мөзөннө фөрглөри (өсасән илин сонунда);

- материал гүјмөтлиләрннн, әмөјин өдөниши үзрө ишчи һөјөти илө һесаблаш-малары, пул вөсаитләрннн вө с. учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, тәбиин фәлакөт нөтичәсиндө алыннан метал гырынтыларынын (туллаптыларынын), јаначағын вө диқөр материалларын дөјөрлөри чыхылмагла баш вермиш тәбиин фәлакөтнн гаршысынын алынмасы, јахуд онларын нөтичәләрннн лөғв едилмө-си илө әлагөдар мөсрөфлөр дө дахил едилмөклө һөмнн фәлакөтлөр үзрө компен-сасија олунмајан иткилөр (истеһсалат еһтијатлары, һазыр мөмулат вө диқөр ма-териал гүјмөтлиләрннн мөһв едилмөси вө хараб олмасындан, истеһсалын дајан-дырылмасындан иткилөр вө с.) ;

- материал гүјмөтлиләрннн, әмөјин өдөниши үзрө ишчи һөјөти илө һесаблаш-малары, пул вөсаитләрннн вө с. учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, екстремал һалларла бағлы јаранан гөза, јанғын вө диқөр фөвгөладө һадисәлөр нө-тичәсиндө әмәлө кәлөн компенсасија олунмајан зөрәрлөр;

- 10 №-ли “Матерналлар”, 70 №-ли “Әмөјин өдөниши үзрө ишчи һөјөти илө һесаблашмалар” вө башга һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, тикинтиси дондурулмуш истеһсал күчлөри вө объектләрнн сахланылмасы (диқөр мөнбө-лөр һесабына өдөнилөн мөсрөфлөрдөн башга) үзрө мөсрөфлөр;

- мұвафиг һесаблашмалары учота алан һесабларла мұхабирлөшдирилмөклө, иддиа мүддәти кечдијинө көрө алынмасы үмидсиз олан дебитор борчларынын сүлинмөсиндөн (әкөр бу борчлар үзрө әввөлчөдөн шүбһәли борчлар еһтијаты јарадылмајыбса) олан зөрәрлөр;

Тәлипатлар

81 №-ли “Мәнфәәтин истифадәси” һесабы ашағыдакы һесабларла мұхабирләндирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсантләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)	80 Мәнфәәт вә зәрәр
08 Капитал гојулушлары	
19 Алынмыш сәрвәтләр үзрә өләвә дөјөр веркиси	
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә төсәррүфатлар	
31 Кәләчәк дөврләрин хәрчләри	
47 Әсас вәсантләрин сатышы вә санр харичолмалары	
51 һесаблашма һесабы	
52 Валјута һесабы	
55 Банкларда олан хусуси һесаблар	
56 Пул сәнәдләри	
65 Әмлак вә шәхси сығорта үзрә һесаблашмалар	
67 Бүдчәдәнкәнар өдәнишләр үзрә һесаблашмалар	
68 Бүдчә илә һесаблашмалар	
69 Сосиал сығорта вә тәминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һәјәти илә һесаблашмалар	
75 Тәсисчиләрлә һесаблашмалар	
76 Мұхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	
78 Тәрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар	
85 Низамнамә капиталы	
86 Еһтијат капиталы	
88 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)	
97 Иңарә өһдәликләри	

82 №-ли “Гијмәтләндириләчәк еһтијатлар” һесабы

82 №-ли “Гијмәтләндириләчәк еһтијатлар” һесабы ајры-ајры мұһасибат учоту объектләринин гијмәтинин дөғигләшдирилмәси үчүн мүәссисәнин кәлири һесабына јарадылаи еһтијатлар һағгында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушдур. Гијмәтләндириләчәк еһтијатлар үзрә әмәлијатлар мұһасибат учоту стандартларына ујғун һәјәтә кечирилнр.

82 №-ли “Гијмәтләндириләчәк еһтијатлар” һесабына ашағыдакы субһесаблар ачыла биләр:

82-1 “Шүбһәли борчлар үзрә еһтијатлар”

82-2 “Гијмәтли кағызлара гојулушларын гијмәтдән дүшмәси үзрә еһтијатлар” вә башгалары

83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабы үзрә ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

83-1 “Кәләчәк дөврләрин һесабына алынмыш кәлирләр”;

83-2 “Кечмиш илләрә аид мүәјјән едилмиш әскиккәлмәләр үзрә дахил оласы борчлар”;

83-3 “Әскиккәлән гүјмәтдиләрин баланс дөјөрн илә күнаһкар шәхсләрдән тутуласы мәбләг арасындакы фәрг”

83-4 “Мәзәннә фәрги” вә башгалары

83 “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир кәлир нөвү үзрә арарылыр.

83-1 “Кәләчәк дөврләрин һесабына алынмыш кәлирләр” субһесабында һесабат дөврүндә алынән, лакин кәләчәк һесабат дөврләриннә аид олан кәлирләрин һәрәкәти учота алыныр. Бу чүр кәлирләрә ичарә, јахуд мәнзил һагы, коммунал хидмәтләринә кәрә һагг, јүк дашынмасына, ајлыг вә рублүк билетләр үзрә сәрнишнн дашынмасына кәрә дахил олмуш пуллар, рабитә васитәләриндән истифадә үчүн абонемент һаглары вә с. аиддир.

83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабынын кредитиндә пул вәсаитләрини, јахуд саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмалары учота алән һесаблирла мүхабирләшдирилмәклә, кәләчәк һесабат дөврүнә аид едилән кәлир мәбләгләри, дебетиндә исә кәлирин аид олдуғу һесабат дөврү башлајанда мувафиг һесаблирә көчүрүлән кәлир мәбләгләри әкс етдирилир.

83-2 “Кечмиш илләрә аид мүәјјән едилмиш әскиккәлмәләр үзрә дахил оласы борчлар” субһесабында кечмиш илә аид олан, лакин һесабат дөврүндә мүәјјән едилмиш әскиккәлмә үзрә борчун гаршыдакы дахилолмаларынын һәрәкәти учота алыныр.

84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабы илә мүхабирләшдирилмәклә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабынын кредитиндә кечмиш һесабат дөврүнүн (һесабат илинә гәдәр) ашкар едилмиш, күнаһкар шәхсләр тәрәфиндән етираф олунмуш, јахуд онлардан тутулмасы мөһкәмә органлары тәрәфиндән мүәјјән едилмиш сәрвәтләрин әскиккәлмә мәбләгләри әкс етдирилир. Ејни заманда һәмин мәбләгләр 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” (“Мади зәрәрин өдәнилмәсинә кәрә һесаблашмалар” субһесабы) һесабы илә мүхабирләшдирилмәклә 84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабынын кредити үзрә мүһасибат јазылышы апарылыр.

Әскиккәлмәләр үзрә борчлар өдәнидикчә пул вәсаитләрини учота алән һесаблирла мүхабирләшдирилмәклә 73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын кредитинә јазылышы арарылыр. Бу јазылышыла бирликдә дахил олмуш мәбләгләр 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабынын кредитиндә (һесабат илиндә мүәјјән едилән кечмиш илләрин мәнфәәти) вә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабынын дебетиндә әкс етдирилир.

83-3 “Әскиккәлән гүјмәтдиләрин баланс дөјәри илә күнаһкар шәхсләрдән тутуласы мәбләг арасындакы фәрг” субһесабында сәрвәтләрин әскиккәлмәсинин күнаһкар шәхсләрдән алынән мәбләғи илә онларын мүәссисәнин балансында әкс етдирилән дөјәри арасындакы фәрг учота алыныр.

73 №-ли “Саир әмәлијјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” (“Мади зәрәрин өдәнилмәсинә кәрә һесаблашмалар” субһесабы) һесабы илә мүха-

Тәлиमतлар

Әскиккәлмиш, јахүд оғурланмиш малларын дәјери күнаһкар шөхсләрдән баланс дәјериндән артыг гүмәтлә тугулурса 73 №-ли “Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабында јазылан әскиккәлмиш сәрвәтләрин дәјери илә онларын 84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабында әкс етдирилән дәјери арасындакы фәрг 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабынын кредитинә јазылып, күнаһкар шөхсдән алынасы мәбләғ даһил олдугча кәстәрилән фәрг 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабындан силинир.

Чари илдә мүејјән едилмиш, лакин кечмиш дөврләрә анд олан вә мадди мәсул шөхсләр тәрәфиндән стираф едилән, јахүд күнаһкар шөхсдән алынмасы һагда мәһкәмә органларынын тәрары олан сәрвәтләрин әскиккәлмәси 84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабынын дебетинә вә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабынын кредитинә јазылып. Ејни заманда һәмин мәбләғ гөдәр 73 №-ли “Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабынын (“Мадди зәрәрин өдәнилмәси үзрә һесаблашмалар” субһесабынын) дебетинә вә 84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабынын кредитинә јазылып арылып. Борч мәбләғи өдәнидикчә 83 №-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабынын дебетинә вә 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабынын кредитинә јазылып едилир.

84 №-ли “Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр” һесабы ашағыдакы һесаблирлә муһабирләширилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
08 Капитал гојулушлары	08 Капитал гојулушлары
10 Материаллар	15 Материалларын тәдарүкү вә өлдә едилмәси
11 Бөјүдүмөктә вә көкәлдишмөктә олан һејванлар	16 Материалларын дәјериндә олан көнарлашмалар
12 Азгијметли вә тәзкөнәләри өшјалар	20 Әсас истәһсалат
20 Әсас истәһсалат	23 Көмәкчи истәһсалат
21 Әз истәһсалатынын јарымфабрикатлары	25 Үмумистәһсалат хәрчләри
23 Көмәкчи истәһсалат	26 Үмумтәсәрруфат хәрчләри өлдә едилмәси
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар	29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәрруфатлар
40 һазыр мәнсул	44 Тәдавүл хәрчләри
41 Маллар	70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
44 Тәдавүл хәрчләри	73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
45 Јүкләниш маллар	80 Мәнфәәт вә зәрәр
47 Әсас вәсантләри сатышы вә саир харичолмалары	89 Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн елтијатлар
50 Касса	
56 Пул сәнәдләри	
60 Малсатаи вә подратчыларла һесаблашмалар	
71 Төһтөлһесап шөхсләрлә һесаблашмалар	
73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
80 Мәнфәәт вә зәрәр	
83 Кәләчәк дөврләрин кәлирләри	

85-ли “Кәләчәк дөврләрин кәлирләрн” һесабы ашагыдакы һесаблирла мұхабирләшдирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә тәсәррүфатлары	06 Узунмүддәтли малийә гојудушлары
50 Касса	42 Тичарәт әләвәси
68 Бүдчә илә һесаблишмалар	47 Әсас вәсаитләрин сатышы вә саирхаричолмалары
80 Мәифәәт вә зәрәр	50 Касса
	51 Һесаблишма һесабы
	52 Валјута һесабы
	73 Саир әмәлијатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблишмалар
	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблишмалар
	84 Сәрвәтләрин әскиккәлмәси вә хараболмасындан иткиләр

86 №-ли “Еһтијат капиталы” һесабы

86 №-ли “Еһтијат капиталы” һесабы ганунверичи вә тәсиседичи сәнәдләрә мұвафиг олараг јарадылан еһтијат капиталынын вәзијјәти вә һәрәкәти һагтын-да мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Мәнфәәтдән еһтијат капиталына ајырмалар 81 №-ли “Мәнфәәттин истифадәси” һесабы илә мұхабирләшдирилмәклә, 86 №-ли “Еһтијат капиталы” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир.

Еһтијат капиталы вәсаитинин истифадә едилмәси 86 №-ли “Еһтијат капиталы” һесабынын дебетинә, һәмин вәсаитләрин истәһлакчысы олан һесаблирларын кредитинә јазылып. Мәсәлән, иштиракчыларын кәлирләринин (дивидендләринин) өдәнилмәсинә јөнәлдилән мәбләгдә (бу мәгсәдләр үчүн һесабат илинин мәнфәәти олмадыгда, јахуд кифәјәт гәдәр олмадыгда) - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблишмалар” һесабынын һесабат илиндә мүүссисәнин баланс зәрәринин өдәнилмәсинә јөнәлдилән мәбләгдә - 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт” (өдәнилмәмиш зәрәр) һесабынын “(Һесабат илинин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (зәрәри)” субһесабы) вә башга һесаблирларын кредитинә јазылып.

Тәлиматлар

Дикәр мүүссисә вә шәхсләрдән әвәзсиз олараг (сләчә дә дөвләт тәрәфиндән субсидија шәклиндә) алынмыш әмлакын мәдахил едилмәси 87 №-ли “Әлавә капитал” һесабынын кредитиндә, 01 №-ли “Әсас вәсаитләр”, 04 №-ли “Гәјри-мәдди активләр” вә әмлакы учота алан дикәр һесаблирын дебетиндә әкс етдирилир.

87 №-ли “Әлавә капитал” һесабынын кредитиндә гәјд едилмиш мәбләғләр бир гәјдә олараг силинмир. Онлар үзрә дебет јазылышлары јалныз ашағыдакы һалларда апарыла биләр:

- јенидәнгүјмәтләндирмә заманы дәјәри ашағы салынан әмлақлар үзрә мәбләғләр 87-1 “Јенидәнгүјмәтләндирмә нәтичәсиндә әмлақын дәјәринин артмасы” субһесабында учота алынан вәсаитләр һесабына өдәниләркән - дәјәри ашағы салынан әмлакы учота алан һесаблирла мұхабирләшдирилир;

- 87-3 “Әвәзсиз олараг алынмыш гүјмәтлиләр” субһесабында учота алынан вәсаитләр әмлақын дикәр мүүссисә вә шәхсләрә әвәзсиз олараг верилмәси нәтичәсиндә јаранан зәрәрин өдәнилмәсинә јөнәлдиләркән - 47 №-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичолмалары”, 48 №-ли “Саир активләрин сатышы” һесаблиры илә мұхабирләшдирилир;

- 87 №-ли “Әлавә капитал” һесабында учота алынмыш вәсаитләр низамнамә капиталынын артырылмасына јөнәлдиләркән - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” вә ја 85 №-ли “Низамнамә капиталы” һесаблиры илә мұхабирләшдирилир;

- 87 №-ли “Әлавә капитал” һесабында учота алынмыш вәсаитләр һесабына һесабат илиндә мүүссисәнин ишинин нәтичәләри үзрә ашқар едилмиш зәрәр өдәниләркән - 88 №-ли “Бәтүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр) һесабы илә мұхабирләшдирилир;

- 87 №-ли “Әлавә капитал” һесабында учота алынмыш мәбләғләр мүүссисәнин тәсисчиләрн арасында бөлүшдүрүләркән - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабы илә мұхабирләшдирилир вә с.

87 №-ли “Әлавә капитал” һесабы үзрә аналитик учот елә тәшкил олунамалыдыр ки, вәсаитләрдән истифадәнин истигамәтләри үзрә мәлуматларыш формалашмасыны тәмин етсин.

нә силинир. Һесабат илинин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәтинин мүәссисәләрнин тәсисчиләринин кәлирләринин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабынын дебетиндә, 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар”, 70 №-ли “Өмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар” һесабларынын кредитиндә әкс олунир. Мүәссисә тәсисчиләринин кәлирләринин өдәнилмәсиндән сонра һесабат илинин галан бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт мәбләғи 88-1 “Һесабат илинин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (зәрәри)” субһесабындан 88-2 “Кечмиш илләрнин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (өдәнилмәмиш зәрәри)” субһесабына көчүрүлүр.

Һесабат илинин зәрәринин мүһасибат балансында силинмәси:

һтијат капиталынын вәсаити зәрәрин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә - 86 №-ли “Һтијат капиталы”; хусусән тәјинатлы фондларын вәсаити зәрәрин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә - 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)”; мүәссисә тәсисчиләринин мөгсәдди өдәмәләри һесабына зәрәр өдәнилдикдә - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” вә башга һесабларла мүһабирләширилмәклә, 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабынын кредитиндә әкс едирилир. Өдәнилмәмиш зәрәрнин мүһасибат балансында сахланмасы һагында гәрар гәбул олунарса, (онун кәләчәк һесабат дөврләриндә силинмәси нәзәрә алынмағла), онда бу зәрәрин мәбләғи 88-1 “Һесабат илинин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (зәрәри)” субһесабындан 88-2 “Кечмиш илләрнин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (өдәнилмәмиш зәрәри)” субһесабына көчүрүлүр.

88-2 “Кечмиш илләрнин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәти (өдәнилмәмиш зәрәри)” субһесабында кечмиш илләрнин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт вә ја өдәнилмәмиш зәрәрнин һәрәкәти учота алыныр.

Кечмиш илләрнин бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәтинин истифадәси:

бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт мәбләғи һтијат капиталынын тамамланмасына јөнәлдикдә 86 №-ли “Һтијат капиталы” һесабынын; бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт мәбләғи низамнамә капиталынын артырылмасына јөнәлдилдикдә - 85 №-ли “Низамнамә капиталы” һесабынын; бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт мәбләғи мүәссисәнин тәсис сәнәдләри әсасында јарадылан хусуси тәјинатлы фондларын артырылмасына јөнәлдилдикдә - 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабынын; бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт мәбләғи мүәссисә тәсисчиләринин кәлирләринин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабынын вә башга һесабларын кредитиндә вә 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабынын дебетиндә әкс едирилир.

Кечмиш илләрнин өдәнилмәмиш зәрәринин силинмәси:

- һесабат илинин мәнфәәт мәбләғи кечмиш илләрнин өдәнилмәмиш зәрәринин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә - 81 №-ли “Мәнфәәтин истифадәси” һесабынын; һтијат капиталынын вәсаити кечмиш илләрнин өдәнилмәмиш зәрәринин өдәнилмәсинә јөнәлдилдикдә - 86 №-ли “Һтијат капиталы” һесабынын; мүәссисә тәсисчиләринин мөгсәдди өдәнишләри һесабына кечмиш илләрнин өдәнилмәмиш зәрәрн өдәнилдикчә - 75 №-ли “Тәсисчиләрлә һесаблашмалар” һесабы вә башга һесабларын дебетинә вә 88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабынын кредитинә јазылыр.

88-3 “Јығым фонду” субһесабында јығым фондларынын мөвчудлуғу вә һәрәкәти учота алыныр. Јығым фондлары ады алтында тәсис сәнәдләри вә тәсисчи-

Тәлиमतлар

малар” вә башга мұвафиг һесаблирла мұхабирләшдирилир.

Фондларын аналитик учоту елә тәшкил олунмалыдыр ки, һәр бир фондун вәсәтинин истифаде истигамәтләри үзрә мәлуматларын формалашмасыны төмин етсин.

88 №-ли “Бөлүшдүрүлмәш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)” һесабы ашағыдакы һесаблирла мұхабирләшдирилир:

Дәбет үзрә	Кредит үзрә
02 Әсас вәсәнтләрин көһнәлмәси (амортизасияси)	01 Әсас вәсәнтләр
08 Капитал гојулушлары	04 Гејри-мәдди актнмләр
19 Алынмиш сәрвәтләр үзрә еләвә дејер веркиси	06 Узунсүдәтли малијә гојулушлары
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә төсәрруфатлар	07 Гурашдырыласы аваданлыглар
31 Көләчөк дөврләрин хәрчләри	08 Капитал гојулушлары
50 Касса	10 Материаллар
51 Һесаблашма һесабы	11 Бөјүдүмәкдә вә көкөңдәилмәкдә олин һејвалар
52 Валјута һесабы	12 Азгијмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар
55 Банкларда олаң хусуси һесаблир	41 Маллар
56 Пул сәнәдләри	51 Һесаблашма һесабы
69 Соснал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	52 Валјута һесабы
70 Әмәјән өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	73 Санр өмәлјјатлар үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
75 Төсәнчиләрлә һесаблашмалар	75 Төсәнчиләрлә һесаблашмалар
78 Төрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар	78 Төрәмә (асылы) мүәссисәләрлә һесаблашмалар
79 Төсәрруфатдахили һесаблашмалар	79 Төсәрруфатдахили һесаблашмалар
80 Мәнфәәт вә зәрәр	80 Мәнфәәт вә зәрәр
85 Низамнамо капиталы	81 Мәнфәәтнн истифадәси
86 Һәттијат капиталы	86 Һәттијат капиталы
87 Әләвә капитал	87 Әләвә капитал
88 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)	88 Бөлүшдүрүлмәмиш мәнфәәт (өдәнилмәмиш зәрәр)
97 Ичәрә өһдәликләри	

89 №-ли “Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар” һесабы

89 №-ли “Гаршыдакы хәрчләр вә өдәмәләр үчүн еһтијатлар” һесабы хәрчләрин вә өдәмәләрин истәһсал вә ја төдавүл хәрчләринә бәрәбәр өлчүдә дахил едилмәси мәгсәди илә мүәјјән едилмиш гәјдада јарадылмыш еһтијат мәбләәләринин вәзијјәти вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушдур. Бу һесабда о чүмлөдән ашағыдакы мәбләәләр дә әкс етдирилә биләр:

ишчиләрин мәзунијјәтләринин гаршыдакы өдәниши (сосиал сығорта вә төмината ајырмалар да дахил олмалда);
узуи мүддәт хидмәтә көрә иллик мұкафат өдәниши;
сәнәјенин мөвсүми сәнәләриндә һазырлыг ишләри үзрә истәһсал мәсрәфләри;

әсас вәсәнтләрин төмири үзрә гаршыдакы мәсрәфләр;
кирајә өшјаларынын төмири үзрә гаршыдакы мәсрәфләр;
мүвәггәти (титүлү) биһа вә гурғуларыни тикилмәси үзрә мәсрәфләр.

Истәһсал вә төдавүл хәрчләри һесабына еһтијат мәбләәләринин јарадылмасы гәјдасы мұвафиг ганунвәричилијә вә диқәр норматив актлары әсәсән инзамланыр.

Бу вә ја диқәр мәбләәләр үзрә еһтијатларыни јарадылмасы истәһсал мәсрәфләри јахуд төдавүл хәрчләринин учота алан һесаблирла мұхабирләшдирилмәк-

үчүн 91 №-ли “Хүсуси ссуда һесабы”ндан истифадә олунур. Мүәссисәнин фә-алијјетинин харичи валјутада малијјәләшдирилмәси илә әлагәдар һесаблашма-лар, бу бөлмәнин һесабларында пул-һесаблашма сәнәдләринин јазылдығы та-рихә гүввәдә олан мезәннә үзрә харичи валјутанын јенидән һесаблашмасы јо-лу илә мүәјјән едилмиш мөбләгдә манатла учота алыныр. Ејни заманда бу һе-саблашмалар валјута һесаблашмаларында вә өдәмәләриндә әкс етдирилир. Банкларын, дикәр борчверәнләрин (кредиторларын) харичи валјута илә вер-дикләри кредитләр үзрә мезәннә фәрги, о чүмләдән борчларын мүһасибат ба-лансынын тәртиб едилмә тарихинә јендәнгимәтләндирилмәсиндән олан фәргләр илин сонунадәк 83 №-ли “Жәләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабын-да учота алынмагла илин сонунда (мүвафиг норматив сәнәдләрлә харичи вал-јуталарла олан борчлар гәјтарыланадәк едилән күзәштләр нәзәрә алынмагла) 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабында әкс етдирилир.

Харичи валјута илә малијјәләшдирмә вәсаитләри бу бөлмәнин һесабларын-да ажрыча, јәни ажры-ажры субһесабларда учота алыныр.

90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабы

90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабы мүәссисәнин өлкә әра-зисиндәкн вә харичи банклардан милли вә харичи валјуталарла алдығы мүхтә-лиф тысамүддәтли (бир илдән артыг олмајан мүддәтә) кредитләрин вәзјјәти һаггында мөтуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Кредитләшмә, кредитләрин сәнәдләшдирилмәси вә онларын өдәнилмәси гәјдалары банкларын бу һагда олан мүвафиг гәјдалары вә кредит мүгавиләләр-и илә низамланыр.

Алынмыш тысамүддәтли банк кредитләринин мөбләги 90 №-ли “Тысамүд-дәтли банк кредитләри” һесабынын кредитинә, 50 №-ли “Касса”, 51 №-ли “Һе-саблашма һесабы”, 52 №-ли “Валјута һесабы”, 55 №-ли “Банкларда олан хүсу-си һесаблар”, 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” вә баш-га һесабларын дебетинә јазылмагла әкс етдирилир.

Банк кредитләринин өдәнилмиш мөбләләри пул вәсаитләрини учота алан һесабларла мүхабирләшдирилмәклә, 90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләр-и” һесабынын дебетинә јазылыр. Вахтында өдәнилмәмиш банк кредитләри аж-рыча учота алыныр.

Алынмыш кредитләр үзрә фаизләр һиссә-һиссә өдәнилдикчә учотда рул вәсаитләрини учота алан һесабларын кредитиндә (90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабындан башга), өдәниш мөнбәләрини учота рлан һесаб-ларын дебетиндә әкс етдирилир. Алынмыш кредитләр үзрә фаизләр һесаблан-дыгча учотда 90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабынын кредитин-дә, өдәниш мөнбәләрини учота алан һесабларын дебетиндә әкс етдирилир. Һе-сабланмыш фаиз мөбләләри ажрыча учота алыныр.

Тысамүддәтли кредитләрин аналитик учоту кредитләрин нөвләри, оилары верән банклар вә ажры-ажры кредитләр үзрә апарылыр.

Өдәмә мүддәти бир илдән артыг олмајан, вексел вә дикәр борч өһдәликлә-ринин учоту (дисконт өмәлијјаты) үзрә банкларла һесаблашмалар 90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабынын ажрыча субһесабында учота алы-ныр.

Вексел саһиби - мүәссисә вексел вә дикәр борч өһдәликләринин учотуну (дисконт өмәлијјатыны) 90 №-ли “Тысамүддәтли банк кредитләри” һесабы-

Алынмыш орта вә узунмүддәтли банк кредитләрининн мәбләгләри 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын кредитинә 51 №-ли “Һесаблашма һесабы”, 52 №-ли “Валјута һесабы”, 55 №-ли “Банкларда олан хусуси һесаблар, 60 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар вә с. һесабларын дебетинә жазылмагла әкс етдириләр.

Банк кредитләрининн өдәнилмиш мәбләгләри, пул вәсаитләрини учота алан һесабларла мұхабирләшдирилмәклә, 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын дебетиндә жазылыр. Вахтында өдәнилмәмиш банк кредитләри ајрыча учота алыныр.

Алынмыш кредитләр үзрә фаизләр һиссә-һиссә өдәнишликкә учотда пул вәсаитләрини учота алан һесабларын кредитиндә (92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабындан башга), өдәниш мәнбәләрини учота алан һесабларын дебетиндә әкс етдириләр. Алынмыш кредитләр үзрә фаизләр һесабындыгча учотда 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын кредитиндә, өдәниш мәнбәләрини учота алан һесабларын дебетиндә әкс етдириләр. Һесабындыгча фаиз мәбләгләри ајрыча учота алыныр.

Узунмүддәтли банк кредитләри үзрә аналитик учот кредитләрин ивәү, олары верән банклар вә ајры-ајры кредитләр үзрә апарылыр. Өдәмә мүддәти бир илдән артыг олан, вексел вә диқәр борч өһдәликләринин учоту (дисконт әмәлијјатлары) үзрә банкларла һесаблашмалар 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын ајрыча субһесабында учота алыныр.

Вексел саһиби - мүәссисә вексел вә диқәр борч өһдәликләринин учотуну (дисконт әмәлијјатыны) 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын кредитиндә (векселин номинал дәјәри) 51 №-ли “Һесаблашма һесабы” јахуд 52 №-ли “Валјута һесабы” (һәгиги алынмыш пул вәсаитинин мәбләги) вә 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” (банка өдәнилмиш учот фаизи) һесабларынын дебетиндә әкс етдириләр.

Банкын өдәниш һагда билдиришинә әсасән вексел мәбләги 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын дебетинә, дебитор бочларыны учота алан мұвафиг һесабларын кредитинә жазылмагла вексел вә диқәр өһдәликләрин учоту (дисконт әмәлијјатлары) бағланылыр.

Вексел үзрә өдәниш өһдәликләринин вексел верән јахуд сдәјичн тәрәфиндән мүәјјән едилмиш мүддәт әрзиндә јеринә јетирилмәсинә кәрә векселләрин јахуд диқәр борч өһдәликләринин учоту (дисконту) нәтичәсиндә банкдан алынмыш пул вәсаитләри вексел саһиби - мүәссисә тәрәфиндән гәјтәрәларкән пул вәсаитләринин учота алан һесабларла мұхабирләшдирилмәклә, 92 №-ли “Узунмүддәтли банк кредитләри” һесабынын дебетинә жазылыш едилләр. Бу заман вахты кечмиш векселләрлә тәмин еднлмиш малаланлар, сифаршчиләр вә диқәр дебиторларла һесаблашмалар үзрә борчларын учота алынмасы дебитор борчларыны учота алан мұвафиг һесабларда давам етдириләр.

Дисконтлашдырылмыш векселләрин аналитик учоту векселләрин вә диқәр борч өһдәликләринин учотуну (дисконту) һәјата кечирән банклар, векселләри верәнләр вә ајры-ајры векселләр үзрә апарылыр.

Тәлиमतлар

миләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушду. Вәсаитин борчверәнләрдән (банклардан башга) дахил олмасы пул вәсаитләрини учота алан вә ја әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар һесабынын дебетиндә, 94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар һесабынын исә кредитиндә әкс етдирилир. Мүәссисәнин вердији векселләрлә тәмин олунмуш борчверәнләрә олан борчлар 94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабындан силинмәјәрәк аналитик учотда ајрыча учота алыныр.

Мүәссисә тәрәфиндән вәсаитләрин чөлб едилмәси тысамүддәтли гижмәтли кағызларын номинал дәјериндән жүксәк гижмәтә сатышы јолу илә һејәтә ке-чирилирсә, гижмәтли кағызларын сатышы вә номинал дәјәрләри арасындакы фәрг 83 №-ли “Көләчәк дөврләрин кәлирләри” һесабынын кредитиндә учота алыныр, сонрадан исә о, борч мугавиләсинин бүтүн мүддәти әрзиндә бәрәбәр мәбләғдә һәмин һесабдан 80 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәр” һесабына силинир.

Алынмыш кредитләр вә диқәр чөлб едилмиш вәсаитләр үзрә фаизләр һиссәһиссә өдәнилдикчә учотда пул вәсаитләрини учота алан һесабларын креди-тиндә (94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабындан башга), өдәниш мәнбә-ләрини учота алан һесабларын дебетиндә әкс етдирилир. Алынмыш кредитләр вә диқәр чөлб едилмиш вәсаитләр үзрә фаизләр һесабландыгча учотда 94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабынын кредитиндә вә өдәниш мәнбәләрини учота алан һесабларын дебетиндә әкс етдирилир. Һесабланмыш фаиз мәбләғ-ләри ајрыча учота алыныр.

Алынмыш кредитләр гәјтарылан (өдәнилән) заман 94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабынын дебетинә вә пул вәсаитләрини учота алан һесабларын кредитинә јазылыш едилир.

94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабы үзрә аналитик учот борчверәнләр вә кредитләрин өдәнилмә мүддәтләри үзрә апарылыр.

94 №-ли “Тысамүддәтли борчлар” һесабы ашағыдакы һесабларла мұхабирләширилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
51 һесаблашма һесабы	50 Касса
	51 һесаблашма һесабы
	70 Әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар
	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар

95 №-ли “Узунмүддәтли борчлар” һесабы

95 №-ли “Узунмүддәтли борчлар” һесабы бир илдән артыг мүддәтә, милли вә харичи валјута илә өлкә дахилиндәки вә харичдәки борч верәнләрлә (банклардан башга) онлардан алынмыш кредитләр вә диқәр чөлб олунмуш вәсаит-ләр үзрә һесаблашмаларын вәзијјәти һагғында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушду.

Вәсаитләрин борч верәнләрдән (банклардан башга) дахил олмасы, пул вә-саитләрини учота алан вә ја әмәјин өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблаш-малар һесабынын дебетиндә вә 95 №-ли “Узунмүддәтли борчлар” һесабынын кредитиндә әкс етдирилир. Мүәссисәнин вердији векселләрлә тәмин олунмуш борчверәнләрә олан борчлар 95 №-ли “Узунмүддәтли борчлар” һесабындан си-

Тәлиमतлар

миш мәбләғләр силинир.

96 №-ли “Мәғсәдди малийәләшмәләр вә дахиқолмала” һесабының аналитик учоту мәғсәдди вәсаитләрин тәжинаты вә дахиқолма мәнбәләри үзрә апарылыр.

96 №-ли “Ғысамүддәтти банк кредитләри” һесабы ашағыдакы һесабларла мухабирләндирилир:

Дебет үзрә	Кредит үзрә
08 Капитал гојдушлары	50 Касса
10 Материаллар	51 Һесаблашма һесабы
12 Азгијметли вә тезкөннелән ешјалар	52 Валјута һесабы
13 Азгијметли вә тезкөннелән ешјаларын көһнөлмәси	55 Банкларда олан хусуси һесаблар
14 Мадди сәрвәтләрин јендәнгимәтләндирилмәси	76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар
19 Алынмыш сәрвәтләр үзрә әләвә дөјөр веркиси	
20 Әсас истәһсалат	
26 Үмүмтөсәрруфат хәрчләри	
29 Хидмәтедичи истәһсалат вә төсәрруфатлар	
50 Касса	
51 Һесаблашма һесабы	
52 Валјута һесабы	
55 Банкларда олан хусуси һесаблар	
57 Јолда олан көчүрмәләр	
69 Сосиал сығорта вә төминат үзрә һесаблашмалар	
70 Әмәјини өдәниши үзрә ишчи һејәти илә һесаблашмалар	
71 Таһтәһсаб шәхсләрлә һесаблашмалар	
76 Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар	

97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабы

97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабы узунмүддәтти ичарәјә верилмиш әсас вәсаитләрә көрә ичарәјә верәнләрлә һесаблашмаларын вәзијјәти һағында мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулушдур. Бу һесаб ичарәдар муәссисәләр тәрәфиндән истифадә олунур.

Мүддәти гуртардыгдан сонра јахуд гуртармамыш ичарә муғавиләсиндә (јахуд ичарәјә верән вә ичарәдар арасындакы әләвә разылашмада) нәзәрдә тутулуш сатыналма гијмәти өдәнилмәклә ичарәдарын мүлкијјәтиннә кечән объектләр узунмүддәтә ичарә едилмиш әсас вәсаитләрә аид едилир.

Узунмүддәтти ичарә шәрти илә муәссисәјә дахил олмуш әсас вәсаитләрә көрә ичарәјә верәнә олан борч 03 №-ли “Узунмүддәтә ичарәјә көтүрүлмуш әсас вәсаитләр” һесабы илә мухабирләндирилмәклә, 97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабының кредитиндә әкс етдирилир.

Узунмүддәтә ичарәјә көтүрүлмуш әсас вәсаитләрин истифадәсинә көрә ичарәјә верәнә чатасы мәбләғин өдәнмәси 97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабының дебетиндә вә рул вәсаитләрини учота алан һесабларын кредитләриндә әкс етдирилир. Узунмүддәтти ичарә муғавиләси үзрә һесабланмыш фаиз мәбләғи 81 №-ли “Мәнфәәтин истифадәси” һесабы илә мухабирләндирилмәклә 97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабының кредитиндә әкс етдирилир.

97 №-ли “Ичарә өһдәликләри” һесабының аналитик учоту ајры-ајры ичарәјә верәнләр үзрә апарылыр.

- дикёр сәбәбләр үзрә мал-материал гижмәтлиләри мәсулијјәтлн мұһафизә-
жә гәбул едилдикдә.

Мүәссисәләр-малсатанлар дөјәри малаланлар тәрәфиндән өдәнилмиш,
мүстәсна олараг мәсулијјәтлн мұһафизәдә сахланылмыш, мұһафизә гәбзләри
илә сәнәдтәшдирилән, лакнн мүәссисәдән асылы олмајан сәбәбләр үзүндән
апарылмајан мал-материал гижмәтлиләрини 002 №-ли “Мәсулијјәтлн мұһафи-
зәјә гәбул едилмиш мал-материал гижмәтлиләри” һесабында учота алып.

Мал-материал гижмәтлиләри 002 №-ли “Мәсулијјәтлн мұһафизәјә гәбул
едилмиш мал-материал гижмәтлиләри” һесабында төһвил-тәслим актлары вә ја
өдәмә тәләбнамәләриндә нәзәрдә тутулмуш гижмәтләрлә учота алыныр.

002 №-ли “Мәсулијјәтлн мұһафизәјә гәбул едилмиш мал-материал гижмәт-
лиләри” һесабы үзрә аналитик учот, мүәссисәләр-саһибкарлар, мал-материал-
ларын нөвү, чешиди вә сахлама јерләри үзрә апарылып.

003 №-ли “Емала гәбул едилмиш материаллар” һесабы

003 №-ли “Емала гәбул едилмиш материаллар” һесабы мүәссисәләр - ис-
тәһсалчылар тәрәфиндән өдәнилмәјән, сифаришчиннн емала гәбул едилмиш
(өз материалындан һазырланмыш) һаммал вә материалларынын мөвчудлуғу вә
һәрәкәти һагтында мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.
Һаммал вә материалларын емалы, јахуд тамамланмасы үзрә мәсрәфләринин
учоту бунула әлагәдар мәсрәфләрн өкс етдирән истәһсал мәсрәфләриннн учо-
та алан һесаблирда апарылып (сифаришчинин һаммал вә материалларынын дө-
јәри чыхылмагла).

Сифаришчинин емала гәбул едилмиш һаммал вә материаллары 003 №-ли
“Емала гәбул едилмиш материаллар” һесабында, мұғавиләләрдә нәзәрдә тутул-
муш гижмәтләрлә учота алыныр.

003 №-ли “Емала гәбул едилмиш материаллар” һесабы үзрә аналитик учот
сифаришчиләр, һаммал вә материалларын нөвү, чешиди вә онларын сахланма
јерләри үзрә апарылып.

004 №-ли “Комиссияја гәбул едилмиш маллар” һесабы

004 №-ли “Комиссияја гәбул едилмиш маллар” һесабы мұғавилә әсасында
комиссияја гәбул олунмуш малларын мөвчудлуғу вә һәрәкәти һагтында мәлу-
матлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Бу һесаб мүәссисәләр -
комиссионерләр тәрәфиндән истифадә олунур.

Комиссияја гәбул едилмиш маллар 004 №-ли “Комиссияја гәбул едилмиш
маллар һесабында гәбул-төһвил актларында нәзәрдә тутулмуш гижмәтләрлә
учота алыныр.

004 №-ли “Комиссияја гәбул едилмиш маллар” һесабы үзрә аналитик учот
малларын нөвләри вә мүәссисәләр (шөхсләр) комитентләр үзрә апарылып.

005 №-ли “Турашдырылмаға гәбул едилмиш аваданлыглар” һесабы

005 №-ли “Турашдырылмаға гәбул едилмиш аваданлыглар” һесабы подрат-
чы төшкилатын сифаришчиләрдән гурашдырмаг үчүн алдығы бүтүн нөв ава-
данлыгларын мөвчудлуғу вә һәрәкәти һагтында мәлуматлары үмүмиләшдирмәк
үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Бу һесаб мүәссисәләр - подратчылар тәрәфиндән
истифадә олунур.

009 №-ли “Верилмиш өдәнишләрин вә өһдәликләрин тәминаты” һесабы

009 №-ли “Верилмиш өдәнишләрин вә өһдәликләрин тәминаты” һесабы өһдәликләрин вә өдәнишләрин јеринә јетирилмәснин тәмин едилмәсинә верилмиш зәманәтләрин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һағтында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Зәманәтдә мөбләғ кәстәрилмәдикдә һәмин мөбләғ онун мүһасибат учоту үчүн мүғавилә шәртләринә әсасән мүәјјән едилир.

009 №-ли “Верилмиш өдәнишләрин вә өһдәликләрин тәминаты” һесабында учота алынған тәминатларын мөбләғи борчлар өдәнилдикчә силинир.

009 №-ли “Верилмиш өдәнишләрин вә өһдәликләрин тәминаты” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир верилмиш тәминат үзрә апарылыр.

014 №-ли “Мәнзил фондунун көһнәлмәси” һесабы

014 №-ли “Мәнзил фондунун көһнәлмәси” һесабы мәнзил фонду үзрә көһнәлмә мөбләғләринин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һағтында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Мәнзил фонду объектләри үзрә көһнәлмә илин ахырында әсас фондларын там бәрпасына амортизасија ајырмаларынын мүәјјән олунмуш нормалары үзрә һесабланыр.

Ајры-ајры мәнзил фонду объектләринин харичолмасы заманы (сатышы, әвәсиз оларағ верилмәси вә с. даһил олмағла) онлар үзрә көһнәлмә мөбләғи 014 №-ли “Мәнзил фондунун көһнәлмәси” һесабында силинир.

014 №-ли “Мәнзил фондунун көһнәлмәси” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир мәнзил фонду объекти үзрә апарылыр.

015 №-ли “Заһирән абадлығ объектләринин вә диқәр бу кими объектләрин көһнәлмәси” һесабы

015 №-ли “Заһирән абадлығ объектләринин вә диқәр бу кими объектләрин көһнәлмәси” һесабы заһирән абадлығ объектләри вә диқәр бу кими объектләр үзрә (мешә тәсәррүфаты, јол тәсәррүфаты, кәмичиликдә хүсусиләшдирилмиш гурғулар вә с.) көһнәлмә мөбләғләринин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һағтында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Заһирән абадлығ объектләри вә диқәр бу кими объектләр үзрә көһнәлмә илин ахырында әсас фондларын там бәррасына амортизасија ајырмаларынын мүәјјән олунмуш нормалары үзрә һесабланыр.

Ајры-ајры заһирән абадлығ объектләри вә диқәр бу кими объектләрин харич олмасы заманы (сатышы, әвәсиз оларағ верилмәси вә с.) онлар үзрә көһнәлмә мөбләғи 015 №-ли “Заһирән абадлығ объектләринин вә диқәр бу кими объектләрин көһнәлмәси һесабында силинир.

015 №-ли “Заһирән абадлығ объектләринин вә диқәр бу кими объектләрин көһнәлмәси” һесабы үзрә аналитик учот һәр бир объект үзрә апарылыр.

Дебет 86
Кредит 06
банкларда:
Дебет 011
Кредит 034

Лухарыда көстөрилән өмәлијатлар апарыларкән “Еһтијат фонду” һесабына аид едилән вәсаитләр ајрыча субһесабада әкс олунур.

4. Сәһмдар чөмијјәти сәһмләринин базар гүмәтинин кәскин олараг ашағы дүшдүјү һалда, өз мөнафејини горумаг үчүн сәһмләрини кери ала биләр.

Сәһмдар чөмијјәтинә мөнфәәт әлдә етмәк мөгсәдилә өз сәһмләри илә алгы-сатгы өмәлијјаты апармаг гадаған олунур. Белә һаллар ашкар олдуғда, чөмијјәт тәрәфиидән әлдә олунмуш мөнфәәт мөбләғи бүдчәјә силинир вә онун гүмәтли кағызлар базарында фәалијјәти дәвләт хәзинәдарлығы тәрәфиндән нәзарәт алтына алыныр.

*Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинин 23 январ 1997-чи ил тарихли, И.5 сәјлы әмри илә тәсдиғ едилмишдир
1 январ 1997-чи илдән гүвәдәдир*

Мүәссисәләрин учот сijasәти һаггында Әсаснамә

1. Үмуми мүддәалар

1.1. Бу Әсаснамә “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајчан Республикасы Ганунунун 4-чү маддәсинә әсасән учот апармаға борчлу олан бүтүн идарә, мүәссисә, тәшкилат вә дикәр тәсәррүфат субјектләринин (буидан сонра мүәссисә адландырылачаг) учот сijasәтинин формалашмасынын әсасларыны вә ачыгланмасыны мөүјјән едир.

Бу Әсаснамә Азәрбајчан Республикасында мүһасибат учоту системинин тәнзимләnmәси үчүн јарадылмыш норматив-һүгуги сәнәдләрдән бирндир вә бу сәнәдә јарадылмыш норматив-һүгуги сәнәдләри нәзәрә алмагла мүһасибат учоту системинин тәнзимләnmәсинин ән үмуми әлағә формаларыны өзүндә әкс етдирнр.

1.2. Бу Әсаснамә “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајчан Республикасы Ганунуна вә гүвәдә олан дикәр мүһасибат учоту стандартларына әсасланараг мүәссисәләрдә мүһасибат учотунун апарылмасы үсулларына (мүһасибат учотунун апарылмасы үсулларына: групплашдырма вә тәсәррүфат фәалијјәти фактларынын гүмәтләндирилмәси, активләрин дөјәринин өдәнилмәси методлары, сәнәдләрин дөвријјәсинин тәшкили үсуллары, инвентаризасија гајдатары, мүһасибат учоту һесабларынын тәтбиғи үсуллары, учот рекестрләри системи, мөлуматларын арашдырылмасы вә дикәр мұвафиг үсуллар, методлар аиддир) ән үмуми әлағәли формаларындан бөһс едир.

2. Учот сijasәтинин формалашмасы

2.1. “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајчан Республикасы Ганунунун 9-чү маддәсинә әсасән мүәссисәнин учот сijasәти онун рәһбәри тәрәфиндән формалашдырылыр. Мүәссисә рәһбәри учот сijasәтини формалашдыраркән бу Әсаснамәнин вә мүһасибат учоту системини тәнзимләјән дикәр норматив-һүгуги сәнәдләрин тәләбләринә әмәл едир.

2.2. Учот сijasәтинин формалашмасында әсасән ашағыдакылар нәзәрдә тутулур:

дартларынын төлөбинө ујғун алава вә дәјишикликләр едилә биләр.

3. Учот сијасәтинин ачыгланмасы

3.1. Мүөссисәнин әмлакынын, өһдәликләринин, дөвријјә вәсаитләринин, малијјә везијјетинин, тәсәррүфат фәалијјетинин нәтичәләринин, капиталларынын, малијјәләшмәләринин вә с. јекун кәстәричиләри истифадәчиләр (саһибкарлар, сөһмдарлар, дөвләт органлары, кредиторлар вә с.) үчүн тәјин едилмиш мүһасибат (малијјә) һесаблирында һеч бир истиснаја јол верилмәдән дүзкүн әкс етдирилмәлидир. Малијјә, банк, верки органлары, инвесторлар, малсатанлар, малаланлар, кредиторлар, дөвләт органлары вә дикәр марағы олан тәшкилатлар вә шөхсләр тәрәфиндән оператив рәһбәрлик вә идарәтмәни һөјата кечирмәк үчүн тәсәррүфат просесләри вә малијјә-тәсәррүфат фәалијјәти һаптында зәури мәлуматлары дүзкүн тәһлил етмәк вә мүөссисәнин кәләчәк инкишаф перспективләринин максимум јолларыны дүзкүн арашдырмағ мөгсәдилә учот сијасәти ачыгланыр. Мүөссисәнин коммерсија сирләриндән башга бу ачыгламалар мүһасибат (малијјә) һесабатларына алава едилән арајышларда өз әксини тапыр.

Азәрбајҗан Республикасы
Әддијјә Назирлијјндә
03.01.1997-чи ил тарихдә
гејдә алынмышдыр.
Гејди № 23
Назир әвәзи С.Һәсәнова

Азәрбајҗан Республикасы
Малијјә Назирлији
5.12. 1996-чы ил
Назир Ф.Јусифов

Азәрбајҗан Республикасы
Әмәк вә Әһалинин Сосиал
Мүдафиәси Назирлији
№ 07/11-925
Назир Ә.Т.Нагыјев

Азәрбајҗан Республикасы
Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду
№ 05/447 А
Сәдр Ә. Әләкбәров

Әлава вә дәјишикликләр: ӘН Гејдијјат № 47, 26.05.1997; ӘӘСМН
Гәрар № 13-3, 21.02.1997; МН № 09-12/200, 14.05.1997; ДСМФ № 05/128,
14.05.1997

Азтәминнатлы аиләләрин ушагларына мүавинәтләрин тәјин едилмәси вә верилмәси гајдалары һаггында Тәлимат

Азәрбајҗан Республикасы Малијјә, Әмәк вә Әһалинин Сосиал Мүдафиәси Назирликләри вә Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду әһалинин азтәминатлы аиләләрин ушагларына мүавинәтләрин тәјин едилмәсинин 01 јанвар 1997-чи илдән ашағыдакы гајдаларыны мүәјјән едир:

I. Мүавинәтләрин нөвләри вә мөбләги

Гүввәдә олан ганунверичилијјә әсасән азтәминатлы аиләләрин ушагларына ашағыдакы мүавинәтләр тәјин едилир:

1.1. "Шөһид адынын әбәдиләшдирилмәси вә шөһид аиләләринә едилән күзәштләр һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Гануна әсасән валидејни шөһид олмуш аиләдә 16 јашына чатмамыш (мөктәблиләр 18 јашынадәк) ушаглар минимум әмәк һаггынын үчдә бир һиссәси мөбләгиндә тәјин олуна ајлығ мүавинәт. һәр ики валидејни шөһид олмуш ушаглар бу мүавинәт минимум әмәк һаггынын үчдә ики һиссәси мөбләгиндә мүәјјән олушушдур.

ајлыг кәлир 16500 манатдан артыг олмамалыдыр. Јүксәклијә керә әмсаллар тәтбиг олунамагла мөјјөн олуноур.

2.3. Ушаг доғулмасы вә дөфн үчүн бирдәфәлик мұавнәтләр мұрачиәт едилмә мүддәтиндән асылы олмајараг тәјин олуноуб верилир.

2.4. Мұһарибә әлилләри, шәһид аиләләри вә мүддәтли һәрби хидмәтдә олан һәрби гулугчуларын ушагларына, Чериобыл гезасы нәтичәсиндә әлиллә олмуш, хәстәләнмиш, диспансер гејднјјатында олан ушаглары аиләләриннә, һабәлә Чериобыл гезасы нәтичәсиндә I вә II груп әлиллә олмуш, јахуд вәфат етмиш валидејнләрин ушагларына, мөчбури көчкүнләрин ушагларына, һәр ики валидејн ишләмәјән аиләләрин ушагларына, колхоз вә совхозларда, кәндли (фермер) тәсәрруфатларында, мөвсүми характерли мұәссисәләрдә чалышанларын ушагларына мұавнәт ушағын 16 јашы (тәгауд алмајән мөктәблиләр үчүн 18 јашы) тамам олан ајдан артыг олмамагла бир тәғвим или мүддәтинә тәјин едилир.

2.5. Ушаг доғулдуғу ајдан башлајараг 16 јаша (тәгауд алмајән мөктәблиләр 18 јаша) чатанадәк ајлыг мұавинәт һәмин Тәлиматын 2.4-чү бәндиндә нәзәрдә тутуланлардан диккәр бүтүн һалларда ушағын 16 јашы (тәгауд алмајән мөктәблиләр 18 јашы) тамам олан ајдан артыг олмамагла рублик тәјин едилир.

2.6. Алиментдән көнүллү имтина етмиш шөхсләрин ушагларына мұавинәт һүтуғу үмуми әсасларла аиләнин кәлири үзрә мөјјөн едилир.

2.7. Јетим вә валидејн һимәјәсиндән мөһрум олмуш ушагларын гејјумларына мұавинәт гејјумлуғ мүддәти, лакин ушағын 16 јашындан (әјани тәһсил алан ушагларын исә 18 јашындан) артыг олмајән мүддәт үчүн һәр бир ушаға керә тәјин едилир.

2.8. Ушағлы аиләләрә ајлыг мұавинәтләр, онлары алмағ һүтуғу јарандығы ајдан 3 ај кеч олмајараг мұрачиәт едилдикдә, мұавинәт һүтуғу јаранан ајдан тәјин олуноур.

Мұавинәтин тәјин едилмәси үчүн 3 ај кечдикдән сонра мұрачиәт едилдикдә, һәмин мұавинәтин тәјин едилмәси һағгында әризә бүтүн лазыми сәнәдләрә бирликдә верилдији ајдан әввәлкн мүддәт үчүн, лакин үч ајдан чоғ олмамағ шәртилә тәјин едилир вә өдәнилир.

2.9. Әвладлыға кәтүрүлмүш ушағлар доғма ушағларә бәрабәр тутулур вә мұавинәт үмуми гајдада тәјин едилиб верилир. Әкәј ата вә әкәј ана илә јашајән ушағлар јашадығлары аиләдә үмуми гајдада мұавинәт алыр.

2.10. Там дөвләт тәминатында олан ушағларә керә мұавинәт верилмир.

III Орта ајлыг кәлирин мөјјөн едилмәси

3.1. Аиләдә адамбашына дүшән орта ајлыг кәлир мөјјөн едиләркән аиләнин тәркибиндә әр, арвад, онларын 18 јашынадәк (әјани тәһсил аланлар 23 јашадәк) ушағлары нәзәрә алыныр.

3.2. Ушаг доғулдуғу ајдан башлајараг 16 (18) јашына чатанадәк мұавинәт алмағ һүтуғу мөјјөн едиләркән аиләнин үмуми кәлиринә ашағыдакылар дахил едилир:

а) әмәк һағты, о чүмлөдән иш вахтыдан артыг ишләр үчүн, әвәзчлик үзрә кәрүлән ишләр үчүн, бүтүн нөв әләвәләр, мұәссисә, идарә тәшкилятын вә әмәк һағты системиндә нәзәрдә тутулмуш вә малијјәләшдирмә мөнбәјиндән вә вахташыры верилмәсиндән асылы олмајән мұкафатлар, узун мүддәт хидмәтә керә верилән иллик мұкафат, мұәссисәнин, тәшкилятын ишинин иллик үмуми нәтичәләринә керә верилән мұкафатлар. Мұкафатлар вә иллик

4.2. Һәр ике валидејн ишләмәјән, төһсил атмајән аиләләрин ушагларына, мүддәтли һәрби хидмәтдә олан һәрби гуллуғчуларын ушагларына, түввәдә олан ганунверичилијә әсасән фәрди әмәк фәалијәти илә мөшғул олан шәхсләрин ушагларына, јетим вә валидејн һимәјәсиндән мөһрум олмуш ушагларын гәјжумларына вә гәјжумлуға верилмиш ушаглара муәвинәт әһәлинин јашајыш јери үзрә рајон (шәһәр) әһалинин социал мүдафиәси Мәркәзләриндә тәјин едилир.

4.3. Муәвинәт тәјинаты үчүн әризаләрни тәбулу вә сәнәдләрин вахтында рәсмиләшдирилмәси мәсәләси идарә, мүәссисә, тәшкилатларда әмрлә, колхозларда исә идарә һејәтнини гәрары илә мәсул шәхсә, әһалинин социал мүдафиәси мәркәзләриндә муәвинәтләр үзрә мүфәттишә һәвалә олуур. Фәһләләрни, гуллуғчуларын вә төһсил аиләларын аиләләрини ушаглар үчүн муәвинәт мүәссисәләрдә, идарәләрдә, тәшкилатларда мүдирцјјәтин нүмајәндәси (комиссијанын сәдри), һәмкарлар иттифағы комитәсинин нүмајәндәси вә баш муһәсибдән ибарәт тәркибдә мүәјјән олунмуш комиссија тәрәфиндән тәјин едилир.

4.4. Рајон (шәһәр) әһалинин социал мүдафиәси мәркәзләриндә муәвинәт тәјинаты үчүн сәнәдләри муәвинәтләр үзрә мүфәттиш тәбул едир. Һәммин сәнәдләри комиссијанын музакирәсинә мәсул катиб кими муәвинәтләр үзрә апарычы мүфәттиш һазырлајыр.

Муәвинәт тәјинаты үчүн зәрури олан бүтүн сәнәдләр төгдим едилдикдән ән кечи 10 күн мүддәтиндә комиссија муәвинәт тәјин тәрәфиндә муәвинәт тәјин етмәкдән имтина һаггында гәрар тәбул едир.

4.5. Әризалә сәнәдләр там әләвә олунмадыда, чатышмајән сәнәдләрин төгдим олунмасы үчүн вәтәндаша бир ај вахт верилир.

4.6. Ишчинин иш јерини дәјишдији идарә, мүәссисә, тәшкилат муәвинәтин өдәнилмәси ајлары кәстәрилмәклә сәнәдләри онун јени иш јеринә (муәвинәт аиләнин әризаләсинә әсасән) көндәрир.

Јени иш јериндә муәвинәтин алынмасы үзрә ишләр аиләдидән сонра ушаглара муәвинәт тәјин едән комиссијанын гәрарына әсасән муәвинәтин өдәнилмәси давам етдирир. Ушаглара муәвинәт аилә аилә ишдән (хидмәт) төһсил јери) чыхараг һеч јердә ишләмәзсә, муәвинәт аилә үчүн ишләри аиләнин ишләдији идарә, мүәссисә вә тәшкилат аиләнин иш јеринә (хидмәт төһсил јеринә) көндәрир, ата олмадыда исә һәммин ишләр јашајыш јери үзрә рајон (шәһәр) әһалинин социал мүдафиәси мәркәзләринә көндәрир вә муәвинәтин өдәнилмәси муәвинәт тәјин едән комиссијанын гәрарына муәфи оларак 3 ајдан артыг олмајән мүддәтә бәрнә олунмагга давам елдирлир.

V. Муәвинәт тәјинаты үчүн тәләб олунан сәнәдләр

5.1. Муәвинәт тәјин едилмәсиндән өтрү һәр тәјинәт мүддәти үчүн тәләб вә рүблүк) ашагыдакы сәнәдләр тәләб олуур:

- әризалә;
- ушагларын доғум һаггында шәһадәтнамәсинин сурәти;
- јашајыш јериндән аилә үзвләринин мөшғуллуғу тәјд олунмагга ишләр тәркиби барадә арајыш;
- аилә үзвләринин кәлиринин нәзәрә алындығы дөврдәки аилә һаггында арајыш;
- гәјжумлуғда олан ушаглар үчүн гәјжумлуғ һаггында рајон (шәһәр) ишлә һакимијјәтинин гәрары;
- һәр ике валидејн ишләмәдикдә онлардан јерин мөшғуллуғ хидмәтиндә

вахтлы-вахтында өдәнилмәсини тәмин етмәјә борчлудурлар.

Бу сәһәјә нәзарәти Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлији, Әмәк вә Әһалинин Сосиал Мүдафиәси Назирлији вә Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду ганунверичиликлә мүйјән едилмиш сәләһијјәтләри дахилиндә һәјата кечирирләр.

*Гејдә алынмышдыр
Азәрбајчан Республикасы
Әдлијјә Назирлији
Гејд № 39*

*28 март 1997-чи ил
Назир әвәзи С. һәсәнова*

Тәсдиг едилмишдир:

*Азәрбајчан Республикасы
Малијјә Назири
Ф. һ. Јусифов
19 март 1997-чи ил
№ 07/11 - 37*

*Азәрбајчан Республикасы
Әмәк вә Әһалинин Сосиал
Мүдафиәси Назири
Ә. Т. Назыјев
19 март 1997-чи ил
№ 06/2 - 90*

Вәтәндашларын хидмәти езамијјәт гәјдалары

*(Азәрбајчан Республикасы Назирләр Кабинетинин 1997-чи ил 27
јанвар тарихли гәрары әсасында һазырланмышдыр)*

I. Үмуми мүддәалар

1. Идарәетмә органынын, бирлијин, мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын рәһбәринин сәрәнчамы (әмри) илә ишчинин, онун даими иш јериндән башга јерә хидмәти тапшырығы јеринә јетирмәк үчүн кетмәси хидмәти езамијјәт сәјльыр.

Даними иши јолда олан, јахуд кедиш-кәлиш вә ја кәзәри характер дашыјан ишчиләрин хидмәти кедиши езамијјәт сәјльымыр.

2. Идарәетмә органларынын, бирликләрин, мүәссисәләрин, идарәләрин, тәшкилатларын ишчиләринин езамијјәтә кәндәрилмәси һәмин органларын вә тәшкилатларын рәһбәрләри тәрәфиндән мүйјән едилир вә 1 сәјлы әләвәјә ујғун формада езамијјәт вәсигәси верилмәклә бәрәбәр, әмрлә рәсмитәшдирилир.

3. Ишчиләрин табечилик гәјдасында јухары тәшкилата вә ја харичи өлкәләрә хидмәти езамијјәтләри гаршылыгы разылашма вә ја гаршы тәрәфин дөвәти әсасында һәјата кечирилир.

4. Езам олунан ишчијә кедиш-кәлиш һаггы өдәнилмәсинә, јашајыш јери кирајә едилмәсинә вә күндәлик јемәк хәрчләринә чатасы мөбләг мугабилиндә езамијјәтә кетмәздән әввәл пул авансы верилир. Ишчи езамијјәтдән гәјт-дыгдан сонра езамијјәт илә әлагәдар хәрчләдији вәсаитләрин мөбләги һаггында 3 күн әрзиндә аванс һесабаты тәгдим етмәјә борчлудур. Мүйјән олунмуш гәјдалда рәсмијјәтә салынмыш езамијјә вәрәгәси, јашајыш јеринин кирајә едилмәси вә кедиш-кәлиш үзрә хәрчләр һаггында сәңәдләр авацс һесабатына әләвә едилир.

5. Бу гәјдаларда нәзәрдә тутулан нормалар дахилиндә езамијјә хәрчләри бүдчәдән малијјәләшдирилән мүәссисә, идарә вә тәшкилатларда онлара ажры-

сахланылып. Өкөр ишчи асас вә әвәзчилик иш јери үзрә ејни вахта езам олунарса, бу халларда олуи орға ајныг әмәк вагты һәр ики иш јериндә тутдуғу вә зифә үзрә сахланылып, езамийјәт хәрчләри исе онларын арасында олан разылыға әсасән езамийјәгә көндөрән тәшкилатлар арасында бөлүшдүрүлүр.

7. Езам олунан ишчијә јашајыш јеринин кирәјәси үчүн коммунал хәрчләри, езам олунма јеринә кетмәк вә даими иш јеринә тајытмаг үчүн јол хәрчләри, күндәлик јемәк хәрчи өдәнилип.

8. Меһманхана хәрчләри (лүкс нөмрәдән башға), езам едилән ишчијә езам олунан јерә кәлән күндән орадан кәдән күнә гәдәр төгдим едилән сөнәдләр әсасында (Бакы шәһәриндә 1 күндә 60000 манатдан, республиканын дикәр шәһәр вә рајон мәркәзләриндә, шәһәр типин гәсәбәләрдә вә кәнд јерлериндә 1 күндә 30000 манатдан артыг олмамагга) өдәнилип.

Бу норма дахилиндә меһманханаларда ишчијә көстәрилән әләвә хидмәтләрин хәрчләри өдәнилә биләр.

Мүвафиг сөнәдләрә төсдиг едилмиш јолда мөчбури дајанма вахты үчүн јашајыш јеринин кирәјәси үзрә хәрчләр бу бөндә нәзәрдә тутулуш норма илә өдәнилип. Јашајыш јеринин кирәјәси үзрә мүвафиг төсдигедичи сөнәдләр төгдим едилмәјән халларда (нулсуз јашајыш јери верилән халлардан башға), коммунал хәрчләри һәр күн үчүн Бакы шәһәринә езам олунаыларә 2500 манат, республиканын дикәр шәһәр вә рајон мәркәзләринә, шәһәр типин гәсәбәләринә вә кәнд јерчәринә езам олунанларә 1700 манат миғдарында өдәнилип.

9. Езам олунма јеринә кетмәк вә орадан даими иш јеринә тајытмаг үчүн ишчијә нәглијјат хәрчләри, төгдим едилән сөнәдләр әсасында үмуми истифадәдә олан һава, дөмүр јолу, су вә автомобил (таксидән башға) нәглијјаты илә кедилмиш дәјәри миғдарында өдәнилип. Бу вахт ишчијә нәглијјатда сәрнишинләрин дөвләт ичбари сығортасы үзрә сығорта төдијјәләри, билетләрин табагчадан сатышы үзрә хидмәтин өдәнилмәси, гатарларда јатачаг ләвазиматындан истифадә үчүн хәрчләр дә өдәнилип.

Езам олунан ишчијә јашајыш мөнтөгәсиндән кәнарда јерләшән вағзал, лимана (бөрәјә) вә тәјјарә мејданына кетмәк үчүн үмуми истифадәдә олан нәглијјат (таксидән башға) үзрә хәрчләр өдәнилип.

Төсдигедичи сөнәдләр төгдим олунмајан халларда, кедилмиш үзрә нәглијјат хәрчләри дөмүр јолу, автомобил вә су нәглијјатынын ән ашағы тарифләри миғдарында өдәнилип.

10. Республика дахилиндә езам олунан ишчијә күндәлик јемәк хәрчләри езамийјәтдә олдуғу һәр күн үчүн 5000 манат миғдарында өдәнилип. Бу хәрчләр ишчинин езамийјәтдә олдуғу истираһәт вә бајрам күнләри, һәмчинин дә јолда олдуғу күнләр, о чүмләдән јолда мөчбури дајанма вахты үчүн дә өдәнилип.

11. Өзүнүн даими јашајыш јеринә һәр күн тајытмаг имканы олан езам олунан ишчијә, белә бир јерә езам олундуғу заман күндәлик јемәк хәрчи (күндәлик әвәзинә әләвә) верилмир.

Ишчинин һәр күн езам олунма јериндән өзүнүн даими јашајыш јеринә тајытмаг билмәсн мөәләси, һәр бир конкрет халда мөсафәнин узаклығы, нәглијјат әлағәсинин шәраити, јеринә јетирилмәк тапшырығын характери, һәмчинин дә ишчијә истираһәт үчүн шәраит јарадылмасынын вәчилијји нәзәрә алынмагга, езам олунанын иштәдији идарәетмә органынын, бирлијин, мүәссәсинин, идарәнин, тәшкилатын рәйбәри тәрәфиндән һәлл едилир.

12. Езам олунан ишчи әмәк табилијјәтинин мүвәтәти итирдији халда, она

Әмәк габилијјәтини мүвәтәти итирмиш (хәстәләнмиш) ишчи гурашдырма, сазлама вә тикинти ишләринин апарылдығы јердә јашамырса, һәмин мүддәт үчүн езамијјә хәрчләри верилмир.

16. Гуввәдә олан гајдада мүејјән едилмиш езамијјә хәрчи, истехсалатдан ајрылмагла ихтисасартырма курсларына көндөрилмиш динләјичиләрә, јалһыз биринчи ај үчүн тәтбиг едилир.

Курс динләјичиси пулсуз јатагхана илә тәмин едилдикдә бу мөгсәд үчүн динләјичијә пул өдәнилмир.

Тәһсил мүддәтнндә орта ајлыг әмәк һаггы сахланьлыр вә ајлыг әмәк һаггы 50.0 мин манатдан аз олан динләјичиләрә, икинчи ајдан башлајараг күндәлик јемәк хәрчи өвезинә ајда 25.0 мин манат мигдарында тәгауд верилмәлидир.

Пулсуз јатагхана илә тәмин олунмајан курс динләјичиләринә икинчи ајдан башлајараг коммунал хәрчләри, курс Бақы шәһәриндә олдугда күндә 2500 манат мигдарында, республиканыи галан јашајыш мәнтәгәләриндә олдугда исе 1700 манат мигдарында өдәнилир.

17. Республика әразисиндә бирлик, мүәссисә вә тәшкилатларын ишчиләринә ашағыдакы һалларда күндәлик јемәк хәрчләри өвезинә һәр күн 3500 манат мигдарында әләвә вәсаит верилир:

– даими иш вахты јолда оланлара вә ја иши кедиш-кәлиш характери дашы-јанлара;

– истехсалатда нөвбә методу илә ишләјәнләрә, һәмчинин мүәссисәнин јерләшдији әразидәи өсәс иш јеринә вә керијә фактики јолда олдуғу мүддәтләрә;

– чөл тәшкилатларында ишләјәнләрә.

III. Харичи өлкәләрә хидмәти езамијјәләр

1. Азәрбајҗан Республикасындан харичә хидмәти езамијјәтә көндөрилмиш ишчиләрин иш јери (вәзифәси), орта ајлыг әмәк һаггы сахланьлыр вә езамијјәнин мүддәти ишчинин јолда олдуғу мүддәт нәзәрә алынмамагла 40 күндән јухары ола билмәз (Азәрбајҗан Республикасынын харичи өлкәләрдә олан Сәфирликләри, Нүмајәндәликләри вә Бејнәлхалг тәшкилатларда чалышан ишчиләр вә нүмајәндәләр истисна олмагла).

Гурашдырма, сазлама вә тикинти ишләринин јеринә јетирилмәси үчүн көндөрилән фәһләләрин, рәһбәр вә мүтәхәссисләрин езамијјә мүддәти объектләрин тикилмәсинин мүддәтнндән асылы олараг мүејјән едилир.

2. Езамијјәтә олдуғу мүддәтдә ишчијә езамијјә хәрчләри бу “Гајдалар”ын 2 сажы әләвәсиндә нәзәрдә тутулан күндәлик хәрчләр вә мсһманхана хәрчләринин сон һәдд нормаларына өсәсән өдәнилир.

Дөвләт идарәстмә оргаилары, мүлкијјәт вә тәшкилат формасындан асылы олмајараг бүтүн тәсәррүфат субъектләри вә тәшкилатлар өз һесабларында олан валјута вәсаитләриндән езамијјә хәрчләри үчүн ганунверичиликә нәзәрдә тутулан нормаларын сон һәддини ашмамаг шәртилә истифадә едә биләрләр.

Һесабларында валјута вәсаити олмајан бүдчә тәшкилатлары харичи езамијјә хәрчләрини, бу мөгсәд үчүн бүдчәдә нәзәрдә тутулмуш вәсаитләри “Валјута тәнзими һаггында” Азәрбајҗан Республикасынын гануна ујғун олараг, харичи валјутаја чевирмәклә өдәјә биләрләр.

3. Харичи өлкәләрә езам едилән шәхсләрә нәзәрдә тутулан нормалара өсәсән өдәнилән езамијјә хәрчләриндән башга һәр бир езамијјә заманы тәсдигәдичи сәнәд тәләб едилмәдән 20 АБШ доллары мөбләгиндә бирдәфәлик өлкәдаһили нәглијјат хәрчләри верилир.

Тәлиमतлар

Мүстәсна халларда ағыр хәстәликлә вә ја дикәр төчили сәбәбләрлә бағлы ишчинин вә онун аилә үзләринин ишләдији өлкәдән Азәрбајчан Республикасына гәјығтмасы зәрури олдудга Назирлик, Комитә (Баш идарә) рәһбәринин ичәзәси илә өдәнилик.

14. Азәрбајчан Республикасынын харичи өлкәләрдә фәалијјәт кәстәрән Сәфирлик вә Нүмајәндәликләриндә ишләјән әмәкдашларыи мәнзил кирајәси онларын езамијјә хәрчләри һәмин сәфирлијин вә ја нүмајәндәлијин хәрчләр сметиәсына дахил едиллик.

Сәфирлик, Нүмајәндәликләрдә бир аиләнин ики үзвү ишләдији халларда онларын јалғыз биринә мәнзил кирајәси вериллик. Мәнзилин кирајә едилмәси мугавилә әсасында олмалы вә кирајә хәрчләри һәмин мугавиләдә өз әксини тапмалыдыр.

*Азәрбајчан Республикасы Мәлијјә Назирлијинин
Штат Идарәсинин рәиси*

Ш. Н. Гулијев

*Азәрбајчан Республикасы Әмәк вә Әһалинин Соснал Мүдафиәси Назирлијинин Әмәји өдәнилмәси вә әмәк мунәсибәтләри сijasәти Идарәсинин рәис муавини
Т. Ф. Мусәјев*

Азәрбајчан Республикасы Мәлијјә Назирлији вә Азәрбајчан Республикасы Әмәк вә Әһалинин Соснал Мүдафиәси Назирликләри тәрәфиндән
"19.03.1997-чи ил" тарихдә
тәсдиғ едилмиш тајдалара
1 сәјлү Әләвә

*Бирлијин, мүәссисәнин,
идарәнин, тәшкилатын
итамны*

№-ли езамијјәт вәсигәси

_____ (ады, сојады, иш јери, вәзифәси)

_____ (езам олундуғу бирлијин, мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын ады)

_____ (езамијјәнин мәгсәди)

“ _____ ” күн мүддәтиндә (јолда олдуғу вахт нәзәрә алынмадан езам олунур.

(тәјинат мәнтәгәси)

Паспорту тәғдим етдикдә етибарлыдыр.

Тәшкилатын рәһбәри _____ (имза)

М. Ј. “ _____ ” 19 ____ ил.

Езамијјәтә чыхмасы, тәјинат мәнтәгәсинә кәлмәси, орадан чыхмасы вә даими иш јеринә кәлмәси һағтында гејдләр:

Езамијјә вәрәгәсинин арха тәрәфи
_____ дан (дән) чыхды _____ кәлди
“ _____ ” 19 ____ ил “ _____ ” 19 ____ ил

Тәлиमतлар

	1	2	3
21.	Гонконг	30	70
22.	Исраил	50	90
23.	Индонезија	30	110
24.	Иорданија	35	80
25.	Ираг	30	90
26.	Иран	25	90
27.	Ирландија	40	105
28.	Исвечрә	45	120
29.	Исландија	40	70
30.	Испанија	40	120
31.	Италија	30	100
32.	Јәмөн	50	75
33.	Јунаныстан	50	75
34.	Әлчәзаир	40	80
35.	Әфганыстан	25	80
36.	Камбоча	30	40
37.	Катар	40	110
38.	КХДР	30	110
39.	Киир	35	60
40.	Күвејт	35	150
41.	Лаос	35	85
42.	Ливан	25	80
43.	Ливија	35	90
44.	Лихтенштејн	40	90
45.	Лүксембург	40	90
46.	Мавританија	40	75
47.	Македонија	45	75
48.	Маскат	30	65
49.	Малајзија	55	120
50.	Мали	40	120
51.	Мачарыстан	30	80

Тәлиматлар

	1	2	3
83.	Чәнуоби Кореја	55	110
84.	Чибути	40	70
85.	Чад	50	60
86.	Чехија	25	80
87.	ЧХР	30	80
88.	Шри-Ланка	50	90
89.	Һиндистан	35	80
90.	Һибралтар	35	60
91.	Југославија	45	90
92.	Јапонија	100	120
93.	Бу сијаһыда көстөримөжөн Африка гитәсинин дикәр өлкәләри	40	90
94.	Австралија вә Оксеанија гитәси өлкәләри	30	100

*“Тејдә алыпмындыр”
Азәрбајҗан Республикасы
Оддиҗо Назирлији
Гејдијат № 43
“09” апрел 1997-чи ил
Назир әвази С.Ғ.Һәсәнова*

*“Тәсдиғ едилмишидр”
Азәрбајҗан Республикасы
Мәлијҗо Назирлији
Әмр № 64
“24” март 1997-чи ил
Назир Ф.Һ.Јусифов*

Азәрбајҗан Республикасында бүдчәдәнкәнар вәсантләрин формалашдырылмасы, истифадә едилмәси, учота алынмасы вә һесабатын тәғдим олунамасы гәјдалары һаггында Тәлимат

I. Үмуми мүддәалар

1. Азәрбајҗан Республикасының Дөвләт бүдчәсиндән мәлијҗәләшән идарә вә тәшкилатларын (буңдан сонра “тәшкилат”) бүдчәдән ајрылан тәхсисатлардан өләвә дикәр фәшијәтдән өлдә едикләри кәлирләр вә дахиләмәлар (бу кәлир вә дахиләмәларын мөвчуд ганунверичиликлә дөвләт бүдчәсинә чатан һиссәси истисна олмагла) һәмин тәшкилатларын бүдчәдәнкәнар вәсаити сајылыр. Бүдчәдәнкәнар вәсаит чидди сурәтдә тәјинаты үзрә хәрчләнир.

Бүдчә тәшкилатларына (дөвләтә) мөхәсус олан бина, гурғу аваданлыг вә дикәр истәһсалат васитәләринин сатышы һесабына бүдчәдәнкәнар вәсаитләрин жарашынамасы гәти гадағандыр.

Бүдчәдәнкәнар вәсаитләр бүдчә тәшкилатларының ајрыча чари һесабында јығылыр.

Бүдчәдәнкәнар вәсаитләрдән истифадәјә сәреңчәмчи бүдчә тәхсисатлары-

таларыны имзалаган вәзифәли шәхсләр тәрәфиндән имзаланага бахымаг үчүн табе олдуглары јухары тәшкилата тәгдим едилир.

Јухары тәшкилатлар хусуси вәсаитләрин гануни јарадылмасы, кәлирләрин там вә дүзкүн һесаблинамасы, вәсантин өз мәгсәдинә дүзкүн јөнәлдилмәси вә хәрчләрин һесаблинамасында гәнаәт режиминә әмәл едилмәсн вә дикәр мөгсәдјәнлү чәһәтдән сметалара (ичмал) бахырлар.

11. Азәрбајчан Республикасы вә Нахчыван Мухтар Республнкасынын нәзирлик, комитә, бирлик, ширкәт вә баш идарәләри (бундан сонра назирлик вә баш идарәләр), јерли ичра һакимијәтләринин аидијјаты шөбәләри (идарәләри мұвафиг гәјдада республика вә јерли бүдчәләрдән малијјәләшән тәшкилатларын хусуси вәсаитләринин сметаларыны (ичмал) үч нүсхәдән ибарәт тәртиб едәрәк бу тәлиматын 13-чү бәндинә мұвафиг олараг тәсдиг едән органлара тәгдим едирләр.

12. Хусуси вәсаитләр үзрә сметалара (ичмал) кәлир вә хәрчләрин һесаблинамалары, һәмчинин нзаһат вәрәгәси әләвә едилмәлидир.

13. Хусуси вәсаитләрин сметалары (ичмал) тәсдиг едилир:

- Азәрбајчан Республикасынын Республика бүдчәсиндән малијјәләшән тәшкилатлар үзрә - Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлији тәрәфиндән:

- Нахчыван Мухтар Республикасынын бүдчәсиндән малијјәләшән тәшкилатлар үзрә - Нахчыван Мухтар Республикасы Малијјә Назирлији вә табеликдә олан рајон, шөһәр малијјә шөбәләринин (идарәләринин) тәгдиматы илә мұвафиг рајон, шөһәр ичра һакимијәтләри тәрәфиндән.

- Азәрбајчан Республикасынын дикәр шөһәр вә рајонларынын јерли бүдчәләриидән малијјәләшән бүдчә тәшкилатлары үзрә малијјә органларынын тәгдиматы илә мұвафиг ичра һакимијәтләри тәрәфиндән.

14. Тәшкилатлар тәрәфиндән тәгдим едилмиш сметалара (ичмал) Азәрбајчан Республикасы Малијјә Назирлијинин саһә идарәләриндә, Нахчыван Мухтар Республикасы Малијјә Назирлијиндә вә јерли малијјә органларында мұвафиг гәјдада бахыларкән хусуси вәсаитләрин гануни јарадылмасы, вәсаитнн дүзкүн вә мөгсәдјәнлү истифадә едилмәсиндә гәнаәт режиминә риәјәт едилмәси, мұвафиг гәјмәт вә тарифләрин дүзкүн тәтбиг едилмәсн вә дикәр әсас игтисади кәстәричиләрә дигтәт јетирилмәлидир.

15. Тәгдим едилмиш, јериндә јохланылмасы вачиб сајылан сметалар (ичмал) бир ај мүддәтинә, јохланылмасы тәләб едилмәјәнләр исә 15 күн мүддәтинә бахылараг тәсдиг едилир.

16. Хусуси вәсаитләр үзрә сметалар (ичмал) ил әрзиндә тәсдиг едилир, ичра мүддәтләри исә декабрын 31-дә гуртарыр.

17. Үч нүсхәдән ибарәт тәсдиг едилмиш сметанын (ичмал) биринчи нүсхәси тәшкилатын өзүндә галыр, икинчи нүсхәси малијјә органларына, үчүнчү нүсхәси исә мұвафиг хәзинәдарлыг органларына вә хусуси һалларда мұвафиг банк шөбәләринә тәгдим олунур.

18. Малијјә Назирлијинин саһә идарәләри хусуси вәсаитләрин нөвләри үзрә тәсдиг едилмиш сметалары (ичмал) республика үзрә ичмаллашдырмаг үчүн 3 күн мүддәтинә, Нахчыван Мухтар Республикасы Малијјә Назирлији вә јерли малијјә органлары исә 10 күн мүддәтинә Назирлијин Баш Бүдчә Идарәсинә тәгдим етмәлидирләр.

Баш Бүдчә Идарәси дахил олмуш сметалары (ичмал) нәзарәт гәјдасында јериндә јохлаја биләр.

ләрә нөзарәт етмәк мөгсәдилә:

- мұвафиг сәһәләр үзрә хусуси вәсаитләрин јарадылмасы һаггыида гәбул едилмиш гәрар вә сәрәнчамларын учотуну апарыр;

- тәшкилатларын бүдчә фәалијјәтләринин тәфтиш вә тәһлили заманы, һәмчиннин ајры-ајры вахларда хусуси вәсаитләрин јаранмасы, истифадәси, учоту вәзијјәтини тәфтиш вә тәһлил едир;

- назирлик, баш идарә вә тәшкилатларла бирликдә әләвә хусуси вәсаит мәнбәләринин мүәјјән едилмәсинә баһмагла буһларын јарадылмасы лүзүмуну вә мөгсәдәүјүғунлуғуну дигәтлә өјрәнир вә мүәјјән тәклифләр вәрир;

- хусуси вәсаитләрин ичрасы һаггындакы рүблүк вә иллик һесабаглары тәһлил едир, ашкар едилмиш нөгсан вә чатышмамазлыгларын арадан галдырылмасы үчүн тәклифләр вәрмәклә мұвафиг тәдбир көрүр;

- хусуси вәсаитләринин олмасына баһмајараг тәшкилатларын тәсәррүфат һесабына кечмәләри имканларыны мүнғәзәм олараг арашдырыр.

III. Тапшырыглар үзрә мәбләгләр

30. Бүдчә тәшкилатларынын мүәјјән тапшырыгларын јеринә јетирилмәси үчүн идарә вә тәшкилатлардан алдыглары (әлшә етдикләри) вәсаит тапшырыглар үзрә мәбләгләр сајылыр ("Әләвә дәјәр вәркиси һаггында" Азәрбајҗан Республикасынын Ганунунә әсасән маллар, көрүлүмүш ишләр вә хидмәтләрә тәтбиг едилмиш әләвә дәјәр вәркиси чыхылмагла).

31. Тапшырыглар үзрә мәбләгләрин формалашдырылмасы, истифадә едилмәси, учота алынмасы вә һесабатын тәғдим олунмасы гајдалары бу тәлиматын 8-29-чу бәндләринә ујғун һәјата кечирилир.

32. Бүдчә тәшкилатлары тапшырыглары јеринә јетирдикдән сонра сифаришчи тәшкилата һесабат тәғдим етмәклә истифадә олунмамыш (көрүлмәмиш ишләрин дәјәрини) вәсаитин галығыны декабрын 31-и дахил олмаг шәрти илә онларга гајтармаға борчлудурлар.

IV. Депозит мәбләгләр

33. Бүдчә тәшкилатларынын сәрәнчамына мүвәғгәти дахил олмуш тәјинаты үзрә верилмәли вә ја кери гајтарылмалы олан вәсаит депозит мәбләгләри сајылыр.

34. Депозит мәбләгләр үзрә һесаблардан вәсаит "адлы чек" үзрә верилир вә ја бу мәбләгләрин верилмәли олдуғу һүғути вә физики шәхсләрин адына өдәмә тапшырығы илә көчүрүлүр.

35. Депозит мәбләгләрни банкдакы чари һесаба сахланылмасы ашағыдакы мүддәтләрә мөһдудлашдырылыр:

а) физики шәхсләрә (вәтәндашларә) верилмәли олан депозит мәбләгләр 3 ил мүддәтиндә сахланылыр;

б) бүдчә тәшкилатларындан башга һүғути шәхсләрә верилән депозит мәбләгләр 1 ил мүддәтиндә сахланылыр;

Бу бәндин "а" вә "б" јарымбәндләриндә кәстәрилмиш мүддәтләр, адына депозит мәбләгләр верилән физики вә һүғути шәхсә мұвафиг мәбләгин депозитә верилмәси һаггында билдиришин көндәрилдији күндән, һәлл едилмәмиш мөһкәмә ишләри үзрә депозитә верилән мәбләгләр үчүн исә - мөһкәмәнин гәрар чыхардығы күйдән етибарән һесабланыр.

в) бүдчә тәшкилатларына верилмәли олан депозит мәбләгләр бу мәбләгләрин депозитә вердији илин декабрын 31-нә кими, һәлл едилмәмиш мөһкәмә ишләри үзрә депозитә верилмиш мәбләгләр исә мөһкәмәнин гәрарында кәс-

Тәлиमतлар

Дәүләт _____ верки инспекциясына _____ үзрә _____ мұәссисәнни там ады _____ Мәсул шәхсин (нчрачыны) _____ фамилиясы _____ Тел.: _____	Тәлимата 3 №-ли өлаво Азербайжан Республикасы Баш Дәүләт Верки Мүфәттишлижинин «21» январ 1992-чи ил тарихли 2 нөмрәли тәлиматына 1 нөмрәли өлаво Верки органынын штампы јахуд геҗдијаты Алыныб «__» _____ 199__ ил _____ үзрә _____ (а, руб) өлаво дәјәр веркиси һагг-һесабы
---	--

(млн манатла)

Көлирләр вә хөрчләрнн ады	Дөв-ријә	Өлаво дәјәр веркиси (ӨДВ) дәрәчәси фәизлә	Өлаво дәјәр веркисинин мәбләги
1. Истһсал хөрчләрине анд едилән һаммалын, материалын, комплекләштиричи вә башга мөмулатларын, јаиачағын, малларын, ишләрнн, хидмәтләрнн дәјәри-чөми — о чүмлөдөн өлаво дәјәр веркисиз сәрбөст гижмәтләрлө (тарифләрлө)		x	
1. өлаво дәјәр веркисиз тәнзимләме гижмәтләрлө (тарифләрлө)		20	
мүвафиг һалларда күзәштлери чыхмагла өлаво дәјәр веркили тәнзимләме гижмәтләрн вә тарифләрлө		20	
2. Өлаво дәјәр веркисине чөлб едилмөјөн сатылмыш малларыи, ишләрин вә хидмәтләрин дәјәри		x	
3. Өлаво дәјәр веркисине чөлб едилән сатылмыш малларын, ишләрин вә хидмәтләрини дәјәри-чөми		x	
2. о чүмлөдөн			
3. ӨДВ-сиз сәрбөст гижмәтләрлө (тарифләрлө)		20	
4. ӨДВ-сиз тәнзимләме гижмәтләрлө мүвафиг һалларда күзәштлери чыхмагла өлаво дәјәр веркили тәнзимләме гижмәтлери вә тарифләрн		20	
4. һесабат ајы үчүн өдөнилмөли тәдијәләр һесабына авас тәдијәләринни мәбләги			
5. ӨДВ мәбләги (4-чү графа үзрә)	x	x	
а) бүдчөјө өдөнилмөли сөтир 3-сөтир 1-сөтир 4	x	x	
б) бүдчөдөи өдөнилмөли (сөтир 1-сөтир 3) + сөтир 4	x	x	
в) һөр кварталын ахырычы ајыныи сонуна баланс үзрә һагг-һесабыи салдосу:			
5. галыг	x		
артыг өдөме	x	x	

«__» _____ 199__ ил

һагг-һесабын көндөрилмө тарихи

Мүднр
 Баш мүһасиб

(имза)

(һмза)

Көстөрмичилер	Сөт-рин коду	Хүсуси вәсаитин нөвләри							
		ил үчүн смета үзрә төсдиг едиллиб	ичра еди-либ	ил үчүн смета үзрә төсдиг едиллиб	ичра еди-либ	ил үчүн смета үзрә төсдиг едиллиб	ичра еди-либ	ил үчүн смета үзрә төсдиг едиллиб	ичра еди-либ
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18
Кәлирлар									
Илин еввәлине хүсуси вәсаитлерин галыгы — чәми	010	X	X	X	X	X	X	X	
о чүмлөдән пул вәсаитләри	920	X	X	X	X	X	X		
Чари илде дахил олуб	030								
Банкын узунмүддәтли кредитләри	040								
Хәрчәләр									
Чәми — хәрчәләр	050								
о чүмлөдән									
әмәк һагы (м. 1)	060								
дефтерхана вә иәсәрруфат хәрчләри (м. 3)	070								
	080								
инвентар вә аваданлыгыларын алынмасы (м. 12)	090								
саир хәрчләр (м. 18)	100								
	110	X		X	X	X		X	
Хәрчләрин үмуми мөблөгиндән — штатданкәнар ишчнләрин әмәк һагы	120								
Һөкүмәтин гәрары илә ярадылачаг фондлара ајырмалар	130								
Буджәә өденилмишир:	140								
Банкын узунмүддәтли кредитләри гәтарьтымышдыр	150	X		X		X		X	
Әскиккәлмәләр вә үмјәдсиз борчлар идарәнин һесабына сүлтиниб	160								
Илин ахырына хүсуси вәсаит галыгы	170	X	X	X	X	X	X	X	
о чүмлөдән пул вәсаити	180	X	X	X	X	X	X		
Нәзарәт мөбләги	980								

Рәһбәр

« _____ » 199 ил

Баш мұһасиб

вә фәалијјәт кәстәрән дикәр сығортаедәнләр.

4. Јени јаранмыш идарә, мүәссисә вә тәшкилатлар дәвләт гејдијјатына алындыгдан, фәрди гәјдада сәһибкарлыг вә әмәк фәалијјәтнә илә мөшғул оланлар верки органындан сәһибкар кимн гејдијјата алынмасы һагтында Шәһадәтнамәни (лисензија, патент) алдыгдан, шәхси тәсәррүфатында мүвафиг мүгавилә әсасында ишчи гүввәсиндән истифадә едәнләр физики шәхсләрлә мүвафиг мүгавилә бағладыгдан 1 ајдан кеч олмајараг Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларында учота дурмалыдырлар.

5. Бүтүн һүгуги шәхсләр јерләшдикләри әразн үзрә, фәрди гәјдада сәһибкарлыг фәалијјәти илә мөшғул оланлар вә шәхси тәсәррүфатында мүвафиг мүгавилә әсасында ишчи гүввәсиндән истифадә едәнләр исә јашадыглары әрази үзрә Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларында учота дурмалыдырлар.

6. Дәвләт сосиал Мүдафиә Фонду органлары сығорта едәнләрин учота алынмасында Дәвләт Верки Мүфәттишлији вә әдлијјә органлары илә сых гаршылыгы әмәкдашылыг едирләр.

1. Сығортаедәнләрин Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларында учота дурмасы гәјдасы

7. Сығортаедәнләр Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларында учота дурмаг үчүн ашағыдакы сәнәдләри тәгдим едирләр:

– әризә (идарә, мүәссисә вә тәшкилатлар үчүн 1 №-ли, физики шәхсләр үчүн 2 №-ли әләвә);

– дәвләт гејдијјаты һагтында шәһадәтнамәнин сурәти, фәрди гәјдада сәһибкарлыг фәалијјәтнә хүсуси ичазә (лисензија, патент) верилмәси һагтында Шәһадәтнамәнин сурәти;

– тәсис сәнәдләринин (низамнамә, тәсис мүгавиләси вә с.) сурәти;

– һүгуги үнваныны тәсдиг едән сәнәдин (ичарә мүгавиләси вә ја мүлкијјәт һүгуғуну тәсдиг едән сәнәд) сурәти;

– мүвафиг мүгавиләнин сурәтн (шәхси тәсәррүфатында мүвафиг мүгавилә әсасында ишчи гүввәсиндән истифадә едәнләр үчүн).

8. Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларына тәгдим олунмуш сәнәдләр мөһүрләнмиш вә гәјтанланмыш хүсуси журналда сығортаедәннин ады кәстәрилмәклә тарихләр үзрә ардычыл нөмрәләрлә гејдә алыныр вә гејдијјат нөмрәси мөчбури дәвләт сосиал сығортаедәннинә билдиришин мүвафиг бәндиндә јазылыр. Журналда ашағыдакы мәлуматлар олмалыдыр:

– әризәннин Дәвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органына тәгдим олунма тарихи;

– сығортаедәннин ады;

– гејдијјат нөмрәси;

– үнван, телефон;

– банк реквизиtlәри;

– табә олдуғу јухары тәшкилатын ады;

– сығортаедәнни гејдијјата алан мүфәттишин нмзасы.

9. Учатла әлагәдар сәнәдләр Азәрбајҗан дилиндә, дијирчәкли гәләмлә вә ја мүрәккәблә сәлигәли јазылмалыдыр.

10. Гәбул едилмиш сәнәдләр јохланылдыгдан сонра мөчбури дәвләт сосиал сығортаедәннинә онун учотда олмасыны тәсдиг едән билдириш верилир (идарә, мүәссисә вә тәшкилатлар үчүн 3 №-ли, физики шәхсләр үчүн 4 №-ли әләвә). Билдиришин бир нүсхәси Азәрбајҗан Республикасы Дәвләт Сосиал Мүда-

органына мұрачиәт едәркән ашағыдакы сәнәдләрн тәгдим едир:

- учотдан чыхмаг һагтында әризә;
- ләғв олунма һагтында әсас (мүлкијјәтчинин вә ја онун вәкил етдији органын гәрары, мәһкәмәнин гәрары вә ганунверичиликдә нәзәрдә тутулан дикәр сәнәдләр);

19. Көстәрилән сәнәдләрн алдыгдан сонра Азәрбајчан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органы сәнәдләрн дүзкүнлүјүнү јохлајыб мұвафиг акт тәртиб едир. Акт әсасында сығортаедән Дөвләт Фонду илә там һагт-һесаб чәкир. Дөвләт Фондуна олан борчун там өдәнилмәсини тәсдиг едән сәнәд тәгдим едилдикдән сонра сығортаедәнә Фонда борчун олуб-олмамасы барәдә арајыш верилир. һәмнин арајыш сығортаедән тәрәфиндән ләғвәтмә комиссијасына вә ја ганунверичиликдә мүйјән олунмуш мұвафиг сәләһијјәтли органа тәгдим олунур.

20. Әкәр сығортаедән борчуну өдәмирсә вә ја өдәмәк габиліјјәтиндә дејилсә, Азәрбајчан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органы онун табә олдуғу јухары тәшкилат вә ја һүгути вариси гаршысында иддиа галдыра биләр. Бундан сонра да борч өдәнилмәзсә, јахуд сығортаедәннн табечилији вә ја вариси олмәзсә, Азәрбајчан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органы өдәмә габиліјјәти олмајан сығортаедәннн әмлакынын сатылмасы јолу илә мәчбури дөвләт сосиал сығорта һагты үзрә дебитор борчларынын өдәнилмәси үчүн мәһкәмә гаршысында иддиа галдырыр.

21. Сығортаедәннн учотдан чыхарылмасы проседурасы Дөвләт Фондуна олан борчлар там өдәнилдикдән сонра баша чатмыш һесаб олунур вә сығортаедән учотдан чыхарылыр. Учотдан чыхарылмыш сығортаедән һагтында мәлуматлар хүсуси журналда гејд олунур.

Ләғв олунмуш сығортаедәннн Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду вәсаитләри үзрә һагт-һесаб чәдвәли үзрә мәлуматлары чари илин сонуна гәдәр ичмал һесабатларда нәзәрә алыныр.

22. Сығортаедәнләрнн мұвәтәти фәалијјәт көстәрмәмәси онларын учотдан чыхарылмасына әсас вермир.

IV. Мәчбури дөвләт сосиал сығортасы үзрә сығорта иштиракчыларынын учоту гәјдаларынын позулмасына көрә мәсулијјәт

23. Мәчбури дөвләт сосиал сығортасы үзрә сығорта иштиракчыларынын учоту гәјдаларынын позулмасына көрә сығортаедәнләр һесабланмыш мәчбури дөвләт сосиал сығорта һагтынын 5 фаизи мәбләғиндә чәримә олунурлар.

24. Бу гәјдаларын 4-чү бәндиндә көстәрилән мүддәтдә учота дурмајанлара Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органы тәрәфиндән јазылы хәбәрдарлыг верилир (5 №-ли әләвә). Сығортаедәнләр (тәшкилат, идарә, мұәссисә вә с.) Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органынын јазылы хәбәрдарлығыны аландан 30 күн мүддәтиндә мәчбури дөвләт сосиал сығортаедәнни кими учота дурмаг үчүн бу гәјдаларын 7-чи бәндиндә көстәрилән сәнәдләрн тәгдим етмәзсә, бу һаллар имтина етмә сајылыр. Бу һал мұвафиг мәсулијјәтә сәбәб олур.

25. Мәчбури дөвләт сосиал сығортасы үзрә сығорта иштиракчыларынын учоту гәјдаларынын позулмасына көрә Азәрбајчан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду органларынын тәгсиркар вәзифәли шәхсләри Азәрбајчан Республикасынын ганунверичилијиндә нәзәрдә тутулмуш гәјдада мәсулијјәт дашыјырлар.

Тәлиматлар

*Азәрбајҗан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду
Коллекциясынын 23 апрел 1997-чи ил тарихли 3/1 №-ли
ғарары илә тәсдиғ олуимуш ғайдалара 2 №-ли әлавә*

Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фондунун _____ район
(шәһәр) шөбәсинә

Физики шәхсин учота дурмасы һаггында

ӘРИЗӘ

1. Ады _____
Сојады _____
Атасынын ады _____
2. Шәхсијәт вәрәғәси _____
(серия, нөмрә, вәрәғәни вермиш врганын ады, верилмә тарихи)
3. Үнван _____
район (шәһәр), күчә, ев, мәнзил, почт индекси
4. Һесаб, № _____ банкын ады _____ - да
5. Шәһадәтнамә (лисензија, патент) _____
(серия, нөмрә, тарих,

ким тәрәфиндән вә һансы тарихә верилиб)

6. Шәхси тәсәрруфатында мұвафиг мұғавилә әсасында ишчи гүввәсиндән истифадә едәнләр үчүн: физики шәхсләрлә мұвафиг мұғавилә
_____ мұғавиләнин имзаланма тарихи, мүддәти, әмәк һаггынын мәбләғи,
өдәнилмәси

*_____ тарихи, мұғавилә бағланан ишчинин (ишчиләрин) ады, сојады, атасы-
нын ады*

7. Фәалијәт кәстәрдији кәлирлилик групу (I, II, III, IV, V) (декларасија әса-
сында фәалијәт кәстәрән саһибкарлар "Декларасија әсасында" сөзләри јазыр-
лар)
8. Телефон _____
9. Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фондуна сосиал сығорта һаггынын мезәннәси вә
өдәнилмәси ғайдасы илә таныш олмушам вә бу ғайдалара әмәл етмәји өһдәмә
кәтүрүрәм. Пенја, малијјә санксијасы вә чәримәләрин тәтбиғ олунамасы илә
таныш олдум.

_____ имза

_____ ады сојады, атасынын ады

“ _____ ” _____ 199__ ил

*Азәрбајҗан Республикасы Дөвләт Сосиал Мүдафиә Фонду
Коллекциясынын 23 апрел 1997-чи ил тарихли 3/1 №-ли
ғарары илә тәсдиғ олуимуш ғайдалара 3 №-ли әлавә*

Тәлиматлар

гул оланлар үчүн)

2 - _____ кәлирлик групу үзрә (1, 2, 3, 4, 5) _____ манат мәчбури дөвләт сәсиал сығорта һагты өдәнилмәлидир.

5. Сәсиал сығорта һагтының көчүрүлмәси мүддәти: там рүб үчүн рүбдән сонра кәлән 1-чи ајын 15-дән кеч олмајараг.

6. Кәстәрилән тарихдән сонра өдәнилмәмиш мәбләг галыг сажылыр вә кәчкидрилмиш һәр күн үчүн 0,1 % пенја һесаблинмагла алыныр.

7. Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фонду вәсаитләри үзрә һагт-һесаб чәдвәли һесабат рүбүндән сонрақы ајын 20-дән кеч олмајараг тәгдим олунур.

8. Кәстәрилән тарихдән сонра тәгдим олунап һесабатлар һесабат рүбүнүн сығорта һагтының 10 % -и мәбләгиндә малијјә санксијасы тәтбиғ олунур.

9. Телефон _____

Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фондунун _____ рајон (шәһәр) шәбәсинин мүдири _____

имза

ады, сојады, атасының ады

“ ” _____ 199__ ил

*Азәрбајҗан Республикасы Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фонду
Коллексијасының 23 апрел 1997-чи ил тарихли 3/1 №-ли
гәрары илә тәсдиғ олунмуш гәјдалара 5 №-ли глава*

**Мәчбури дөвләт сәсиал сығортасы үзрә учота дурмаг һаг-
ғында хәбәрдарлығ**

Азәрбајҗан Республикасы Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фондунун _____ рајон (шәһәр) шәбәси билдирир ки, “Сәсиал сығорта һагтында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун 13-чү маддәсинә әсасән, сиз мәчбури дөвләт сәсиал сығортаедәни кими Дөвләт Фондунда учота дурмалысыңыз.

Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фондунун _____ рајон (шәһәр) шәбәсинин үнваны _____ телефон _____

Бу хәбәрдарлығы аландан 30 күн мүддәтнидә Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фондунда учота дурмалысыңыз. “Инзибатн һүгүтпозмалар һагтында” Азәрбајҗан Республикасы Мәчәлләсинин мүвафиг маддәсинә ујғун олараг учота дурмагдан нмтина едилдијинә кәрә тәгсиркар вәзифәли шәхсләрә чәримә тәтбиғ олуначагдыр.

Дөвләт Сәсиал Мүдафиә Фондунун _____ рајон (шәһәр) шәбәсинин мүдири _____

имза

ады, сојады, атасының ады

“ ” _____ 199__ ил

Бүдчәдән малијләшдирилән дәвләт органларынын (Мүдафиә Назирлији, Дахили Ишләр Назирлији, Милли Тәһлүкәсизлик Назирлији, Прокурорлуг вә башга хусуси органлар истисна олмагла), еләчә дә бүдчәдән там вә гисмән малијләшдирилән дикәр тәшкилатларын табелијиндә олан хидмәти миник, жүк, сәрнишиндашыјан вә хусуси тәјинатлы автонәглијат васитәләринин бир әдәди үчүн жүрүш вә нефт мәһсулунун ајлыг Нормалары

Сыра №-си	Автомобилин нөвләри	Ајлыг жүрүш һәдди (км)
1.	Хидмәти миник автомобилләри	2000
2.	Јүк автомобилләри	1500
3.	Сәрнишин дашыјан вә хусуси тәјинатлы автонәглијат васитәләри	
	а) автобуслар	1500
	б) тәчили тибби јардым автомобилләри	2000
	в) јангыңсөндүрән автомобилләр	700
	г) дикәр хусуси тәјинатлы автонәглијат васитәләри	1500
	д) мотоцикл вә мотороллерләр	500

Гејл:

1. Јүрүшүн ајлыг нормасы автомобилләрин һәфтәдә 5 иш күнү истифаде-си үчүн нәзәрдә тутулур. Азәрбајчан Республикасы Назирләр Кабинетинин гәрары илә хидмәти миник автомобилләриндән һәфтәдә 6-7 күн истифаде олунамасына ичазә веридији һалда норма мұвафиг олараг 20 вә 40 фанз артырылыр.

2. Автомобилләрин 1 әдәди үчүн 100 км жүрүшә көрә јаначаг сәрфи нормасы һәммин автомобилләрин техника кәстәричиләринә әсасән һәр 100 км мөсафәјә олунаг јаначағын мигдарына ујғун олараг мұәјјән едилир.

3. Јаначаг сәрфинин хәт нормалары (һәр 100 км жүрүшә көрә јаначаг сәрфин) ашағыдакы һалларда артырылыр:

а) ғыш вахтында ишләдији вахт: 5 фаизә гәдәр

б) дәниз сәвијјәсинә көрә дағ јериндә ишләдији вахт:

1000-дән 1500 метрә гәдәр 5 фаиз

1502-дән 2000 метрә гәдәр 10 фаиз

2001-дән јухары 15 фаиз

в) мүрәккәб планлы јолларда ишләдији вахт (орта һесабла 1 км јолда 40 метр радиусдан аз 5 дәнкә олдугда)

10 фаизә гәдәр

г) тез-тез дајанмаг тәләб олунаг шәһәр әразисиндә ишләдији шәраитдә (үмуми кедиш үзрә орта һесабла 1 км јола 1 дајаначагдан артыг олдугда) 10 фанзә гәдәр

д) жүкләрин дашынмасы үчүн автомобилин ашағы сүрәтләрдә һәрәкәти тәләб олуңдуғу шәраитдә 10 фаизә гәдәр

е) әсаслы тәмирдән чыхмыш вә төзә автомобилләрин истисмары заманы биринчи 1000 км жүрүшә көрә 5 фаизә гәдәр

ј) жүк автомобилләринин жүк һесабы илә ишләдији вахт вә ја онларын мұнтәзәм техноложи нәглијат мұәссисәнин әразисиндә, сех дахилиндә вә с. ишләдији вахты көрә 10 фаизә гәдәр

Тәлиमतлар

Азәрбајҗан Республикасы
Әдлийә Назирлигиндә
гејдә алынмышдыр
Гејдијјат № 108.
17 ијун 1998-чи ил
Назир С. Ч. Гәсәнова

Разылашдырылмышдыр
Азәрбајҗан Республикасынын
Игтисадијјат Назири
Н.Нәсруллајев
№ 21/1-8/38
08 ијун 1998-чи ил

Тәсдиг едирәм:
Азәрбајҗан Республикасы
Малијјә Назири Ф.Јусифов
Әмр № 21-46
01 ијун 1998-чи ил

Азәрбајҗан Республикасынын
Довләт Статистика
Комитәсини сәдри
А.Вәлијев
№ 8/6-36
08 ијун 1998-чи ил

Көһнәлмә (амортизасија) һесаблинамасынын јени (ачыг) методунун тәтбиғи үзрә тәлибат

1. Бу тәлибат "Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјәринә дахил едилән бә-зи хәрчләрин тәнзимләнимәси һагғында" Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин 03 ијул 1997-чи ил тарихли 71 сәјлы гәрары әсасында Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији тәрәфиндән һазырланмышдыр.

2. Табечилијиндән вә мүлкијјет формасындан асылы олмајараг Азәрбајҗан Республикасы әразисиндә фәалијјет кәстәрән бүтүн идарә, мүәссисә вә тәш-килатлар (бундан сонра мүәссисә адландырылачаг) 01 ијул 1997-чи илдән ба-лансларында олан әсас вәсаитләрин (фондларын) баланс (илкин, бәрпа) дөјә-ринә көһнәлмә (амортизасија) һесаблинамасынын јени (ачыг) методуну тәтбиғ едирләр.

3. Бу метод үзрә амортизасија олунан әмлак вә онларын там бәрпасы үчүн көһнәлмә (амортизасија) нормалары ашағьдакы гәјдала групплашдырылып вә кәстәрилән һәдләр дахилиндә мүәјјән едилнр.

- а) биғалар вә онларын структур компонентләри - 5 фәизә гәдәр;
- б) гурғулар вә онларын структур компонентләри - 7 фәизә гәдәр;
- в) өтүрүчү гурғулар вә онларын структур компонентләри - 9 фәизә гәдәр;
- г) машын вә аваданлыглар - 13 фәизә гәдәр;
- д) нәглијјат вәситәләри - 15 фәизә гәдәр;
- е) истәһсал әләтләри (ләвазиматлары) вә тәсәррүфат инвентарлары - 25 фәизә гәдәр;
- ә) торпаг сәһәләринин јахшылашдырылмасы үзрә сәрмајә гојулушлары, иш һејванлары, чоһиллик өкмәләр вә диқәр әсас вәситәләр (фондлар) - 25 фәизә гәдәр;

ј) гејри-мәдди активләр исә "Мүһәсибат учоту һагғында" Азәрбајҗан Республикасы һанунуна ујғун олараг. Јәни гејри-мәдди активләр учот вә һесаба-да оланларын алынмасына вә планлы мөгсәдләрә ишләнмәсн үчүн дүзәлдилиб јарарлы һала салынмасына чәкилән хәрчләрлә (илкин дөјәрилә) өкс етдири-лир вә истифадә едилдикчә онларын дөјәри истисмар мүддәтләриндән асылы олараг мүәссисә тәрәфиндән мүәјјән едилмиш хусуси көһнәлмә нормалары әсасында һәр ај (бәрәбәр миғдарда) көһнәлмә һесаблинараг мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјәринә, тәдавул хәрчләринә сһилинмәклә өдәнилнр. Фәјдалы

зәрә алараг һәм ин гәрарын 2-чи бәнди илә мөәјјән сдилмиш һәр бир групп үзрә көһнәлмә (амортизасија) нормалары әсасында һесаблинмиш көһнәлмә (амортизасија) мәбләғләри дахилиндә ајры-ајры әсас вәсаит нөвүнә мұхтәлиф көһнәлмә (амортизасија) нормалары тәтбиғ едә биләрләр. (Мәсәлә: машин вә аваданлығлар группунда 10 әдәд вәсаит варса вә онларын групп үзрә үмуми дөјери 100.0 мин манатдырса, о заман һәм ин групп үзрә ишлик көһнәлмә (амортизасија) мәбләғи 100.0 мин манатын 13%-и јәни 13.0 мин манат дахилиндә көстәрилән 10 әдәд вәсаитин һәр биринә 0%-дән 100%-ә гәдәр ишлик көһнәлмә (амортизасија) нормасы тәјин едә биләр.

9. Истисмара верилмиш әсас вәситәләрин (фондларын) баланс (илкин, бәрпа) дөјеринә көһнәлмә (амортизасија) ајрылмалы һәм ин вәсаитләр истисмара верилдији ајдан сонракы ајын 1-дән һесаблинмаға башланьр вә истисмар мүддәтләри баша чатдығы ајдан сонракы ајын 1-дән етибарән дајандырылыр.

10. Ашағыдакы әсас вәсаитләрә (фондлара) көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмыр:

-надир мемарлығ вә инчәсәнәт абидәси олан биналара вә гурғулара (тикин-тиләрә);

-елми, тәдрис вә тәчрүбә мөгсәди үчүн кабинетләрдә вә аудиторијаларда истифадә едилән аваданлығлара, экспонатлара, нүмунәләрә, фәалијјәтдә олан вә олмајан моделләрә, макетләрә вә башга вәсаитләрә;

-мәһсулдар һејванлара (дамазлығ инәкләрә, чамышлара, мајјанлара, дөвәләрә, маллара, донузлара, гојунлара, кечиләрә, дөвлүк буғалара, кәлләрә, нәрләрә, мараллара, габанлара, гочлара, тәкәләрә вә буилар кими дикәр мәһсулдар һејванлара);

-һејванханаларда вә дикәр аналоји мұәссисәләрдә олан һејванат аләмнинин экспонатларына;

истисмар вахты чатмајан чохиғлик әкмәләрә;

-китабхана фондларына, кино фондларына, сәһнә реқивизитләринә, музей сәрвәтләринә (экспонатларына);

-инчәсәнәт ишләринә (бәдии јарадычылығ әсәрләринә);

-там амортизасија олунмуш әсас вәсаитләрә (фондлара), онлар истисмара јаралы олдуғу һалларда.

Мұәссисәләрин харичи өлкәләрдә олан нүмајјиделикләри, тәрәмә мұәссисәләри, шөбәләри, истехсалатлары, тәсәррүфатлары вә дикәр бөлмәләри мұс-тәғил баланса ајрылшығы үчүн онларын харичи өлкәләрдә олан вәсаитләринә өз өлкәләриндә көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмыр. һәм ин вәсаитләрә онларын истисмарында олдуғу өлкәләрин норматив сәнәдләри әсасында көһнәлмә (амортизасија) һесаблина биләр.

11. Бүдчә идарәләри әсас вәсаитләрин (фондларын) баланс (илкин, бәрпа) дөјеринә јалньз бу тәлиматда ады чәкилән гәрарын 2-чи бәндиндә көстәрилән нормалар дахилиндә көһнәлмә (амортизасија) һесаблајырлар.

12. Ичарәјә көтүрүлмүш әмлақа көһнәлмә (амортизасија) һесаблинмасы мұвафиг ганунверичилик актларына, бағланмиш мұтавиләләрин шөртләринә вә бу тәлимата уғун олараг һәјата кечирилнр.

13. Ичарәјә көтүрүлмүш истехсал тәјинатлы әсас вәсаитләрә (фондлара) көрә өдәнилән ичарә һағлары мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјеринә дахил едилнр. Лакин кирајәјә (ичарәјә) көтүрүлмүш гејри-истехсал тәјинатлы әсас вәсаитләрә (фондлара) көрә өдәнилән кирајә (ичарә) һағлары мәһсулун

ри (гижмөтиндөн асылы олмажараг);

- һејванханаларда вә дикәр аналожи төшкилатларда олан дүнја һејванларынын экспонатлары (гижмөтиндөн асылы олмажараг);

- дөјөри өсәс вәсаитләрин дөјөринин төјин едилмиш минимум һөддинин 1/20 һиссәсиндөн чох олан сәһнә вәсаитләри (декорасијалар, бутафорлар, милли театр кејимләри, парикләр вә башга реқвизитләр);

- гижмөтиндөн асылы олмажараг нүмунәви лајиһәләр үзрә сөнәдләр;

- тәдрис кинофилмләри, магнит лентләри (дискләри), кассетләр вә башга техники програм дашыјычылары (гижмөтиндөн асылы олмажараг);

- ваһидинин вә дөстинин дөјөри 500000 манатдан јухары олан башга инвентарлар (ушаг ојунчаглары, хусуси хизәкләр вә башгалары).

Әлавә 1

Ил әрзиндә мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән нүмајәндәлик хәрчләринин нормалары

Мәһсулларын (иш вә хидмәтләрин) сатышындан мөдәхил (үмуми кәлир)	Мәһфәәтдән верки һесаблајаркан нәзәрә алынан нормалар
1	2
2 млрд. манатадәк	0,5 фаиз һөчминдә
2 млрд. манатдан 50 млрд. манатадәк	10 млн. манат + 2 млрд. манатдан артыг мөбләгин 0,1 фаизи гәдәр
50 млрд. манатдан јухары	58 млн. манат + 50 млрд. манатдан артыг мөбләгин 0,02 фаизи гәдәр

Әлавә 2

Ил әрзиндә мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән нүмајәндәлик хәрчләринин нормалары

Мәһсулларын (иш вә хидмәтләрин) сатышындан мөдәхил (үмуми кәлир)	Мәһфәәтдән верки һесаблајаркан нәзәрә алынан нормалар
1	2
2 млрд. манатадәк	2,0 фаиз һөчминдә
2 млрд. манатдан 50 млрд. манатадәк	40 млн. манат + 2 млрд. манатдан артыг мөбләгин 1,0 фаизи гәдәр
50 млрд. Манатдан јухары	520 млн. манат + 50 млрд. манатдан артыг мөбләгин 0,5 фаизи гәдәр

Әлавә 3

Ил әрзиндә мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дөјөринә дахил едилән нүмајәндәлик хәрчләринин нормалары

Мәһсулларын (иш вә хидмәтләрин) сатышында мөдәхил (үмуми кәлир)	Мәһфәәтдән верки һесаблајаркан нәзәрә алынан нормалар
1	2
2 млрд. манатадәк	3,0 фаиз һөчминдә
2 млрд. манатдан 50 млрд. манатадәк	60 млн. манат + 2 млрд. манатдан артыг мөбләгин 1,0 фаизи гәдәр
50 млрд. манатдан јухары	540 млн. манат + 50 млрд. манатдан артыг мөбләгин 0,5 фаизи гәдәр

- әсас вәсаитләрнин (фондларын) һесабдан силинмәси зәрурәтинн җарадан сәбәбләри (кәһнәлмә, нормал истисмар шәртләрини позулимасы нәтиҗәсиндә вахтындан әввәл сырадан чыхма, тәбии фәләкәт, гәза вә с.), зәрури һалларда исә бу барәдә ганунверичиликлә мүйҗән олунмуш гәйдада күнаһкар шәхсләри мүйҗән етмәк;

- һесабдан силинән әсас вәсаитләрин (фондларын) әҗры-әҗры һиссәләринин, деталларынын вә дикәр материалларынын кәләчәкдә истифадәҗә җарарлығыны мүйҗән етмәк вә мүмкүн истифадә гижмәти илә гижмәтләндримәк. Бу заман ләғвәтлә комиссијасы һесабдан силинән әсас вәсаитләрини (фондлары) әлван вә гижмәтли металлрдан дүзәлдилмш һиссәләрин мөвчудлуғуну тәҗин етмәклә онларын истифадәҗә җарарлығыны вә ја тәкрар емал вә дикәр мүвафиг мәнәгәләрә гәбул-тәһвил гәјдаларыны мүйҗәнләшдрир;

- әсас вәсаитләрин (фондларын) һесабдан силинмәси үчүн акт тәртиб етмәк вә дикәр сәнәдләшмәләри һазырламаг.

4. Җарарсыз һала дүшмүш әсас вәсаитләрин (фондларын) һесабдан силинмәси җалныз әмлакын (гижмәтлиләрин) ләғви акты (форма 30) әсасында һәҗата кәчирилир (актын нүмүнәви формасы тәлимата әләвә едилир).

5. Әмлакын (гижмәтлиләрин) ләғви актынын башлығындаи җухары тәрәфдә олан “Мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын ады” реквизиитини кәстәрән хәттин үстүндә һәмин акты тәсдиг едән мүәссисәнин, идарәнин ады, “Тәсдиг едирәм” реквизиитиндә исә тәсдиг едән шәхсин вәзифәси, соҗады, ады, атасынын ады, имзасы вә актын тәсдиг олундуғу тарих кәстәрилилр. Актын башлығындан ашағы тәрәфдә олан “Мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын ады” реквизиитини кәстәрән хәттин үстүндә акт тәртиб едилән мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын ады кәстәрилилр.

“Сәдр” реквизиитиндә комиссијанын сәдринин вәзифәси, соҗады, ады вә атасынын ады, онуи ардынча сәдр мүавинни, баш мүһасибин соҗады, ады вә атасынын ады кәстәрилилр.

“Үзләр реквизиитиндә ләғв комиссијасынын бүгүн үзләринин вәзифәси, соҗады, атасынын ады кәстәрилилр.

“Әмлакын (гижмәтлиләрин) ады вә нишанәләри” реквизиитиндә силинәчәк әмлакын (гижмәтлиләрин) ваһидинин вә ја дәстинин ады вә нишанәләри (дәстә дахил олан компонентләрин ады, нишанәләри, өлчүсү, рәнки, паспорт кәстәричиләри вә с.) бир нечә сәтрә җазылмагла кәстәрилилр.

“Истисмар мүддәти” реквизиитиндә истисмара веридији тарих кәстәрилилр.

“Өлчү ваһиди” реквизиитиндә силинәчәк әмлака (гижмәтлиҗә) уҗғун өлчү ваһиди кәстәрилилр.

“Мигдар” реквизиитиндә силинәчәк әмлакын (гижмәтлинин) мигдары кәстәрилилр.

“Гижмәт” реквизиитиндә силинән әмлакын ваһидинин вә ја дәстәнин учот гижмәти әкс етдирилр.

“Мәбләг” реквизиитиндә “Гижмәт” реквизиитинин һасили кәстәрилилр.

“Җарарсызлығын сәбәби” реквизиитиндә бахыш заманы ләғв комиссијасынын мүйҗән етдији сәбәбләр (мүһасибат тәлиमतлары әсасында фактики һесабланмыш кәһнәлмә мәбләғини кәстәрмәклә физики чәһәтдән там ашынмасы, мәнәви чәһәтдән җарарсыз һала дүшмәси вә сатылмасынын мүмкүнсүзлүҗү, ганунверичиликлә мүйҗән олунмуш гәйдада күнаһкар шәхсләри мүйҗән етмәк мүмкүн олмадығы һалларда бахымсызлыгдан (сәһтәнкәрлыгдан) физики

Тәлиматлар

сәләрини мувафиг дәвләт мәнтәгәләринә тәһвил вермәлдир. Бундан башга ләғвәтмә комиссијасы нәглијјат вәситәләриндән, аваданлыглардан, чиһазлардан вә дикәр машын вә механизмәрдән сөкүнтү заманы әлдә едилән еһтијат һиссәләринин техники характеристикасыны, кәләчәкдә истифадәјә јарарлығыны вә мүмкүн истифадә гижмәтини мүәјјәнләшдирир.

13. Әсас вәсаитләр (фондлар) гәза вә ја тәбин фәлакәт нәтичәсиндә јарарсыз һала дүшәркән һесабадан силинән заман әмлакын (гијмәтлиләрин) ләғви акты тәсдиг едилдикдән сонра, она баш вермиш гәза актынын тәсдиг едилмиш сурәти әлавә едилир. Бу актда гәзанын баш вермә сәбәбләри, күнаһкар шәхсләр вә дикәр тәлиматлар әкс етирилир.

14. Сөкүнтүдән әлдә едилән јарарлы еһтијат һиссәләри, агрегатлар вә дикәр материал гијмәтлиләри мүмкүн истифадә гижмәти илә гијмәтләндириләрәк, онлары учота алан мувафиг һесабаатлар үзрә, јарарсыз һиссәләр исә тәк-рар емал үчүн хаммал кими мөдахил едилир.

15. Сөкүнтүдән әлдә едилән еһтијат һиссәләри, деталлар, агрегатлар, оду-иллар, чындалар вә дикәр материаллар мүмкүн истифадә гижмәти илә гијмәтлән-дирилир, мөдахил едилир, мувафиг һесабаатларда учота алыныр, мүәссисәнин ис-теһсал вә дикәр фәалијјәти үчүн лазымы оланлары сечилир, сатышы мүмкүн оланлары сатыша һазырланыр, мүәссисәјә вә сатыша јарарлы олмајанлары исә мөһвәтмә акты тәртиб етмәклә мөһв едилир (јандырылмасы, торпаға басды-рылмасы мөчбури олан, кимјәви вә ја биоложи зәһәрләнмә, јахуд шүаланма верән кимјәви маддәләр вә дикәр бу кими һиссәләр мөһвәтмә акты тәртиб ет-мәклә мүәјјән едилмиш гәјдада јандырылыр вә ја торпаға басдырылыр, зибил кими атылма тәләб едән һиссәләр исә атылыр).

16. Сөкүнтү илә бағлы олан сәнәдләр (“Гәбул-тәһвил акт”лары, “Ганмә-фактура”лар вә дикәр илкин учот сәнәдләри) әмлакын (гијмәтлиләрин) ләғвин актына (f 3Q) әлавә едилир.

17. Әсас вәсаитләрин (фондларын) сөкүлмәсиндән әлдә едилән материал гијмәтлиләринин сатышы 47-ли “Әсас вәсаитләрин сатышы вә саир харичол-малары” һесабында учота алыныр.

Форма № 3 Г
Тәсдиг едирәм

_____ (мүәссисәнин, идарәнин вә тәшкилатын ады)

_____ (вәзифәси, сојады, атасынын ады)

(имза)

“_____” _____ 199 ил
Әмлакын (гијмәтлиләрин) ләғви дәјәри) _____ 199 ил

_____ (мүәссисәнин, идарәнин, тәшкилатын ады)

Әмлакын (гијмәтлиләрин истисмар вәзијјәтини мүәјјән етмәк үчүн
“_____” _____ 199 ил тархли _____ №-ли әмрлә тәјин едилмиш даим фәалиј-
јәтдә олан комиссија үзвләри):

Сәдр _____

_____ (вәзифәси, сојады, ады, атасынын ады)

Тәлиमतлар

Мәбләг _____

(жазы илә)

Јухарыда көстөрилгән әмлакын (гијмәтлиләрин) истисмар вәзијјәтини јох-лајаркән комиссия белә гәрәра кәлди ки, бу әмлақлар (гијмәтлиләр) көһнәл-миш, истисмар мүддәтини итирмиш, тамамилә јарарсыз һала дүшмүш вә кәлә-чәкдә истифадәсн мүмкүн олмадығы үчүн ләғв едилсин вә мадди-мәсул шәх-син өһдәсиндән силинсин.

Силинмә заманы төһвил верилмишдир: Гијмәтли металллар: гызыл _____ кг, күмүш _____ кг, платин _____ кг; әлван метал _____ кг, гара метал _____ кг, чында _____ кг, јаначаг (одун) _____ кубметр.

Гәбул-төһвил гәимләри акта әләвә едилир.

Әләвә гәјд _____

Гәјд: Акт үч нүсхәдән ибарәт төртиб едлнр вә биринчи нүсхә мұһаси бат-лыға төһвил верилир.

- Ваһидинин вә дәстинин дәјәри 10.000.000 манатадәк олан әсас вәсаитләр дә бу актла силинир вә мүәссисә рәһбәри төрәфиндән төсдиг едилир.

-Әсас вәсаитләрин ләғвиндә әлдә едилән гијмәтли материалларын, мате-риал гијмәтлиләринин вә еһтијат һиссәләринин гәбул-төһвил сәнәдләри бу ак-та әләвә едилир.

-Ваһидинин вә дәстинин дәјәри 10.000.000 манатдан јухары олан әмлақ (гијмәтли) јарарсыз һала дүшүкдә баш идарәнин разылығы илә (әкәр баш идарә варса) һесабадн силинир. Бу заман әмлакын (гијмәтлиләрин) ләғви ак-ты баш идарәнин рәһбәрләриндән бири төрәфиндән төсдиг едилир.

Сәдр _____

(сојады, ады, атасынын ады)

(имза вә тарих)

Узвләр _____

_____

_____

_____

(сојады, ады, атасынын ады)

(имза вә тарих)

Мадди-мәсул шәхс _____

(сојады, ады, атасынын ады)

(имза вә тарих)

Учотун мөркөзлөшдирилмәси заманы малларын төдәрүкү үчүн мүгавиләләр бағламаг вә ишләрин јеринә јетирилмәси үчүн хидмәтләр көстөрмәк; мүәјјән олунмуш гәјдада төсәррүфат вә дикәр еһтијачлар үчүн аванс алмаг вә өз ишчиләринә аванс верилмәсинә ичазә вермәк; смета илә нәзәрдә тугулан хәрчләрнин бүдчә тәхсисаты һесабына өдәнилмәсинә ичазә вермәк; идарәләрнин еһтијачлары үчүн мүәјјән олунмуш нормалара мүвафиг олараг материал, јејинти мөһсуллары вә дикәр мадди гүјмәтдиләри хәрчләмәк; тәһтәһһесаб шәхсләрнин аванс һесабатларыны, инвентаризасија сәнәдләрнини, гүввәдә олан гәјдалара мүвафиг олараг көһнәлмиш вә јарарсыз һала дүшмүш әсас вәсантләрнин вә мадди гүјмәтдиләрин һесабадан силинмәси актларыны төсдиг етмәк; идарәнин малијјә-төсәррүфат фәалијјетинә аид олан дикәр мөсәләләри һәли етмәк үчүн хидмәт олунан идарәләрнин рәһбәрләрнинин онлара аид едилән хәрч сметалары үзрә бүдчә тәхсисатларына вә хүсуси вәсаитләрә сөрәнчәмчы олмаг һүгүтлары сахланһылыр.

Идарәләр мөгсәдли төјинатла вә бүдчә-малијјә ипгизамаына, мадди гүјмәтдиләрин вә пул вәсаитләрнинин максимал гәнаәтинә ријәт етмәклә смета илә нәзәрдә тугулуш төдбирләрнин јеринә јетирилмәси үчүн дәвләт вәсаитләрнини хәрчләјә биләрләр.

Идарәләрдә мүһасибат учоту-смета хәрчләрнинин ичрасына, мүәссисәләрасы һесаблашмалара, пул вәсаитләрнинин вә мадди гүјмәтдиләринин сахланһылмасына, өһдәликләрнин ичрасына вә дикәр малијјә-төсәррүфат фактларынын дүзкүнлүјүнә даими нәзәрәти төмин етмәлидир.

Назирликләрнин, баш идарәләрнин, идарәләрнин мүһасибат хидмәтинин рәһбәрләри вә мөркәзи мүһасибатлыгларын баш мүһасибатлыгларын мүһасибат учоту вә һесабатларынын төшкилине рәһбәрлик едир вә өз системләринә дахил олан идарәләрнин хәрч сметасынын ичрасына вә хүсуси вәсаитләрнин һәркәтинә даим нәзәрәт едирләр.

Мүһасибат хидмәтинин рәһбәрләри (баш мүһасибләр вә башгалары) өз ишләрини "Мүһасибат учоту һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Ганунуна вә дикәр норматив-һүгүти актлара ујғун һәјата кечһрирләр.

Мүһасибат хидмәтинин рәһбәри (баш мүһасиб вә башгалары) һәр бир ишчинин өз вәзифәләрнини билмәси вә онларын јеринә јетирилмәсиндә мөсулијјәт дашымасы үчүн мүһасибатлыгын ишчиләрнинин хидмәти вәзифәләрнини төјин едир.

Мүһасибатлыгда хидмәти вәзифәләрнин бөлүшдүрүлмәси функционал әләмәтләринә кәрә, јөни ишин һәчминдән асылы олараг һәр ишчи групу вә ја ајры-ајры ишчиләр мүәјјән саһәјә төһким едилмәклә апарылыр. Мүһасибатлыгда ашағыдакы групплар төшкил едилә биләр: малијјә, материал, ишчиләрлә һесаблашмалар, ушаг мүәссисәләриндә ушагларын сахланһылмасы үчүн валидәјнләрлә һесаблашмалар вә с. Ишин һәчминдән асылы олараг малијјә вә материал группларындан һесаблашма әмәлијјатлары үзрә әсас вәсаитләр, азгијмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар, гәда мөһсуллары кими оператив-малијјә групплары ајрыла биләр.

Мөркәзи мүһасибатлыг төрәфиндән хидмәт олунан мүәссисәләрдә зәрури һалларда мөркәзи мүһасибатлыгын ишчиләри төрәфиндән үчүн нәзәрәт групу төшкил едилир. Бу групплар мүәссисәнин мүһасибат учотунун әмәлијјатлары үзрә бүтүн иштин сәнәдләшмәләрнин тәртибини, мадди мөсул шәхсләрдә олан мадди гүјмәтдиләрин сахланһылмасына нәзәрәти төмин етмәли вә вәзифәләрнин бөлкүсү заманы нәзәрдә тугулуш дикәр ишләрнин јеринә јетирилмәсини һә-

Әмәлијатларын характериндән вә учот мәлуматларынын ишләнмәси тех-
ноложиясындан асылы олараг илкин сәнәдләрә әләвә реквизитләр дахил еди-
лә биләр.

Илкин сәнәдләр әмәлијатларын баш вердији анда, бу мүмкүн олмадыгда
исә әмәлијатлар билаваситә гуртардыгдан сонра тәртиб едилмәлидир.

Сәнәдләрин кејфијјәтли тәртибатына, онларын вахтында мүһасибат учотун-
да әкс етдирилмәси үчүн мүйјән едилмиш мүддәтләрде тәгдим едилмәсинә сәнәд-
ләрдеки мәлуматларын доғрулуғуна мәсулијјәти һәммин сәнәдләри һазырла-
мыш вә имза етмиш шәхсләр дашыҗырлар.

Илкин сәнәдләрә әсасән мәлуматлары ишләјиб гәјдаја салмаг вә онлара
нәзарәт етмәк үчүн ичмал учот сәнәдләри һазырланмалыдыр. Бу сәнәдләр ка-
ғызда вә машина мәлумат дашыҗычыларында тәртиб едилә биләр.

Учот рекнстрләриндә гејдләр үчүн әсас сајылан сәнәдләр графиклә мүй-
јән едилмиш вахтларда мүһасибатлыға тәһвил верилмәлидир.

Пул вә һесаблашма сәнәдләрини, малијја вә кредит өһдәликләрини мүәс-
сисәнин рәһбәринин тәсдиг етдији сијаһыја әсасән имза етмәк һүгуу олан әи
азы ики шәхс имзаламалыдыр. Биринчи имза мүәссисәде үмуми рәһбәрлик
функсијасыны ичра едән шәхсә, икинчи имза исә мүһасибата рәһбәрлик функ-
сијасыны ичра едән шәхсә мәнсуб олур.

Пул вәсаитләринин, материал гижмәтиләринин вә башга әмлақларын гә-
бул-тәһвили илә әлағедар әмәлијатлар илкин сәнәдләр әсасында һәјата кечи-
рилән заман иштирак едән һүгути шәхсин нүмәјәндәләринә вә ја физикн
шәхсләрә сәнәдләшмәнин бир нүсхәси верилир. Әмәлијатда иштирак едәнлә-
ри сәнәдләрин сурәти илә тәмин етмәк мүәссисәде бу әмәлијаты рәсмиләш-
дирәнин өһдәсинә дүшүр.

Мүһасибат учотунда әкс етдирилмәси зәрури олан учота гәбул едилмиш ил-
кин сәнәдләрдеки мәлуматлар Азәрбајҗан Республикасынын Малијјә Назирли-
ји тәрәфиндән тәклиф едилмиш, јахуд назирлик вә баш идарәләр тәрәфиндән
үмуми принсипләрә рнајәт едилмәклә ишләниб һазырланмыш учот рекнстрләр-
риндә јығылыр вә системләшдирилнр.

Мүәссисә тәрәфиндән мүйјән дөвр әрзиндә апарылмыш тәсәррүфат әмә-
лијатлары һаггында мәлуматлар учот рекнстрләриндән групплашдырылмыш
шәкилдә мүһасибат учоту һесабларына көчүрүлүр.

Илкин сәнәдләрде вә учот рекнстрләриндә гејдсиз дүзәлишләрә јол верил-
мир. Сәһвләрин дүзәлиши һәммин сәнәди имза етмиш шәхсләрин имзасы илә
дүзәлишин тарихи көстәрилмәклә тәсдиг едилмәлидир. Касса вә банк сәнәд-
ләриндә һеч бир дүзәлишә јол верилмир.

Илкин сәнәдләр, учот рекнстрләрн, мүһасибат һесабатлары мүтләг мүйјән
едилмиш гәјдада вә мүддәтә мувафиг олараг сахланылмалыдыр.

Сәнәдләрә ишләјән дөврде онларын горуноуб сахланылмасынш тәмин едил-
мәсинә вә вахтында архивә верилмәсинә мәсулијјәти баш мүһасиб дашыҗыр.

Илкин учот сәнәдләринә нәзарәт Азәрбајҗан Республикасы Малијјә На-
зирлији тәрәфиндән һәјата кечирилир.

Мемориал ордерләр әмәлијат һәјата кечирилән күнүн нөвбәти күнүндән
кеч олмајараг (илкин сәнәдләрин алынмасы үзрә) һәм ажры-ажры сәнәдләрин,
һәм де ејни адлы сәнәдләрин әсасында тәртиб едилир.

Мемориал ордерләрде субһесабларын мұхабирләшдирилмәси әмәлијатын
характериндән асылы олараг, бир субһесабын дебети вә диқәр субһесабын кре-

лышып көчүрүлмөсү һагында гејд едилир.

Ил баша чатан заман мұһасибат учоту китабларында бош сәһифәләр нөв-бәти илин әмәлијатларынын јазылышлары үчүн истифадә олуна биләр. Бу һалда китаблар ики ишдә бир дөфә архивә төһвил верилир.

Мұһасибат учотунун рекистрләриндә јазылышлар илкин сәнәдләр алынған күнүн нөвбәти күнүндән кеч олмајараг илкин сәнәдләрә әсасән мурәккәблә, дијирчәкли гәләмлә вә ја јазы машынлары вә механики васитәләрлә апарылыр.

Һәр ајын сонунда аналитик учот рекистрләриндә дөвријјәнин јекуну һеса-бланылыр вә субһесаблир үзрә галыглар чыхарылыр.

Чари ил үчүн мұһасибат учоту јазылышларында ашкар едилмиш сәһвләрин дүзәлиши ашағыдакы гәјдада апарылыр:

а) һесабаты дөврү мүддәтиндә мұһасибат балансы төгдим едиләнәдәк ашкар едилмиш, мемориал ордерин кәстәричиләриндә дәјишиклик тәләб етмәјән сәһвләр дүзкүн олмајан мәбләгин вә мәтнин үзәриндән назик хәтт чәкиләрәк (хәтт слә чәкилир кн, әввәлки мәбләг вә мәти охунсун) үстүндән дүзкүн мәти вә мәбләг јазылмагла дүзәлдилир. Ејни заманда мұвафиг сәтрин гаршысында баш мұһасибат имзасындан әввәл “Дүзәлдилмишир” гејди едилир;

б) мұһасибат балансы төгдим едиләнәдәк ашкар едилмиш, һәмчинин мемориал ордердә дә сәһв һесабаты едилән јазы онун характериндән асылы олараг әла-вә мемориал ордер васитәсилә вә ја гырмызы гәләм илә “Сторно” үсулу илә дүзәлдилир; һесабаты дөврүндә баланс төгдим едилдикдән сонра мұһасибат учоту јазылышларында ашкар едилән сәһвләр ејни гәјда илә дүзәлдилир. Сәһвләрин дүзәлиши үзрә әла-вә мұһасибат јазылышлары, һәмчинин “Сторно” үсулу илә едилән дүзәлишләр мемориал ордерләр васитәсилә рәсмиләшдирилир. Бу заман һәмнин мемориал ордерин реквизиитләринин јанында дүзәлиш едилән мемориал ордерин нөмрәси вә тарихи кәстәрилир.

Касса вә банк сәнәдләриндә һеч бир дүзәлишә јол верилмир.

Јени һесабаты илиндә мұһасибат рекистрләриндә өтән илин јекун балансына вә учот рекистрләринә там мұвафиг олараг синтетик вә аналитик һесаблир үзрә илин әввәлине олан галыгын мәбләги јазылыр.

Јухары төшкилатлар вә ја малијјә органлары тәрәфиндән јекун балансда дүзәлишләр едиләрсә, онда мұвафиг јазылы сәрәнчәм әсасында бу дүзәлишләр һәм кечән илин учот рекистрләриндә (мұһасибат јазылышларынын дүзәлдил-мәси јолу илә), һәм дә чари илин учот рекистрләриндә (дахил олан галыгын дүзәлдилмәси јолу илә) апарылыр.

Һәр һесабаты ајы битдикдә бүтүн мемориал ордерләр, мемориал ордерләр-јы-ғым чәдвәлләри онлара анд олан сәнәдләрлә бирликдә хроноложы гәјдада јы-ғылмалы вә тикилмәлидир. Сәнәдләр аз олдугда сәнәдләри үч ај әрзиндә бир говлуга тикмәк олар. Уз габыгында идарәнин вә ја мәркәзи мұһасибатлығын ады, говлуғун, ишин ады вә сыра нөмрәси, һесабаты дөврү - ил вә ја ај, мемориал ордерләрин башланғыч вә сон нөмрәләри, ишдәки вәрәгләрин сајы јазылыр.

Илкин сәнәдләрин, учот рекистрләринин, мұһасибат һесабатылары вә балансын мұһафизәсинин, тәртинбини вә онларын архивә төһвил верилмәсини баш мұһасиб төмин едир.

Илкин сәнәдләр, учот рекистрләри вә мұһасибат һесабатылары архивә төһвил вериләнә гәдәр мұһасибатлығыда хусуси јерләрдә вә ја баш мұһасиб тәрәфиндән мәсул едилмиш шәхсләрин чавабдәлији алтында бағлы рәфләрдә мұһафизә олунур.

Тәлипатлар

Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларга һесаблашмалар	17	Әскижәлмәләр вә иткиләр үзрә һесаблашмалар	170
		Хүсуси нөв тәднјәләр үзрә һесаблашмалар	172
		Бүдчәјә өдәмәләр үзрә һесаблашмалар	173
		Депозит мәбләгләр үзрә һесаблашмалар	174
		Тапшырыглар үзрә, хәрчләр үчүн алынмыш весаитләрә көрә һесаблашмалар	176
		Депонентләрлә һесаблашмалар	177
		Саир дебитор вә кредиторларга һесаблашмалар	178
		Плаилы гәјдада өдәнишләрлә һесаблашмалар	179
Ишчиләр вә тәгаүдчүләрлә һесаблашмалар	18	Ишчиләрлә һесаблашмалар	180
		Тәгаүдчүләрлә һесаблашмалар	181
		Кредитә көтүрүлмүш өмтәөләрә көрә ишчиләрлә һесаблашмалар	182
		Әманет банкларына гојулушлар үчүн нагдсыз көчүрмәләр үзрә ишчиләрлә һесаблашмалар	183
		Сығорта органларына көнүллү сығорталар үчүн нагдсыз көчүрүлмәләр үзрә ишчиләрлә һесаблашмалар	184
		Һәмкарлар иттифагларына үзлүк һагларынын өдәнилмәси үчүн нагдсыз көчүрмәләр үзрә ишчиләрлә һесаблашмалар	185
		Банк ссудалары үзрә ишчиләрлә һесаблашмалар	186
		Ичра вәрәгләри вә саир тутулмалар үзрә ишчиләрлә һесаблашмалар	187
Көрүлән ишләрә көрә саир һесаблашмалар	189		
Әһалинин соснат мүдафиәси, пенсия вә пособија (мүавинет) теминаты үзрә һесаблашмалар	19	Пенсия вә пособија (мүавинет) өдәнишләри үзрә һесаблашмалар	191
		Артыг өдәниш пенсия вә пособија (мүавинет) өдәнишләринин тутулмасы үзрә һесаблашмалар	192
		Әһалинин соснал мүдафиәси фонду үзрә һесаблашмалар	198
		Әһалинин мәшгуллуғ фонду үзрә һесаблашмалар	199
Бәлмә 8. Хәрчләр			
Бүдчә үзрә хәрчләр	20	Идарәләрин сахланмасы вә башга тәдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хәрчләр	200
		Башга бүдчәләр һесабына хәрчләр	202
		Капитал гојулушуна бүдчә үзрә хәрчләр	203
		Јерли бүдчәләр һесабына пенсия вә пособијалар (мүавинетләр) үзрә хәрчләр	205
		Јерли бүдчәләр үзрә хәрчләр	207
Саир хәрчләр	21	Бөлүшдүрүлән хәрчләр	210
		Хүсуси вәсаитләр үзрә хәрчләр	211
		Хүсуси вәсаитләр һесабына капитал гојулушу вә аваданлыг алынмасы үзрә хәрчләр	212
		Саир вәсаитләр үзрә хәрчләр	213
		Јени тәсәррүфатчылыг шәраитиндә идарәнин сахланымасы хәрчләри	214
		Бүдчәөдәнкәнар фондлар һесабына хәрчләр	215
		Бүдчәөдәнкәнар фондлар һесабына капитал гојулушларына хәрчләр	216
		Истәһсал фәалнјәти үчүн вәсаитләр һесабына хәрчләр	217
		Соснал мүдафиә фондунун вәсаити һесабына пенсия вә пособијаларын (мүавинетләрин) өдәнишләри үзрә хәрчләр	218
		Азтәминатлы аяләләрин ушагларына верилән мүавинетләр үзрә хәрчләр	219

Тәлиमतлар

Бөлмә 15. Бүдчәдән истифадәнин нәтиҗәләри

Бүдчәдән истифадәнин нәтиҗәләри	90	Бүдчәдән истифадәнин нәтиҗәләри	900
---------------------------------	----	---------------------------------	-----

Балансархасы һесаблар

Ишарәҗә көтүрүлмүш әсас вәсаитләр	001
Мәсулиҗәтли муһафизәҗә тәбул едилән мат-материал гиҗәтләри	002
Чидди һесабат сәнәдләри (бланклары)	004
Үмидсиз дебиторларын силиимәси	005
Мәркәзләшдирилмиш тәҗһизат үзрә едәнилмиш материал гиҗәтлиләри	006
Шакирдләрин вә теләбәләрии гәјтармадыглары мадди гиҗәтлиләри үзрә борчлар	007
Кечичи идман призьләри вә кубоклары	008
Путјовкалар (көйдәриш вәрәҗәләри)	009
Пенсија вә муәвинәт гәјдә-гаиуиларындан дүзкүн истифадә етмәдиклә сәнвән артыг едәнән пенсија вә муәвинәт мәбләҗләри	0010
Һәрби техника-тәдрис предметләри	0011
Ишчиләрә верилән ссудалар	0012

Бүдчә вә бүдчәдәнкәнар вәсаитләрин хәрчләр сметасынын ичрасы үзрә әмәлијјатларын учоту

Бөлмә 1. Әсас вәсаитләр

Бу бөлмә идарәҗә мәхсус олан бүтүн нөв әсас вәсаитләрин (о чүмләдән ичарәҗә верилмиш әсас вәсаитләрин) мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Әсас вәсаитләрин әддә едилмәси, мөвчудлуғу, идарәдахили һәрәкәти вә сәир харич олмасы үзрә сәнәдләшмәләрин вахтында вә нөгсансыз тәртиби, ояларын учот рекистрләриндә әкс етдирилмәси вә диҗәр тәсәррүфат әмәлијјатларынын дәгиг учотунун апарылмасы муһасибат учотунун әсас вәзифәләриндән биридир.

Идарәнин (мүәссисәнин) истәһсал (хидмәт) сферасында бир ишдән чох иштирак едән, дөҗәри норматив сәнәдтәрлә тәнзимләнән, көһнәдикчә өз дөҗәрини ганунверичликлә мөҗҗән едилмиш нормаларла һиссә-һиссә мәһсулун (ишин, хидмәтин) дөҗәринә кечирән, истәһсал (хидмәт) просесиндә өз натурал формасыны сахлајан әмәк вәсаитләри әсас вәсаитләр адландырылыр.

01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабы

01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабы идарәнин (мүәссисәнин) мүлкијјәтиндәки истисмарда, еһтијатда олан, мүнәпәти дајандырылан, јахуд ичарәҗә верилән (ичарәҗә көтүрүләнләрдән башга) әсас вәсаитләрин мөвчудлуғу вә һәрәкәти һаггында мәлуматларын үмумиләшдирилмәси үчүн нәзәрдә тутулмушдур. Әсас вәсаитләрә аид едилән объектләр вә ояларын тәркиби ганунверичи вә диҗәр норматив актларла низамланыр.

Бианалар, гурғулар, өгүрүчү гурғулар, иш-күч машиналары (аваданлыглары), өлчү тәнзимләҗичи чиһазлар (гурғулар), һесаблама техникасы, нәглијјат вәситләри, алетләр, истәһсалат-тәсәррүфат (инвентарлары) ләвазиматлары, ишчи-мәһсулдар һејванлар, чохиллик әкмәләр, дахили тәсәррүфат јоллары, өз мүл-

рин төркибиндө учота алынырлар:

- а) Дөјөриндөн асылы олмајараг хидмөт мүддөти бир илдөн аз олан өшјалар;
  - б) Истеһсал (хидмөт) просесиндө бир дөфө иштирак едөн, өз дөјөрини тамамилө мөһсулун (хидмөтин) дөјөринө кечирөн вө бу просесдө натурал формасыны сахламајан сөрвөтлөр;
  - в) Дөјөриндөн вө хидмөт мүддөтиндөн асылы олмајараг өсас вөсаит сајылан кенд төсөррүфаты машинларындан, алөтлөриндөн, механиклөшдирилмиш тикинти алөтлөриндөн, ишчи вө мөһсулдар һөјванлардан башга хидмөт мүддөтиндөн асылы олмајараг ваһидинин вө дөстинин дөјөри 500 000 манатдан (бу һөдд 01.01.96-чы илдөн сонра алынанлар үчүндүр) ашағы олан өмөк өшјалары;
  - г) Дөјөриндөн вө хидмөт мүддөтиндөн асылы олмајараг балыг ову алөтлөри (траллар, бүтүн нөв торлар вө с.);
  - д) Бензинмоторлу мишарлар, шахдограјан машинлар, чајларда истифадө едилөн ахытма тростлары, мөвсүми јоллар, ағач дашыма үчүн мүвөтгөти асылма јоллар, ики ил мүддөтиндө истифадө етмөк үчүн мешөлөрдө олан мүвөтгөти сөвлөр, сөјјар дартылыб апарылан гыздырычы сөвлөр, газанхана мөнтөгөлөри вө башга мүвөтгөти мөвсүми характерли вөсаитлөр (өмөк вөсаитлөри);
  - у) Дөјөриндөн асылы олмајараг фөрди сифаришлөрин, јахуд мөмулатларын серијалы вө күтлөви истеһсалы үчүн дүзөлдилмиш хүсуси механизмлөр вө алөтлөр;
  - ө) Ваһидинин вө ја дөстинин дөјөриндөн вө хидмөт мүддөтиндөн асылы олмајараг хүсуси кејимлөр, ајагтабылар, һөмчинин јага лөвазиматлары;
  - ж) Ваһидинин вө ја дөстинин дөјөриндөн вө хидмөт мүддөтиндөн асылы олмајараг мүөссисөлөрдө ишчилөрө верилөн хүсуси кејим формалары, сөһнјө, маариф, өһалинин соснал мүдафиөси вө башга бүдчө идарөлөриндө верилөн кејимлөр вө ајагтабылар;
  - з) Дөјөри комплекс тикинти гурашдырма ишлөринин маја дөјөринө үстөлик хөрчлөр кими дахил едилөн мүвөтгөти (титулсуз) хүсуси дүзөлдилмиш механизмлөр, гурғулар вө с. (титулдан конар) тикинтилөр;
  - и) Анбарда өмтөө материал гүмөтлилөринин сахланмасында вө ја техноложи просесдө иштирак едөн, ваһидинин дөјөри 500 000 манатдан (бу һөдд 01.01.96-чы илдөн сонра алынанлар үчүндүр) ашағы олан таралар;
  - к) Дөјөриндөн асылы олмајараг кнрајө вермөк үчүн төјин едилмиш өшјалар;
  - л) Чаван вө көкөлдилмөкдө олан һөјванлар, гушлар, довшанлар, хөзли һөјванлар, ары аилтөлөри вө төчрүбө үчүн сахланылан һөјванлар;
  - м) Тинкликдө көчүрмө мөгсөдилө өкилмиш чохилик өкмөлөр.
- Бу төлимакта 01 №-ли “Өсас вөсаитлөр” һесабы үзрө өсасөн ашағыдакы субһесаблир ачылыр:
- 010 №-ли “Биналар”;
  - 011 №-ли “Гурғулар (тнкинтилөр)”;
  - 012 №-ли “Өтүрүчү гурғулар”;
  - 013 №-ли “Машынлар вө аваданлыгылар”;
  - 015 №-ли “Нөглијјат васитөлөри”;
  - 016 №-ли “Истеһсал алөтлөри (лөвазиматлары) вө төсөррүфат инвентарлары”;
  - 017 №-ли “Ишчи вө мөһсулдар һөјванлар”;
  - 018 №-ли “Китабхана фонду”;
  - 019 №-ли “Санр өсас вөсаитлөр”.
  - 010 №-ли “Биналар” субһесабында бүтүн нөв истеһсалат вө төсөррүфат тө-

саитинә вә ја мұвафиг фондуна аид едилир.

Әсас вәсаитләрин вә башга әмлакын ләғвиндән әлдә едилән материал гижмәтлиләри идарәннин өз сһтијачларына истифадә едилмәдикдә онлар гүввәдә олан норматив сәнәдләрә ујғун гәјдаларла кәнара сатылмалыдыр. Әсас вәсаитләрин, һәмчинин әсас вәсаит объектләринин ләғви заманы сөкүнтүдән әлдә едилән материал гижмәтлиләрнин сатышындан кәлән кәлирдән ганунверичиликдә нәзәрдә тутулан веркиләр тутулдуздан сонра галан мәбләғ идарәннин сәрәнчамында галыр. Лакин биналарын вә гурғуларын сатышындан әлдә едилән кәлир исә мұвафиг бұдчәләрә кәчүрүлүр. Бир сөзлә әсас вәсаитләрин һесабадан силинмәси “Әсас вәсаитләрин (фондлары) вә диқәр әмлақларын (гижмәтлиләрин) һесабадан силинмәси һаггында тәлимат”а ујғун һәјата кечирилир.

Әсас вәсаитләр вә диқәр әмлақлар балансдан силиндији заман мөвчуд гәјдалары позан, материал гижмәтлиләри үзрә тәсәррүфатсызлыға јол верән (ләғв заманы мөһв етмә, јандырма вә башга әмәлијјатлар апаран) күнаһкар шөхсләр гүввәдә олан ганунверичиликләрлә мәсулијјәтә чәлб едилирләр.

Биналар вә гурғулар әвәзсиз олараг верилдикдә вә алындыгда мөвчуд мұвафиг гәјдалардан истифадә едилир.

Әсас вәсаитләр мадди-мәсул шөхсләр тәрәфиндән сахландығы јерләр вә һәр бир инвентар объектләри үзрә ајры-ајрылыгда учота алыныр.

Ајрыча инвентар объекти дедикдә ләјиһәдә нәзәрдә тутулмуш конструксияларын, гурғуларын, объектә анд олан бүтүн һиссәләрин, предметләрин комплект тикintisи вә гурашдырылмасы, јәни баша чатдырылмыш объектләр (әмкәк вәсаитләри) баша дүшүлүр.

010 №-ли “Биналар” субһесабынын ајрыча инвентар объекти дедикдә тикимиш һәр бир биналар нәзәрдә тутулур.

Бинанын тәркибиннә онун дахилиндәки фәјдалы истифадәјә јарарлы бүтүн коммуниқасиялар аиддир. Бунлардан бинанын дахилиндәкн гыздырғычлары (газанханаларла бирликдә), су-газ өтүрүчүләри, канализасия гурғулары, ишыгландырма үчүн лазым олан бүтүн електрик гурғулары, дахили телефон шәбәкәләри, сигнализасия гурғулары, һаватәмизләјичи гурғулары, лифтләри вә башгаларыны баша дүшмәк олар.

Әкәр биналар бир-биринә бир диварла бирләшдирилибсә вә онларын дахилиндәки фәјдалы истифадәјә јарарлы коммуниқасиялар ајры-ајры биналар хидмәт едирсә, онда һәмин биналар ајры-ајры инвентар объекти кими учота алыныр.

Һәр һансы бир бинанын харичиндәки (һәјәтиндәки) һасарлар, сарајлар, гујулар вә с. гурғулар јалныз бир бинаја хидмәт едирсә, онда онлар һәмин бинанын үзәриндә бир инвентар объекти кими учота алыныр. Әксинә һәмин һиссәләр бир нәчә бинаја хидмәт едикдә исә ајрыча инвентар объекти кими учота алынырлар.

Идарәләр өһдәләриндә олан әсас вәсаитләрин учоту үзәриндә лазыми нәзарәти тәмин етмәк мөгсәдилә онлара инвентар нөмрәләри тәтбиг едә биләрләр (китабхана фондундан башга). Бу заман онлар 8 рәгәмли кәстәричидән истифадә едирләр. Бу 8 рәгәмли кәстәричинин 1-чи 3 рәгәми объекти учота алан субһесабын шифрини, 4-чү рәгәм һәмин әсас вәсаитин группуну вә сонунчу 4 рәгәм исә объектин сыра нөмрәсини кәстәрир. һәр һансы бир әсас вәсаитин группуну мұәјјән етмәк мүмкүн олмадыгда о заман 4-чү рәгәм “сыфыр” кимн кәстәририр. Мәсәлән, инвентар нөмрә 01010001 белә охунур:

илә әкс етидирмәклә бүтүн әмлакын мәдахилини, мәхаричини, галығыны вә башга мәбләғләр үзрә көстәричиләрини мүйәжән етмәк мүмкүндүр.

Әмлакын (гизмәтиликләрин) учот карты форма № 1Г-ни тәтбиғ етмәклә әмлакын анбарда, истисмарда вә мүһасибатда учотуну ежиләшдирмәк вә бу сәһәдә учотун автоматлашдырылмасы ишини хәли асанлашдырмаг мүмкүндүр.

02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабы

02 №-ли “Әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы)” һесабы мүйәссәсин өз мүлкнәһәтиндә олан вә узун мүддәтә ичәрәжә көтүрүлән әсас вәсаитләрин көһнәлмәси (амортизасијасы) һаггында мәлуматлары үмүмиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

01 ијул 1997-чи иләдәк әсас вәсаитләрин там бәрпасы үчүн көһнәлмә (амортизасија) кечмиш ССРИИ Назирләр Советинин 22 октябр 1990-чы ил тарихли 1072 №-ли әмри илә тәсдиғ едилмиш вә Азәрбајҗан ССР Назирләр Советинин 26 нәјабр 1990-чы ил тарихли 536 №-ли гәрары илә Азәрбајҗан ССРдә тәтбиғинә ичәзә верилән “ССРИИ Халг Тәсәррүфатында әсас фондларын там бәрпасына һесабылан амортизасија ајырмаларынын вәһид нормалары” әсасында һесабыланрды. 01 ијул 1997-чи илдән әсас вәсаитләрә (фондлара) көһнәлмә (амортизасија) һесабыланмасы гәјдалары Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин 71 нәмрәли 3 ијул 1997-чи ил тарихли гәрары илә һәјәтә кечирилир. Бу гәрарын 2-чи бәндиндә дејилир: “1997-чи ил ијул ајынын 1-дән мүлқијәт формасындан асылы олмајараг Азәрбајҗан Республикасында фәалијәт көстәрән бүтүн мүйәссәсләр әсас вәсаитләрә (фондлара) көһнәлмә (амортизасија) һесабыланмасынын јени (ачығ) методуну тәтбиғ етсинләр. Бу метод үзрә амортизасија олунан әмлак вә онларын там бәрпасы үчүн иллик көһнәлмә (амортизасија) нормалары ашағыдакы гәјлада гуллашдырылсын вә көстәрилән һәдләр дахилиндә мүйәжән едилсин:

- а) биналар вә онларын структур компонентләри - 5 фәизә гәдәр;
- б) гурғулар вә онларын структур компонентләри - 7 фәизә гәдәр;
- в) өтүрүчү гурғулар вә онларын структур компонентләри - 9 фәизә гәдәр;
- г) машын вә аваданлыглар - 13 фәизә гәдәр;
- д) нәглијат васитәләри - 15 фәизә гәдәр;
- е) истәһсал әләтләри (ләвәзиматлары) вә тәсәррүфат инвентарлары - 25 фәизә гәдәр;

ә) торпаг сәһәләринин јахшылашдырылмасы үзрә сәрмәјә гојулушлары, иш һејванлары, чохилик әкмәләр вә диҗәр әсас вәсаитләр (фондлар) - 25 фәизә гәдәр;

ж) гәјри-мәдди активләр исә “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунуна үјгүн олараг.

Бу гәрарын 5-чи бәндинә әсасән бүдчә идарәләри әсас вәсаитләрин (фондларын) баланс (илкин) дәјеринә бу гәрарда көстәрилән нормалар дахилиндә көһнәлмә (амортизасија) һесабылајырлар.

Биналара, гурғулар (тикинтиләрә); өтүрүчү гурғулар; машын вә аваданлыглар; истәһсалат әләтләринә (ләвәзиматларына) вә тәсәррүфат инвентарларына; ишчи һејванлара, истисмар вахтына чатмыш чохилик әкмәләрә вә диҗәр көһнәлмә (амортизасија) һесабыланачаг әсас вәсаитләрә јухарыда ады чәкилән нормативләр әсасында көһнәлмә (амортизасија) һесабыланараг 02 №-ли

мәкдә олан һејванлар, елми, тәдрис вә башга мәгсәдләр үчүн материаллар, әрзаг мәһсуллары, тибби материаллар вә сарғы вәсаитләри, тәсәррүфат материаллары вә дефтәрхана ләвазнматлары, јаначаг вә сүрткү материаллары, јемләр, таралар, јолда олан материаллар, машин вә аваданлыглар үчүн еһтијат һиссәләри вә саир материаллар учота алыныр. Бүтүн јухарыда кәстәриләнләриә бирликдә хаммаллар, әсас вә көмәкчи материаллар, јаначаг, алынмыш јарымфабрикатлар, комплекtlәшдиричи мөмулатлар, еһтијат һиссәләри, мәһсулларын (малларын) габлашдырылмасы вә дашынмасы үчүн истифадә олуна таралар вә дикәр материал еһтијатлары учота онларын фактики маја дөјәри үзрә әкс етдирилир.

Материал еһтијатларынын фактики маја дөјәри, малсатанларын кредитә вердикләри һәммин еһтијатлар үчүн фанзләри, тәһһизат, харичи итгисади тәшкилатлара өдөнилән әлавәләр (үстәликләр), комисјон һаглары, мал биржалары хидмәтләринин дөјәри, көмрүкхана рүсуму, кәнар тәшкилатларын гүввәләри илә һөјата кечирилән дашынма, сахланма хәрчләри вә саир хәрчләр дә дахил олмагла онларын алынмасына чөкилән хәрчләрдән (әлавә дөјәр веркиси чыхылмагла) асылы олараг мөјјән едилир.

Истеһсала сидинән материал еһтијатларынын фактики маја дөјәри еһтијатларын гүјмәтләндирилмәсинин методларындан бири илә (орта маја дөјәри үзрә, вахта көрә биринчи алыннанларын маја дөјәри үзрә, вахта көрә сонунчу алыннанларын маја дөјәри үзрә) мөјјәнләшдирилир.

Материал еһтијатлары учотунун әсас вәзифәләри ашағыдакылардан ибарәтдир: бүтүн мадди гүјмәтлиләрин горунамасындан; һәрәкәтинин вә дүзкүн истифадәсинин тәминатындан; еһтијат вә хәрчләрин тәјин олуныш нормасына риәјәт едилмәсиндән; тәјин олуныш гәјдада сатыласы истифадә олунамајан материалларын вахтында мөјјән едилмәсиндән; идарәннин анбарында олан гагы һагтында дөгиг мөлулат алынмасындан.

Мадди гүјмәтлиләрин горуноб сахланмасы вә онларын учотунун дүзкүн тәшкилини тәмин етмәк мәгсәдилә идарәннин анбар учотуну лазыми гәјда илә тәмин етмәк зәруридир. Мадди гүјмәтлиләр хусуси дүзәлдилмиш отагларда (анбарларда) мұһафизә олунамалыдыр. Мадди гүјмәтлиләрин анбарларда јерләшдирилмәси гәјдасы онларын гәбулу, верилмәси вә инвентаризасија едилмәси үзрә әмәлијатларын сүрәтлелијини тәмин етмәлидир. Мадди гүјмәтлиләрин гәбулу, горунамасы вә бурахылмасына чавабдеһлик идарәннин рәһбәринин әмри илә тәјин едилмиш мөјјән мадди-мәсул шөхсә һөвалә едилир. Бу шөхсләр дөјишилән вә ја мөзунижәтә кәндәрилән заман анбар инвентаризасија олунамалы вә идарәннин тәсәдиг етдији гәбул-төһвил акты тәртиб олунамалыдыр.

Мадди гүјмәтлиләрин мұһафизә олундыгу јерләр зәрури чөкичи аваданлыгларла, өлчү чыһазлары илә, өлчү таралары вә дикәр нөзарәт апаратлары илә тәмин олунамалыдыр.

Материалларын, малларын вә мәһсулларын аналитик учоту (анбарда вә истисмарда (мадди мәсул шөхсләрдә) оlanda) әмлакын (гүјмәтлиләрин) учот карты ф.№ 1Г-дә әкс етдирилир.

Идарәннин (мүөссисәннин) бүтүн нөв әмлакынын учотуну әмлакын (гүјмәтлиләрин) учот карты ф.№ 1Г-дә апармагла учоту хәјли сәдәләшдирмәк мүмкүндүр. Бу инвентаризасија заманы ишчи гуруларына хәјли көмәк едир вә идарәннин ишини асанлашдырыр.

Мұһасибатлыг систематик олараг анбарда олан материал гүјмәтлиләринин дахил олмасына вә хәрчләнмәсинә нөзарәт едир, һәмчинин материалларын

вафиг групп вә ја нөвә көрә, малсатанын һесабында көстөрилән гижмәт үзрә учота алыныр.

Тараларын учоту, горунмасы, гәјтарылмасы, алынмасы, сатылмасы, сидин-мәси вә с. мувафиг норматив сөнәдләрлә тәнизмләнир.

Материал еһтијатларынын учота алынмасы үчүн ашағыдакы һесаблир тәјин едилмишдир: 03 №-ли “Мәһсуллар вә мәлуматлар”, 04 №-ли “Аваданлыглар, тикинти материаллары вә елми тәдгигат ишләри үчүн материаллар”, 05 №-ли “Чаван вә көкәлдитмәкдә олан һејванлар”, 06 №-ли “Материаллар вә әрзаг мәһсуллары”.

03 №-ли “Мәһсуллар вә мәмулатлар” һесабы

Бу һесаба истеһсалат (тәдрис) емалатханаларынын мәмулатлары, тәдрис-тәчрүбә вә ярдымчы кәнд тәсәррүфатларынын мәһсуллары, һәмчинин чап мәһсуллары учота алыныр.

03 №-ли “Мәһсуллар вә мәмулатлар” һесабына ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

030 №-ли “Истеһсалат (тәдрис) емалатханаларынын мәмулатлары”;

031 №-ли “Ярдымчы (тәдрис) кәнд тәсәррүфаты мәһсуллары”.

030 №-ли “Истеһсалат (тәдрис) емалатханаларынын мәмулатлары” субһесабында истеһсалат (тәдрис) емалатханаларында һазырланмыш һазыр мәһсуллар учота алыныр. һазыр мәмулатлар вә чап мәһсуллары онларын һазырланмасы үчүн фактики хәрчләрә көрә фактики маја дөјәри үзрә учота алыныр.

Һазыр мәмулатлар вә чап мәһсуллары анбарда тәбул-тәһвил акты вә ја ди-көр мөдаһил сөнәдләри әсасында мөдаһил едилир. һазыр мәһсуллар мөдаһил едилдикчә онларын мөбләгләринә 030 №-ли субһесабын дебети вә 080 №-ли субһесабын кредити үзрә мұһасибат јазылышы верилир.

Сатылмыш мәһсуллар үзрә мөбләгләр 030 №-ли субһесабын кредитиндә вә 280 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Һазыр мәмулатларын вә чап мәһсулларынын аналитик учоту Әмлакын (гиј-мәтлиләри) учот карты ф. №1Г-дә апарылыр.

031 №-ли “Ярдымчы кәнд тәсәррүфаты мәһсуллары” субһесабында тәдрис-тәчрүбә вә ярдымчы кәнд тәсәррүфатларынын мәһсуллары учота алыныр.

Тәдрис-тәчрүбә вә ярдымчы кәнд тәсәррүфатларынын мәһсуллары ил әр-зиндә план гижмәтләри үзрә учота алыныр. Мәһсулун мөдаһили заманы 031 №-ли субһесабын дебети вә 081 №-ли субһесабын кредити үзрә мұһасибат јазы-лышы верилир.

Мәһсулун сатышы заманы сатылмыш мәһсулун план маја дөјәри 031 №-ли субһесабын кредитиндән 281 №-ли субһесабын дебети силинир.

Тәсәррүфатын өз еһтијачлары үчүн ајрылмыш мәһсуллар 031 №-ли субһе-сабын 06 №-ли һесабын мувафиг субһесабыларына силинир.

Иллик һесабат калкуләсияларынын әсасында мәһсулун план маја дөјәри илин сонунда фактики маја дөјәри һөчминдә дүзәлдилир.

Әкәр ил әрзиндә кәнд тәсәррүфаты мәһсулларынын фактики маја дөјәри план маја дөјәриндән артыг алынарса, онда фактики маја дөјәри илә план ма-ја дөјәри арасындакы фәрг мөбләгинә сатылмамыш мәһсул сәһәсиндә 031 №-ли субһесабын дебети вә 081 №-ли субһесабын кредити, сатылмыш мәһсул сә-һәсиндә исе 281 №-ли субһесабын дебети вә 081 №-ли субһесабын кредити үз-рә әләвә мұһасибат јазылышы верилир.

(кран), муфта, үчлүк (тројник) вә с.); электротехники материаллар (кабел, лампа, патрон, дијирчөклөр, мәфтил, снм, горујучу вә с.); кимјөви бојак материаллары (краска, әлиф, тол вә с.) вә дикөр аналожи материаллар аиддир.

Јардымчы кәнд тәсәррүфатында бу субһесабада бағларын, мејвә бағларынын, үзүмдүкләрин салыммасы үчүн капитал гојулушу һесабына алынмыш өкин материаллары учота алышыр.

Тикинти материалларынын аналитик учоту Әмлакын (пјмәтлиләрин) учот карты ф. № 1Г-дә апарылыр.

043 №-ли “Елми тәдгигатларда вә лабораторија сынағларында узун мүддәт истифадә едилән материаллар” субһесабында анбардан лабораторија, јахуд елми-тәдгигат институтунун дикөр структур бөлмәләринә, али мөктәбләрә елми-тәдгигат ишләри үчүн алынған, бир нечә вә ја узунмүддәтли истифадә олуған материаллар, һәмчинин елми тәдгигатларын объекти олан материаллар учота алышыр.

043 №-ли субһесабада учота алынған материалларын номенклатурасы идарәнин рәһбәри тәрәфиндән мүйјән едилир.

Мәдәнијјәт идарәләриндә бу субһесабада анбардан инчәсәнәт әсәрләринин, музей гјмәтлиләринин вә мемарлығ абидаләринин бәрпасы вә тәмири үчүн алынмыш гјмәтли материаллар учота алышыр.

Анбардан алынмыш материаллар 043 №-ли субһесабын дебетиндә, 06 №-ли һесабын мұвафиг субһесабларынын кредитиндә өкс етдирилир.

Көстәрилмиш ишләрин јеринә јетирилмәси үчүн анбардан алынмыш материаллар идарә үзрә әмрлә тәјин едилмиш мадди-мәсул шәхсин чавабдәһлијиндә сахланымалыдыр.

Истифадә едилмиш материалларын һесабадан силинмәси идарә рәһбәри тәрәфиндән тәсдиғ едилмиш актларын вә ја дикөр сәнәдләрин өсасында апарылыр. Истифадә олуған материаллар 043 №-ли субһесабын кредитиндә вә 08, 20, 21 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын дебетиндә өкс етдирилир.

Мұһасибатлығда 043 субһесабын аналитик учоту мадди-мәсул шәхсләр үзрә әмлакын (гјмәтлиләрин) учот карты ф. №1Г-дә апарылыр.

044 №-ли “Тәсәррүфат мұгавиләләри үзрә елми-тәдгигат ишләри үчүн хүсуси аваданлығлар” субһесабында елми-тәдгигат идарәләриндә вә али мөктәбләрдә тәсәррүфат һесабы елми-тәдгигат ишләринин јеринә јетирилмәси үчүн сифаришчинин конкрет мөвзусу үзрә алынмыш хүсуси аваданлығлар онларын елми бөлмәләрә верилмәсинә гәдәр учота алышыр.

Мөвзу (мұгавилә) үзрә тәсәррүфат һесабы елми-тәдгигат ишләринин јеринә јетирилмәси үчүн алынмыш аваданлығлар 044 №-ли субһесабын дебетиндә вә 178 №-ли субһесабын кредитиндә өкс етдирилир. Мөвзу (мұгавилә) үзрә ишләрин јеринә јетирилмәси үчүн аваданлығларын анбардан елми-тәдгигат бөлмәләринә бұрахылышы заманы 044 №-ли субһесабын кредитиндә вә 082 №-ли “Мұгавиләләр үзрә елми-тәдгигат ишләринә мәсрәфләр” субһесабынын дебетиндә көстәрилир вә бу өшјалар 002 “Мәсулијјәтли мұһафизәгә гөбул едилмиш мал-матернал гјмәтлиләри” балансархасы һесабада учота алышыр.

Мөвзу (мұгавилә) үзрә ишләр јеринә јетирилдикдән сонра хүсуси аваданлығлар сифаришчијә гутарымалығда вә истифадәгә јарарлы олдугда о заман онлар мүмкүн истифадә гјмәти илә гјмәтләндирилир. Бу аваданлығлар өсас вәсаит кими истифадә олуған үчүн мадахил едилдикдә 01 №-ли “Әсас вәсаитләр” һесабынын мұвафиг субһесабларынын дебетиндә вә 250 №-ли “Әсас вә-

едилир. Бу иткиләр һесабат или әрзиндә 050 №-ли субһесабын кредитиндә 400 вә ја 081 №-ли субһесабын дебетинә силинир.

Малди мәсул шәхсләрин күнаһы нәтичәсиндә һејванларын тәләфатындан тәсәррүфата дәјән зәрәрләр гануни мүйјән едилмиш гәјдада күнаһкар шәхсләрдән алыныр.

Илин сонунда 031 №-ли вә 050 №-ли субһесабларда учота алыннан һејванларлыг мәһсулларынын план маја дәјәри илә чаван вә көкәлдилмәкдә олан һејванларын чәкн артымынын фактикн дәјәри арасындакы фәрг (гәнаәт, јахуд артыг хәрч) һәмнн фәрг мәбләғи һәчминдә дүзәлдилир. Мәһсулларын план маја дәјәри илә фактикн маја дәјәри арасында мүйјән едилмиш фәрг мәбләғләри гәнаәтлә олдугда 031 №-ли вә 050 №-ли субһесабларын дебетиндә вә 081 №-ли, јахуд 400 №-ли субһесабларын кредитиндә ади тәләмлә өкс етирилир. Мүгајисә заманы артыг хәрчә јол верилдији ашкар едилдикдә исә һәмнн јазылыш гырмызы гәләмлә апарылыр.

Нөбәти илдә сонракы бәсләмә вә көкәлдилмәјә верилән чаван һејванлар, һәмчинин һесабат илиндә әсас сүрүјә кечирилән чаван һејванлар фактикн маја дәјәри үзрә гижмәтләндирилир.

Чаван һејванларын аналитик учоту нөвү вә јаш групу үзрә, көкәлдилмәкдә олан һејванларын аналитик учоту исә јалныз нөвү үзрә (1 Г №-ли Әмлакын (гижмәтләрүн) учот картында) апарылыр. Учот һејванларын дирн чәкиси, артма чәкиси, артымы һаггында мәлумат алмағы тәмин етмәлидир.

06 №-ли “Материаллар вә әрзаг мәһсуллары” һесабы

Бу һесаба елми, тәдрис вә диқәр мөгсәдләр үчүн материаллар, әрзаг мәһсуллары, сарғы вәсаитләри, тәсәррүфат материаллары вә дөфтәрхана ләвазиматлары, јаначаг вә сүрткү материаллары, јемләр, таратар, јолда олан материаллар, маһын вә аваданлыгларын еһтијат һиссәләри вә саир материаллар учота алыныр.

06 “Материаллар вә әрзаг мәһсуллары” һесабына ашағыдакы субһесаблар ачыла биләр:

060 “Елми, тәдрис вә диқәр мөгсәдләр үчүн материаллар”;

061 “Әрзаг мәһсуллары”;

062 “Дәрман вә сарғы материаллары”;

063 “Тәсәррүфат материаллары вә дөфтәрхана ләвазиматлары”;

064 “Јаначаг вә сүрткү материаллары”;

065 “Јем вә фураж”;

066 “Тара”;

067 “Саир материаллар”;

068 “Јолда олан материаллар”;

069 “Маһын вә аваданлыгларын еһтијат һиссәләри” вә башгалары.

060 №-ли “Елми, тәдрис вә диқәр мөгсәдләр үчүн материаллар” субһесабында реактивләр вә кимјөви маддәләр, шүшә вә кимјөви габлир, металлар, електрометаллар вә раднометаллар, фотоләвазиматлар, тәдрис програмларынын, вәсаитләринин вә елми ишләринн нәшри үчүн кағыз, тәдрис вә елми тәдгигат ишләри үчүн тәчрүбә алтында олан һејванлар вә диқәр материаллар, һәмчинин протәләр үчүн ишләдилән гижмәтли вә диқәр металлар учота алыныр.

Протәләр үчүн ишләдилән гижмәтли металларын учоту Азәрбајҗан Республикасы Сәһијә Назирлијинин Азәрбајҗан Республикасы Малијә Назирлији

фада едилән ганунлар, тәлиमतлар, гәјдалар вә дикәр һүгути норматив сәнәдләр анбардан истифадечиләрә истисмара верилдикдә анбардан верилән мөхариц сәнәдләри әсасында фактики хәрчләрә силинәрәк 20 вә 21 №-ли синтетик һесабларын мувафиг субһесабларынын дебетиндә вә 063 №-ли субһесабнын кредитиндә әкс етдирилнр.

Малијјә һесабаты кнми истифаде олунан билетләрни, гөбзләрни, талонларын, путјовкаларын вә оилара бөрабөр тутулан (мүәссисәләрин, идарәләрин, тәшкилатларын малијјә-төсәррүфат фәалијјәтиндә әмтәә-пул дөвријјәсини өзүндә әкс етдирән дикәр илкин учот сәнәдләри) дикәр сәнәдләр бу тәлиматла дејил, Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијјинин башга тәлиматлары вә гәјдалары әсасында учотда әкс етдирилнр.

064 №-ли "Јаначаг вә сүрткү материаллары" субһесабында анбарларда, һәмчинин билаваситә мадди мәсул шөхсләрдә олан бүтүн нөв јаначаглар вә сүрткү материаллары (одун, көмүр, торф, бензин, ағ нефт, мазут сүрткү јағлары вә б.) учота алыныр.

065 №-ли "Јемләр" субһесабында мал-гара вә дикәр һөјванлар үчүн гуру от, јулаф, јем вә фуражын дикәр нөвләри учота алыныр.

066 №-ли "Таралар" субһесабында бош, һәм дө нчөрсиндә мадди гижмәтләләр олан долу, һәмчинин гәјтарыласы вә дөјишдирилтәси таралар (чөлләкәр, бидонлар, јешикләр, шүшә габлар, бутулкалар вә с.) учота алыныр.

067 №-ли "Саир материаллар" субһесабында тохумлар, күбрәләр вә дикәр материаллар учота алыныр. Бу субһесабда һәмчинин идарәләрдә бүдчә вәсаити һесабына сахланылан ишчи атлар оларса, онлардан алынан бала һөјванлар (дајчалар) учота алыныр.

Бала һөјванлар алынмыш гижмәти илә мөдахил едилтәрәк 067 №-ли субһесабын дебетн вә 140 вә ја 230 №-ли субһесабын кредитн үзрә әкс етдирилнр.

068 №-ли "Јолда олан материаллар" субһесабында идарәләр тәрәфиндөн өдөнилмиш, башга шөһәрләрдән көндерилән, лакин ајын ахырында анбара дахил олмајан материаллар учота алыныр. Бу субһесабда һәмчинин анбара төһизат вә төсәррүфат хидмәти групунун анбарына мөдахил едилтмиш вә идарәләр үзрә бөлүшдүрүлмәмиш материаллар учота алыныр.

Бу субһесабда әкс етдирилән мөбләг төртнб едилтмиш лазыми сәнәдләрдә, хусуситә јолда олан материаллар - јүкүн дахил олмамасыны төсдиг едән стансија вә ја лиманын штампны олмагла дөмир јолу вә су нәглијјатынын ганмөсн илә; мөркөзи төһизат вә төсәррүфат хидмәти групунун анбарында олан материаллар үзрә - мувафиг сәнәдләрдә төсдиг едилтмәлиднр.

069 №-ли "Машын вә аваданлыгларын еһтијат һиссәләри" субһесабында машыныларын (тибби, електрон-һесаблама вә с.), аваданлыгларын, тракторларын, комбајиларын, нәглијјат васитәләринин төмири вә көһнәлмиш һиссәләринн дөјишдирилмөсн үчүн мөјјөн олунмуш еһтијат һиссәләри (моторлар, автомобил шинләри, төкөрләр дө дахил олмагла камерләр вә с.) учота алыныр.

Еһтијат һиссәләринн аналитнк учоту мадди-мәсул шөхсләр үзрә әмлакын (гижмәтләләрин) учот карты ф. № 1Г-дә апарылыр. Көһнә (јарарсыз) еһтијат һиссәләри тәәси илә әвәз едилдикдә көһнәләр һөкмөн анбара төһвил верилмәлидир. Анбардар илин сонундәк топланмыш көһнә (јарарсыз) еһтијат һиссәләринн лазымн төкәрар етил мөәссисәләрннә төһвил вермәлидир.

Көһнә (јарарсыз) еһтијат һиссәләри анбарда мөдахил гәимәләри әсасында мигдар учоту илә учота алыныр. Мөдахил ганмөсннин бир сүрәтн мадди мәсул

Тәлиमतлар

лик хөрчләр кими дахил едилән мөвөгәтн (титулсуз) хүсуси дүзәлдилмиш мөханнәмләр, гурулар вә с. (титудан кәнар) ткнкитиләр;

к) Дәјәриндән асылы олмајараг кирајә вермәк үчүн тәјин едилмиш өшјалар.

07 №-ли “Азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар” һесабына ашағьдакы субһесаблар ачыла биләр:

070 №-ли “Анбарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар”;

071 №-ли “Истисмарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар”;

072 №-ли “Анбарда олан јумшаг инвентарлар (ағлар, кејимләр, ајагтабылар вә јатаг лөвазиматлары)”;

073 №-ли “Истисмарда олан јумшаг инвентарлар (ағлар, кејимләр, ајагтабылар вә јатаг лөвазиматлары) вә башгалары”;

070 №-ли “Анбарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар” субһесабында онларын дәјәриндән асылы олмајараг анбарда олан азгјмәтлин вә тезкөһнәлән өшјалар учота алыныр.

Азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар онларын истифадәсиндән асылы олараг 070 №-ли субһесабын дебети вә 09, 10, 11, 16, 17 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын кредити үзрә әкс етдирилир. Ејнн заманда 08, 20, 21 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын дебети вә 260 №-ли субһесабын кредити үзрә мұһасибат јазылышы верилнр.

Ваһидинни вә дәстинни дәјәри әсас вәсантләрин дәјәринини минимум һәддинни лимитинин (01.01.96-чы илдән 500 000 манат) 1/20 һнсәси дахилнндә олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар истисмара бурахьларкән 070 №-ли субһесабын кредитинә вә 260 №-ли субһесабын дебетинә јазылыр. Бу өшјаларын учоту әмлакын (гјмәтлиләрин) учот карты форма 1 Г-дә һәр бир мадди-мәсул шөхс үзрә апарылыр.

Ваһидинни вә дәстинни дәјәри әсас вәсантләрин дәјәринни минимум һәддинни лимитинин (бу һәдд 01.01.96-чы илдән 500 000 манат) 1/20 һнсәсиндән артыг олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар истисмара бурахьларкән 071 №-ли субһесабын дебетинә вә 070 №-ли субһесабын кредитинә јазылыр.

Анбарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән, өшјаларын учоту мадди-мәсул шөхсләр тәрәфиндән әмлакын (гјмәтлиләрни) учот карты форма 1Г-дә өшјаларын адлары вә мигдары үзрә апарылыр. Бу өшјаларын анбардан бурахьлышы гјмәтлиләрин бурахьлыш төләбнамәсинә әсасән апарылыр. Анбардан бурахьлан заман јумшаг инвентарын үзәриндә идарәнин, бөлмәнни ады, онларын истисмара верилдији тарих кәстәрилмәклә маркаланьр.

Мұһасибатлыгда 070 №-ли субһесаб үзрә аналитик учот мадди-мәсул шөхсләр үзрә әмлакын (гјмәтлиләрин) учот карты форма 1Г-дә өшјаларын ады үзрә апарылыр.

Мөдахил үзрә азгјмәтлин вә тезкөһнәлән өшјалар учот рекнстрләрнндә мөдахил гаимәләри әсасында әкс етдирилир.

071 №-ли “Истисмарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар” субһесабында истисмарда олан азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјалар учота алыныр.

Азгјмәтли вә тезкөһнәлән өшјаларын силинмәси онларын там көһнәлмәси заманы мұвафиг назирликләр (баш идарәләр) тәрәфиндән дижәр һесабдан силинмә гәјдалары мөјјән едилмәдикдә, идарәнин рәһбәри тәрәфиндән тәсдиг едилмиш мұвафиг актлар әсасында апарылыр.

Сынмыш габларын һесабдан силинмәси үчүн сынмыш габларын гејдијаты журналы апарылыр. Журналда јазылышлар мұвафиг мадди-мәсул шөхсләр тәрә-

малыдыр.

Ағлар, ятаг лөвазиматлары, кејим вә ајагтабылар алыныб анбара мәдахил едилдикчә 072 №-ли субһесабын дебети вә 09, 10, 11, 16, 17 №-ли һесабларынын мувафиг субһесабларынын кредити үзрә әкс етдирилир. Ејни заманда 20, 21 №-ли һесабларын мувафиг субһесабларынын дебети вә 260 №-ли субһесабын кредити үзрә муһасибат јазылышлары верилир.

Муһасибатлыгда 072 №-ли субһесаб үзрә аналитик учот мадди-мәсул шәхсләр үзрә әмлакын (ғијмәтлиләрин) учот карты форма №1Г-дә апарылыр.

Ваһидинин вә дестинин дөјәри әсас вәсаитләрин дөјәринин минимум һәддинин лимитинин (бу һәдд 01.01.96-чы илдән 500 000 манатдыр) 1/20 һиссәси гөдәр азғијмәтли вә тезкөһнәлән әшјалар истисмара верилдикчә 072 №-ли субһесабын кредити вә 260 №-ли субһесабын дебети үзрә әкс етдирилир.

Ваһидинин вә дестинин дөјәрн әсас вәсаитләрин дөјәринин минимум һәддинин лимитинин (бу һәдд 01.01.96-чы илдән 500 000 манатдыр) 1/20 һиссәсиндән јухары олан истисмара верилмиш ағлар, ятаг лөвазиматлары, кејимләр вә ајагтабылар 073 №-ли субһесабын дебетинә вә 072 №-ли субһесабын кредитинә јазылыр.

Ағларын, ятаг лөвазиматларынын, кејимләрин вә ајагтабыларын учоту гәјдасы назирлик вә баш идарәләрин тәлиमतлары илә тәјин едилир.

073 №-ли "Истисмарда олан јумшаг инвентарлар (ағлар, кејимләр, ајагтабылар вә ятаг лөвазиматлары" субһесабында истисмарда олан јумшаг инвентарлар (ағлар, кејимләр, ајагтабылар, ятаг лөвазиматлары вә диқәр јумшаг инвентарлар) учота алыныр.

Ағларын, ятаг лөвазиматларынын, кејимләрин, ајагтабыларын вә диқәр јумшаг инвентарларын аналитик учоту мадди-мәсул шәхсләр үзрә әмлакын (ғијмәтлиләрин) учот карты форма № 1Г-дә апарылыр.

Јумшаг инвентарларын (ағларын, кејимләрин, ајагтабыларын вә ятаг лөвазиматларынын) учоту гәјдалары назирликләр вә баш идарәләр тәрәфиндән һазырланараг Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији илә разылашдырылмыш тәлимата ујғун һәјата кечирилир.

Јарарсыз вәзијјәтә дүшмүш ағлар, ятаг лөвазиматлары, кејимләр, ајагтабылар вә диқәр јумшаг инвентарларын һесабдан ситинмәси әмлакын (ғијмәтлиләрин) ләғви акты ф. №3Г әсасында һәјата кечирилир.

Истисмардан чыхмыш ағларын, ятаг лөвазиматларынын, кејимләрин, ајагтабыларын вә диқәр јумшаг инвентарларын мөбләғләри 073 №-ли субһесабын кредитиндә вә 260 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Бөлмә 4. Истеһсалат вә башга мөгсәдләрә мәсрәфләр (хәрчләр)

Бу бөлмәдә хусуси вәсаитләр сметасы үзрә планлашдырылмыш истеһсалат (тәдрис) смалатханаларынын, тәдрис-төчрүбә вә јардымчы кәнд тәсәрруфатларынын вә идарәнин табелијиндә олан диқәр тәсәрруфат субъектләринин һазырладығлары мөһсуллар вә мөмулатлар үзрә мәсрәфләр, мөтбөөләрин чан мөһсуллары үзрә мәсрәфләр, идарә, мүүссисә вә тәшкилатларла бағланмыш мугавиләләр үзрә јеринә јетирилән елми-тәдғигат вә конструксија сынағ ишләри үзрә мәсрәфләр, төчрүбә гурғуларынын һазырланмасы, һөмчинин материалларын һазырланмасы вә смалты үзрә мәсрәфләр, көрүлән иш вә хидмәт

Өдөнишә төгдим едилмиш һесаb-фактуралар үзрә көстөрилмиш хидмәтләрин фактики маја дөјәри 280 №-ли субһесабын дебетиндә вә 080 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

080 №-ли субһесабын галығы жалныз истәһсалат просесиндә олан мөмулатлар үзрә битмөмиш истәһсала мөсрәфләрин мөбләғини әкс етдирир. Бир гажда олараг хидмәтләр үзрә битмөмиш мөсрәфләрә јол верилмир.

Бурахылыш мөһсулун фактики маја дөјәрини мөјјөнләшдирмөк үчүн мөсрәфләрин учотунун мәлуматлары әсасында һесабат калкулјасијасы тәртиб едилир. Бу заман һесабат дөврүнүн сонуна битмөмиш истәһсала мөсрәфләри чыхмагла, верилмиш субһесаb үзрә мөсрәфләрин үмуми мөбләғи бурахылымыш мөһсулун һәр иөвүнүн ваһидинин маја дөјәри мөјјөнләшдирилдикдән сонра һазыр мөмулатын нөвләри үзрә бөлүшдүрүлүр вә беләликлә чешидләр үзрә һәр бир нөв мөһсулун (мөмулатын) маја дөјәри мөјјөн едилир.

Мөсрәфләрин аналитик учоту мөмулатларын нөвү вә хәрч мащәләри үзрә апарылыр.

081 №-ли "Јардымчы кәнд тәсәррүфатларына (төдрисә) мөсрәфләр (хәрчләр)" субһесабында төдрис-төчрүбә вә јардымчы кәнд тәсәррүфатларында мөсрәфләр учота алыныр. Мөсрәфләр тәсәррүфатын саһәләри (һејвандарлыг вә әкинчилик) вә оиларын нөвләри үзрә ажры-ажрылыгыда учота алыныр. Зәури һалларда учот ажры-ажры мөдәни биткиләр үзрә (тахыл, төрөвөз, картоф вә с.) төшкил едилә биләр. һејвандарлыгыда мөсрәфләр ирибујнузлу һејванлар, гојунчулуг, донузчулуг вә с. үзрә ажрылыгыда учота алыныр.

Истәһсалатын бүтүн мөсрәфләри, һәмчинин чаван һејванларын төләфатындан дөјөн иткиләр 081 №-ли субһесабын дебетинә аид едилир.

Ил әрзиндә кәнд тәсәррүфатында мөһсулларын план маја дөјәри (031 №-ли субһесаb дебәтләшдирилмөклә), һәмчинин чаван һејванларын чөки вә бој артымларынын план маја дөјәри (050 №-ли субһесаb дебәтләшдирилмөклә) 081 №-ли субһесабын кредитинә аид едилир. Иһин ахырында 081 №-ли субһесабын кредитиндән мөһсулларын план маја дөјәри илә фактики маја дөјәри арасындакы фәрг силинир. Бу фәргин бир һиссәси - сатылмамыш мөһсуллар үзрә 031 вә 050 №-ли субһесаbларын дебетинә вә 081 №-ли субһесабын кредитинә јазылыр. Сатылмыш мөһсуллар үзрә талан һиссә исә 281 №-ли субһесабын дебетинә вә 081 №-ли субһесабын кредитинә јазылыр. Бу заман артыг хәрч мүсбәт әдәдләрә (аид рөнклә), гөнаәт исә мөнфи әдәдләрә (гырмызы рөнклә) көстәрилир.

Кәнд тәсәррүфаты мөһсулларынын маја дөјәринин калкулјасија объектләри мүхтәлиф мөдәни биткиләр вә һејвандарлығын әсас мөһсулларынын мүхтәлиф нөвләри һесаb едилир.

Мөһсулун фактикн маја дөјәрини мөјјөнләшдирмөк үчүн илин сонунда калкулјасија һесабаты тәртиб едилир. Тәркнбиндә әкинчилик вә һејвандарлыг саһәләри олан јардымчы кәнд тәсәррүфатлары үзрә әввәл әкинчилик мөһсулларынын, сонра исә һејвандарлыг мөһсулларынын маја дөјәринин калкулјасијасынын һесабаты тәртиб едилир.

Әкинчилик мөһсулларынын маја дөјәринин калкулјасијасынын һесабатынын тәртиби заманы мөсрәфин үмуми мөбләғиндән һәр мөдәни биткиләр үзрә кәлән илин мөһсулунун һесабына апарылмыш мөсрәфләр (пајыз сөпнини, пајыз шуму, киләмәсјәликләр вә үзүмлүкләр үзрә хәрчләр) ажрылыр. Бу мөсрәфләр битмөмиш истәһсал кими 081 №-ли субһесаb үзрә кәлән илә кечир.

084 №-ли “Материалларын hazырланмасы вә јенидөн смалы үзрә мәсрәфләр (хәрчләр)” субһесабында материалларын тәсәррүфат үсулу илә (палтарларын тикилмәси, јаначағын тәдарүкү, тәрәвәзин hazырланмасы вә с.) hazырланмасы вә јенидөн смалы үзрә әмәлијјатлар учота алыныр. Бу субһесабада hazырланмыш вә јенидөн смал едилмиш материалларын маја дөјери кәстәрилер. Матерналларын hazырланмасы вә јенидөн смалы илә әлагәдар бүтүн хәрчләр (һәмчинин дашырма, сахланьыма вә с. үзрә хәрчләр) №-ли субһесапбын дебетиһә аид едилер.

Бу вә ја дикәр материал нөвүнүн hazырланмасы вә ја јенидөн смалы баша чатдырылдыгдан сонра алынған јени гимәтлиләр үзрә мәсрәфләр ақтла мүәјјәнләшдирилер вә мүвафиг шәхсләр тәрәфиндөн имзаланыр. Ақт идарәнин рәһбәри тәрәфиидән тәсдиг едилер вә мүвафиг һесаплар үзрә алынмыш материал гимәтлиләринин мөдахили вә ја һесапдан силинмәси үчүн әсас алыныр.

Һазырланмыш вә јенидөн смал едилмиш материалларын аналитик учоту әтрафлы карталарда онларын һәр бир нөвү үзрә апарылыр.

Бөлмә 5. Пул вәсаитләри

Бу бөлмәнин һесапларында идарәләрдә вә мәркәзи мүһасибатлыгыларда идарәләрин хәрчләри үчүн алынмыш кредитләр, һәмчинин касса вә банк һесапларында олан пул вәсаитләринин һәрәкәти, аккредитивләр, лимитләшдирилмиш чек китаблары, малијјә гојулушлары јолда олан пул вәсаитләри вә дикәр пул сәнәдләри учота алыныр.

Бүдчә вәсаити һесабына идарәләрин вә тәдбирләрин малијјәләшдирилмәси вә истифадәси мүәјјән едилмиш гәјдада дөјишикликләр нөзәрә алынмагта тәсдиг едилмиш иллик смета хәрчләринин рүблүк бөлүкү үзрә тәјинатына чидди нөзарәт етмәклә һәјата кечирилер (әкәр малијјәләшмәнин башга гәјдалары нөзәрдә тутулмајыбса).

09 №-ли “Республика бүдчәси үзрә чари һесап” һесабы

Бу һесаба республика бүдчәсиндөн малијјәләшән идарәләрин пул вәсаитләринин һәрәкәти учота алыныр. Назирлик вә баш идарәләрин, сләчә дә табечилнкләриндә олан идарәләрин сахланьымаһына бүдчәдән ајрылан тәхсисатлар 0401002, 0401003 формалы едәмә тапшырыгылары илә һәјата кечирилер. Баш тәхсисат сәрәнчәмчәлары тәрәфиндән едәмә тапшырыгылары илә һәјата кечирилер. Баш тәхсисат сәрәнчәмчәлары тәрәфиндән едәмә тапшырыгыларына әсасән бүдчә вәсаитләри табеликләриндә олан тәшкнлатларын банк мүәссисәләриндә ачылан чари бүдчә һесапларына көчүрүлүр (хәзинәдарлыг тәтбиг едилән саһәләрдә хәзинәдарлыгын тәһминатына ујғун).

Һесабат ајындан сонра планлы хәрчләрин малијјәләшмәси заманы назирлик вә баш идарәләр тәрәфиндән фактики сәрф едилмиш вәсаитләр барәдә ајлыг һесабатларын мәлуматлары нөзәрә алыныр.

Азәрбајҗан Республикаһы Малијјә Назирлији назирлик вә баш идарәләрә, зәрури һалларда исә идарәләрә вахтлы-вахтында пул вәсаитләринин ајрылмасыны, сләчә дә онларыны тәјинаты үзрә дүзкүн истифадәсини јохлајыр. Азәрбајҗан Республикаһынын банклары вә хәзинәдарлыг системи бүдчә вәсаитләринин учоту үчүн ачылымыш чари һесаплар үзрә бүдчә вәсаитләринин вахтлы-вахтында, дүзкүн тәјинаты үзрә көчүрүлмәсинә чавабдәһлик дашыјырлар.

09 №-ли һесаба үзрә галыг банк мүәссисәләринин чари һесапларындакы тәхсисат галыгыларына ујғун кәлмәлидир. Чари бүдчә һесаплары үзрә јазылышларын

субхесабында капитал гојулушларынын вә дикәр тәдбирләрин (әкәр капитал гојулушларынын учоту хәрч сметасынын јеринә јетирилмәси үзрә вәһнд балансда һәјата кечирилмәси) малијјәләшдирилмәси мәгсәдилә бүдчә вәсаитләринин һәрәкәти учота алыныр.

096 №-ли “Башга (саир) бүдчәләр хесабына чари хесаб” субхесабында дикәр бүдчәләр хесабына малнјјәләшдирилән хәрчләр үчүн ндарәнин алдығы вәсаитләрин һәрәкәти учота алыныр.

10 №-ли “Јерли бүдчәләр үзрә чари хесаб” хесабы

Бу хесабда Нахчыван Мухтар Республикасынын бүдчәсиндән вә јерли бүдчәләрдән малијјәләшән мүәссисәләрин, еләчә дә кәнд, гәсәбә вә шәһәр (рајон табечилијиндә олан шәһәрләрин) бүдчәләринин чари хесабларында олан пул вәсаитләри учота алыныр.

Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлији вә малијјә органлары тәрәфиндән бүдчәдә нәзәрдә тутулан тәхсисат һәчминдә пул вәсаитләри мүйјән олунмуш гәјдада сонрадан едилән дәјишикликләр нәзәрә алынмагга баш тәхсисат сәрәнчәмчыларынын чари бүдчә вәсаитләри хесабларына кәчүрүлүр (хәзинәдарлыг тәтбиг едилән саһәләрдә хәзинәдарлығын телиматларына ујғун).

Банк мүәссисәләриндә баш тәхсисат сәрәнчәмчыларына Нахчыван Мухтар Республикасынын бүдчәси вә јерли бүдчәләр үзрә ажры-ажрылыгга чари хесаблар ачылыр (хәзинәдарлыг тәтбиг едилән саһәләрдә хәзинәдарлығын телиматларына ујғун):

а) мүәссисәнин хәрчләринә;

б) мәркәзн муһасибатлыглар тәрәфиндән хидмәт кәстәрилән ндарәләрин хәрчләринә, еләчә дә мәркәзи муһасибатлыгларын сахланмасына назирлик вә баш ндарәләрин табечилијиндә олан тәшкилатларын сахланмасына; мәркәзләшдирилмиш тәдбирләр үзрә хәрчләрә;

в) капитал гојулушларынын табечиликләриндә олан идарәләрә 0401002, 0401003 №-ли едәниш тапшырығы илә пул вәсаитләринин кәчүрүлмәсини һәјата кечирирләр. Вәсаитләрин гәјтарылмасы һәммин формалы едәниш тапшырыгларына әсасән һәјата кечирилир.

Идарәләр тәрәфиндән ашағыдакы чари хесаблар ачылыр:

а) мүәссисәнин хәрчләринә;

б) капитал гојулушларынын малијјәләшдирилмәсинә.

Мүәссисәләрин чари хесабларындан вәсаитләрин кәчүрүлмәси бу хесабларда олан галыглар һәчминдә һәјата кечирилир.

10 №-ли хесаб үзрә галыг банк мүәссисәләриндә олан чари хесаблардакы галыга ујғун кәлмәлидир. Чари хесаблар үзрә јазылышларын дүзкүнлүјүнү јохламаг үчүн банк, шәхси хесаблар үзрә банк чыхарышлары вә онлара әләвә едилмиш сәнәдләрн мүәссисә илә разылашдырылмыш мүддәтдә (ажын сон иш күнүндән кәч олмајараг) оилара верир вә ја кәндәрнр. Мүәссисәләр исә галыгларын дүзкүнлүјүнү үзләшмә арајышы илә тәсдиг едиб банка гәјтарырлар (хәзинәдарлыг тәтбиг едилән саһәләрдә хәзинәдарлығын телиматларына ујғун).

Мүәссисәнин чари хесабларында илин ахырына галан вәсаитләрин галығы хесаблардан силнимәјәрәк јени хесабат илинә кечирилнр (әкәр ганунверничликдә башга һаллар нәзәрдә тутулмајыбса, нөвбәти малијјәләшмә заманы бу галыглар нәзәрә алыныр).

105 №-ли “Јерли бүдчөлөр һесабына пенсия вә муавинәтләрин өдәнилмәси үзрә чари һесаб” субһесабында муавинәт вә пенсия өдәнишләри үзрә хәрчләр үчүн шәһәр вә рајон әһалииниң социал мудафиәси мәркәзләриниң өз баш идарәләриндән республика, мухтар республика вә јерли бүдчөлөр һесабына алдылары пул вәсаитләриниң һәрәкәти учота алыныр.

107 №-ли “Кәнд гәсәбә вә рајон табечилијиндәки шәһәр бүдчөләри үзрә чари һесаб” субһесабында банк идарәләриниң чари һесабларында олан кәнд, гәсәбә вә рајон табечилијиндәки шәһәр бүдчөләриниң вәсаитләри учота алыныр.

108 №-ли “Кәнд, гәсәбә вә рајон табечилијиндәки шәһәр бүдчөләри һесабына капитал гојулушунун малијјәләшмәси үзрә чари һесаб” субһесабында капитал гојулушлары үзрә хәрчләрин өдәнилмәси үчүн банк мүәссисәләриндәки чари һесаба көчүрүлмүш кәнд, гәсәбә вә рајон табечилијиндәки шәһәр бүдчөләриниң вәсаитләри учота алыныр (хәзинәдарлыг тәтбиғ едилән сәһәләрдә хәзинәдарлыгын тәлиматларына ујғун).

11 №-ли “Бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесаб” һесабы

Бүдчәдән малијјәләшән идарәләр бүдчә вәсаитләриндән башга бүдчәдәнкәнар вәсаитләрә дә малик ола биләрләр. Бүдчәдәнкәнар вәсаитләр ејни заманда бүдчә вәсаитләри олдылары банк идарәләриниң ајры-ајры чари һесабларында сахланьлыр. Идарәјә хүсузи вәсаитләрин бүтүн нөвләри үчүн бир чари һесаб, бүтүн нөв тапшырыллар үчүн бир “Тапшырыллар үзрә мөбләгләр” чари һесабы вә диқәр бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә бир чари һесаб ачылыр. Мүһасибат учотунун мәркәзләшдирилдији һалларда бүтүн хидмәт кәстәрилән идарәләрә хүсузи вәсаитләрин учоту үчүн, тапшырыллар үзрә мөбләгләр вә диқәр бүдчәдәнкәнар вәсаитләрин учоту үчүн бир чари һесаб ачылыр.

Јени тәсәррүфатчылыг шәраитинә кечмиш идарәләрә хидмәт кәстәрән мәркәзи мүһасибатлылары олан идарәтмә органларында вә мүһасибат учотуну сәрбәст тәшкил едән диқәр идарәләрдә чари бүдчә һесабларындан башга һесаблашма һесабы ачылыр вә бу һесабда бүдчә вәсаитләри, еләчә дә тәшкилатлара вә әһалијә кәстәрилмиш пуллу хидмәтләр вә диқәр дахилолмалар учота алыныр.

Банк мүәссисәләри бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесабдан, һесаблашма вә валјута һесабларындан чыхарышлары гүввәдә олан гәјдалара ујғун олараг разьлашдырылмыш мүддәтләрдә, һесаб үзрә һәрәкәт олан ајын ахырынчы иш күнүндән кәч олмајараг һесабын саһибинә төгдим едир.

11 №-ли “Бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесаб” һесабына ашағыдакы субһесаблар ачыла биләр:

110 “Тапшырыллар үзрә мөбләгләрин чари һесабы”;

111 “Хүсузи вәсаитләр үзрә чари һесаб”;

112 “Саир бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесаб”;

113 “Һесаблашма һесабы”;

114 “Бүдчәдәнкәнар фондлар үзрә һесаб”;

115 “Социал Мудафиә Фондунун вәсаитләри һесабын пенсия вә пособијаларын (муавинәтләрин) өдәнилмәси үзрә чари һесаб”;

118 “Валјута һесабы”.

110 №-ли “Тапшырыллар үзрә мөбләгләрин чари һесабы” субһесабында идарәнин диқәр идарә вә тәшкилатлардан тапшырылларын јеринә јетирилмәси үчүн: (тәдрис мүәссисәләриндә тәһсилни битирдикдән сонра иш јеринә тәјинат алмыш кәнч мүтәхәссисләрлә һесаблашмалар, тикинти, мүәссисә, кол-

№-ли субһесабын дебетиндә вә 176 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилп. Бирдәфәлик ярдым вә мұкафат өдәнишләри үчүи дахил олан мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын дебетиндә вә 240 №-ли субһесабын кредитиндә гәйдә алыныр.

Тапшырыглар јеринә јетириләркән хәрчләнмиш мөбләгәләр вә керн гәјтарылмыш истифадә олунмамыш мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын кредитиндә, 176 №-ли субһесабын дебетиндә вә 240 №-ли субһесабын кредитиндә гәйдә алыныр.

Тапшырыглар јеринә јетириләркән хәрчләнмиш мөбләгәләр вә керн гәјтарылмыш истифадә олунмамыш мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын кредитиндә, 176 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилп.

Баш тәхсисат сәрәнчамчыларынын бүдчә һесабларындан, сләчә дә ишчиләрин мұкафатландырылмасы фондунун тәшкили вә бирдәфәлик ярдым кәстәрилмәси үчүн идарә вә тәшкилатларын һесаблашма һесабындан "Тапшырыглар үзрә мөбләгәләр" чари һесабына кәчүрүлән мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын дебетиндә, 240 №-ли субһесабын кредитиндә кәстәрилип.

Баш тәхсисат сәрәнчамчылары тәрәфиндән идарәнин сәрәнчамына мұкафат өдәнишләрин мөгсадилә кәчүрүлән мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын кредитиндә, 240 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Баш тәхсисат сәрәнчамчылары тәрәфиндән бүдчә вәсәнтләри һесабына јеринә јетирилән елми-тәдгигат ишләри үзрә мадди мараг фондунун формалашмасы үчүн елми-тәдгигат идарәләринин "Тапшырыглар үзрә мөбләгәләр" чари һесабына дахил олмуш мөбләгәләр 110 №-ли субһесабын дебетиндә вә 140 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир. Ејни заманда 200 №-ли субһесабын дебетиндә вә 240 №-ли субһесабын кредитиндә әкс олунмагла икинчи мұһасибат јазылышы тәртиб едилп.

Өдәнилмиш мұкафат вә бирдәфәлик ярдым мөбләгәләри 110 вә ја 120 №-ли субһесабларын кредитиндә вә 240 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

110 №-ли субһесабын аналитик учоту әмлакын (гүјмәтлиләрин) учот карты форма №1Г-дә апарылып.

111 №-ли "Хүсуси вәсаитләр үзрә чари һесаб" субһесабында хүсуси вәсаитләр сметасынын јеринә јетирилмәси үзрә чари һесаб" субһесабында хүсуси вәсаитләр сметасынын јеринә јетирилмәси илә әлағәдар әмәлнүјатлар үзрә пул вәсаитләринин һәрәкәти учота алыныр.

Еләчә дә бу субһесабда ашағыдакылар учота алыныр:

-үмүмтәһсил фондунун јарадылмасы үчүн бүдчәдән, колхозлардан, кооператив, һәмкарлар вә дикәр тәшкилатлардан дахил олмуш вәсаитләр;

- күнүүзадылмыш мөктәбләрдә вә мөктәб нәзиндәки интернатларда ушагларын једиздирилмәси үчүн дахил олмуш вәсаитләр;

- али вә орта ихтисас тәһсил мүәссисәләриннин вә елми-тәдгигат идарәләринин мадди-техники базасынын кенишләндирилмәси вә мөһкәмләндирилмәсинә јөнәлдилән вәсаитләр;

-Азәрбајчан Республикасы Мәдәнијјәт Назирлијн системинин бүдчәдән мајлијләшән мәдәни-маариф идарәләринин мадди-мараг фондунун вәсаитләри;

-гүввәдә олан ганунверичилијә мұвафиг олараг дахил олмуш дикәр вәсаитләр.

Банк идарәләриндә хүсуси вәсаитләр үзрә чари һесаблар хүсуси вәсаитләр сметасынын тәсдиги һаггында арајыша әсәсән ачылып.

Чари һесабларын фәалијјәт мүддәтинин нөвбәти ишдә артырылмасы хүсуси

Тәлиматлар

241, 246, 249, 271 №-ли субһесабларын кредити үзрә әкс етдирилир. Идарә вә тәшкилатларда муғазилә үзрә иш вә хидмәтләрин јеринә јетирилмәси заманы сифарилчидән дахил олан мөбләгәр 113 №-ли субһесабын дебети, 157 №-ли субһесабын кредити үзрә әкс етдирилир.

Бу һесаб үзрә аналитик учот Әмлакын (түҗмәтчиләрин) учот карты форма № 17-дә апарылыр.

114 №-ли "Бүдҗедәнхенар фондлар үзрә чарх һесаб" субһесабында јерли ортанларын бүдҗедәнхенар фондлары учота алыныр. Бүдҗедәнхенар фондлара дахил олмуш мөбләгәр 114 №-ли субһесабын дебети, 272 №-ли субһесабын кредити үзрә әкс етдирилир.

Бу һесаб үзрә аналитик учот Әмлакын (түҗмәтчиләрин) учот карты форма № 17-дә апарылыр.

115 №-ли "Социал Муғафиә Фондунун вәсаитләри һесабына пенсия вә пособијаларын (муваинәтләрин) өденилмәси үзрә чарх һесаб" субһесабында пенсия вә муваинәт өденишләри үчүн әһалинин социал муғафиәси органларына хәчүрүлән Азербайҗан Республикасы Дәвләт Социал Муғафиә фондунун вәсаитләри учота алыныр.

118 №-ли "Валјута һесабы" субһесабында банк идареләринин валјута һесабларында олан харичи валјута вәсаитләринин һәрәкәти учота алыныр. Бүдҗә вәсаитләри вә бүдҗедәнхенар вәсаитләр һесабына банк идареләриндән алынмыш валјуталар 118 №-ли субһесабын дебети вә 090, 100, 101, 112 вә 113 №-ли субһесабларынын кредити үзрә әкс етдирилир. Јеринә јетирилмиш иш вә хидмәтләрә хәтә дахил олмуш валјуталар 118 №-ли субһесабын дебети вә 238, 270, 249, 246, 178, 240, 241, 400 №-ли субһесабларын кредити үзрә әкс етдирилир (хәзинәдарлыг төтбиг едилән сәһәләрдә хәзинәдарлыгын тәлиматларына үзүр).

Валјута һесабындахы галыг үзрә мүсбәт мөзәннә фәргинин мөбләги 118 №-ли субһесабын дебети 230, 140, 238, 270, 249, 246, 240, 241, 400 №-ли субһесабларын кредити үзрә әкс етдирилир, мәнфи мөзәннә фәргинин мөбләги исе бу субһесаблар үзрә "сторно" үсүлу илә вәсминләндирилир.

Банклардан нағд шәхилдә алынмыш харичи валјута мөбләләри 118 №-ли субһесабын кредитиндә вә 120 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Нағд шәхилдә харичи валјутанын мөлажикли вә мохарикли учоту әрҗага тертиб олунмуш кәсса китабында апарылыр.

118 №-ли субһесаб үзрә пул вәсаитләринин һәрәкәтинин учоту мувафиг харичи валјутада пул вәсаитләринин сахланмасы үчүн банк мүссисәләриндә алынған һәр бир һесаб үзрә манат әртүҗү илә бирликдә апарылыр. Әмәлијатларын аналитик учоту исе һәр бир валјута үзрә Әмлакын (түҗмәтчиләрин) учот карты форма № 17-дә апарылыр.

12 №-ли "Кәсса" һесабы

120 №-ли "Кәсса" субһесабында идареләрин вә ја мәркәзи муғасибатлыгларын кәссаларында олан пул вәсаитләринин мөвҗудлуғу вә һәрәкәти учота алыныр.

Банк идареләриндән нағд пул вәсаитләринин алынасы үчүн чәк бир гәјдә оларак кәссарин вә ја оғу өзәз әдән шәхсин адына јазылыр.

Бир кәчә бәлмәси олан идареләрдә вә ја мәркәзи муғасибатлыгларын хидмәт етдији муваинәтләрин, тәгаүдләрин, пенсијаларын вә баһта өденишләрин вәрилмәси мүссисә рәйбәринин јазылы әвронәмына вәссән кәссариндән бан-

вафиг бүдчә һесаблирынын вә чари һесаблирын кредитиндә әкс етдирилир.

Истифадә едилмиш аккредитив мәбләғләринә 130 №-ли субһесабын кредити, мувафиг субһесаблирын дебети үзрә муһасибат јазылышы верилир.

Истифадә едилмәмиш аккредитив мәбләғләри мувафиг бүдчә вә ја 09, 10, 11 №-ли чари һесаблара көчүрүлүр.

130 №-ли субһесабын аналитик учоту һәр бир төләб олунаң аккредитив үзрә Әмлакын (гијмәтлиләрин) учот карты форма № 1Г-дә апарылыр.

131 №-ли “Лимитләшдирилмиш чек китабчалары” субһесабында алынмыш мал, көрүлмүш иш вә көстәрилмиш хидмәтләрә көрә лимитләшдирилмиш чек китабчалары үзрә һесаблашмалар үчүн депонентләшдирилмиш мәбләғләр учота алыныр. Идарә вә ја мәркәзи муһасибатлыг лимитләшдирилмиш чек китабчалары әлдә етмәк үчүн банк идарәләринә 0401002 №-ли өдәмә тапшырыгы вә лимитләшдирилмиш чек китабчалары алынмасы барәдә әризә төгдим етмәлидир. Лимитләшдирилмиш чек китабчалары үзрә депонентләшдирилмиш мәбләғләр бүдчә төснифатынын мувафиг хәрч бөлмәләри вә маддәләри үзрә касса хәрчләри кими учота алыныр. Чек китабчасынын истифадә едилмәмиш лимит мәбләғи чари бүдчә һесабына көчүрүләркән учота бүдчә төснифатынын мувафиг бөлмәләри үзрә касса хәрчләринин бәрпасы кими әкс етдирилир.

Лимитләшдирилмиш китабчаның чекләри идарәнин рәһбәри вә ја баш муһасиби төрәфиндән имзаланмалыдыр. Мал-материал гијмәтлиләри јериидә алынаркән малың алынмасы үчүн етибарнамә верилән вәзифәли шәхсә чеки имзаламаға нчазә верилир. Вәзифәли шәхсин чеки имзаламасы һүгугу вә мал алынмасы үчүн төләб олунаң мәбләғ етибарнамәдә гејд едилир. Идарәнин вәзифәли шәхси төрәфиндән етибарнамәјә әсасән чек имзаланаркән чекдә имзадан әввәл “Етибарнамә әсасында” гејди едилмәлидир.

Лимитләшдирилмиш китабчалардан чек мал сатана малыи бурахылмасы вә ја хидмәт көстәрилмәси илә ејни вахта верилир. Чек үзрә һансы төшкилата, һансы һесаб вә ја ону әвәз едән сәнәд үзрә көчүрүлән мәбләғләр мүтләг чекдә көстәрилмәлидир.

131 №-ли субһесаб үзрә аналитик учот лимитләшдирилмиш китабчалардан чек илә һесаблашмалар үзрә јығым чәдвәлиндә апарылыр. Јығым чәдвәлиндә јазылышлар әмәлијатлар баша чатдыгча, сәнәдләрин муһасибатлыга дахил олдуғу күнүн иөвбәти күнүидән кеч олмајараг һәр бир сәнәд (өдәмә тапшырыгы, һесаб-фактура, чек) үзрә һәјата кечирилир. Һәр ајын әввәлиндә јығым чәдвәлиндән кечмиш ајын истифадәси олунмамыш лимитиин галығы ајын әввәлиндә кечирилир. Лимитләшдирилмиш чек китабчалары үзрә депонентләшдирилмиш мәбләғләр 131 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир. Алынмыш материал гијмәтлиләри үчүн чек үзрә өдәнилмиш мәбләғләр 131 №-ли субһесабын кредитиндә вә мувафиг субһесаблирын дебетиндә әкс етдирилир. Ајын соңунда јекуи һесабланыр вә ајын соңуна сәрбәст лимит галығы чыхарылыр. Бу галыг лимитләшдирилмиш чек китабчалары үзрә лимит галығына уғун көлмәлидир.

Јығым чәдвәли үзрә јекунлар “Баш журнал”а јазылыр. Чек китабчасы үзрә истифадә едилмәмиш лимит галығы банк идарәсиндәки чари бүдчә һесабына гәјтарыдыгы һалларда, “Баш журнал”а јазылышлар бу мәбләғләри нәзәрә алмагла арашдырылыр вә һәјата кечирилир.

132 “Пул сәнәдләри” субһесабында мүхтәлиф пул сәнәдләри: бензин вә јағ, әрзаг мәһсулары вә с. үчүи өдәнилмиш талонлар, истираһәт евләри, санаторија, турист базаларына өдәнилмиш көндәриш вәрәгәләри, почт көчүрмәләри

ләшмөләр үзрә һесаплашмалар”;

142 “Башга (санр) бүдчөләр һесабына малијјәләшмөләр үзрә һесаплашмалар”;

143 “Капитал гојулушларынын бүдчөдөн малијјәләшдирилмәси үзрә һесаплашмалар”.

Бу субһесаплар һәм баш төхсисат сәрәнчамчылары, һәм дә ашағы төхсисат сәрәнчамчылары төрәфиндән төтбиг олунур.

Ашағы төхсисат сәрәнчамчылары бу субһесапларын кредити үзрә баш төхсисат сәрәнчамчыларындан алынмыш малијјәләшмә мөбләғләрини, һәмчинин малијјәләшмөнн артыран диқәр мөбләғләрн әкс етдириләр.

Көстәрилән субһесапларын дебети үзрә ил әрзиндә һәјата кечирилән хәрч мөбләғләрн, баш төхсисат сәрәнчамчысынын көстәришинә әсасән малијјәләшмөни азалдан мөбләғләр, ашкара чыхарылмыш әскиккәлмөләр вә идарә һесабына аид едилән диқәр силинмөләр әкс етдириләр.

Баш төхсисат сәрәнчамчылары 14 №-ли һесабын мувафиг субһесапларыннын дебети үзрә табчиликләдә олан идарәләрнн вә мәркәзләшдирилмиш төдбирләрин малијјәләшмәсини вә смета үзрә идарәләрин хәрч мөбләғләрини, кредити үзрә исә - табчиликләрдәки идарәләрин малијјәләшмөнн азалдан вә табчиликләдә төхсисат сәрәнчамчылары төрәфиндән ил әрзиндә едилән хәрчләри әкс етдириләр.

140 №-ли “Идарәләрин вә башга төдбирләрин хәрчләри үчүн бүдчөдән малијјәләшмөләр үзрә һесаплашмалар” субһесабында баш кредит сәрәнчамчылары үзрә һесаплашмалар” субһесабында баш кредит сәрәнчамчылары төрәфиндән ачылымыш бүдчөдән малијјәләшмә мөбләғләри, һәмчинин диқәр өмәлијјатлар үзрә артан вә азалан малијјә мөбләғләри әкс етдириләр.

142 №-ли “Башга (санр) бүдчөләр һесабына малијјәләшмөләр үзрә һесаплашмалар” субһесабында башга бүдчөләр һесабына ајры-ајры төдбирләрин һәјата кечирилмәси үчүн алынмыш малијјәләшмә мөбләғләри көстәриләр.

143 №-ли “Капитал гојулушунун бүдчөдән малијјәләшдирилмәси үзрә һесаплашмалар” субһесабында бүдчә һесабына, капитал гојулушларынын вә диқәр төдбирләрин малијјәләшдирилмәси үзрә мөбләғләр учота алыныр.

Азәрбајчан Республикасынын Дөвләт бүдчөсиндән вә диқәр јерли бүдчөләрдән малијјәләшән баш төхсисат сәрәнчамчылары төрәфиндән табеликләриндәки идарәләрин малијјәләшмәси үзрә хәрчләрин учоту һәр бир идарә үзрә ајры-ајрылыгыда апарылыр.

Бүдчөдән малијјәләшмөләр вә онун истифадәси һәр бир маддә үзрә бүдчөдән малијјәләшмөләр китабында учота алыныр.

Баш идарәләр төрәфиндән ичмал баланс һазырланаркән табчиликләриндәки төхсисат сәрәнчамчыларынын бланкларында олан 140, 142, 143 №-ли субһесаплар үзрә галыг мөбләғләри баш төхсисат сәрәнчамчысы төрәфиндән гаршылыгы әвәз едиләр (хәзинәдарлыг төтбиг едилән саһәләрдә хәзинәдарлыгын төлиматына ујғун).

Бөлмә 7. Һесаплашмалар

Бу бөлмәдә һесап планы үзрә 15 №-ли “Јеринә јетирилән ишләрә, көстәрилән хидмәтләрә көрә малсатан вә подратчылар вә сифаришчиләрлә һесаплашмалар” адлы синтетик һесабын бүтүн субһесаплары үзрә нәзәрдә тутулан һесаплашмалар, 16 №-ли “Төһтәлһесап шәхсләрлә һесаплашмалар” адлы синтетик һесабын ејниадлы субһесабы үзрә һесаплашмалар, 17 №-ли “Мүхтәлиф

159 “Тибби сығорталар үзрә һесаплашмалар”.

150 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаплашмалар” субһесабында капитал гојулушлары һесабына алынған тикинти материаллары, конструкция вә деталлара, гурашдырыласы аваданлығлара көрә малсатанларла, һәмчинин јеринә јетирилән тикинти-монтаж ишлеринә көрә исе подратчыларла һесаплашмалар учота алыһыр.

Тикинти материалларына, конструкция вә деталлара көрә малсатанлар һесаплашмалар үзрә өдөнлмиш мөбләғләр.

150 №-ли субһесабының дебетиндә вә 093, 103, 111, 114 нөмрәли субһесабының кредитиндә әкс етдирилир.

Гијмәтлиләр малсатанлардан алыһыб анбара мөдахил едилдикчә гијмәтлиләр анбара мөдахил едилмөдөн бирбаша подратчыларла верилтөрсә, онда һәм 150 №-ли һесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Подратчыларла һесаплашмалар заманы тикинти-гурашдырма ишлеринин јеринә јетирилмөсинә көрә өдөнлән мөбләғләр вә тикинти-гурашдырма ишләрү үчүн подратчыла төһвил верилмиш тикинти материаллары, конструкция вә деталлар 150 №-ли субһесабын дебетиндә вә 040, 041, 093, 103, 111, 114 №-ли субһесабының кредитиндә әкс етдирилир. Подратчы төрөфиндөн јеринә јетирилмиш тикинти-гурашдырма ишлеринин мөбләғләрү мұвафиг сөнөдләрлө гөбул едилдикдә 203, 212, 216 №-ли субһесабының дебетиндә вә 150 №-ли кредитиндә әкс етдирилир.

Малсатан вә подратчыларла һесаплашмаларының аналитик учоту әмлакың (гијмәтләрин) учот карты Ф №-1Г-дә апарыһыр.

152 №-ли “Бүдчә тематикалары үзрә ишләнмиш конструкция-сынағ ишлеринин һиссә-һиссә өдөнлмөси үзрә сифаришчиләрлө һесаплашмалар” субһесабында идарә, мүүссисә вә төшкилатларының сифаришләрү әсасында көрүлөчөк елми-төдгигат, конструкция-лајиһө, төчрүбә-сынағ ишләрү, гүввөдә олан ганунверичиликләрә ујғун оларағ елми-төдгигат идарәләрн илө бағланмыш мұгавиләләр әсасында јеринә јетирилир.

Мұгавиләдә көрүлөси ишләрн вә һазырланасы мөмулатларын там дөјөрү, бунун үчүн өввөлчөдөн верилөчөк авансың һөчмү, чари илин мөсрөфләрү, көрүлөчөк ишин, һазырланачағ мөмулатының там баша чатдырылачағы мүүдөт вә көстөричиләр өз әксини тапмалышыр.

Јеринә јетирилмиш ишләрә көрә көчүрүлмүш мөбләғләр вә аванс мөбләғләрү 152 №-ли субһесабын дебетиндә вә 090, 113 №-ли субһесабының кредитиндә әкс етдирилир. Бу субһесаб үзрә аналитик учот һәр бир идарә вә төшкилат үзрә әмлакың (гијмәтлиләрин) учот карты Ф №-1Г -дә апарыһыр.

153 №-ли “Бүдчәдөикөнәр вөсаитләр үзрә көрүлән иш вә хидмәтләрә көрә сифаришчиләрлө һесаплашмалар” субһесабының техник-пешә мөктөбләрү төрөфиндөн көрүлән иш вә хидмәтләрә, һазыр мөмулатларын сатышына көрә, һәмчинини төдрис-истеһсалат емалатханалары төрөфиндөн һазырланмыш, сатылмыш һазыр мөһсулларын дөјөрү, идарәләрдә вә төшкилатларда көрдүк-ләрү ишләрә көрә төдрис мүүссисәләринин төлөбөләринә өдөнлмөси мұкафатларын мөбләғләрү вә төдрис базасының кенишлөндирилмөсинә, төлөбөләрлө мөдөни-мөишөт хидмәтинин јахшылашдырылмасына вә и.а. јөнөдлмиш мөбләғләр 153 №-ли субһесабын дебетиндә вә 189, 280, 402 №-ли кредитиндә әкс етдирилир. Идарә, мүүссисә вә төшкилатлардан (сифаришчиләрдөн) дахил олмуш мөбләғләр 153 №-ли субһесабын кредитиндә, 112 вә ја 113

(гүжмәтлеләрин) Ф №1 Г-дә апарылып.

158 №-ли “Әһалијә компенсасија өдәнишләри үзрә һесаблашмалар” субһесабында јерли бүдмәләр һесабына фәһлә вә гуллугчулара ушағлара кәрә вернән мүавинәт вә компенсасија өдәнишләри үзрә мәбләғләр әкс етдирилир.

Компенсасијалар һесабландыгда 158 №-ли субһесабы дебетиндә вә 180 вә ја 181 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир. Фәһлә вә гуллугчулара өдәнилмиш 158 №-ли субһесабын дебетиндә, 120 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир. Малијјә органларындан идарә вә тәшкилатларын һесабларына дахил олан вәсаитләр “Пул вәсаитләри” бөлмәсннин мүвафиг субһесабларынын дебетиндә вә 158 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилирләр.

159 №-ли “Тибби сығорта үзрә һесаблашмалар” субһесабында идарә вә тәшкилатларын фәһлә вә гуллугчулары үчүн һесабланмыш тибби сығортаја ајырмалар үзрә һесаблашмалар әкс етдирилир.

Тибби сығортаја ајырмалар мүвафиг хәрч һесабларынын дебети үзрә вә 159 №-ли субһесабын кредити үзрә әкс етдирилир. Тибби сығортаја көчүрмәләр 159 №-ли субһесабын дебетиндә вә пул вәсаитләрини учота алан чари һесабларын кредитиндә әкс етдирилир.

16 №-ли “Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар” һесабы

160 №-ли “Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар” субһесабы Инзибати тәсәррүфат еһтијачлары, дөфтерхана ләвазиматлары, езамијјә хәрчләри вә ди-кәр әмәлијјат үчүн идарә ишчиләринә верилән тәһтәһһесаб мәбләғләр үзрә һесаблашмалар һағтында мәлуматлары үмумиләшдирмәк үчүн нәзәрдә тутулмушдур.

Идарәнин ишчиләринә нағд верилмиш тәһтәһһесаб мәбләғләр касса әмәлијјатларынын апарылымасы гајдалары, езамијјә һағтында һүғуи норматив актлар бу тәлимат вә тәһтәһһесаб мәбләғләр барәдәки ди-кәр норматив сәнәдләрлә имзаланыр.

Тәһтәһһесаб мәбләғи алмағ үчүн ишчи һәмин мәбләғин тәјинатыны кәс-тәрмәклә идарә рәһбәринә јазылы әризә илә мүрачигәт едир. һәмин әризә касса мөхарич ордеринә әләвә едилир вә ја һәмин ордерин архасында чап едилмиш олур.

Әризәјә тәһтәһһесаб мәбләғләрин учотуну апаран мүһасиб аванс алмағ и-тәјән шәхсин борчу олуб-олмағасы барәдә әләвә гејдләр едир. Бундан сонра һәмин ордери идарә рәһбәри вә баш мүһасиб имзалајыр.

Касса мөхарич ордериндә вериләси аванс мәбләғи вә онун тәјинаты ајдын јазы илә кәстәрилир вә бу ордер әсасында кассир ишчијә аванс мәбләғини өләјир.

Тәһтәһһесаб шәхсләр алдығлары авансларын тәјинатындан асылы оларағ (әмәк һағты, инзибати тәсәррүфат еһтијачлары, дөфтерхана ләвазиматлары вә ди-кәр мүсамүддәтли әмәлијјатлар үзрә өдәнишләр үчүн алындыгда) беш иш күнү мүддәтинә онларын хәрчләнмәси барәдә мүһасибата аванс һесабаты төг-дим етмәлидирләр. Идарә рәһбәринин әмри илә беш күндән чоғ мүддәтә верилән аванс мәбләғләри (езамијјә вә ди-кәр узунмүддәтли ишләрин јеринә јеттирилмәси үчүн верилмиш аванс мәбләғләри) һесабатлары тәһтәһһесаб шәхс езамијјәдән гајыдыб идарәдә ишә башладындан сонра беш күн мүддәтиндә мүһасибатлыға төһвил верилмәлидир.

Мүһасибатда тәһтәһһесаб мәбләғләрин учотуну апаран мүһасиб аванс һеса-

178 “Саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар”;

179 “Планлы гәйдада өдөнншләрлә һесаблашмалар”.

170 №-ли “Әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә һесаблашмалар” субһесабында идарәләрин материал гүмәтлиләриндән, пул вәсаитләриндән вә дикәр әмлақлардан әскиккәлмәләр вә иткиләр, күнаһкар шәхсләрин һесабына аид едилмиш саир әскиккәлмәләр вә иткиләр, һабелә мөвчуд гәјдаларла күнаһкар шәхсләрдән тугулан дикәр мөбләгләр әкс етидирилир.

Әсас вәсаитләрдән, мадди вәсаитләрдән пул вәсаитләриндән вә дикәр әмлақлардан әскиккәлмәләр вә иткиләрин (һабелә тәбии иткн нормаларындан артыг хараболмалар, әскиккәлмәләр вә иткиләр дә дахил олмагла) сәбәбләри вә тәгсиркар шәхсләр мөүјјәнләшширмәклә онларын мөбләгләри (әскиккәлмәләр вә иткиләр мөүјјән едилдији вахтын базар гүмәтләри илә) тәгсиркар шәхсләрин һесабына јазылып. Тәгсиркар шәхсләри мөүјјән етмәк мүмкүн олмадыда әскиккәлмәләрин вә иткиләрин мөбләгләринин мүәссисә тәрәфиндән тәгсиркар сајылан шәхсдән тугулмасы мөһкәмә тәрәфиндән рәдд едилдикдә вә өдөнилмәси мүмкүн олмајан (үмидсиз) әскиккәлмәләр вә иткиләр мөүјјәнләшширидикдә һәмни мөбләгләр идарә рәһбәринин јазылы сәрәнчамына мувафиг олараг малијјәләшмәнин (фондларын) азалдылмасына силинир.

Гәјд: Әсас вәсаитләрдән, мадди сәрвәтләрдән, пул вәсаитләриндән вә дикәр әмлақлардан артыгкәлмәләр, онларын сәбәбләри вә тәгсиркар шәхсләр мөүјјәнләшширигмәклә онлар истисмарда олдуғу јердә мадди мәсул шәхсин һесабына мөдахил едилир вә онларын мөбләгләри малијјәләшмәнин (фондларын) артырылмасына јөнәлдилилр.

Јохлама вә тәфтиш сөнәдләриндә кәстәрилән әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә мөүјјән едилмиш мөбләгләрин өдөнилмәси мадди мәсул шәхсләриә бағланмыш там мадди мәсулијјәт һағгында нүмунәви фәрди мугавиләтләрлә мүәссисә тәрәфиндән күнаһкар сајылан шәхсләр тәрәфиндән имтина едилдикдә беш күн мүддәтинә истинтаг органларына тәгдим едилир.

Итинтаг органларына тәгдим едилмиш әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә мөбләгләр мөһкәмәнин гәрары илә ја идарәнин, ја да күнаһкар шәхсин һесабына ләғв едилир.

172 №-ли “Хүсуси нөв тәдијәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабында әсасән ашағыдакы һесаблашмалар үзрә мәлуматлар үмумиләшдирилир:

- мөктәбәгәдәр ушаг мүәссисәләриндә ушағларын сахланылмасы үчүн валидејнләрлә һесаблашмалар;
- једшиллик мүсиги мөктәбләриндә ушағларын өјрәдилмәси үчүн валидејнләрлә һесаблашмалар;
- интернат мөктәбләриндә тәрбијәчиләрин сахланмасы үчүн валидејнләрлә һесаблашмалар;
- иш јерләриндә верилән јемәкләр үчүн фәһлә вә гуллуғчуларла һесаблашмалар;
- иш јерләриндә верилән кејимләр үчүн фәһлә вә гуллуғчуларла һесаблашмалар;
- мөктәбјаны интернатларда ушағлара верилән јемәкләр үзрә һесаблашмалар;

Мөктәбәгәдәр ушаг мүәссисәләриндә (көрпәләр евиндә, ушаг бағчаларында) ушағларын сахланмасына көрә валидејнләрлә һесаблашмалар.

Мөктәбәгәдәр ушаг мүәссисәләриндә ушағларын сахланмасы үчүн валидејнләрдән алынған һағлар гүввәдә олан касса әмәлијјатларынын апарылмасы гәјда-

нөмрәли ушагларын сахланьлмасына көрә валидејнләрлә һесаблашмалар үзрә чөдвөлдө апарьлыр. Чөдвөл ил вә ја жарым иллик тәртиб едилир.

Мөктөбөгөдәр ушаг мүөссәләриндә фактики давамијјет күнләринә көрә һесабланьлмыш мөблөгләр 172 нөмрәли субһесабын дебетиндә, 236 нөмрәли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Интернат-мөктөбләрдә шакирдләрнин сахланьлмасына көрә валидејнләрлә һесаблашмалар.

Шакирдләрнин сахланьлмасына көрә өдәнишләр һәр ај чари ајын 10-дан кеч олмајараг һәјата кечирилир.

Шакирдләрнин сахланьлмасына көрә өдәнишләрнин һөчми интернат мөктөбләринә она әләвә едилмиш әризә вә сөнәдләр төгдим едилдикчә онларын әсасында мүйјөн олунмуш гәјдада һесабланьр.

Шакирдләрнин интернат-мөктөбләрдә 3 күндөн артыг олмадығы (төтил вә ја хөстәликлә әләгәдар) һалларда онларын интернат-мөктөбләрдә сахланьлмасына көрә һагг төләб олунмур. Шакирдләр базар күнү бајрам күнләри валидејнләрнин вә ја онлары әвәз едөн шөхсләрнин јанында олдуғда онларын сахланьлмасына өдөнчләр бу күнләр үчүн сонрақы өдәмәләрә һесабланьлмыш.

Шакирд интернат-мөктөбдөн чыхарьлан заман (хөстәликлә әләгәдар, јашајыш јернин дејишмәси илә әләгәдар вә дикәр сәбәбләрдән) онун сахланьлмасы үчүн верилмиш өдөнчләр көстөрилән ајын мұвафиг күнү үчүн гәјтарыл-малыдыр. Артыг өдәнилмиш мөблөгләр мұвафиг малијјә органларына пул бүдчәјә дахил оландан бир ил мүддәти тамам олана гәдәр мөблөғин гәјтарылмасы һаггында верилмиш әризәјә әсасән гәјтарылыр.

Мөктөбөгөдәр ушаг мүөссәләриндә ушагларын сахланьлмасы үчүн валидејнләрдән алынған һагглар гүввәдә олан касса әмәлијјатларынын апарьлмасы гәјдаларына ујғун тәнзимләннр. Бунун үчүн идарә рәһбәрнин әмри илә мадди мөсул шөхс тәјин едилир вә онунла там мадди мөсулијјет һаггында нүмүнәви фәрди мұвафилә бағланьр. Тәјин едилмиш мадди-мөсул шөхс валидејнләрдән алдылары пуллары гүввәдә олан гәјдалара ујғун рәсмиләшдирилр вә мөдахил сөнәдинин бир һиссәсини валидејнә төгдим едир.

Бу әмәлијјатлар әманәт банклары тәрәфиндән һәјата кечирилдикдә дә мөдахил сөнәдинин бир һиссәси пулу өдәјән валидејнә төгдим едилнр.

Үч күндөн бир дөфәдөн аз олмајараг гәбул олунмуш мөблөгләр интернат-мөктөбин малијјәләшдирилдији бүдчәнни кәлиринә көчүрүлмөк үчүн банкын идарәсинә тәһвил верилмәлидилрләр. Интернат-мөктөбин вә ја мөркәзләшдирилмиш мұһасибатлығын чари бүдчә вә ја һесаблашма һесабына дахил олмуш мөблөгләр мұвафиг бүдчәнни кәлиринә көчүрүлүрләр.

Дахил олмуш өдәнчин мөблөғи 09, 10 нөмрәли һесабларын мұвафиг субһесабларынын вә ја 113, 120 нөмрәли субһесабларын дебетиндә вә 172 нөмрәли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Шакирдләрнин интернат-мөктөбдә фактики олдуғу күнләрә көрә һесабланьмыш өдәнчин мөблөғи 172 нөмрәли субһесабын дебетиндә, 173 нөмрәли субһесабын кредитиндә учота алыныр.

Валидејнләрлә һесаблашмаларын аналитик учоту 327 нөмрәли чөдвөлдә апарьлыр.

Мөктөбәјни интернатларда ушагларын јемәјинә көрә валидејнләрлә һесаблашмалар.

Мөктөбләр јанында интернатларда ушагларын јемәјинә көрә өдәнч чари ај

ушаг мүәссисәләри, гочалар вә әлилләр евләри вә днкәр төшкилатлар) ишчиләри илә апарылып ки, һансыларда гүввәдә олан ганунверичилинә ујун олараг бу мүәссисәләрин јерләшдијн јерләрдә ичтимаи-иашә идарәләри олмадыгда едәнчә өсәсән фәһләләрин јемәјинә ичазә верилир.

Алдыглары јемәјә көрә фәһләләрлә һесаблашмалар заманы 172 нөмрәли субһесабын дебетинә истифадә едилмиш әрзаг мөһсултарынын дәјери, кредитинә исә фәһләләрдән јемәјә көрә гәбул едилмиш мөбләгәләр јазылып.

Јемәјә көрә һесаблашмаларын учоту дәвријјә чөдвәлиндә апарылып. Бу дәвријјә чөдвәлиндә мәркәзи мұһасибатлыгларда вә ажры-ажры идарәләр үзрә ишчиләрин фамилијалары вә кәстәричиләри әкс олунур.

Кејим формалары үчүн фәһлә вә гуллугчуларла һесаблашмалар.

Кејим формалары үчүн һесаблашмаларын учоту гәјдасы Азәрбајчан Республикасы Малијә Назирлији илә разылашдырылмагла Азәрбајчан Республикасынын мувафиг назирликләри тәрәфиндән мүәјјән олунур.

173 нөмрәли “бүдчәјә едәмәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабында әкс етдирилир:

- әмәк һагтындан вә тәгаүддән тугулмуш веркиләр үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

- бүдчәнин кәлиринә тәһвил вериләси вә кұнаһкар шәхсләрә аид едилгән мадди гүјмәтлиләрдән вә пул вәсаитләриндән ашкар едилмиш әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

- гүввәдә олан гәјдаја мувафиг олараг бүдчәнин кәлиринә тәһвил вериләси, мадди гүјмәтлиләрин сатышындан кәлән кәлирләр үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

-интернат мәктәбләрдә ушагларын сахланылмасына көрә едәнчләр үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

- әләвә дәјер веркиси үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

- саһибкарлыг фәалијјәтиндән алынған мәнфәәтдән верки үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

-дикәр дахилолмалар үзрә бүдчә илә һесаблашмалар;

Бүдчә илә һесаблашмалар үзрә јаранан мөбләгәләр 173 нөмрәли субһесабын кредитинә, мувафиг мөбләгәләр бүдчәнин кәлиринә көчүрүлүкдә исә - бу субһесабын дебетинә јазылып.

Аналитик учот һәр бир һесаблашма нөвү үзрә ажрыча Әмлакын (гүјмәтлиләрин) учот карты форма № 1Г-дә апарылып.

174 нөмрәли “Депозит мөбләгәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабында идарәни сәрәнчамына мүвәтәти дахил олмуш вә мүәјјән шәраит јарандыгда гәјтарылмалы олан мөбләгәләр әкс етдирилир.

Депозит мөбләгәләр банк мүәссисәсинин бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесабларында сахланылып вә шәраит јарандыгча бу пул вәсаитләринин саһибләри олан шәхсләрин вә ја төшкилатларын адына верилир вә ја едәмә тапшырыгы илә көчүрүлүр.

174 нөмрәли субһесабын кредитинә, мүәссисәсинә, сәрәнчамына мүвәтәти дахил олмуш мөбләгәләр јазылып. Бу заман 112, 113 вә ја 120 нөмрәли субһесаблар дебәтләширләр, бу субһесабын дебетинә исә тәјинат үзрә чари һесабдан верилмиш вә ја көчүрүлүш мөбләгәләр јазылып.

Бүдчә вәсаитләринин банк идарәләринә депозит шәклиндә верилмәси Азәрбајчан Республикасынын Малијә Назирлијинин разылығы илә һәјата кә-

ләри әкс етдирилир.

Мүәјјән олуңмуш мүддәт әрзиндә алынмамыш әмәк һаггы вә төгаүдләрин мәбләғләри 180 вә ја 181 нөмрәли субһесабларын дебетиндә, 177 нөмрәли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Верилмиш депонент борчлар 177 нөмрәли субһесабын дебетиндә 120 вә ја 160 нөмрәли субһесабын кредитиндә гејдә алыныр.

177 нөмрәли субһесабын дебетинә, һәмчинин малијјәләшдирмәин (фондларын) артырылмасына аид олан, иддиа мүддәти сона чатмыш депонент борчларынын мәбләғләри јазылыр.

Әмәк һаггы вә төгаүдләр үзрә депонентләшдирилмиш мәбләғләрин учоту форма №10 депонентләшдирилмиш әмәк һаггы вә төгаүдләрин аналитик учоту китабында апарылыр. Бу китабда јазылышлар һәр бир депонент мәбләғләр үзрә һөјата кечирилир. Мувафиг “Кредит” сүтуңларында депонент борчунун јарандығы ај вә ил, едәмә чөдвәлләринин нөмрәләри вә мәбләғләри кәстәрилик, “Дебет” сүтуңларында исә депонентчинин фамилијасынын гаршысында касса-мәхарич ордеринин нөмрәси вә өдәнилмиш мәбләғ јазылыр.

Ајын сонунда 1Д №-ли китабда “Кредит” вә “Дебет” сүтуңлары үзрә јекун һесабланыр вә сонракы ајын әввәлине кредит галығы чыхарылыр.

178 №-ли “Саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” субһесабында төдрис мүәссисәләриндә төләбә вә шакирдләрин јатағхана хидмәтиндән истифадә һаггы дахил едилмәклә, идарә вә төшкилатларын сајы дебитор вә кредитор борч мәбләғләри әкс етдирилир.

Саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмаларын аналитик учоту Әмлакын (гүмәтлиләрин) учот карты форма № 1Г-дә апарылыр.

Әмлакын (гүмәтлиләрин) учот карты форма №1Г-дә “Субһесаб” кәстәричисиндә 17№-ли “Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар” һесабынын мувафиг субһесабларынын нөмрәси, “ады” сәтриндә субһесаб үзрә аналитик учотунун апарылмасы вачиб олан төрәфин ады “Мөдахил вә мәхарич сәнәдләринин ады, тарихи, нөмрәси вә башга әмәлијјатларын мөзмуну” реқвизитиндә баш вермиш төсәррүфат әмәлијјатынын мөзмуну вә ону өзүндә әкс етдирән илкин сәнәдләр үзрә кәстәричиләр әкс етдирилир. Форма №1Г үзрә галан кәстәричиләр өз төләбине ујғун долдурулур.

Форма №1Г үзрә учоту јекунлашдырмағ үчүн һәмин картдан бирини групплашма карты, бирини исә јекун карты кими истифадә етмәклә мәбләғ учоту вәситәсилә кәстәричиләри үмумиләшдирмәк мүмкүндүр. Јекун карты үзрә мәбләғләр баш китабда өз әксини тапыр.

Хүсуси вәсаитләр һесабына һөјата кечирилән, саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар үзрә әмәлијјатлар кәстәрилән реқнстрләрдә ајрыча апарыла биләр.

179 №-ли “Планлы гејдада өдәнишләрлә һесаблашмалар” субһесабында мөһсулларын, ишләрин вә хидмәтләрин сатышы илә әлағәдар јаранмыш сәзишләрин һәр бирини ајры-ајрышында бирдәфәлик өдәниш гејдәсында дејил, бағланмыш мүгавиләләрин шәртләринә ујғун оларағ һөчми вә өдәниш мүддәти кәстәрилмиш мәбләғләрин планлы өдәниш гејдәсында өдәнилмәси үзрә малсатанларла һесаблашмаларда әкс етдирилир.

Малсатан вә малалан һәр ај мөһсулларын, ишләрин вә хидмәтләрин сатышы илә әлағәдар һесаблашмаларын доғрулуғуну јохлајарағ гаршылыгы үзләшмә актлары төртиб едәрәк борчларынын јенидән һагг-һесабыны апарырлар.

хылмагла аҗлыг әмәк һаггынын 50%-и һәчминдә верилир.

Өдәнишин мүддәти гуртардыгдан сонра һесаблашма-өдәмә чөдвәлиндә, әмәк һаггыны алмамыш шөхсләрнин фамилијаларынын гаршысында кассир “депонентләшдирилиб” гејдијјаты апармалыдыр вә депонентләшдирилмиш мәбләғләрнин рејестринн төртиб етмәлидир. Чөдвәлин сонунда кассир фактики өдәнилмиш мәбләғләр вә алынмамыш әмәк һаггынын мәбләғи һагда гејдләр етмәлидир, бу мәбләғләри һесаблашма-өдәмә чөдвәлләрнин үмуми јескуну илә тутушдурмалыдыр вә јазылышы өз имзасы илә тәсдиг етмәлидир. Әкәр пуллар кассир төрәфиндән дејил, дијкәр шөхс төрәфиндән верилибсә, онда чөдвәлдә әләвә олараг (пулу чөдвәл үзрә верибдир - вәзифәси, имзасы, имзанын шәрһи) јазылыш едилир.

Өдәниш вә һесаблашма өдәниш чөдвәлләрниндә кассир төрәфиндән едилмиш гејдләрнин чидди јохланышындан верилмиш вә депонентләшдирилмиш мәбләғләрнин һесабланмасындан сонра, верилмиш әмәк һаггы мәбләғләринә, мүејјән олуномуш гајдада рәсмијјетә салынан вә касса мөдаһил вә мөхарич сәнәдләринин гејдијјаты журналында гејдијјата алынан касса-мөхарич ордери төртиб олу-нур. һесаблашма-өдәмә чөдвәлләрниндә касса үзрә пулларын силнимәси һөјата кечирилмиш “Касса-мөхарич ордери”нин тарихи вә нөмрәси гојулур.

Депонентләшдирилмиш мәбләғләр әмәк һаггынын верилмәси мүддәтиндән сонрақы күн банкын чари бүдчә һесабына тәһвил верилир вә верилмиш мәб-ләғләрә “касса-мөхарич ордери” төртиб едилир.

Штатда олан вә штатданкәнар ишчиләрә һесабланмыш әмәк һаггы вә мү-авинәтләр 180 нөмрәли субһесабын кредитиндә вә 08, 20, 21, 17 нөмрәли һе-сабларын мөвафиг субһесабларынын, 158, 198 нөмрәли субһесабларын деб-етиндә әкс етдирилир.

Өдәнилмиш әмәк һаггы вә мүавинәтләрин мәбләғләри мүејјән олуномуш гајдада һөјата кечирилмиш тутулмалар 180 нөмрәли субһесабын дебетиндә вә 17, 18 нөмрәли һесабларын мөвафиг субһесабларынын, 198, 120, 160 нөмрәли субһесабларын кредитиндә әкс етдирилир.

Хәстәлик вөрәгәләри ајрыча говлуға тикилир вә илин әввәлиндән хроно-ложи гајдада нөмрәләнир. һәр бир вөрәгәдә һесаблашма-өдәмә чөдвәлләри-нин нөмрәләри кәстәрилир.

181 №-ли “Тәгаүдчүләрлә һесаблашмалар” субһесабында али мөктәбләрдә, техникумларда, техники вә пешә мөктәбләриндә, мөктәбләрдә, курсларда, сл-ми-тәдигат идарәләриндә вә башга тәһсил мөәссисәләриндә төләбәләрә, ас-пирантлара, докторантлара вә дијкәр тәһсил аланлара верилән тәгаүдләр үзрә һесаблашмалар әкс етдирилир.

Тәгаүдләр идарә рәһбәринин әмринә әсасән ајда бир дөфә һесабланыр вә өдәнилир. Тәгаүдләр һесабландыгда 181 нөмрәли субһесабын кредитинә, өдән-дикдә вә онлардан мүејјән тутулмалар һөјата кечирилдикдә исә һәмнин һеса-бын дебетинә јазылыр.

182 №-ли “Кредитә кәтүрүлүмүш әмтәәләрә кәрә фәһлә вә гуллуғчуларла һесаблашмалар” субһесабында идарәләрин тиچارәт тәшкилатларындан алыб фәһлә вә гуллуғчулара кредит кими вердикләри әмтәәләрә кәрә фәһлә вә гул-луғчуларын әмәк һаггындан тутулан мәбләғләр әкс етдирилир.

Кредитә кәтүрүлүмүш әмтәәләрә кәрә ишчиләрин әмәк өдәнишләриндән тутулмуш мәбләғләр 180 №-ли субһесабын дебетиндә вә 182 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир. Чарн бүдчә һесабларындан тиچارәт тәшкилатлары-

өдөнлмәси үчүн ишчиләрин әмәк өдәнишләриндән тутулмуш мәбләгләр әкс етдирилр.

Ссуданын өдөнлмәсн үчүн ишчиләрин әмәк өдәнишләриндән тутулмуш мәбләгләр 180 №-ли субһесабын дебетиндә вә 186 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилр.

Чари вә һесаблашма һесабларындан көчүрүлмүш мәбләгләр 186 №-ли субһесабын дебетиндә вә 09, 10,11 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын кредитиндә әкс етдирилр.

Әмәк өдәнишләриндән тутулмуш мәбләгләр үзрә ишчиләрлә һесаблашмаларын аналитик учоту Әмлакын (гнмәтлиләрнн) учот карты Форма №1Г-дә апарылыр.

187 №-ли "Ичра вәрәгәләри вә саир тутулмалар үзрә һесаблашмалар" субһесабында ичра вәрәгәләри вә диқәр сәнәдләр үзрә әмәк өдәнишләриндән вә төгаудләрдән тутулан мәбләгләр әкс етдирилр.

Ичра вәрәгәләри вә диқәр сәнәдләр үзрә әмәк һапты вә төгаудләрдән тутулан мәбләгләр мұвафиг 180,181 №-ли субһесабларын дебетиндә вә 187 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилр.

Чари бүдчә һесабындан көчүрүлмүш мәбләгләр 187 №-ли субһесабын дебетиндә вә 09, 10,11 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын кредитиндә әкс етдирилр.

Ичра вәрәгәләри вә диқәр сәнәдләр әсасында тутулмалар үзрә ишчиләрлә һесаблашмаларын аналитик учоту Әмлакын (гнмәтлиләрнн) учот карты Форма № 1Г-дә апарылыр.

189 №-ли "Көрүлән ишләрә көрә саир һесаблашмалар" субһесабында телевизия вә радио верилишләриндә мұтавиләләр вә бирдәфәлик сифаришләр үзрә мұтәхәссисләрнн ишләрннә вә чыхышларына көрә штатданкәнар төркибә (бәстәкарларә, артистләрә, мұәллифләрә) өдәнилән гонорарын мәбләгләри үзрә һесаблашмалар әкс етдирилр.

Һесабланмыш гонорарын мәбләгләри 20, 21 №-ли һесабларын мұвафиг субһесабларынын дебетиндә вә 189 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилр. 189 №-ли субһесабын дебетиндә мұәјјән олунмуш гәјдада тутулан веркиләр вә өдөнлмиш гонорар мәбләгләри әкс етдирилр.

19 №-ли "Әһалинин социал мұдафиәси, пенсия вә пособија (мұавинәт) тәминаты үзрә һесаблашмалар" һесабы

Бу синтетик һесаба әсасән пенсия, пособија вә мұавинәт өдәнчләри үзрә идарәләрдә, артыг өдәнлмиш пенсия, пособија вә мұавинәт аланларла, әһалинин социал мұдафиә фонду вә әһалинин мәшғуллуғ фонду илә һесаблашмалар әкс етдирилр.

19 №-ли "Әһалинин социал мұдафиәси вә пенсия (мұавинәт) тәминаты үзрә һесаблашмалар" һесабы үзрә ашағыдакы субһесаблар ачыла билр:

191 "Пенсия вә пособија (мұавинәт) өдәнишләри үзрә һесаблашмалар";

192 "Артыг өдәнмиш пенсия вә пособија (мұавинәт)

өдәнишләрннн тутулмасы үзрә һесаблашмалар";

198 "Әһалинин Социал Мұдафиәси Фонду үзрә һесаблашмалар";

199 "Әһалинин мәшғуллуғу фонду үзрә һесаблашмалар".

191 №-ли "Пенсия вә пособија (мұавинәт) өдәнишләрнн үзрә һесаблашма-

төсдиг олунмуш хөрчлөр сметасына ујғун олараг һөјата кезирилир.

Ил эзинде 200 №-ли “Идарәләрин сахланмасы вә башга төдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хөрчләр” субһесабында топланан фактики хөрчләри илин сонунда баш кредит сөрәнчамчылары 230 №-ли “Идарәләрин вә башга төдбирләрин хөрчләриннә бүдчәдән малијјөләшмәләр” субһесабынын дебетинә вә табечиликдәки кредит сөрәнчамчылары исә 140 №-ли “Идарәләрин вә башга төдбирләрин хөрчләри үчүн бүдчәдән малијјөләшмәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабынын дебетинә силмәклә һөмин һесабы бағлајырлар. Ил әрзиндә чәкилимиш хөрчләр 230 №-ли субһесабын дебетинә силинмәклә баш төхсисат сөрәнчамчылары јанындакы 200 №-ли субһесаб бағланыр. Табечиликдәки төхсисат сөрәнчамчыларынын хөрчләри 140 №-ли субһесабын дебетинә силинир.

Әкәр бүдчә үзрә фактики хөрчләрин мөбләғи 230 №-ли вә ја 140 №-ли субһесаб үзрә малијјөләшмәдән чох оларса, онда хөрчләр бу субһесаблар үзрә галыға берабәр мөбләғдә силинир.

Идарәләрдә малијјөләшмәләр һәм бүдчә, һәм дә дикәр мөнбәләр һесабына нәзәрдә тутулушда хөрчләр илк нөвбәдә дикәр мөнбәләр һесабына бағланыр вә хөрчләрин галан мөбләғи бүдчә вәсаити һесабына силинир.

Төхсисатларын вә фактики хөрчләрин аналитик учоту бүдчәдән малијјөләшмәләр китабы форма № 1БМ-дә апарылыр.

202 №-ли “Башга бүдчәләр һесабына хөрчләр” субһесабында мүәссисәнин сметасында нәзәрдә тутулмајан вә башга бүдчә вәсаитләри һесабына дикәр төдбирләрә сәрф едилгән хөрчләр кәстерилир.

Илин ахырында 202 №-ли субһесаб үзрә хөрчләр баш кредит сөрәнчамчылары төрәфиндән 232 №-ли вә ашағы кредит сөрәнчамчылары төрәфиндән исә 142 №-ли субһесабларын дебетинә силинир.

Хөрчләрин аналитик учоту һәр бир төдбир вә хөрч маддәләри үзрә Әмлян (гизмәтлирин) учот карты форма № 1Г-дә апарылыр.

203 №-ли “Капитал гојулушуна бүдчә үзрә хөрчләр” субһесабында тикинти-монтаж ишләринин үсулундан асылы олмајараг бүдчә вәсаитләри һесабына јени тикинтиләрә, биналарын вә гургуларын јенидән гурулмасына (реконструксиясына) сәрф олунан мөсрәфләр әкс етдирилир.

Әкәр тикинти төсәррүфат үсулу илә апарылырса, сәрф олунан мөсрәфләрин мөбләғи 203 №-ли субһесабын дебетиндә вә пул вәсаитләринин, һесаблашмаларын, тикинти материалларынын вә гурашдырыласы аваданлыгларын, малсатан вә подратчыларла һесаблашмаларын мувафиг субһесабларынан кредитиндә әкс етдирилир.

Әкәр тикинти подрат үсулу илә апарылырса, көрүлмүш ишләрә көрә һесабларын едәниши үчүн гәбул едилмиш мөбләғ һөчминдә подратчы илә һесаблашма заманы 203 №-ли субһесабын дебетинә вә 150 №-ли субһесабын кредитинә муһасибат јазылышы верилир.

Ил әрзиндә тамамланмыш вә истисмара верилмиш объектләр үзрә мөсрәфләр 203 №-ли субһесабда һесаба алынырлар. Илин сонунда бу мөсрәфләр баш төхсисат сөрәнчамчылары төрәфиндән 231 №-ли субһесабын дебетинә вә ашағы төхсисат сөрәнчамчылары төрәфиндән исә 143 №-ли субһесабын дебетинә силинир.

Тамамланмыш вә истисмара верилмиш тикинти объектләри гәбул-тәһвил актларына әсасән 01 №-ли һесабын мувафиг субһесабларынын дебетиндә вә 250 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Тамамланмамыш вә тамамланмыш, анчаг истисмара верилмәмиш тикинти

211 №-ли “Хүсуси вәсаитләр үзрә хәрчләр” субһесабында рүблүк һесаба-ларда хүсуси вәсаитләр үзрә хәрчләрдин, иллик һесаба-ларда исә хүсуси вә-саитләр үзрә кәлирләрден артыг хәрчләрдин мөбләги, һәмчинин жардымчы кәнд тәсәррүфаты вә истәһсалат (тәдрис) смалатханаларынын битмөмиш истәһсалат үзрә мөсрәфләри әкс етдирилир.

Хәрчләнмиш материалларын, пул вәсаитләрдинин вә дикәр хәрчләрдин мөблә-ги 211 №-ли субһесабын дебетиндә вә “Материал ештијатлары”, “Пул вәсаитлә-ри”, “Һесаблашмалар” һесабларынын мувафиг субһесабларынын кредитиндә әкс етдирилир. Илин сонунда ил әрзиндә чәкилмиш хәрчләрдин үмуми мөбләги 211 №-ли субһесабын кредитиндән 400 №-ли субһесабын дебетиндә силиннр.

Хәрчләрдин аналитик учоту хүсуси вәсаитләрдин нөвләри вә хәрч маддәлә-ри үзрә 297 -6 №-ли хүсуси вәсаитләрдин учоту китабында, мәркәзләшдирил-миш муһасибатлыгларда исә бу хәрчләрдин учоту һәм дә һәр бир хидмәт еди-лән идарә үзрә апарылыр.

Хәрчләрдин учоту чоһсүтунлу карталарда һөјата кечирилә биләр.

212 №-ли “Хүсуси вәсаитләр һесабына капитал гојулушу вә аваданлыг алынмасы үзрә хәрчләр” субһесабында ашағыдакылар әкс етдирилир:

- хүсуси вәсаитләр һесабына јени тикинтиләрә, аваданлыгларын алынмасы-на вә гурашдырылмасына сәрф едилән мөсрәфләр;

- тәдрис мүәссисәләрдинин вә елми-тәдгигат идарәләрдинин мадди техникн базасынын кенишләндирилмәси вә мөһкәмләндирилмәси үчүн дахил олан вә-саитләр һесабына јени тикинтиләрә, аваданлыгларын алынмасына вә гурашды-рылмасына сәрф едилән мөсрәфләр;

- дикәр бүдчәдәнкәнар вәсаитләр һесабына јени тикинтиләрә сәрф едилән мөсрәфләр;

- бурахылан мөһсулун (аваданлыг вә инвейтарын алынмасына, тикинтијә капитал гојулушуна) маја дөјәринә аид едилмәјән истәһсалат (тәдрис) смалат-ханаларынын, жардымчы кәнд тәсәррүфаты вә тәдрис-тәһрүбә тәсәррүфатла-рынын мөсрәфләри.

Мөһсулун маја дөјәринә дахил олан истәһсалат смалатханаларынын, жар-дымчы кәнд тәсәррүфатынын мөсрәфләри, һәмчинин тәсәррүфат муғавиләли елми-тәдгигат ишләрдинин јеринә јетирилмәси үзрә мөсрәфләр 08 №-ли һеса-бын мувафиг субһесабларында учота алыныр.

Илин сонунда, тамамланмыш вә истисмара верилмиш объектләр үзрә мөс-рәфләр, һәмчинин бурахылан мөһсулун маја дөјәринә аид едилмәјән дикәр мөсрәфләр 212 №-ли субһесабын кредитиндән 400, 246 №-ли субһесабларын дебетиндә селиннрләр. Тамамланмамыш вә тамамланмыш, лакин истисмара верилмәмиш тикннти вә гурашдырылма объектләри үзрә мөсрәфләр 212 №-ли субһесаб үзрә балансда галырлар.

Бу субһесаб үзрә аналитик учот Әмлакын (гијмәтлиләрдин) учот карты фор-ма № 1Г-дә апарылыр.

213 №-ли “Саир вәсаитләр үзрә хәрчләр” субһесабында бүдчәдәнкәнар вә-саитләр һесабына хәрчләр, һәмчинин кечмиш илләрдә смета үзрә едилән гәна-әт һесабына фактики хәрчләр әкс етдирилир. Бу хәрчләр илин ахырында му-вафиг фондилар силиннәрәк кәстәрилән һесаб бағланьлыр. Бу субһесаба, һәм-чинин јерли инзибати тәшкилатларын әләвә малијјә ресурслары фондунун вә-саитләри һесабына хәрчләр вә дикәр тәдбирләр үчүн хәрчләр әкс етдирилир.

217 №-ли субһесабын дебетинә мөэҗҗән олунмуш гайдада аҗры-аҗры тәдбирләрә хәрчләнмиш мөбләғләр җазылып, бу заман 111, 120 №-ли вә б. субһесаблир кредитләширләр. Илин сонунда фактики чәкилмиш хәрчләрин мөбләғи 217 №-ли субһесабын кредитиндән 402 №-ли “Техники пешә мөктөбләринин истәһсалат фәалиҗәтиндән кәлирләр” субһесабын дебетинә силинир.

217 №-ли субһесаб үзрә аналитик учот тәдбирләрин нөвләри үзрә чоһсү-туңлу карталарда апарылып.

218 №-ли “Сосиал мүдафиә фондунун вәсаитләри һесабына пенсия вә пособијаларын (мүавинәтләрин) өдәнишләри үзрә хәрчләр” субһесабында Азәрбајҗан Республикасы Әһалинин Сосиал Мүдафиәси фондунун вәсаитләри һесабына пенсия вә пособијаларын (мүавинәтләрин) өдәнишинә чәкилмиш фактикн хәрчләр учота алыныр.

219 №-ли “Азтәминатлы аиләләрин ушағларына верилән мүавинәтләр үзрә хәрчләр” субһесабында валидејнләрн алимент өдәнишиндән гачмалары илә әлағәдар мөһкәмәнин гәрары илә дахили ишләр органлары тәрәфиндән ахта-рылан һәдди-булуға чатмамыш ушағлара мөвәҗтәти мүавинәтләрин өдәниши үзрә хәрчләр учота алыныр. Бу субһесаб әһалинин сосиал мүдафиәси органларында тәтбиғ олунур.

Бөлмә 9. Малијҗәләшмәләр

23 №-ли “Малијҗәләшмәләр” һесабы

23 №-ли һесаб баш тәхсисат сәрәнчәмчәлары тәрәфиндән тәтбиғ едилир. Бу һесаб үзрә ашағыдакы субһесаблир ачыла биләр:

230 “Идарәләрин вә башга тәдбирләрин хәрчләринә бүдчәдән малијҗәләшмәләр”;

231 “Капитал гојулушларынын бүдчәдән малијҗәләшдирилмәси”

232 “Башга бүдчәләр һесабына малијҗәләшмәләр”;

234 “Соснал Мүдафиә фондунун вәсаитләри һесабына пенсия вә пособија (мүавинәт) өдәнишләринин малијҗәләшдирилмәси”;

235 “Јерли бүдчәләр һесабына пенсия вә пособија (мүавинәт) өдәнишләринин малијҗәләшдирилмәси”;

236 “Ушағ мөәссисәләринин сахланмасы үчүн валидејнләрин вәсаити”;

238 “Идарәнин сахланмасы үчүн саир вәсаитләр”;

230 №-ли “Идарәләрин вә башга тәдбирләрин хәрчләринә бүдчәдән малијҗәләшмәләр”, 231 №-ли “Капитал гојулушларынын бүдчәдән малијҗәләшдирилмәси” вә 232 №-ли “Башга бүдчәләр һесабына малијҗәләшмәләр” субһесаблирында бүдчәдән алынмыш малијҗәләшмәләр учота алыныр.

230-232 №-ли субһесаблирын кредитиндә ашағыдакылар әкс етдирилир:

- алынмыш вәсаитләрин мөбләғләри;

- ашкар едилмиш материал артылларынын вә әвәзсиз алынмыш материалларын мөбләғләри.

230-232 №-ли субһесабын дебетиндә ашағыдакылар әкс етдирилир:

- керн чағырылмыш вәсаитләрин мөбләғләри;

- иллик һесабатларын әсасында илин сонунда силинән хәрчләрин мөбләғләри;

- әмлакын (гүҗмәтлиләрин) ескиккәлмәси, нормадан артығ иткиләр вә ди-кәр үмидсиз борчлар үзрә силинәси мөбләғләр.

249 "Материал вә она бәрабәр кәтүрүлән мәсрәфтәр".

240 №-ли "Мадди-мараг фонду" субһесабында ашағыдакылар әкс етдирилir:

- хусуи тапшырыгларың јеринә јетирилмәси үзрә мұкафатларың өдәнилмәси вә ишчиләрә мадди јардымларың верилмәси үчүн идарәләрә дахил олан вәсаитләр;

- смета үзрә хәрчләнмәмиш вәсаит галыгларының идарәнин тапшырыглар үзрә мәбләгләрин чари һесабында сахланмасына ичазә верилдији һалларда һәммин мәбләгләр һесабына мадди-мараг фондуна ајрылан мәбләгләр;

- елми-тәдгигат ишләринин јеринә јетирилмәси үзрә јарадылмыш мадди-мараг фондунун вәсаитләри.

Бу фонда дахил олан вәсаитләр 240 №-ли субһесабын кредитиндә вә мұвафиг субһесабларың дебетиндә әкс етдирилir. Өдәнилмш мұкафатларың вә кәстәрилән бирбаша кәмәјин мәбләғи 240 №-ли субһесабын дебетиндә вә 110 вә 120 №-ли субһесабларың кредитләриндә әкс етдирилir;

- мәдәни-маариф идарәләринин (сарајлар, мәдәнијјәт евләри, клублар, музәјләр вә башгалары) ишчиләри үчүн јарадылмыш мадди-мараг фондунун вәсаитләри. Мұкафат фондуна һесабыланмыш мәбләгләр гүввәдә олан гајдаја әса-сән 400 №-ли субһесабын дебетиндә 240 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилir. Мұкафатлар өдәниләркән 240 №-ли субһесабын дебетинә вә 111 вә ја 120 №-ли субһесабларың кредитинә мұһасибат јазылышы верилir;

гүввәдә олан гаңунверичилијә мұвафиг олараг дикәр фондларың јарадыл-масы үчүн дахил олмуш вәсаитләр.

Вәсаитләр дахил олдугча 240 №-ли субһесабын кредитинә вә мұвафиг суб-һесабларың дебетинә мұһасибат јазылышы верилir;

Кәстәрилән фондун јаранмасы үчүн дахил олмуш вә банк идарәләриндә чари һесаблара кәчүрүлмш мәбләгләр 240 №-ли субһесабын кредитиндә вә 110 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилir. Фондларың јарадылмасы үчүн чари бүдчә һесабырандан кәчүрүлмш мәбләгләр 200 №-ли субһесабын дебетиндә вә 09, 10 №-ли һесабларың мұвафиг субһесабларының кредитиндә әкс етдирилir;

јени тәсәррүфат механизминә кечмиш вә малијјә вәсаитләринин ваһид фондунун бөлүшдүрүлмәсинин биринчи үсудуну тәтбиг едән идарә вә тәшки-латларда мадди һәвәсләндирмә фондунун јаранмасына дахил олмуш вәсаитләр 270 №-ли субһесабын дебетиндә вә 240 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилir;

Мәдәни-маариф ишләринин јеринә јетирилмәсинә кәрә мәдәни-маариф идарәләриндә (мәдәнијјәт евләри, сарајлар, клублар вә музәјләр) дахил олан вәсаитләрдән ишчиләрә вериләчәк мұкафатлар үчүн фонд јарадыла биләр. Бу фонда ајрымалар һесабыландыгда 400 №-ли субһесабын дебетиндә 240 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилir. Мұкафатлар өдәндикдә нсә 240 №-ли субһесабын дебетиндә, 111 №-ли, јахуд 120 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилir.

Саир мәнбәләрдән дикәр фондлар да јарадылдыгда дахил олан мәбләгләр 240 №-ли субһесабын кредитиндә вә мұвафиг субһесабларың дебетиндә әкс етдирилir.

Јени тәсәррүфатчылыг системинә кечмиш вә малијјә вәсаитләринин ваһид фондунун бөлүшдүрүлмәсинин биринчи методундан истифадә едәи идарәләр-

вәсаитләрин һәрәкәти учота алыныр.

Али вә орта ихтисас мәктәпләриндә онларын мадди-техники базасынын кенишләндирилмәсинә вә мөһкәмләндирилмәсинә мөэјјән олунмуш гәјдада дахил олан вәсаитләрин һәрәкәти дә 246 №-ли субһесабада учота алыныр. Истеһсал вә социал инкишаф фондуна дахил олан мәбләғләр мувафиг субһесабларын дебетиндә вә 246 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Елми-тәдигат идарәләринин истеһсал вә социал инкишаф фонду һесабына јени тикингиләрә, аваданлыгларын алынмасына вә гурашдырылмасына сәрф едилтән мәсрәфләр 212 №-ли субһесабада учота алыныр. Илин сонунда баша чатдырылмыш вә истифадејә верилмиш тикинти объектләри үзрә мәсрәфләр 246 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Фондун истифаде едилмәмиш галығы нөвбәти илә кечирилир. Јени тәсәррүфатчылыг шәраитинә кечмиш идарә вә тәшкилатларда мөэјјән олунмуш нормативләр үзрә истеһсал вә социал инкишаф фонду тәшкил едилдикдә 270 №-ли субһесабын дебетиндә вә 246 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилир.

Истеһсал вә социал инкишаф фонду вәсаитләри һесабына һәјата кечирилән фактнкн хәрчләр илин сонунда 246 №-ли субһесабын дебети вә 214 №-ли субһесабын кредити үзрә әкс етдириләрәк фондун азальдылмасына силинир.

Илин сонунда материал вә она бәрәбәр көтүрүлән мәсрәфләр үзрә вәсаитләрин гәнаәт мәбләғләри 249 №-ли субһесабын дебети вә 246 №-ли субһесабын кредити үзрә әкс етдириләрәк истеһсал вә социал инкишаф фондуна көчүрүлүр.

246 №-ли субһесабын аналитик учоту чоһграфалы картларда вәсаитләрин дахил олмасы (тәшкили) мәнбәләри үзрә вә онларын истифаде истигамәтләри үзрә апарылыр.

248 №-ли "Банк кредитләри" субһесабында мувафиг ганунверичилијә ујгун олараг мадди-техники базанын тәшкили, кенишләндирилмәси вә башга мөгсәдләр үчүн банк идарәләриндән алынмыш узунмүддәтли вә ғысамүддәтли кредит мәбләғләри учота алыныр.

Алынмыш узунмүддәтли вә ғысамүддәтли банк кредитләринин мәбләғи 248 №-ли субһесабын кредитиндә, 111 вә 113 №-ли субһесабларын дебетиндә әкс етдирилир.

Узунмүддәтли вә ғысамүддәтли банк кредитләринин һесабына мадди-техники базанын тәшкили вә кенишләндирилмәси үзрә мәсрәфләр 111, 113 №-ли субһесабларын кредити, мувафиг олараг 120, 130, 178 №-ли субһесабларын дебети үзрә әкс етдирилир. Кредитләр мәдахил-мәхарич сәнәдләри илә нәзәрде тутулуш мөгсәдләрә истифаде едилир.

Узунмүддәтли вә ғысамүддәтли банк кредитләри бағланаркән 248 №-ли субһесабын дебетинә, 111, 113 №-ли субһесабларын кредитинә муһасибат јазылышы верилир.

248 №-ли субһесабын аналитик учоту кредитләрин нөвү үзрә вә онлары верән банклар үзрә чоһсүтунлу картларда апарылыр.

249 "Материал вә она бәрәбәр көтүрүлән мәсрәфләр" субһесабында бүдчә тәснифатынын маддәләриндән бүтүн нөв әмәк едәнишләри вә төгаудләр чыхылмагла галан хәрчләр учота алыныр.

Кредитләрә көрә едәнилмиш фаиз мәбләғләри вә игтисади санксија шәклиндә едәнилмиш мәбләғләр дә материал вә она бәрәбәр көтүрүлән мәсрәфләрин тәркибинә дахил едилир.

Јени тәсәррүфатчылыг шәраитинә кечмиш идарә вә тәшкилатларда 249 №-

Тәлиमतлар

280 №-ли субһесабдан истифадә етмөјөн јардымчы төсәррүфатлар сатышдан көлөн кәлири 400 №-ли “Хүсуси вәсаитләр үзрә кәлирләр” субһесабында учота алырлар.

28 №-ли һесаба ашағыдакы субһесаблар ачыла биләр:

280 “Истеһсалат (төдрис) емалатханаларынын мөмулатларынын сатышы”

281 “Јардымчы көнд төсәррүфаты (төдрис мөһсулларынын сатышы”

282 “Мүгавиләләр үзрә елми-төдгигат ишләринин сатышы” вә башгалары.

280 №-ли “Истеһсалат (төдрис) емалатханаларынын мөмулатларынын сатышы” субһесабында истеһсалат (төдрис) емалатханалары үзрә бурахылан һазыр мөһсулларын, малларын, мөмулатларын вә көрүлмүш ишләрин, көстөрилмиш хидмәтләрин сатышы, һәмчинин чап мөһсулларынын (ишләринин, хидмәтләринин) сатышы учота алыныр.

Сатылмыш һазыр мөһсулларын, малларын, мөмулатларын, көрүлмүш ишләрин вә көстөрилмиш хидмәтләрин мөбләғләри 280 №-ли субһесабын кредитиндә, 111, 113 вә ја 120 №-ли субһесабыларын дебетиндә әкс етдирилыр.

Сатылмыш мөмулатларын вә һазыр мөһсулларын фактики маја дөјөри 280 №-ли субһесабын дебетиндә, 030 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилыр. Көрүлөн иш вә көстөрилән хидмәтләрин фактики маја дөјөри исә 280 №-ли субһесабын дебетиндә, 080 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилыр.

Мөмулатларын, һазыр мөһсулларын, көрүлөн иш вә көстөрилән хидмәтләрин сатышынын 280 №-ли субһесабы үзрә кредит галығы мөнфәәти, дебет галығы исә зәрәри әкс етдирир.

Һесабат или баша чатдыгда сатышын нәтичәләри 410 №-ли субһесаба аид едилир.

280 №-ли субһесабын аналитик учоту әмлакын (гијмәтлиләрин) учот карты форма № 1Г-дә вә ја чоһсүтунту карталарда апарылыр.

281 “Јардымчы көнд төсәррүфаты (төдрис) мөһсулларынын сатышы” субһесабында төдрис-төчрүбә (сынаг) вә јардымчы көнд төсәррүфаты мөһсулларынын сатышы учота алыныр.

Сатылмыш мөһсулларын мөбләғи 281 №-ли субһесабын кредитиндә вә 111, 113, 120 №-ли субһесабыларын дебетиндә әкс етдирилыр.

Сатылмыш мөһсулун план маја дөјөри 281 №-ли субһесабын дебетинә ја-зылмагла 031 №-ли субһесабы кредитләшдирилыр.

Илин сонунда сатылмыш мөһсулларын план маја дөјөри 081 №-ли субһесабыда топланмыш фактики хөрчләрә бәрабәр һәчмдә дүзәлдиләрәк 281 №-ли субһесабын дебетинә силинир. План маја дөјөри илә фактики маја дөјөри арасындакы көнарлашмалар истеһсалат процесиндә әмәлә көлөн мөнфәәт, јахуд зәрәр адланыр. Сатылмыш мөһсулларын фактики маја дөјөри план маја дөјөриндән чоһ олдудга зәрәр, аз олдудга исә мөнфәәт әмәлә кәтирир.

Мүгәјисә едилән һесабларда мөнфәәт гырмызы гөләмлә, јахуд (-) ишарәси илә, зәрәр исә ади гөләмлә, јахуд (+) ишарәси илә әкс етдирилыр.

Сатыш субһесабынын кредит галығы мөнфәәти, дебет галығы исә зәрәри көстөрир.

Нәтичәләр илин сонунда 410 №-ли субһесаба аид едилир. 281 №-ли субһесабы үзрә аналитик учот әмлакын (гијмәтлиләрин) учот карты вә ја чоһсүтунту карталарда апарылыр.

282 №-ли “Мүгавиләләр үзрә елми-төдгигат ишләринин сатышы” субһесабында мүгавиләләр үзрә јеринә јетирлимиш вә сифаришчиләрә тәһвил верилимиш ел-

зырланмыш мөһсул вә мөмулатларын дөжәри 400 №-ли субһесабын кредитинә жазыларга 030, 031 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

400 №-ли субһесабын дебетинә ил әрзиндә хүсуси вәсаитләр үзрә апарылмыш хәрчләр (211 №-ли субһесабын кредитиндә), идарәнин мөдәни-маариф ишчиләринә мұкафат верилмәси үчүн мұкафат фондуна ајрылмыш мөбләләр (бу замаи 240 №-ли субһесаб кредитләшдирилмәклә), мөдахилдәи артыг вә бүдчә кәлиринә кечирилмиш мөбләләр (111 №-ли субһесабын кредитиндәи), мүәссисәнин һесабына тәбул едилмиш үмидсиз борчлар вә әскиккәлмөләр үзрә мөбләләр (бу замаи материал вә һесаблашмаларын мұвафиг субһесабынның кредитләринә мұһасибат жазылышы верилир) әкс етдирилир.

Хүсуси вәсаитләр үзрә кәлирләрнин аналитик үчоту әмлакын (гүжмәтлиләрин) үчот карты Ф № 1Г-дә вә ја чоһсүтүпту карталарда апарылыр.

402 №-ли “Техиики-пешә мөктәбләринин истәһсалат фәалијјәтиндән кәлирләр” субһесабында истәһсалат-тәдрис смалатханаларынын фәалијјәтиндән кәлән кәлирләр вә тәдрис базаларынын кенишләндирилмәси, јахшы охујан шакирдләрин һөвәсләндирилмәси вә ишчиләрин мұкафатландырылмасы үчүн шакирдләрин мүәссисәләрдәки истәһсалат практикасындан тәдрис мүәссисәләринин сәрәнчамына дахил олан вәсаитләр үчоту алыныр.

Истәһсал-тәдрис смалатханаларынын фәалијјәтиндән кәлән кәлирләр вә төләбәләрин мүәссисә вә тәшкилатларда истәһсалат практикасындан дахил олай вәсаитләр 402 №-ли субһесабын кредитинә жазылмагла, 280 вә ја 153 №-ли субһесабын дебетиндә әкс етдирилир.

Илин ахырында хәрчләр 217 №-ли субһесабын кредитиндән 402 №-ли субһесабын дебетинә силинир.

402 №-ли субһесаб үзрә аналитик үчот әмлакын (гүжмәтлиләрин) үчот карты Ф №1Г-дә ја чоһсүтүпту карталарда тәдбирләрнин нөвләри үзрә апарылыр.

407 №-ли “Бүдчә кәлирләри” субһесабында инзибати кәнд, гәсәбә вә шөһәрләрнин (рајон табечилијјиндә олан шөһәрләр) чари һесабына дахил олан кәлирләр, һәмчинин бүдчәнин кәлиринә кәчүрүлмүш артыг мөбләгин гајтарылмасы үзрә әмәлијјатлар үчоту алыныр.

41 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәрләр” һесабы

41№-ли “Мәнфәәт вә зәрәрләр” субһесабында бурахылмыш мөһсулларын (малларын), мөмулатларын, кәстәрилән иш вә хидмәтләрнин сатышындан алынмыш нәтичәләр, идарәләрин банка депозит кими гојдуғлары малијјә гојулушларынын мөбләг фәрги, идарәләрин гүжмәтли кағызлары, фанзли истигразлар үчоту алыныр.

Малијјә нәтичәләринин силинмәси мүәјјән едилмиш гајыдада һәјата кечирлир.

Бөлмә 13. 52 №-ли “Бүдчәдән гысамүддәтли ссудалар” субһесабы

520 №-ли “Бүдчәдән гысамүддәтли ссудалар” субһесабы баш бүдчәдән алынмыш гысамүддәтли ссудаларын үчоту үчүн кәнд, гәсәбә вә шөһәр (рајон табечилијјиндә олан шөһәрләр) инзибати органлары тәрәфиндән тәтбиг едиллир.

рәфиндөн тәсдиғ едилмиш сижәһларә мувафиг оларәғ сахланьлан вә һесабат үчүн верилән чидди һесабат бланклары- гәбз китабчалары, аттестатлар, дипломлар, вәситә бланклары вә с. учота алыныр.

Чидди һесабат бланкларынын аналитик учоту әмлакын (гүжмәтдиләри) учот карты Ф №1Г-дә апарылыр.

005 “Үмидсиз дебиторларын силнигәси дебитор борчлар”. Бу һесабада беш ил мүддәтиндә өдөнмәси мүмкүн олмајан дебитор борчлар учота алыныр.

Борчларын өдәниши үчүн алынмыш мәбләгәләр мувафиг бүдчә кәлиринә аид едилтәрәк бу һесабадан силниир.

Аналитик учот әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф №1Г-дә апарылыр. 006 “Мәркәзләшдирилмиш тәғһизат үзрә өдәнилмиш материал гүжмәтдиләри”.

Бу һесабада баш идарәләр тәрәфиндән өдәнилмиш вә өз системинә дахил олуб диқәр бүдчәләрден малијјәләшән идарәләр тәрәфиндән жүкленмиш мал-материал гүжмәтдиләри учота алыныр.

Мәркәзләшмиш гәјдада гүжмәтдиләрин аналитик учоту әмлакын (гүжмәтдиләрин) Ф № 1Г-дә апарылыр.

007 “Шакирдләрин вә тәләбәләрин гәјтармадылары мадди гүжмәтдиләтәр үзрә борчлар”. Бу һесабада гәјтарылмајан кәјим, ағлар, ағәтләр вә диқәр гүжмәтдиләтәр үзрә шакирд вә тәләбәләрин борчлары учота алыныр.

Мәктәбдән чыхмыш шакирд вә тәләбәләрин ајағында галан мадди гүжмәтдиләрин тәдрис мүәссисәләринин балансыдан силнигәси онларын мәктәби битирмәси һагғында әмрини әсасында апарылыр. Шакирд вә тәләбәләр тәрәфиндән гәјтарылмајан мадди гүжмәтдиләтәр балансархасы һесабада учота гәбул едилир вә онларә мүәјјән олунмуш гәјдада иддиә тәғдим олунур.

007 №-ли һесаб үзрә аналитик учот әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф № 1Г-дә апарылыр.

008 “Кечичи идман призиәри вә кубоклары”. Бу һесабада галиб командаларын тәлтиф едилмәси үчүн мүхтәлиф идарәләр тәрәфиндән тәсис едилмиш кечичи призиәр, бајраглар, кубоклар учота алыныр.

Аналитик учот әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф № 1Г-дә апарылыр.

009 “Путјовкалар”. Бу һесабада һәмкарлар вә диқәр ичтимаи тәшкилатлардан әвәзсиз оларәғ алынмыш путјовкалар учота алыныр.

Көндәриш вәрәгәләри пул сәнәдләри илә бәрәбәр кассада сахланьмалыдыр. Аналитик учот әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф №1Г-дә апарылыр.

0010 “Пенсија вә мүавинәт гәјда гануишлардан дүзкүн истифадә етмәдикдә сәһвән артыг өдөнән пенсија вә мүавинәт мәбләгәләри”. Бу һесабада әһалинин социал мүдафиәси идарәләриндә тәғтиш, јохлама актлары вә диқәр мувафиг сәнәдләрини әсасында ашқар едилән пенсија вә мүавинәтләр һагғында гүввәдә олан гануишларын дүзкүн тәтбиғ едилмәмәси вә һесабада сәһвләри нәтичәсиндә артыг өдөнән пенсија вә мүавинәт мәбләгәләри учота алыныр.

0011 “Һәрби техникки тәдрис предметләри”. Бу һесабада тирдә, идман атыш мејданында, тәдрис мүәссисәләринин һәрби кабиналәриндә вә саир олан бүтүн нөв һәрби аваданлыг вә әшјалар учота алыныр.

Әшјаларын аналитик учоту әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф № 1Г-дә апарылыр.

0013 “Ишчиләрә верилән ссудалар”. Бу һесабада банк идарәләриндән алынмыш ссудалар учота алыныр.

Ссудаларын учоту әмлакын (гүжмәтдиләрини) учот карты Ф № 1Г-дә апарылыр.

Тәлиमतлар

Бөлмә 2 - МАТЕРИАЛ БҒТИЈАТЛАРЫ			
14.	Истеһсалдан һазыр мөһсуллар, мөмулатлар айбара мөдахил едилдикдә	030, 031	080, 081, 400
15.	Јардымчы тәсәррүфатын һазыр мөһсуллары вә мөмулатлары сатылдыгда	280, 281	030, 031
16.	Һазыр мөһсуллар, мөмулатлар мүүссисәнин еһтијачлары үчүн јардымчы тәсәррүфата верилдикдә	061, 065, 067	031
17.	Илин ахырында кәнд тәсәррүфаты мөһсулларынын план вә фактики маја дөјөрләри арасындакы фөрг (артыг хөрч) һиссә-һиссә силиндикдә: ♦ анбарда олан сатылмыш мөһсуллара көрә ♦ сатылмыш мөһсуллара көрә Гејд : Кәнд тәсәррүфаты мөһсулларынын план вә фактики маја дөјөрләри арасындакы фөрг (геһаәт) кәстәрилән субһесаблирда гырмызы рәнклә гејд едилир	031 281	081 081
18.	Тикинти үчүн малсатаилардан тикинти материаллары вә аваданлыгылары алындыгда	040, 041	150
19.	Тикинти материалларыны вә аваданлыгыларыны әсаслы тикинти үчүн подратчы тәшкилата вердикдә	150	040, 041
20.	Тәсәррүфат үсулу илә јеринә јетирилән јени тикинтијә мөсрәф едилмиш тикинти материаллары вә аваданлыгылары силиндикдә	203, 212, 216	040, 041
21.	Инвартаризасија вахты ашкар едилмиш артыг тикинти материаллары вә аваданлыгылары мөдахил едилдикдә	040, 041	143, 231
22.	Мемарлыг абидәләринин, музей инвентарларынын, инвәсиәт әсәрләринин бәрпасы вә төмири үчүн емалатханаларын, јахуд елми-төдгигат ишләринин јеринә јетирилмәси үчүн елми-төдгигат бөлмәләринин узун мүддәтә анбарлардан алдыгылары материаллара	043	060
23.	Әввәлки мүһасибат јазылышы илә узунмүддәтли вә истифадә олунмуш материаллар силиндикдә	082, 083, 200, 211	043
24.	Тәсәррүфат мугавиләләринә әсасән елми-төдгигат ишләринин јеринә јетирилмәсн үчүн алынмыш хусуси аваданлыгылар	044	111, 113, 178
25.	Тәсәррүфат мугавиләләри үзрә елми-төдгигат ишләринин јеринә јетирилмәси үчүн анбардан елми-төдгигат шөбәләринә верилән хусуси аваданлыгылар ејин заманда 02 №-ли балансархасы һесаба әкс етдирилир.	082	044
26.	Елми-төдгигат иши гуртардыгдан сонра сифаришчиләрдәи алыныб истифадә едилән хусуси аваданлыгылар сахландыгда имкан дахилиндә ишләдилмәк мөгсәди илә сифаришчиләрә гәјтарылмадыгда вә мүмкүн истифадә гүјмәти илә мөдахил едилдикдә: ♦ әсас вәсаитләрә -азијүметли тәзкәһнәлән әшјалара -материаллара Гејд: Ејин заманда бу аваданлыгыларын дөјөри 002 №-ли балансархасы һесабадан силинилр.	013, 016 070, 071, 072, 073 060, 063	020, 250 260 140, 230
27.	Көкәдилмәјә көтүрүлүмүш һөјванлара	050	111, 113, 178
28.	Чаван вә көкәдилмәјә көтүрүлүмүш һөјванлар план маја дөјөри илә мөдахил едилдикдә	050	081, 400

Тәлиमतлар

42.	Азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар тәкәрар емаддан анбара мөдахил едилдикдә Ејни заманда икинчи јазылышла фондлашдырылыр	070, 072 200-207, 210-219	084 260
43.	Азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар анбардан истисмара верилдикдә: - ваһидинин (дестинин) дөјөри әсас вәсаитләрин дөјөринин минимум һөддинин 1/20 һиссәсиндән ашағы олан әшјалар - ваһидинин (дестинин) дөјөри әсас вәсаитләрин дөјөринин минимум һөддинин 1/20 һиссәсиндән јухары олан әшјалар	260 071	070 070
44.	Јумшаг инвентарлар (ағлар, кејимләр, ајаггабылар вә јатаг лөвазиматлары) анбардан истисмара верилдикдә: - ваһидинин (дестинин) дөјөри әсас вәсаитләрин дөјөринин минимум һөддинин 1/20 һиссәсиндән ашағы олан әшјалар - ваһидинин (дестинин) дөјөри әсас вәсаитләрин дөјөринин минимум һөддинин 1/20 һиссәсиндән јухары олан әшјалар	260 073	072 072
45.	Инвентаризасија вахты артыг көлән азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар мөдахил едилдикдә	070-073	260
46.	Истисмар заманы јарарсыз һала дүшмүш азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар силлиндикдә	260	071, 073
47.	Азгијметли вә тезкөһнөлән әшјаларын ләғви заманы төмир вә башга төсәррүфат ештијачлары үчүн сахланъылан материаллар мүмкүн истифаде гијметинә мөдахил едилдикдә	063, 064, 067, 069	140, 230, 249
48.	Артыг вә истифаде едилмөјән азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар сатылдыгда Сатышдан дахил олан мөблөкләр Сатышдан дахил олан мөблөкләр ғанунверичликдә нөзөрдә тутулуш һалларда идарәнин сөрәнчамында галдыгда Сатышдан дахил олан мөблөкләр ғанунверичликдә нөзөрдә тутулуш һалларда бүдчөјә јөнөлдикдә Һөмин мөблөкләр бүдчөјә көчүрүлдүждә	178 090, 100, 101, 113, 120 260 260 173	070-073 178 140, 230, 246, 249 173 090, 100, 101, 113
49.	Инвентаризасија вахты өскик көлмиш азгијметли вә тезкөһнөлән әшјалар силлиндикдә: а) идарәнин һесабына б) күнаһкар шөхсин һесабына Ејни заманда: - күнаһкар шөхсләрдән нағд алынмыш мөблөкләр - күнаһкар шөхсләрдән алынмыш мөблөкләр бүдчөјә јөнөлдикдә - һөмин мөблөкләр бүдчөјә көчүрүлдүждә Ғанунверичликдә нөзөрдә тутулуш һалларда күнаһкарлардан тутулан мөблөкләр идарәнин сөрәнчамында Бөлмә 4 - Истеһсада вә башга мөгсәдләр мөсрәфләр	260 170 090, 100, 101, 113 260 173 260	070-073 070-073 170 173 090, 100, 101, 111, 113 140, 230, 246, 249
50.	Мөһсуларын истеһсалына вә төсәррүфат мүгавиләлери үзрә көрүлән елми-төдгигат вә конструксија ишләринә бирбаша јөнөлдилән хөрчләрни өдәнишинә	080-082	111-113, 120, 156, 160, 178
51.	Мөһсул истеһсалы вә төсәррүфат мүгавиләлери үзрә көрүлән елми-төдгигат ишләри үчүн материаллар вә хусуси аваданлыглар анбардан верилдикдә	080-082	044, 060, 063, 064, 067, 069

70.	Мүкафат ве жаралым фондларынын жаралымасы үчүн мөбеллер сары бүдже хесаблынан көчүрүлүшкө	200	090, 100, 101
71.	Илин соңунда техникаттар багланымда	140, 142, 143, 230-	090-096, 100-118
72.	Жарги ве мухтар республиктарынын буюмдери үчүн калыптештирилген материаллардын хесабдарына буюм ресенттери дахли олушса: а) баш кредит сөрөнчмачыларынын баглансына б) ашакы кредит сөрөнчмачыларынын баглансына	100, 101, 103	100, 101, 103
73.	Игаретерге тапшырылган үчүн хесабта ресент дүңдөстүктөр тапшигит едилтир ли сүңдөстүктөр өвезине 100, 101 ве 103 №-ин ошугу кими мухабидриштир. Бу заман 090, 093 №- үчүн ресенттерининин дахли ошмасы ве хөрүчөмдөси материаллардын материаллардын хесабдарына үчүн ресенттеринининин дахли ошмасы ве хөрүчөмдөси	110	176
74.	Тапшырылган жерине жетиримесине сөрф едилген ресенттер хөрүчөмдөсү ве истифадге едилген материаллардын хесабдарына	176, 213	110
75.	Иштерге жардам ве мукафат фондларынын жаратма үчүн тапшырылган үчүн мөбеллердин сары хесаблына ресенттер дахли олушса	110	140
76.	Иштердин мукафатталдырылмасы үчүн мөбеллер кизретерге көчүрүлүшкө	240	110
77.	Елми-техникат иштеринин жерине жетиримесине кере иштеринин мукафатталдырылмасы үчүн елми-техникат материалларын тапшырылган үчүн мөбеллердин сары хесаблына баш техникат сөрөнчмачыларынын дахли ошан буюм	110	140
78.	Елми заманда кичини жазышты едилтир 200 Кооператив үзлөтүндөн жолалышты ве тартиптеги жаралым тапшырылган сүдүлөмдөсү үчүн толганан ресент материал едилтирме	200 120	240, 246 176
79.	Тапшырылган үчүн мөбеллердин сары хесаблынан чекте касса алынган үчүн ресенттери материал едилтирме	120	110
80.	Мөбеллердин ве мөмүктүктөрүнүн сатылган едилтир едилген мөбеллер үчүн ресенттер үчүн сары хесаб мөбеллер дахли олушса	111	030, 031, 178, 280, 281
81.	Мөбеллердин кассасынан алынган ве тапширме чексөтүлгөн үчүн ресенттер үчүн сары хесаб мөбеллер дахли олушса	111	120, 160
82.	Материаллар үчүн елми-техникат иштерин жерине едилтирме дахли олушса	111, 113	154
83.	Игаретерден үчүнүктөсү фондунуна мөбеллер дахли олушса	111	400
84.	Хүсүн ресенттер хесаблына хөрүчөмдөсү дахли олушса	211	111, 120
85.	Мөбеллердин материалларын инвентарларда үчүн хесаблына жетиримеси үчүн хүсүн	111	120, 160
86.	Игаретер сары буюмдөмкөнөн ресенттер ошуга	112	174
87.	Игаретер мөбеллер сары хесаблына дахли олушса үчүн ресенттер сары хесаблына хесаб	120	112
88.	Игаретер мөбеллер сары хесаблына хесаб ызынмасы	174	112

Тәлиमतлар

106.	Безини вә өрзаг талонлары, почт маркалары вә с. алындыгда	132	090, 100, 101, 111, 113, 178
107.	Безини талонларындан башта талонлар өз тежинаты үзрә сөрф едилдикдә	200, 211, 214	132
108.	Безини талонлары, өмөк китабчалары вә с. пүжмәтликләр төһтөлһесаb шөхсләрә верилдикдә	160	132
109.	Пүжмәтли кағызлар вә истигразлар алындыгда	134	111, 112, 113, 114, 118
110.	Алыш вә номинал дөжөр арасындакы фөрг (һесаblананадөк) силиндикдә: - зөрәрә - кәлирә	410 134	134 410
111.	Малијјә гојулушлары үзрә дахил олан кәлирләрә	111, 112, 113, 118	410
112.	Истигразлар вә дикөр пүжмәтли кағызлар сатылдыгда Бөлмә 6 - Малијјәләшмәләр үзрә идарәдахили һесаblашмалар	111, 112, 113, 118	134
113.	Декабр ајынын ахырынчы күнү истифадә едилмөмиш кредитни галыгы бағландыгда (бүтүн малијјәләшдирилмиш бүдчөләр үзрә)	140, 142, 143	090, 093, 096
114.	Декабр ајынын ахырынчы күнү бүтүн төсөррүфат хөрчлери јекун дөвријјә үзрә бүдчә вөсаитлери һесаblна силиндикдә	140, 142	200, 202
115.	Табечиликдәки идарөлөрдә баша чатдырылмыш өсәсли тикинти ишләринин дөжөри јекун дөвријјәси үзрә декабр ајынын ахырынчы күнү бүдчәдөн малијјәләшдирилөн вөсаитләр һесаblна силиндикдә Бөлмә 7 - Һесаblашмалар	143	203
116.	Тикинти объектлери тамамилә баша чатдырылдыгдан вә тикинти там истисмара верилдикдөн сонра подратчы төшкилатын сифаришчи төшкилатла сонунчу һагг-һесабы үзрә һесаblашмалара	203, 212	150
117.	Бүдчә төшкилатлары үзрә елми-техники вә конструксија ишләринин төшкили вә јеринә јетирилмөси үчүн сифаришчиләрә бүдчәдөн вөсаит верилдикдә	152	090
118.	Елми-техники вә конструксија ишләрәи үчүн чиназлар вә мәмулатлар акт вә багга сәнәдләрлә гәбул едилдикдә Ејни заманда икинчи гејд едилир	013, 071	152
119.	Сифаришчиләрә көрүлән иш вә хидмәтләрәи вә тәдрис истәһсалат емәлатханаларынын һазырладыгы мәмулатларын сатышы үчүн алычылара һесаb-фактура төгдим едилдикдә	200 153	250, 260 280
120.	Истәһсалат төчрүбәси заманы техники пешә мөктәбләринин шакирдләринин көрдүклери иш вә хидмәтләрә көрә бүдчәдөнкөнәр вөсаитләр үзрә чарә һесаба идарөлөрдән дахил олан мөблөгләр	112	153
121.	Мүөјөн гајдалара өсәсөн техники пешә мөктәбинин шакирдләринә истәһсалат төчрүбәси дөврүндә көрдүклери иш вә хидмәтләрә көрә һесаblанан мөблөгләр төдрис мүөссисәсинин ихтијарына верилдикдә	153	189, 402
122.	Мүгавиләләр өсәсында елми-төдигат ишлери јеринә јетирилдикчә сифаришчилөрдән дахил олан мөблөгләрә	111, 113	154
123.	Мүгавиләләрә өсәсөн елми-төдигат ишләринин јеринә јетирилмөси үчүн сифаришчилөрдән габагчадан алынан аванслар мөгбул едилдикдә	155	154

Бүдчә идарә, мүәссисә вә тәшкилатларында мүһасибат һесабатлары вә оиларын тәртибат Гајдалары

Бөлмә 1. Үмуми мүддәалар

Азәрбајҗан Республикасы Республика бүдчәсидән, Нахчыван Мухтар Республикасы республика бүдчәсидән вә јерли бүдчәләрдән малијјәләшән идарәләр, мүәссисәләр вә тәшкилатлар (гајдаларда бундан сонра идарәләр аслан-дырылачаг) хәрчләр сметасынын ичрасы барәдә ајлыг, рүблүк вә иллик һеса-бат тәртиб едирләр.

Иллик һесабатларын һөчминнә ашағыдакы формалар дахил едилир:

Ф №1 (код 0503001)- Хәрчләр сметасынын ичрасы балансы, бүдчәдән малијјәләшән мәбләгләрин һәрәкәти барәдә арајышла бирликдә;

Ф №2 (код 0503008) - Идарәләрин хәрчләр сметасынын ичрасы һаггында һесабат;

Ф №3-1 (код 0503011) - Бүдчәдән малијјәләшән дәвләт һакимијјәт орган-ларында, мөһкәмәләрдә, прокурорлуларда, елми-тәдигат мүәссисәләриндә вә башга идарә вә тәдбирләр үзрә штат вә контингентләр һаггында һесабат

Ф №3-2 (код 0503009) - Кадр һазырлығы вә ихтисасартырма идарәләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат;

Ф №3-4 (код 0503014) - Сосиал тәминат вә сәһијјә идарәләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат;

Ф №3-5 (код 0503016) - Орта, натамам орта (доггузиллик), ахшам (нөвбә-ли), гијаби орта үмумтәһсил мөктәбләриндә, литсәјләрдә, интернат мөктәблә-риндә, хусуси мөктәбләрдә, ушаг бағчалы мөктәбләрдә, мөктәб нәздидакы интернатларда вә ибтидаи мөктәбләрдә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат;

Ф №3-8 (код 0503022) - Елми-тәдигат идарәләриндә вә али мөктәбләрдә елми кадрларын һазырланмасы һаггында һесабат;

Ф № 3-12 (код 0503025) - Хусуси гајдалы ушаг евләри вә интернат мөктәб-ләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат;

Ф № 3-м (код 0503034) - Мөктәбәгәдәр ушаг мүәссисәләринин сахланьл-масы үзрә һесабат;

Ф № 4 ичмал (код 0503042) - Хусуси вәсаитләр үзрә смета ичрасы һаггын-да һесабат;

Ф № 4е (код 0503046) - Елми-тәдигат ишләринин јеринә јетирилмәси һаг-гында һесабат;

Ф № 5 (код 0503051) - Әсас вәсаитләрин һәрәкәти һаггында һесабат;

Ф № 6 (код 0503053) - Материал гүјмәтлиләрниин һәрәкәти һаггында;

Ф №9 (код 0503180) - Истәһсалат-тәдрис емалатханаларынын истәһсалат фәалијјәти вә шакирдләрин сәнајә вә тикинти мүәссисәләриндә јеринә јетир-дикләри ишләр һаггында һесабат.

Ф № 15 (код 0503078) - Бүдчә идарәләриндә әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә һесабат;

Иллик вә рүблүк һесабатларла бирликдә изаһат мөктубу тәғдим олуноур. Изаһат мөктубунда бүдчәнин вә хусуси вәсаитләрин хәрчләр сметасынын ич-расына тәсир едән әсас амылләр, шәбәкә, штат вә контингент планынын је-ринә јетирилмәмәси илә әлағәдәр олараг там истифадә едилмәмиш тәхсисат-

мәтә (шөбөнин, идарәнин вә с.) рәһбәрлији төрәфиндән дә нмзаланыр.

Ајлыг, рүблүк вә иллик һесабатларын һәчми вә тәғдим олунма мүддәти Азәрбајҗан Республикасы Малијә Назирлији төрәфиндән мүәјҗән едилир. Һесабатлар ардычылыгыла, бүтүн көстөричиләр үзрә јекунлашдырылағ сәһифәләнир, мәлуматларын мүндәричәти төртиб едилир вә китабча һалына салынарағ тәһвил верилир.

Бөлмә 2. Чари учот һесабларының јекунлашдырылмасы ғәјдәси

Мүәссисәләрин ајлыг, рүблүк вә иллик һесабатлары тәсдиғедичи сәнәдләрлә, јохланылмыш мүһасибат јазылышлары әсасында төртиб едилир. Балансын төртибинә гәдәр аналитик учот һесабларының дәвријҗәси вә ғалығы синтетик учот һесабларының дәвријҗәси вә ғалығы илә тутуштурулағ јохланылыр. Јекун балансын маддәләри апарылмыш инвентаризасија мәлуматлары илә дәғигләшдирилир.

Бүдчә идарәләрининин ғәнаәт етднкләри мөбләғ, ил әрзиндә бүдчә тәхсисатларының дәғигләшдирилмиш үмуми мөбләғи илә касса хәрчләри арасындакы фәрг илә мүәјҗән едилир. Мәркәзи мүһасибатлыларда ғәнаәт, бүдчә тәсһифатының һәр бир бөлмәси үзрә мүәјҗән едилир вә һәр бир идарәнин рәһбәрлијинә хәбәр верилир.

Ғәјри-истеһсал сферасында олан јени тәсәрруфатчылыг шәраитиә кечмиш идарәләрин, һәмчинин бу кими идарәләрә хидмәт көстәрән мәркәзи мүһасибатлыларың һесаблашма һесаблары банк идарәләриндә Республка Малијә Назирлији вә Республика Милли Банкының ғәбул етдији ғәјдәда ачылыр (хәзинәдарлыг системиндә өз тәлиматына үҗүн). Бүдчәдән малијјәләшән вәсаитләр дахил едилмәклә идарәләрә кәлән пул вәсаитләри, һәмчинин ваһид әмәк һағгы фонду вәсаитләри, истеһсал вә социал инкишаф фонду вәсаитләри вә диқәр фондларын вәсаитләри һесаблашма һесабында сахланылыр. Һесаблашма һесабында истифадә едилмәмиш мөбләғләр илин ахырында банк төрәфиндән силнимир вә һөвбәти илдә истифадә етмәк үчүн һәмнин һесаба сахланылыр.

Тәһтәһсаб шәхсләрлә, дебитор вә кредиторларла бүтүн һесаблашмалар илин ахырында бағланмалыдыр. Тәһтәһсаб шәхсләрдән аванс һесабатларыны, һәмчинин истифадә олунмамыш мөбләғләри вахтында төләб етмәк ләзимдыр. Зәрури аванслар чыхылмағла, дебитор борчлар үзрә мөбләғләр там тутулмалы, кредитор борчлар исә өдәнмәлидир. Илин ахырында дебитор вә кредиторларла баша чатмамыш һесаблашмалар мүвафиг ғәјдәда үләшдирилмәли, тәсдиғ едилмәли вә сәнәдләшдирилмәлидир.

Илин соунда декабр ајы үзрә әмәлијјатлар вә инвентаризасијаның нәтичәсиндән јаранап әләвә ғәјдләр јохланылыр вә бундан сонра дүзәлишләрлә бирликдә бүтүн ғәјдләр чари учот һесабларында әкс етдирилир вә јекунлашдырылыр.

Бүдчәнин смета хәрчләринини ичрасы үзрә чари учот һесаблары ашағыдакы ғәјдәда јекунлашдырылыр:

Илин сонунда 200 №-ли “Идарәләрин сахланмасы вә бағга тәдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хәрчләр” субһесабының ғалығы 140 №-ли “Идарәләрин вә башга тәдбирләрин хәрчләри үчүн бүдчәдән малијјәләшмәләр үзрә һесаблашмалар” субһесабының дебетинә силнинир вә һесаблар арасындакы фәрг чох мөбләғи олан һесаба сахланылыр.

Мөктәбәгәдәр ушағ мүәссисәләриндә 200 №-ли “Идарәләрин сахланмасы вә башга тәдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хәрчләр” субһесабының ғалы-

ләр дә 400 №-ли субһесабын дебетинә силнир.

Баша чатдырылмамыш, һәмчинин баша чатдырылмыш, лакин истифадәҗә верилмәмиш јенн тикнтн объектләрн үзрә мәсрәфләр 212 №-ли субһесабада сахланьлараг һөвбәти илин балансына кечнрилир.

Идарәләрдә 080 №-ли “Истеһсалат (тәдрис) смалатханаларынын мәсрәфләрн (хәрчләрн) вә 280 №-ли “Истеһсалат (тәдрис) смалатханаларынын мөмулатларынын сатышы” субһесабында учота алынн, јардымчы кәнд тәсәррүфаты вә истеһсалат (тәдрис) смалатханаларынын хүсуси вөсаитләр смөтасында планлашдырылан, мәсрәфләрә кәрә бураһьлан мөһсулларын, мөмулатларын, кәрүлән иш вә кәстөрилән хидмәтләрн сатышы мәнфәәтлә нәтичәләнәрсә 280 №-ли субһесабын дебетиндә вә 410 №-ли субһесабын кредитиндә, зәрәрлә нәтичәләнәрсә 410 №-ли “Мәнфәәт вә зәрәрләр” субһесабынын дебетиндә вә 280 №-ли субһесабын кредитиндә әкс етдирилмәклә силинир.

Баш тәшкилатлар да 140 №-ли субһесабы 230 №-ли субһесабы илә әвәз етмәклә өз әмәлнјјатларн үзрә һесабыларынын табеликләрнндә олан идарәләр кнми јазьлышлар вермәклә бағлајырлар.

Баш кредит сәрәнчәмчылары чари учот һесабыларынын бағламамышдан әввәл табеликләрнндә олан идарәләрдә артан вә азалан малијјә мәнбәләрн (үмидсиз дебитор борчлар, гнјмәтләрнн әскиккәлмәсиндән силннмәләр вә инвентаризаснја заманы артыг кәлмиш гнјмәтләрнн мүүссисә һесабына гөбул едилмәси вә с.) барәдә әләвә јазьлышлар апармаг үчүн бу идарәләрдән тәсдиг олунмуш һесабатлар алырлар. Бу һесабатлар әсасында малијјәләшмәни азалан мөбләғләрн Дт-23 вә Кт-14 №-ли синтетик һесабырын мұвафиг субһесабылары үзрә, малијјәләшмәни артыран мөбләғләрн исә Дт-14 вә Кт-23 №-ли синтетик һесабырын мұвафиг субһесабыларында әкс етдирилрләр.

Баша чатмыш вә истисмара верилмиш тикинти объектләрн вә аваданлыглары алынмасы үзрә хәрчләр, идарәдахили малијјәләшмә субһаслаларынын јекун дөвријјәләрнндә силинмиш фактики хәрчләр дә бу һесабаларда әкс олунур.

Сон јазьлышлардан сонра һөвбәтн илин 1 јанвар тарихинә јекун баланс тәртиб едилнр.

Бөлмә 3. Иллик ичмал һесабатларын тәртиби гәјдалары

Республика бүдчәсиндә, Нахчыван Мухтар Республикасы бүдчәсиндә вә јерли бүдчәләрдә олан мұвафиг назирликләр, баш идарәләр өз әмәлнјјатларн үзрә бу гәјдаларын 2-чи бәнднндә кәстөрилән һәчмдә иллик ичмал һесабатлар тәртиб еднрләр.

Республика бүдчәсиндә, Нахчыван Мухтар Республикасы бүдчәсиндә вә јерли бүдчәләрдә олан назирликләр, баш идарәләр иллик ичмал һесабатлар тәртиб едәркән смөта (план) кәстөрнчиләрннн мұвафиг гәјдаларла ил әрзнндә дәгнгләшдирилмиш смөта кәстөрнчиләрннә ујғунлашдырмалышыр.

Һесабат илн әрзнндә назирликләрнн вә ја баш идарәләрнн тәркнбннә сар бүдчәләр һесабына олан идарәләр дахил едиләрсә, о заман назирликләр вә баш идарәләр иллик һесабатларда һәмнн идарәләр үзрә иллик смөта хәрчләрннн там әкс етдирилрләр вә смөта кәстөрнчиләрннн дәгнгләшдирилрләр. Назирликләр, баш идарәләр “Мұһаснбат учоту һагьында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунуна ујғун олараг ичмал һесабатлар тәртиб еднрләр. Ичмал һесабатларда оиларын табелијнндә олан бүтүн идарәләрнн һесабат кәстөрнчиләри өз әксннн тапыр.

идарә вә тәшкитатлардан алынмыш мүхтәлиф нөвлү тапшырыглар үзрә мәбләгләр 110 №-ли “Тапшырыглар үзрә мәбләгләрниң чари һесабы” субһесабында әкс етдирилир. Белә ки, кәңч мүтәхәсссләрлә һесаблашмалара, төләбә вә шакирдләрә төгаүдләр верилмәсинә, әмәкдашларын мүкафатландырылмасына вә бирдәфәлик жардымларын кәстәрилмәсинә мәбләгләр, методики әдәбијјат вә дәрсликләрин алынмасына, мәркәзләшдирилмиш формада мүһасибат учоту вә һесабаты сәнәдләринин алынмасына мәбләгләр, шакирдләрин истәһсалатда газандыглары мәбләгләр вә саир мәбләгләр 110 №-ли субһесабда кәстәрилир. Һәмчинин, јени төсәррүфатчылыг шәраитинә кечмиш баш кредит сәрәнчамчыларынын мәркәзләшдирилмиш инкишаф фонду вә малијјә еһтијатлары вәсантләринин галыглары да 110 №-ли субһесабда кәстәрилир.

- 111 №-ли “Хүсуси вәсаитләр үзрә чари һесап” субһесабында хүсуси вәсаитләрин галыглары, һәмчинин али вә орта ихтисас тәһсил мәктәпләриндә материал-техники базаларын кенишләндирилмәси үчүн, күңү узадылмыш мәктәпләрдә, мәктәбјаны интернатларда ушагларын једиздирилмәси үчүн, үмумтәһсил фондунун жардылмасы үчүн бүдчәдән, колхозлардан, кооперативләрдән, һәмкарлар тәшкитатларындан вә саир мәнбәләрдән дахил олан мәбләгләр әкс етдирилир;

- 112 №-ли “Саир бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә чари һесап” субһесабында ганунда нәзәрдә тутулмуш бүдчәдәнкәнар саир мәбләгләр, депозит мәбләгләр, мүејјән шәртләр дахилиндә мүвәтәти олараг бүдчә идарәләринин сәрәнчамына вәрилмиш мәбләгләр, “әләвә малијјә еһтијатлары фонду” һесабына јерли һакимијјәт органлары тәрәфиндән дахил олан мәбләгләр вә саир мәбләгләр әкс етдирилир;

- 113 №-ли “Һесаблашма һесабы” субһесабы бүдчәдән дахил олмуш вәсаитләр, әһалијә, идарәләрә вә тәшкитатлара кәстәрилән хидмәтдән вә саир ишләрдән дахил олунмуш вәсаитләрин галыглары кәстәрилир;

- 114 №-ли “Бүдчәдәнкәнар фондлар үзрә чари һесап” субһесабында мүвафиг гәјдада назирликләрин, баш идарәләрин вә ичра һакимијјәтләри тәрәфиндән жардылмыш бүдчәдәнкәнар фондларынын мәбләгләри әкс етдирилир;

- 118 №-ли “Валјута һесабы” субһесабында идарәләрин вә тәшкитатларын банктакы валјута һесабында олан валјуталарын Республика Милли Банкынын мөзәннәси илә маната кечирилмиш харнчи валјута галыглары әкс етдирилир.

- 120 №-ли “Касса” субһесабында идарә рәһбәрләринин разылығы илә банк тәрәфиндән тәјин олунмуш лимит дахилиндә нағд пул галыглары әкс етдирилир.

Бөлмә 5. Һесаблашмалар

Илин ахырында балансда баша чатмајан һесаблашмаларын галыглары активдә дебитор борчлар, пассивдә кредитор борчлар кими ајры-ајрылыгыда әкс етдирилир. Бу галыгларын гаршылыгы әвәз едилмәси вә ја бирләшдирилмәси гадағандыр.

- 152 №-ли “Бүдчә тематкалары үзрә ишләнмиш конструкция-сынаг ишләринин һиссә-һиссә едәнилмәси үзрә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” субһесабында елми-тәдгигат вә конструкция-сынаг ишләринин јеринә јетрилмәси үзрә идарә вә тәшкитатларын борчлары әкс етдирилир.

- 153 №-ли “Бүдчәдәнкәнар вәсаитләр үзрә көрүлән иш вә хидмәтләрә көрә сифаришчиләрлә һесаблашмалар” субһесабында техника-пешә мәктәпләри тәрәфиндән көрүлән иш вә хидмәтләрә, һазыр мөмулатларын сатышына көрә,

вердикләри депозит пул мәбләғләри өкс етдирилир.

- 176 №-ли "Тапшырыглар үзрә хәрчләр үчүн алынмыш вәсаитләрә көрә һесабында идарә" субһесабында мүхтәлиф тапшырыгларын јеринә јетирилмәси нәтичәсиндә идарә вә тәшкилатлар тәрәфиндән алынмыш вәсаитләрә көрә, һәмчинин мөктәбиләрин гара вә әлван метал гырынтыларынын, мүхтәлиф төкрар емала јарарлы туллантыларын јығылмасы вә тәһвил нәтичәсиндә гәзандыглары вәсаитләрә вә дикәр мөгсәдлн тапшырыглар үзрә алынмыш вәсаитләрә көрә һесаблашмалар өкс етдирилир.

- 177 №-ли "Депонентләрлә һесаблашмалар" субһесабында балансын пассив һиссәсиндә мүйјән олунмуш мүддәт әрзиндә алынмамыш өмөк һаггы тәгауд вә саир өдәниш мәбләғләри өкс етдирилир.

-178 №-ли "Саир дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар" субһесабында тәдрис мүәссисәләриндә тәләбә вә шакирдләрин јатағхана хидмәтиндән истифадә һаггы дахил едилмәклә, идарә вә тәшкилатларын саир дебитор вә кредитор борч мәбләғләри өкс етдирилир.

- 179 №-ли "Планлы гәдада өдәнишләр вә һесаблашмалар" субһесабында мүгәвиләләр әсасында планлы өдәнишләр гәјдасында көстәрилән хидмәтә вә бурахылан мал-материал гижмәтләринә көрә һесаблашмалар үзрә борч мәбләғләри өкс етдирилир.

- 180 №-ли "Ишчиләрлә һесаблашмалар" вә 181 нөмрәли тәгаудчүләрлә һесаблашмалар субһесабыларда өмөк һаггы вә мүвәтәти өмөк гәбилјјәтини итирдијинә көрә мүавинәтләр үзрә һесабынмыш мәбләғләр, ушаға гулуга көрә вә саир мүавинәтләр үзрә һесабынмыш мәбләғләр, мадди јардым, мүкафатлар, һәбсә тәгаудләр үзрә һесабынмыш мәбләғләр өкс етдирилир.

-182-189 №-ли "Һағдсыз көчүрмәләр үзрә ишчиләр вә тәгаудчүләрлә һесабынмыш мәбләғләр" субһесабыларда ичра сәнәдләринә әсасән өмөк һаггындан тутулмуш мәбләғләр, әманәт банкына көчүрүлән мәбләғләр, сығорта һағлары, үзвүлүк һағлары вә с. тутулмуш мәбләғләр өкс етдирилир.

- 198-№-ли "Әһалинин Соснал мүдафиәси фонду үзрә һесабынмыш мәбләғләр" субһесабында идарә вә тәшкилатларда өмөк һағларына мүтәнәсиб олараг һесабынмыш соснал сығорта һағлары вә соснал мүдафнә фондуна өдәнишләр өкс етдирилир.

-199 №-ли "Әһалинин мөшғуллуғ фонду үзрә һесабынмыш мәбләғләр" субһесабында әһалинин мөшғуллуғ фондуна мөчбури ајырмалар үзрә һесабынмыш мәбләғләр өкс етдирилир (бүдчәдә олаи идарәләр истисна олмагла).

Бөлмә 6. Хәрчләр

- 200 №-ли "Идарәләрнин сахланымасы вә башга тәдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хәрчләр" субһесабында һесабат дөврү әрзиндә бүдчә тәхсисәтләри һесабына хәрч мәбләғләри, јени илин тәхсисәтләри һесабына ишчиләрә өдәнилчөк декабр ајынын 2-чи јарысына көрә һесабынмыш өмөк һаггы мәбләғләри, һәмчинин малијјә вәсаитләри илә бағланмамыш саир хәрч мәбләғләри өкс етдирилир.

- 202 №-ли "Башга бүдчәләр һесабына хәрчләр" субһесабында башга бүдчә вәсаитләри һесабына мүәссисәсинин сметасында нәзәрдә тутулмајан тәдбирләрә сәрф едилән хәрчләр көстәрилир. Илин ахырында 202 нөмрәли субһесабы үзрә хәрчләр баш кредит сәрәнчәмчүлары тәрәфиндән 232 нөмрәли вә ашағы кредит сәрәнчәмчүлары тәрәфиндән исә 142 нөмрәли субһесабылары-

-236 №-ли “Ушаг мүөссиселәринин сахланмасы үчүн валидејиләрин вөсаити” субһесабында мөктөбөгөдар ушаг мүөссиселәриндө ушагларын сахланмасы үчүн валидејиләрин дахил олан вөсаитләр һесабына мөвчуд малијјөлөшмөлөр өкс етдирилир.

- 238 №-ли “Идарәнин сахланмасы үчүн саир вөсаитләр” субһесабында саир мөнбөлөр һесабына мөвчуд гајдалара ујун малијјөлөшмөлөр көстөрилир.

Ичмал һесабатларын төртибатындан өввөл баш кредит сәрәнчамчылары табеликләриндө олан идарәләрлө малијјөлөшмөлөр үзрө идарәдахили һесаблашмалар апарматыдырлар. Малијјөлөшмөлөр үзрө баш кредит сәрәнчамчыларынын балансларынын актив һиссәсиндәки мөблөгләр ујун қәлмәлидир. Ичмал балансын актив вө пассивиндө бу һесаблар үзрө галыглар бәрәбәр олмалыдыр (хәзинәдарлыг төтбиг едилән заман хәзинәдарлығын төлиматына ујун).

-245 №-ли “Декабр ајынын икинчи јарысына көрө өмөк һаггыны габагчадан өдөмөк үчүн банкдан алынмыш вөсаитләр” субһесабында кәлән илин төсисатлары һесабына декабр ајынын икинчи јарысына көрө өмөк һаггыны габагчадан өдөмөк үчүн банкдан алынмыш вөсаитләр өкс етдирилир.

-248 №-ли “Банк кредитләри” субһесабына мүвафиг ганунверичилијө ујун олараг мадди-техники базанын төшкили, кенишләндирилмәси вө башга мөгсөдләр үчүн банклардан алынмыш вө өдөнилмәмиш кредитләрин галыг мөблөгләри өкс етдирилир.

Бөлмә 8. Мөгсөдли тәјинатларын фондлары вө вөсаитләри

240 №-ли “Мадди-мараг фонду” субһесабында һесабат дөврүнүн ахырында мадди-мараг фонду вөсаитләринин галыг мөблөгләри өкс етдирилир.

241 №-ли “Өмөк өдөнишләринин ваһид фонду” субһесабында һесабат дөврүнүн ахырына өмөк өдөнишләринин ваһид фонду вөсаитләринин истифадә олунмамыш галыг мөблөгләри өкс етдирилир.

246 №-ли “Истеһсал вө социал инкишаф фонду” субһесабында һесабат дөврүнүн ахырына инвентар вө аваданлыгларын алынмасына, бина вө гургуларын әсаслы темиринә вө саир социал еhtiјачлара истифадә олунмамыш хөрчләрин галыг мөблөгләри өкс етдирилир.

249 №-ли “Материал вө она бәрәбәр көтүрүлән мөсрәфләр” субһесабында бүдчә тәснифатына ујун олараг “Малларын алынмасы вө хидмөтләрин һаггынын өдөнилмәси”, “Фаизләр үзрө өдөнишләр”, “Субсидијалар вө чари өдөнишләр” хөрч маддәләри үзрө мөсрәфләр өкс етдирилир.

250 №-ли “Әсас вөсаитләрин фонду” субһесабында көһнөлмәни чыхмагла идарәнин сәрәнчамындакы әсас вөсаитләрин фондуну төшкил едән мөблөғ өкс етдирилир.

020 №-ли “Әсас вөсаитләрин көһнөлмәси” субһесабында идарәјө мөхсус олан әсас вөсаитләрин көһнөлмә мөблөғи өкс етдирилир.

260-ли “Азијмәтли вө тезкөһнөлән әшјаларын фонду” субһесабында идарәнин сәрәнчамында олан азијмәтли вө тезкөһнөлән әшјаларын мөблөғи өкс етдирилир.

270 №-ли “Малијјә вөсаитләринин ваһид фонду” субһесабында һесабат дөврүнүн сонуна узунмүддәтли игтисади нормативләр үзрө бүдчәдән ајрылмыш вөсаитләр, рүблүк вө ајлын фондлар үзрө бөлүшдүрүлмүш төләбөләрин (шакирдләрин) јатагхана һаглары, истеһсалат фәалијјәти үзрө мөһсул сатышындан, көрүлән иш вө хидмөтләрдән, ушаг мүөссиселәриндө, интернат мөктөбләрдө, хү-

едилмиш вәсаитләр һесабына тикинти материалларына, конструкция вә детал-лара көрә, һәмчинин јеринә јетирилмиш тикинти-гурашдырма ишләринә көрә малсатан вә подратчыларла һесаблашмалардан јаранан депитор борч мәб-ләгләри әкс етдирилир.

203 №-ли “Капитал гојулушуна бүдчә үзрә хәрчләр” субһесабында бүдчә вәсаити һесабына баша чатмамыш јени тикинти объектләринә, тикинти вә гур-гуларын јендөн гурулмасына, һәмчинин баша чатмыш, лакин истифадәјә ве-рилмәмиш тикинти объектләринә вә јенидөнгурма ишләринә мәсрәфләр әкс етдирилир.

212 №-ли “Хүсуси вәсаитләр һесабына капитал гојулушу вә аваданлыг алынмасы үзрә хәрчләр” субһесабында аваданлыгларын алынмасы, баша чат-мыш, лакин истифадәјә верилмәмиш вә баша чатмамыш тикинти вә јенидөн-гурулма объектләри вә аваданлыгларын алынмасы үчүн хүсуси вәсаитләр үзрә мәсрәфләр әкс етдирилир.

216 №-ли “Бүдчәдөнкөнар фондлар һесабына капитал гојулушларына хәрч-ләр” субһесабында төјин олунмуш гайдада ичра һакимнјјәтләри, һәмчинин Азәрбајчан Республикасы назирликләри вә баш идарәләри төрәфиндөн јара-дылмыш бүдчәдөнкөнар фондлар һесабына капитал гојулушларына хәрчләр әкс етдирилир.

Бөлмә 11. Әсаслы тикинтинин малијјәләшдирилмәси.

231 вә 143 №-ли “Капитал гојулушунун малијјәләшдирилмәси” субһеса-бында Республка бүдчәсиндә, Нахчыван Мухтар Республикасы бүдчәсиндә, јерли бүдчәләрдә олан назирликләрини, баш идарәләрин малијјәләшмәләр үз-рә јекун дөвријјәләриндөн сонра галыг мәбләгләри әкс етдирилир.

150 №-ли “Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар” субһесабында ба-лансын пассив һиссәсиндә, капитал гојулушунун малијјәләшдирилмәси һеса-бына тикинти материалларына, конструкция вә һиссәләрә көрә, һәмчинин гу-рашдырылмаг үчүн алынмыш аваданлыглара көрә малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар үзрә јаранмыш кредитор борчлар әкс етдирилир.

Бөлмә 12. Идарәнин сметасынын ичрасы һаггында һесабат ф №-2 (код 0503008)

Форма №-2 “Идарәнин хәрчләр сметасынын ичрасы һаггында һесабат” бүдчә-дөн вә дикөр мәнбәләрдән малијјәләшән дәвләт һакимијјәт органларынын, мән-кәмә вә прокурорлугларын, сلمي-төдгигат вә дикөр социал-мәдәни идарәләрин вә төдбирләрин хәрчләр сметасынын ичрасы барәдә мәлуматлары әкс етдирилр.

4-чү “Ил әрзиндә смета үзрә тәсдиг едилиб” сүтунунда төјин олунмуш гай-дада сөнәдләшдирилмиш дәјишнкликләри нәзәрә алмагла тәсдиг едилмиш сметаја мувафиг иллик төјинатлар көстәрилир.

5-чи “Һесабат дөврүндә малијјәләшмә” сүтунунда һесабат дөврүндә олан бүтүн дәјишнкликләрин нәзәрә алмагла, баш идарәләр төрәфиндән ачылымыш малијјәләшмәләр артан јекунла көстәрилир.

6-чы “Касса хәрчләри” сүтунунда касса хәрчләрин, јени банкда бүдчәнин чари һесабларындан чек, өдәмә тапшырыгы вә саир сөнәдләрә әсасән силин-миш мәбләгләр әкс етдирилир (идарәләр бу графа илә јалныз баш идарәләр төрәфиндөн тәсдиг едилмиш сметанын хәрчи маддәләринә ујғун мәсрәфләри көстәриләр).

архив материалларындан истифадә едилмәси, филм вә верилишләрин чәкилиши үчүн ичәрәјә көтүрүлүш театр, концерт салонлары, сәһә вә отагларын ичәрә һаглары, лисензиялы бәдин, сәнәдли, чизки филмләринин вә мүхтәлиф програмларын прокаты вә алынмасы, информасија ақентләринин хидмәтләри, мадди вәзијәти ағыр олан вәтәндашларын мөһкәмәдә мүдафиәси илә әләгәдар вәкилләрин әмәјинин өдәнилмәси үзрә хәрчләр вә булар кими дикәр саир хәрчләр дә бу сәтирдә әкс етдирилир.

080-чы “Әһалијә өдәнишләр - чәми” сәтри үзрә ушаглы аиләләрә дәвләт мүавинәти вә компенсасијаларын, бүтүн нөв пенсияларын, тәгаүдләрин өдәнилмәси, шәһид аиләләринә бирдәфәлик мадди-јардым, гачгынлара вә мәчбури көчкүнләрә мадди јардым көстөрилмәси, тәбии фәлакәтдән зәрәр чәкән вәтәндашлара бирдәфәлик пул јардымынын көстөрилмәси, гуманитар јардым, пулсуз мүаличәјә көндерилән пенсиячыларын хәрчи, ән чох еһтијачы олан пенсиячылара вә онларын аилә үзвләринә мадди јардым вә әһалијә саир бу кими өдәнишләрин үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

081-чи “Пенсияларын өдәнилмәси” сәтри үзрә әһалијә өдәнилән бүтүн нөв пенсияларын үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

082-чи “Мүавинәтләрин өдәнилмәси” сәтри үзрә ушаглы аиләләрә өдәнилән дәвләт мүавинәти вә компенсасијаларын үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

083-чү “Тәгаүдләрин өдәнилмәси” сәтри үзрә әһалијә өдәнилән тәгаүдләрин үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

084-чү “Әһалијә саир өдәнишләр” сәтри үзрә шәһид аиләләринә бирдәфәлик јардым, гачгынлара вә мәчбури көчкүнләрә мадди јардым, тәбии фәлакәтдән зәрәр чәкән вәтәндашлара бирдәфәлик пул јардымы вә гуманитар јардым илә әләгәдар өдәнишләрин үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

090-чы “Әсас вәсаитләрин алынмасы -чәми” сәтри үзрә мүәссисә вә тәшкилатларын дәвләт әсаслы вәсаит гојулушлары прогнозуна ујғун олараг дәвләт мүәссисә вә тәшкилатларына истеһсал вә гејри-истеһсал тәјинатлы аваданлыгынын вә узун мүддәт истифадә олунан әшјаларын, бина вә тикилиләрин, нәглијјат васитәләринин алынмасы хәрчләринин үмуми мәбләғи әкс етдирилир.

091-чи “Бина вә тикнлиләрин алынмасы” сәтри үзрә бина вә тикилиләрин алынмасы илә әләгәдар хәрчләр әкс етдирилир.

092-чи “Нәглијјат васитәләринин алынмасы” сәтри үзрә нәглијјат васитәләринин алынмасы илә әләгәдар хәрчләр әкс етдирилир.

093-чү “Дәвләт мүәссисә вә тәшкилатлары үчүн истеһсал тәјинатлы аваданлыгынын вә узун мүддәт истифадә олунан әшјаларын алынмасы” сәтри үзрә мүәссисә вә тәшкилатларын дәвләт әсаслы вәсаит гојулушлары прогнозуна ујғун олараг дәвләт мүәссисә вә тәшкилатларына истеһсалат аваданлыгынын вә узун мүддәт истифадә олунан әшјаларын алынмасы илә әләгәдар хәрчләр әкс етдирилир.

094-чү “Дәвләт мүәссисә вә тәшкилатлары үчүн гејри-истеһсал тәјинатлы аваданлыгынын вә узун мүддәт истифадә олунан әшјаларын алынмасы” сәтри үзрә мүәссисә вә тәшкилатларын дәвләт әсаслы вәсаит гојулушлары прогнозуна ујғун олараг дәвләт мүәссисә вә тәшкилатларына гејри-истеһсалат аваданлыгынын вә узун мүддәт истифадә олунан әшјаларын алынмасы илә әләгәдар хәрчләр әкс етдирилир.

100-чү “Әсаслы тикинти - чәми” сәтри үзрә лимитдахили вә лимитдәнкәнар дәвләт әсаслы вәсаит гојулушлары һесабына мәнзил, истеһсалат, социал-

прокурорлугларда, елми-тәдгигат мүүссисәләриндә вә башга идарә вә тәдбир-ләр үзрә штат вә контингентләр һаггында һесабат Ф № 3-1 (код 0503011);

- Кадр һазырлығы вә ихтисасартырма идарәләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат Ф № 3-2 (код 0503009);

- Социал-тәминнат вә сәһижә идарәләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында Ф № 3-4 (код 0503014 ишлик) вә (код 0503015 - рүблүк);

- Орта, натамам орта, (догузиллик), ахшам (нөвбәли), гијаби орта үмумтәһсил мөктәпләриндә, литсејләрдә, интернат мөктәпләриндә, хусуси мөктәпләрдә, ушаг бағчалы мөктәпләрдә, мөктәб нәздиндәки интернатларда вә ибтидаи мөктәпләрдә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында һесабат Ф № 3-5 (код 0503016) вә рүблүк һесабат Ф № 3-5 (код 0503017);

- елми-тәдгигат идарәләриндә вә али мөктәпләрдә елми кадрларын һазырланмасы һаггында һесабат Ф № 3-8 (код 0503022);

- хусуси гајдалы ушаг евләри вә интернат мөктәпләриндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында ишлик һесабат Ф № 3-12 (код 0503026).

40. Јухарыда кәстәриләнләрдән башга мөктәбөгәдар ушаг мүүссисәләри ф № 3-м (код 0503034) һесабат формасынын "Б" "Штат вә контингент үзрә кәстәричиләри" бөлмәсиндә штат вә контингент планынын јеринә јетирилмәси һаггында кәстәричиләр әкс етдирилир.

3-м №-ли "мөктәбөгәдар ушаг мүүссисәләринин сахланмасы үзрә һесабат формасыны 010-чу "Илин әввәлине вәсаитләрин галығы" сәтриндә кечән һесабат илинин ахырына олан галыглар әкс етдирилир.

Һесабат илинин әввәлине (010-чу сәтр) вә ахырына (080-чы сәтир) олан галыг мөбләғләринә банк чыхарышлары үзрә пул вәсаитләринин галыглары, материалларын галыглары, һәмчинин кредитор борчлары чыхмагта (валидејнләрин борчларындан башга) дебитор борч мөбләғләри дахилдир.

025-чи сәтир үзрә мөктәбөгәдәр ушаг мүүссисәләринин сахланмасы үчүн һесабат или әрзиндә бүдчәдән дахил олан мөбләғләр, јәни кери чағырғымыш мөбләғләр чыхмагта дахил олан бүдчә вәсаитләри әкс етдирилир.

Мөктәбөгәдәр ушаг мүүссисәләринин мәркәзләшдирилмиш мұһасибатлыгларда бу сәтир үзрә касса хәрчләринин мөбләғи, о чүмлөдән валидејнләрдән вә саир мөнбәләрдән дахил олан мөбләғләр әкс етдирилир.

045-чи сәтир үзрә малијјәләшмә мөнбәләри һесабына фактики хәрчләрин үмуми мөбләғи кәстәрилир.

075-чи сәтир үзрә јалныз шәбәкә үзрә мөвсүми характерли мөктәбөгәдар ушаг мүүссисәләринин фактики хәрчләри әкс етдирилир. Даими мөктәбөгәдар ушаг мүүссисәләринин јәј сағламлыг тәдбирләринә чәкилән хәрчләри исә 075-чи сәтирдә дејил, 045-чи шәбәкә үзрә даими мөктәбөгәдар ушаг мүүссисәләринин хәрчләри сәтириндә әкс етдирилир.

085-чи сәтирдә банк чыхарышы илә дәпигләшдирилмиш һесабат дөвру үчүн бүдчәнин чари һесабы үзрә пул вәсаитләринин галыг мөбләғләри әкс етдирилир. Мәркәзләшдирилмиш мұһасибатлыгларда исә бу сәтир долдурулмур.

**Бөлмә 14. Хусуси вәсаитләр үзрә смета ичрасы һаггында
һесабат (Форма № 4)**

Мүүссисәләрин бир нечә нөв хусуси вәсаити үзрә һесабаты, еләчә дә баш тәхсисат сәрәнчамчыларынын хусуси вәсаитләр үзрә ичмал һесабаты һәр бир

бағлы хәрчләр өкс етдирилир.

065-чи “Фондлар ајырмалар” сәтри үзрә “ елми-техники вә социал инкишаф фондуна” вә “мадди-марағ фондуна” ајырмалар өкс етдирилир.

070-чи “Бүдчәје өдәмәләр” сәтри үзрә тәјин олунмуш нормативләрә өсәсән бүдчә вәсаити вә ја сифаришчиләрин вәсаити һесабына алынмыш мәнфәәтдән дәвләт бүдчәсинә, о чүмләдән јерли бүдчәје ајырмалар өкс етдирилир.

075-чи “Бүдчәдәнкәнар фондлар а өдәмәләр” сәтри үзрә ганунверичилнктә мүәјјән едилмиш нормативләрә өсәсән Дәвләт Социал Мүдафиә Фондуна, Мәшғулуғ Фондуна, тибби сығорта фондуна ајырмалар вә дикәр хәрчләр өкс етдирилир.

080-чы “Идарәнин һесабына силинмиш өскиккәлмәләр (иткиләр) вә үмидсиз борчлар” сәтри үзрә мүхтәлнф сәбәбләрә кәрә идарәнин һесабына силинмиш өскиккәлмәләр (иткиләр) вә үмидсиз борч мәбләғләри өкс етдирилир.

085-чи “Саир хәрчләр” сәтри үзрә јухарыда кәстәрилән хәрчләрә аид едилмәјән өдәнишләр бу сәтир үзрә өкс етдирилир. Вә бу һагда баланса әләвә едилән арајышда изаһат верилир.

090-чы “Өдәнмиш банк кредитләри” сәтири үзрә чарн һесабат или әрзиндә банк идарәләриннә гајтарылмыш кредит мәбләғләри өкс етдирилир.

091, 092, 093, 094, 095, 096-чы бош сәтирләр үзрә мүәссисәләрин спесификаларына ујғун мувафиг хәрчләр кәстәрилә биләр.

100-чү “Илин ахырына хүсуси вәсаитләрин галығы” сәтири үзрә чари һесабат илинин хүсуси вәсаитләрин галыпларынын үмуми (пул вәсаитләри), материаллар вә кредитор борчлар чыхымагла дитор борч мәбләғләри өкс етдирилир.

Јени тәсәррүфатчылығ шәраитинә кечмәјән, лакин пуллу хидмәтә вәсаити олан мүәссисәләр бу вәсаитләрә кәрә 4 №-ли “хүсуси вәсаитләр үзрә смета ичрасы һаггында һесабат” тәгдим едилрәр. Малијјәләшмәнин вә тәсәррүфатчылығын јени үсулларына кечмәјән елми-тәдигат мүәссисәләриннә хүсуси вәсаитләр үзрә бу форманы тәгдим едилрәр.

Бүдчәдә олан, мүгавиләләр үзрә сифаришчиләр һесабына ишләр кәрәи, малијјәләшмәнин вә тәсәррүфатчылығын јени методларына кечән тәшкилатлар баш идарәјә, малијјә органларына 01 январ тарихинә форма № 4-е (код 0503046) елми-тәгигат ишләринин јеринә јетирилмәси һаггында һесабат тәгдим едилрәр.

Бөлмә 15. Әсас вәситәләрин һәрәкәти һаггында һесабат (Форма № 5 (код 0503051))

5 №-ли “Әсас вәситәләрин һәрәкәти һаггында һесабат” формасында илин әввәлиинә вә илин ахырына 010-019 №-ли субһесаблар үзрә бүтүн әсас вәситәләрин үмуми мәбләғи өкс етдирилир. Бундан башга бу һесабат формасында һансы мәнбәләр һесабына дахил олмасы вә һансы сәбәбдән чыхарылмасы кәстәрилмәклә әсас вәситәләрин һәрәкәти өкс етдирилир.

Әсас фондларын (вәситәләрин) јенидән гижмәтләндирилмәси илә әлагәдар оларағ, әсас вәситәләрин гижмәтләринин артма мәбләғи вә индексләшдирилмәси, көһнәлмә мәбләғи һесабат формасынын бош сәтирләриндә өкс етдирилир.

**Бөлмә 19. Бүдчәдән малијјәләшән идарә вә
тәшкيلاتларын ајлыг, рүблүк вә иллик һесабат
формаларынын Сијаһысы**

Форма №		Һесабат формаларынын адлары
Иллик	Рүблүк	
1	2	4
1	1	Хәрчләр сметасынын ичрасы балансы бүдчәдән малијјәләшән арајышла бирликдә
2	2	Идарәләрин хәрчләр сметасынын ичрасы барәдә һесабат
3-1	3-1	Бүдчәдә малијјәләшән дәвләт һакимијјәт органларында, мәһкәмәләрдә, прокурорлуғларда, елми-тәдғигат мүәссисәләрнидә вә башга идарә вә тәдбирләр үзрә штат вә континкентләр барәдә һесабат
3-2	3-2	Кадр һазырлығы вә ихтисасартырма идарәләриндә штат вә континкент планын јеринә јетирилмәси барәдә һесабат
3-4	3-4	Социал тәминат вә сәһијјә идарәләриндә штат вә континкент планын јеринә јетирилмәси барәдә һесабат
3-5	3-5	Орта, натамам орта (доғгузиллик), ахшам (нөвбәли) гүјаби орта үмүмтәһсил мәктәпләрилә литсејләрдә интернат мәктәпләриндә, хусуси мәктәпләрдә, ушаг бағчалы мәктәпләрдә, мәктәб нәздиндәки интернатларда вә нбтидаи мәктәпләриндә штат вә континкент планынын јеринә јетирилмәси һағғында һесабат
3-8		Елми-тәдғигат идарәләриндә вә али мәктәпләрдә елми кадрларын һазырлығы барәдә һесабат
3-12	3-12	Хусуси гајдалы ушаг евләри вә интернат мәктәпләриндә штат вә континкент планын јеринә јетирилмәси һағғында һесабат
3м	3м	Мәктәбәғәдар ушаг мүәссисәләрнини сахланмасы барәдә һесабат
4 ичмал	4 ичмал	Хусуси вәсаитләр үзрә смета ичрасы барәдә һесабат
4-с	4-с	Елми-тәдғигат ишләринин јеринә јетирилмәси һағғында һесабат
5		Әсас вәсаитләрин һәрәкәти барәдә һесабат
6		Материал гүјмәтләрин һәрәкәти барәдә һесабат
9		Истеһсалат-тәдрис еналатханаларынын истеһсалат фәалијјәти вә шакирдләрин сәнајә вә тикинти мүәссисәләриндә јеринә јетирдикләри ишләр һағғында һесабат
15		Бүдчә идарәләриндә әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә һесабат

Тәлиमतлар

VI ҺЕСАБЛАШМАЛАР	110		
Бүдчә тәшкилатлары үзрә ишләнмиш конструкция-сынаг ишләринин һиссә-һиссә өдәнишләри үзрә сифаришләрлә һесаплашмалар (152)			
Бүдчәдәнкөнәр вәсаитләр үзрә көрүлән иш вә хидмәтләрә көрә сифаришчиләрлә һесаплашмалар (153)	115		
Елми-тәдғигат ишләри үчүн аванс вә өдәниләсн мәбләғләр үзрә сифаришчиләрлә һесаплашмалар (154, 155)	120		
Алычылар вә сифаришчиләрлә һесаплашмалар (156, 157)	125		
Тибби сығорта үзрә һесаплашмалар (159)	130		
Тәһтәһесап шәхсләрлә һесаплашмалар (160)	135		
Әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә һесаплашмалар (170)	140		
Хүсуси нөв тәдғижәләр үзрә һесаплашмалар (172)	145		
Депозит мәбләғләр үзрә һесаплашмалар (174)	150		
Мүхтәлиф дөбитор вә кредиторларла һесаплашмалар (178)	155		
Планлы гәҗдада өдәнишләрлә һесаплашмалар (179)	160		
Пенсија вә пособија (мүавинәт) өдәнишләри үзрә һесаплашмалар (191)	165		
Артыг өдәнилмиш пенсия вә пособија (мүавинәт) өдәнишләринин тутулмасы үзрә һесаплашмалар (192)	170		
Әһалииниң социал мүдафиә фонду үзрә һесаплашмалар (198)	175		
Әһалииниң мәшғулуғ фонду үзрә һесаплашмалар (199)	180		
VII ХӘРЧЛӘР	185		
Иһарәләрин сахланмасы вә башта тәдбирләр үчүн бүдчә вәсаитләри үзрә хәрчләр (200)			
Башта бүдчәләр һесабына хәрчләр (202, 205, 207)	190		
Бөлүшдүрүләси хәрчләр (210)	195		
Хүсуси вәсаитләр үзрә хәрчләр (211)	200		
Саир вәсаитләр үзрә хәрчләр (213, 219)	205		
Јени тәсәррүфат механизми шәраитиндә иһарәнин сахланмасы хәрчләри (214)	210		
Бүдчәдәнкөнәр фондлар һесабына хәрчләр (215, 218)	215		
Истәһсал фәалијјәти үчүн вәсаитләр һесабына хәрчләр (217)	220		
VIII ЗӘРӘРЛӘР	225		
Зәрәрләр (410)			
Алынмиш вә верилмиш вәсаитләр (730)	230		
Бүдчәдән истиғфәдәнин нәтичәләри (900)	235		
IX ӘСАСЛЫ ТИКІНТИЛӘ МӘСРӘФЛӘР	240		
Гурашдырыласы аваданлығлар (040)			
Әсаслы тикинти үчүн тикинти материаллары (041)	245		
Малсаган вә подратчыларла һесаплашмалар (150)	250		
Капитал гојулушуна бүдчә үзрә хәрчләр (203)	255		
Хүсуси вәсаитләр һесабына капитал гојулушу вә аваданлығ алынмасы үчүн хәрчләр (212)	260		
Бүдчәдәнкөнәр фондлар һесабына капитал гојулушларына хәрчләр (216)	265		
БАЛАНС	270		

Тәлиमतлар

Пенсија вә пособија (муавинет) өдәнишләрнн үзрә һесаблашмалар (191)	435		
Әһалинин социал мүдафнә фонду үзрә һесаблашмалар (198)	440		
Әһалинин мәшғулуғ фонду үзрә һесаблашмалар (199)	445		
IV. МӘҤСУЛ САТЫШЫ ВӘ КӘЛИРЛӘРИ			
Истәһсалат (тәдрис) сәләтханаларынын, мөмулатларынын, ярдымчы кәнд тәсәррүфаты (тәдрис) мөһсулларынын вә мүғавиләләр үзрә сәлмн-тәдғигат ишләринин сатышы (280,281,282)	450		
Хүсуси васитәләр үзрә кәлирләр(400)	455		
Техники пещә мөктәбләринин истәһсалат фәлијјәтнндән кәлирләр (402)	460		
Бүдчә кәлирләрнн (407)	465		
Мөнфәәт(410)	470		
Бүдчәдән ғысамүдәтлі ссудалар (520)	475		
Алынмыш вә верилмыш вәсантләр (730)	480		
Бүдчәдән истифадәннн нәғмәләри (900)	485		
V. ӘСАСЛЫ ТИКИНТИНИН МАЛИЈЈӘЛӘШДИРИЛМӘСИ	490		
Малсатан вә подратчыларла һесаблашмалар (150)			
Капитал гојулушунун бүдчәдән малијјәләшдирилмәси (231,143)	495		
БАЛАНС			
Балансархасы һесаблир			
1.	505		
2.	510		
3.	515		
4.	520		

(230, 231) вә (140,141) №;№;ли субһесаблир үзрә бүдчәдән малијјәләшән мәбләғләрин һәрәкәтинә даир АРАҖЫШ (1)

Дебет	Сәт-рин коду	Мөбләғ		Кредит	Сәт-рин коду	Мөбләғ	
		сәтә үзрә хәрч-ләрә	капитал гојулушу вә башға тәдбирләрә			сәтә үз рә хәрчләрә	капитал гојулу - цу вә башға тәдбирләрә
1	2	3	4	5	6	7	8
Идарәннн һесабына сәлпәннн үм илсиз борчлар, әс киккәл-мәләр вә ит киләр	525			Илин әвәлине галығ			
Капитал гојулушу үзрә мәсрәфләрин сиппәһәси (2)	530			Иш (рүб) әр - зиндә малијјә - ләшмәләр			
Һесабыт илсинн хәрчләринн сиппәһәси (2)	535			Саир дахитопмалар			
Саир сиппәһәләр(2)	540			ЈЕКҮНУ			
Јекуну	545			Илин (рүбүн) сонунна һеса - бын галығы			

1) Рүблүк һесабатларда јалғыз 555-чи сәтир үзрә графлар долдурулуғ.

2) Рүблүк һесабатларда долдурулуғ.

520, 730, 900 №-ли субһесаблирын кәстәричиләри кәнд, гәсәбә вә рајон табелијиндәки шәһәрләрин инзибати органлары.

Тәјд: мүәссисәләрин учот снјасәти һағында әсәснамәјә ујғун оларағ баланса әләвә едил-миш арајышда (коммерсија снрриндән башға) мүәссисәнин малијјә-тәсәррүфат фәалијјәтинн бүтүн нггисадн кәстәричиләри ачығланмалыдыр.

Рәһбәр:

“ ” _____ 199 ил

Баш мүһәсиб:

Дәрман вә саргы ләвазиматлары алынмасы	1.3.2	0.32				
Јумушаг инвентар вә палтарларын алынмасы, тәмири, хәрчләринин өдәнилмәси	1.3.3	0.33				
Өрзаг мөһсулларынын алынмасы	1.3.4	0.34				
Езамийјә вә хидмәти сөфәрләр, ишчиләрә комплексийа өдәнишләри	1.3.5	0.35				
		0.36				
		0.37				
Нәглијјат хидмәтләри һаггынын өдәнилмәси- чәми	1.3.6	0.40				
Јаначаг вә сүрткү материалларынын алынмасы	1.3.6.1	0.41				
Саир нәглијјат хидмәтләри һагларынын өдәнилмәси	1.3.6.2	0.42				
Рабитә хидмәтләри һаггынын өдәнилмәси	1.3.7	0.50				
		0.51				
Коммунал хидмәтләри һаггынын өдәнилмәси-чәми	1.3.8	0.60				
Електрик һаггынын өдәнилмәси	1.3.8.1	0.61				
Газ һаггынын өдәнилмәси	1.3.8.2	0.62				
Су һаггынын өдәнилмәси	1.3.8.3	0.63				
Истилик енержи (јаначаг) һаггынын өдәнилмәси	1.3.8.4	0.64				
Биналарын ичәрә һагларынын өдәнилмәси	1.3.8.5	0.65				
Саир коммунал хәтләрин һаггынын өдәнилмәси	1.3.8.6	0.66				
		0.67				
		0.68				
Кеоложи кәшфијјат вә топографија-кедозийа ахтарыш хидмәтләри һаггынын өдәнилмәси	1.3.9	0.70				
Лајинһәләндирмә үзрә хидмәтләрин һаггынын өдәнилмәси	1.3.10	0.71				
Абадлашдырма хидмәтләри һаггынын өдәнилмәси	1.3.11	0.72				
Елми-тәдгигат тәшкилатларынын кәстәрдији хидмәтләрин һаггынын өдәнилмәси	1.3.12	0.73				
Инвентар вә аваданлығын алынмасы, тәмири, хәрчләринин өдәнилмәси	1.3.13	0.74				
Биналарын чари тәмири хәрчләрин өдәнилмәси	1.3.14	0.75				
Саир чари хәрчләр	1.3.15	0.76				
		0.77				

Азәрбајҹан Республикасы Малијә Назирлији
тәрәфиндән тәсдиғ едилмишдир

**БҮДҮӘДӘН МАЛИЈӘЛӘШӘН ДӘВЛӘТ ҺАКИМИЈӘТ ОРҒАНЛАРЫНДА, МӘҲКӘМӘЛӘРДӘ,
ПРОКУРОРЛУГЛАРДА, ЕЛМИ-ТӘДҒИГАТ МҮӘССИСӘЛӘРИНДӘ ВӘ БАШҒА ИДАРӘ ВӘ ТӘДБИРЛӘР ҮЗРӘ
ШТАТ ВӘ КОНДИНКЕНТЛӘР ҺАГТЫНДА ҺЕСАБАТ**

Форма № 3-1

Идарә _____

Кодлар
ИОС үзрә 0503011
МТГ үзрә
ДИОГС үзрә
ХТСБТ үзрә
МФТС үзрә

Дәврилији: 01 нјул, 01 октябр, иллик « _____ » 199 ил
Һесабатын гәбул едиллији тарих « _____ » 199 ил

Кәстәричиләр	Сәт- рии коду	Өлчү ваһи- ди	Иһин әввәлиндә	Иһии аһырында	Иһилик смета үзрә тәсдиғ едилиб	Ил әрзиндә фактики
Идарә, мүүссисә вә тәшкилатларын сајы						
Иһизбати идарә һејәтинин сајы						
Бош јерләрнин сајы						
Хидмәти миник автомобилләрнин сајы						
О чүмләдән ичарәјә кәтүрүләнләр						
Хәрчләр						
Иһизбати идарә һејәти үзрә әмәк едәнишләрни						
Штаатдан кәнар ишчиләрнин әмәк едәнишләрни						
Хидмәти миник автомобилләрнин сахланмасы хәрчләрн (Х ₁)						
О чүмләдән ичарәјә кәтүрүләнләрнин хәрчн (Х ₂)						
Идарәдән кәнар муһафизә хәрчләрни						
Хидмәти езамијә хәрчләрни						
О чүмләдән нормадан артығ						

Ғәјд: Х₁ штаатда олан сүрүчүләрнин әмәк едәнишиндән башға

Х₂ чәлб едилмиш сүрүчүләрнин әмәк едәнишләрни даһил едилмәклә

“ _____ ” 199 ил

РӘҲБӘР

БАШ МУҲАСИБ

Тәһминнар

435

Тәлиमतлар

Гиҗәби тәһсил				
Илин өввәлине төләбәләрин (шакирдләрин) саҗы, өдәд	145			
Гәбул, нефәр	150			
Башга тәһсил идарәләриндән кәлмиш, дахилдә (өз тәһсил јериндә) тәһсилии башга нөвүнә кәтүрүлмүш вә берпа едилмишләр, нефәр	155			
Башга тәһсил идарәләринә кәчмиш, дахилдә (өз тәһсил јериндә) тәһсилни башга нөвүнә кәчәләр, нефәр	160			
Бурахытыш, нефәр	165			
Тәһсил мүддәти гуртармамыш чыхарыланлар, нефәр	170			
Илин ахырына төләбәләрин (шакирдләрин) саҗы, нефәр	175			
Төләбәләри (шакирдләрин) орта сиҗаһы саҗы, нефәр	180			
Тәһсилни адам аҗларынын саҗы(2)	185			
Саат һесабы өдәнилән дәрә саатларынын миҗдары	190			

1) Јалһыз орта ихтисас мөктәбләри саир тәһсил идарәләри - курс төдбирләри үзрә вә техники пешә мөктәбләри нәзәри групплар үзрә долдурулар.

2) Тәһсилни адам аҗларынын саҗы графасынын јалиһыз ихтисасартырма институтлары, төдрис комбинатлары вә курслар долдурулар

3) Јалиһыз техники пешә мөктәбләри долдурулар

4) Јалһыз аһн тәһсил мөктәбләри долдурулар (өләвә гејдә бах)

II САИР КӨСТӘРИЧИЛӘР			
КӨСТӘРИЧИЛӘР	Сәтрин коду	Иллик план	Фактики јеринә јәстирилиб
1	2	3	4
Мүәллим һејәтинни (өвәзчилик дахил едилмәклә) орта иллик ставка ваһиди	195		
Или (рүбүн) мүәллим һејәтинни (өвәзчилик дахил едилмәклә) ставка ваһиди	200		
Саат һесабы вә башга нөв әмәк һаглар дахил едилмәдән мүәллим һејәтинни әмәк һаггы фонду	205		
Мүәллимләрин саат һесабы вә башга нөв әмәк һаглары фонду	210		
Или (рүбүн) ахырына низибати-идарә, төдрис көмәкчи, кичик хидмәтчи вә саир һејәтләрин (јатағхана һејәти дә дахил едилмәклә) штат ваһидләринни саҗы	215		
Низибати идарә, төдрис көмәкчи, кичик хидмәтчи вә саир һејәтләрин (јатағхана һејәти дә дахил едилмәклә) штат ваһидләринни орта иллик сиҗаһы саҗы	220		
Низибати идарә, төдрис көмәкчи, кичик хидмәтчи вә саир һејәтләрин (јатағхана һејәти дә дахил едилмәклә) әмәк һаггы фонду	225		
Или (рүбүн) сонуна јатағхана јерлеринни (чарпаҗыларын) саҗы	230		
Нәзарәт мөбләги			

Өләвә гејд: бу форма үзрә аһн мөктәбләр иәздиндә олан һазырлығ шөбәләриндә тәһсил алаһлар һагда мувафиғ көстәричиләр верилир.

Һазырлығ шөбәләриндә вә али мөктәбләрдә тәһсил алаһ харичи төләбәләр, һәмчини институтларда, ихтисасартырма курсларында тәһсил алаһ харичи динләјичәләр үзрә көстәричиләр бу формада аҗрыча төртиб едилир.

075, 040, 090-чы сүтуһлар үзрә орта-итисас тәһсил мүәссисәләри, дикәр тәһсил мүәссисәләри вә курслары вә педагожи саатларын үмуми мәмини көстәрирләр.

РӘББӘР

БАШ МУҒАСИБ

“___” 199___ ИЛ

Тәлиमतлар

Азербайжан Республикасы Малијә Назирлији
тәрәфиндән тәсдиғ едилмишдир

**ОРТА, НАТАМАМ ОРТА (ДОГГУЗИЛЛИК), АХШАМ (НӨВБӘЛИ), ГИЛӘБИ
ОРТА ҮМУМТӘСНЛ МӘКТӘБЛӘРИНДӘ, ЛИТСЕЛЛӘРДӘ ИНТЕРНАТ
МӘКТӘБЛӘРИНДӘ, ХҮСУСИ МӘКТӘБЛӘРДӘ, УШАГ БАГЧАЛЫ
МӘКТӘБЛӘРДӘ, МӘКТӘБ НӘЗДИНДӘКИ ИНТЕРНАТЛАРДА ВӘ ИБТИДАИ
МӘКТӘБЛӘРДӘ ШТАТ ВӘ КОНТИНЖЕНТ ПЛАНЫНЫН ЈЕРИНӘ
ЈЕТИРИЛМӘСИ БАГТЫНДА БЕСАБАТ**

Форма № 3 – 5

Идарә _____

Дәврилији: 1 ијул, 1 октјабр, иллиқ « _____ » 199 ил
Һесабағын гебул едилдији тарих « _____ » 199 ил

Кодлар
ИОС үзрә 0503016
МТТ үзрә
ДИОГС үзрә
ХТСБТ үзрә
МФТС үзрә

Көстәричиләр	Фактики вардыр			Ортаиллиқ сјаһи сајы	
	Сәт-рин коду	илин өввәлине	илин ахырына	иллиқ план	јеринә јетирилиб
1	2	3	4	5	6
Идарәләрин сајы өдәд – чөми (1)	010				
О чүмлөдөн ибтидаи, өдәд (2)	015				
Натамам орта(доггузиллик) (2) өдәд	020				
Ортаөдәд (2)	025				
Ушаг багчасы мәктәбләр(2)	030				
Синифләрин сајы өдәд (2)	035				
О чүмлөдөн	040				
1-4-дәк (дәст) синифләр (3) өдәд					
Онлардан мәктәбгәдәдәр мүәссисәләрини (2)	045				
5-9-дәк синифләр, өдәд (3)	050				
10-11/12 синифлар өдәд (3)	055				
Шакирдләрин сајы (4) нөфәр	060				
О чүмлөдөн	065				
1-4-дәк (дәст) (2) синифләрдә нөфәр					
Онларда мәктәбгәдәдәр мүәссисәләриндә нөфәр (2)	070				
5-9-дәк синифләрдә нөфәр (2)	075				
10-11-12 синифләрдә нөфәр (2)	080				
Күнү узадылмыш группаларын сајы (2) өдәд	085				
Күнү узадылмыш режимдә, јахүд тәрбијәчидә олан мәктәб - интернатларында јашајан вә јашамајыб јәмәк вә кејим алан шакирдләрини сајы нөфәр (3)	090				
Онлардан јәмәк вә бағша өдәнишләрдән гисмән вә там азад едилән шакирдләрини сајы (там азад олунацларын һамысыны јенидән сајмагла) нөфәр	095				
Ушаг багчалы мәктәбләрдә мәктәб јашынадәк ушагларын сајы нөфәр	100				
Мәктәб – интернатларында, хусуси мәктәбләрдә пулсуз вә ја күзәшли јәмәкләрә чәлиб едилән јахүд тәрбијәчиләрә верилән шакирдләрини јәмәк күнләринин сајы, ушаг күнү һесабы илә	105				
Ушаг багчалы мәктәбләрдә мәктәб јашынадәк оланларын јәмәк күнләринин сајы ушаг күнү һесабы илә	110				
Күнү узадылмыш мәктәбләрдә вә группаларда верилән јәмәкларын хәрчи (2)	115				

Тәлиमतлар

Азәрбајҗан Республикасы Малијә Назирлији
тәрәфиндән тәсдиғ едилмишдир

**ЕЛМИ-ТӘДГИГАТ ИДАРӘЛӘРИНДӘ ВӘ АЛИ
МӘКТӘБЛӘРДӘ ЕЛМИ КАДРЛАРЫН ҺАЗЫРЛАНМАСЫ
БАГҒЫНДА ҺЕСАБАТ**

Форма № 3-8

Идарә _____

Кодлар
ИОС үзрә 0503022
МТТ үзрә
ДИОГС үзрә
ХТСБТ үзрә
МФТС үзрә

Дәврилији: иллик « _____ » 199 ил
Һесабатын гәбул едилдији тарих « _____ » 199 ил
Өлчү ваһиди: нәфәр

Көстөрничиләр	Сәтрин коду	План	Факт
1	2	3	4
Аспирантура	010		
Истәһсалатдан ајырмагла (әјани) тәһсил аланлар			
Илин өввәлине аспирантларын сајы			
Гәбул	015		
Бурахылыш – чәми	020		
О чүмлөдән мүдафиә едәнләр	025		
Тәһсил мүддәти баша чатмамыш чыхарыланлар	030		
Илин ахырына аспирантларын сајы	035		
Истәһсалатдан ајрылмадан (гнјабн тәһсил аланлар)	040		
Илин өввәлине аспирантларын сајы			
Гәбул	045		
Бурахылыш – чәми	050		
О чүмлөдән мүдафиә едәнләр	055		
Тәһсил мүддәти баша чатмамыш чыхарыланлар	060		
Илин ахырына аспирантларын сајы	065		
Докторантура	070		
Истәһсалатдан ајрылмага (јәни) тәһсил аланлар			
Илин өввәлине докторантларын сајы			
Гәбул	075		
Бурахылыш – чәми	080		
О чүмлөдән мүдафиә едәнләр	085		
Тәһсил мүддәти баша чатмамыш чыхарыланлар	090		
Илин ахырына докторантларын сајы	95		
Ординатура (1)	100		
Илин өввәлине ординаторларын сајы			
Гәбул	105		
Бурахылыш – чәми	110		
Тәһсил мүддәти баша чатмамыш чыхарыланлар	115		
Илин ахырына ординаторларын сајы	120		
Нәзарәт мөбләғи			

1) Јалныз тиббн, елми-тәдғигат идарәләри тәртиб едир.

РӘҺБӘР

БАШ МУҒАСИБ

199 ил

Тәлиमतлар

Азәрбајҗан Республикасы Мәлијә Назирлиғи
тәрәфиндән тәсдиғ едилмишидир
МӘКТӘБӘГӘДӘР УШАҒ МҮӘССИСӘЛӘРИНИИ
САХЛАНМАСЫ ҮЗРӘ БЕСАБАТ
Форма № 3- м

Идарә.....
Дәврилији: иллик, I ајул, I октябр «.....» 199 ил
Һесабатын гәбул едиллији тарих «.....» 199 ил

Кодлар
ИОС үзрә 0503034
МТТ үзрә
ДИОГС үзрә
ХТСБТ үзрә
МФТС үзрә

А. ВӘСАИТЛӘРИИ МӘНБӘЛӘРИ ВӘ ХӘРЧЛӘРИ

Кәстәриҗиләр	Сәтрин коду	Ил үчүн сәмәтә үзрә тәсдиғ едиллиб	Илин өввәлиндән јәрниә јетирлиб
1	2	3	4
Илин өввәлино вәсаитләрин галығы	010		
о чүмлөдәи бүдҗә(чари) һесабында	015		
Илин өввәлиндә артыг хәрчләр	020		
Кәри чағрымш мөбләләр чыхмағла илин өввәлиндән кәлирләр-чәми	025		
о чүмлөдәи:	030		
бүдҗәдән			
валидәиләрдән	035		
саир мәнбәләрдән	040		
Шәбәкә үзрә дини мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләрини хәрчләр-чәми	045		
о чүмлөдәи:	050		
Әмәк һағм(1.1)			
Саир материалларын алынмасы вә хидмәтләрин һағмын өдәнишмәси (1.3)	055		
Әсас вәсаитләрин алынмасы (4.1)	060		
Әсаслы тикнәти (4.2)	065		
Әсаслы тәмир(4.3)	070		
Мөвсүми мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләрини хәрчләри	075		
Һесабат дәврүнүн ахырына вәсаит галығынын чәми	080		
о чүмлөдәи бүдҗә (чари) һесабында	085		
Һесабат дәврүнүн сонуна артыг хәрч	090		
Арағыш	095		
Валидәиләрин борчу			
Шататдан кәнар ишчиләрин әмәк һағлары(1.1.2)	100		
Нәзарәт мөбләғи			

Б. ШТАТ ВӘ КОНТИНҖЕНТ КӘСТӘРИҖИИЛӘРИ

Даими мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләрини сәјм, өдәл	105		
Даими мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләрини гурулларынын сәјм, өдәл	110		
Илин өввәлино ушағларын сәјм, нәфәр	115		
Һесабат дәврүнүн сонуна сәјһә үзрә ушағларын сәјм:	120		
9-10,5 саатлығ гурулларда, нәфәр			
12 саатлығ гурулларда, нәфәр	125		
24 саатлығ гурулларда, нәфәр	130		
санатория (вәрәм) гурулларында, нәфәр	135		
Ушағларын сәјм - чәми (сәтр 120+125+130+135), нәфәр	140		
о чүмлөдәи мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләриндә олан көрпә (јасли) јашлы ушағларын сәјм, нәфәр	145		
Өдәнишдән азәл олунан ушағларын сәјм, нәфәр	150		
Ушағларын орта иллик сәјһә сәјм, нәфәр	155		
Даими мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләринә кәләнләрин сәјм, ушағ-күнү һесабы илә	160		
Даими мөктәбәгәдәр ушағ мүүссисәләриндә јәј сағламлығ тәдбирләриндә ниғтирак өдәи ушағларын сәјм, нәфәр; - чәми	165		
о чүмлөдәи јәјләғә (бағә) кәдәнләр, нәфәр	170		
Һесабат дәврүнүн сонуна штат вәһидләрини сәјм	175		
Штат вәһидләрини орта сәјһә сәјм	180		
Нәзарәт мөбләғи			

199 ил

Рәһбәр
Баш муһасиб

АЗЕРБАЙДЖАН РЕСПУБЛИКАСЫ МАЛИЙЕ НАЗІРЛІГІ
 ТƏРƏФІНДƏН ТƏСДІГ ЕДІЛМІШДİR

ЕЛМІ-ГƏДІТГАТ ИШЛƏРİNİN ЈЕРİNƏ ЈЕТИРІЛМƏСІ БАГТЫШДА БЕСАБАТ

Форма № 4 ичмал

Идарə _____

Кодлар
ИОС үзрə 0503046
МТТ үзрə
ДИОГС үзрə
ХТСБТ үзрə
МФТС үзрə

Дəврлийи: 01 ијул, 01 октјабр, ылык « _____ » _____ 199 ыл
 Һесабатын гəбул едилдийи тарих « _____ » _____ 199 ыл
 Өдчү ваһиди: млн манатла

I. Јеринə јетирилмиш ишләр

Көстөричилər	Сəтрин кодү	ил үчүн	фак-	ил үчүн	фак-	ил үчүн	фак-	ил үчүн	фак-
		смета үзрə тəсдиг едилиб	тикийеринə јетирилб	смета үзрə тəсдиг едилиб	тикийеринə јетирилб	смета үзрə тəсдиг едилиб	тикийеринə јетирилб	смета үзрə вə мугавилə гиймөти илə	тикийеринə јетирилб
Илин өввəлине битмөмиш истəһсалат галығы	010							гр. 3+5+7	гр. 4+ 6
Илин өввəлиндən јеринə јетирилмиш ишләр	015								
о чүмлөдөн өз күчүнə (матди-техники базанн инкишафына вəсантләр нөзərə алынмадан)	020								
онлардан өмөк һаггы	025								
Фактикийеринə јетирилмиш, сифаршчилər тərəфиндөн гəбул едилмиш вə илин өввəлиндən дөјөрн өдөнилмиш ишләр	030								
о чүмлөдөн өз күчүнə	035								
Дајандырылмиш вə истəһсалатдан чыхарылмиш ишләр үзрə силиниш мөсрөфләр	040								
Илин ахырына битмөмиш истəһсалат галығы	045								
Мөһфəт (көлир) чөми	050								
Бүдчөјө өдөмөлөр	055								
Бүдчөдөнкөнар фондлара өдөмөлөр	065								
Нөзарəт мөблөги									

II. Штат вə контингент планынын јеринə јетирилмəsi

Көстөричилər	Сəтрин кодү	ФАКТИКИЙЕРИНИ МӨВЧУДУР	
		илин өввəлине	илин ахырына
Штат ваһидләринин чөми	070		

“ _____ ” _____ 199 ыл

РƏББƏР

БАШ МУҺАСИБ

445

Тəһминатлар

Тәлиमतлар

Азәрбајчан Республикасы Малијә Назирлији
тәрәфиндән тәсдиғ едилмишдир

**БҮДЧӘ ИДАРӘЛӘРИНДӘ ӘСКИККӘЛМӘЛӘР ВӘ ИТКИЛӘР ҮЗРӘ
ҺЕСАБАТ**

Форма № 15

Идарә _____	Кодлар
_____	ИОС үзрә 0503078
Дөврилји: иллик « _ » _____ 199 ил	МТТ үзрә
Һесабатын гәбул едилдији тарих	ДИОГС үзрә
« _ » _____ 199 ил	ХТСБТ үзрә
Өлчү ваһиди: манатла	МФТС үзрә

Көстәричиләр	Сәтрин коду	Мәбләғ
Илин өввәлине әскиккәлмәләр вә иткиләр үзрә борчлар	010	
Ил әрзиндә мүәјјән едилмиш әскиккәлмәләр вә иткиләр - чәми	015	
онлардан:	020	
мәһкәмәнин гәрары илә қунаһкар шәхсин һесабына кечирилмишдир		
Қунаһкар шәхсләрдән тутулмушдур	025	
Мүәссәсәнин һесабына силинмишдир	030	
Илин ахырына борчларын галығы (сәтир 010+015+025+030)	035	
о чүмләдән	040	
мүһакимә едиләнләр		
истинтағда оланлар	045	
Нәзарәт мәбләғи		

“ _ ” _____ 199 ил

Рәһбәр
Баш мүһасиб

Сыра №-си	Ф. а. а.	Автомобилте-рин ады вә devlet нишайы	Јаначаг вә сүрткү материалларынын ады вә маркасы	Өлчү ваһи-ди	Миг-дары	Гиж-мәти	Мәб-ләги	Һәр 100 км-ә мөсариф нормасы	Үму-ми јү-руш	Га-лыг	Саир гөд-ләр
6											
7											
8											
9											
10											

Ичрачы

(шдарёнин, мўёссисёнин вё тёшкитатын ады)

ШӘХСИ ҺЕСАБ № _____ 199 ил

Сојашы, ады, агасынын ады _____

Анадан олдуғу күн, ај, ил _____

(ушағларын сајы вё дикёр көстөричилёр)

Сапр гејдлёр _____

Шёбё	Вёзифё	Мааш	Ичпә саналинин		Жазылышын ғыса мёзмуну
			тарихи	№-си	

ҺЕСАБЛАНЫБ

ТУТУЛУБ

Өдө- нин- дөн- рү	Өдө- ни- нин ады	Күн јаху саат жазы иле	Күн јаху саат- ларын сајы	1 күн јаху 1 саат мөва- чиби	Мөб- лөг	Өдө- ни- нин ады	Күн јаху саат жазы иле	Күн јаху саат- ларын сајы	1 күн јаху 1 саат мөва- чиби	Мөб- лөг	Чөми һеса- ла- мыш- дыр	Аванс	Көпир веркиси	Ы/г-на узлук һагы	Пенсия фонду	Алимент	Сығорға								Өдө- ни- либ	Са- п- р гејд- лёр	

Төлөмөктөр

Тәлиमतлар

Форма № 1.6

ВӘКАЛӘТНАМӘ

(вәкаләтнамә верилән јерин ады: шәһәр, рајон, ғәсәбә, кәнд)

“ ” 199__ ил

Мән _____

(сојады, ады, атасынын ады вә ұнваны)

_____ јашајырам

(шәхсијјәтнин тәсдиғ едән сөнәднн ады, серијасы, №-си, ким тәрәфиндән верилиб вә тарихи)

Бу вәкаләтнамәни _____

(Вәкаләтнамә верилән адамын ұнваны, гоумлуг әлагәси, сојады ады, атасынын ады

шәхсијјәтини тәјин едән сөнәднн ады, №-си, ким тәрәфиндән верилиб вә тарихи)

верирәм ондан етәри ки, мәнә һесаблинмыш әмәк едәништеринини _____

_____ кассасындан алсын.

(пул алдығы идарә, мүәссисә вә тәшкилатын ады)

Бу вәкаләтнамә _____

_____ етибарлыдыр

(ајлары вә иллери кәстәрмәк)

Мәнин әвәзимдән имза едән шәхс ганун дахилиндә бүтүн тәләбләрә чавабдһдир.

Имза _____ “ ” 199__ ил

Имзаны тәсдиғ едирәм _____

(вәзифәси, сојады, ады, атасынын ады вә имзасы)

М.Ј. _____

_____ 199__ ил

ӘМӘК ҺАҒТЫ ВӘ БАШҒА КӘЛИРЛӘР БАРӘДӘ АРАЈЫШ

Форма № 1 А

Вәтәндаш _____

_____ 199__ ил үчүн

Ајлар	Әмәк һағты аз хәстәлик вә рәғәси үзрә муәвинәт ¹	Мүка-фат ²	Мүнтәзәм характердә олан башҒа едәмәләр ³	Саир едәниш-ләр ⁴	Пеи-сија
Јанаар					
Феврал					
Март					
Апрел					
Мај					
Ијун					
Ијул					
Август					
Сентјабр					
Октјабр					
Нојабр					
Декабр					

Бир иғнн үмумн кәлир мәбләғи _____ (јази илә)

М.Ј. _____ Рәһбәрн _____ Баш мүһасиб _____

- Бүтүн һәк әмәк һағты, о чүмләдән иш вахтындан еләвә ишләмәк вә әвәзчилнк үзрә ишләмәк мүғабилнндә верилән пуллар дахил едилнр.
- Бирдәфәлик мүкафатдан башҒа мүкафатлар кәстәрилнр.
- Әмәк һағтына дахил олмајан (тарла тәминаты, сәјјар вә һәрәкәтлн характер дашыјан ишләрә кәрә верилән еләвәләр) Мүнтәзәм едәнишләр кәстәрилнр.
- Иш ерзндә верилән бүтүн һәк саир едәнишләр (кәлирләр) кәстәрилнр.

Тәлиमतлар

ФОРМА N 5 М

(мүөссисенин, идарәни, төшкилатын ады)

КАССИРИН МӨЛУМАТЫ

Мөн, кассир _____

(сојады, ады, а.а)

" " _____ 199 ____ чн илде банкдан ашагыдакылары

өдөмөк үчүн алдым

Сы ра №- си	Өдөнүшүн ады	Банктарарасы һесабыларын N-си			
		мәддә №-си	Чекләрин №-си		
1.	Өмөк һагы				
2.	Депонентләшдирилмиш өмөк һагы				
3.	Штатдан конар өмөк һагы				
4.	Пенсия, пособија вә хөстөл. вөрөги үзрә һагы				
5.	Төгауд (төлөб.)				
6.	Хидмәти езамийәт				
7.	Төдрис езамийәси				
8.	Төсәрруфат хөрчн				
9.					

Јекуну, ман _____

Кассир _____

Јохладым: Мүһасиб _____

" " _____ 199 ____ чн ил

Форма N 1Аһ

(мүөссисенин, идарәни, төшкилатын ады)

АВАНС ҺЕСАБАТЫ № _____

Авансын төјинаты _____

(аванс нө үчүн, һансы вәсантдәни вә мәддәдән вәрилиб)

ҺЕСАБАТЫ ТӨСДИГ ЕДИРӘМ РӘҺБӘР _____

(имза)

" " _____ 199 ____ ил

Ф.А.А.А. _____

Вәзнфәси _____

Көстөрчиләр	Мөбләг
Кечмиш авансдан _____ (галыгы вә ја артыгы хөрчн сөзлә јаз)	
Кимдән Аванс алыб: 1. _____ 2. _____ ч өми хөрчлөниб _____	

(галыгы вә ја артыгы хөрчн сөзлә јаз)

Мөбләг _____

(јазы илә)

Силһиннә мөбләгәләр (манат)	1. Норма даһилиндә Дт	2. Нормадан артыгы Дт

Баш мүһасиб _____

(имза вә тарих)

Јохладым ичрачы _____

(имза вә тарих)

И К И И Ч И Б Н А Н С К Х А М 2 А Л С Н У С Т А Н А В Е Р И Л Д А Р Ы Л Ы Р	Малсатан _____ (банкын ады)				Форма № 884 « ____ » _____ 19 ____ ил	
	_____ 19 ил РЕЕСТР № _____				(кредиттин мүддөти)	
	Бунуула « ____ » _____ 19 ____ илден				(малсатанын hesab №-си)	
	_____ мөблөгдө өмтөө бурахылышы үзрө ашагыдакы өдөмө төлөбнамөлөри инкассога төгдим едирик				М _____ (рөгөмлө)	
	Өдөмө төлөб. №	Мөблөг	Өдөмө төлөб. №	Мөблөг	Өдөмө төлөб. №	Мөблөг
Малсатанын мөһүр вә имзасы (1 пүсхөдө)				Банкда јохланды _____ 19 ил (имза)		

Өдөnmөк үчүн банка дахил олуб

0401001

ӨДӨМӨ ТӨЛӨБНАМӘСИ № _____

_____ 199 ил

		Дебет	Мөблөги
Өдөжөн		Һ. №	
Код		КРЕДИТ	
Өдөжөннн банкы		Код	
Алан		Һ. №	
Код		Һ. №	
Аланын банкы		Код	
			ман _____ % мүгабилнндө _____ күнө пенја
Код	Јүкү көндөрөн вә онун стансијасы		
Код	Јүкү алан вә онун стансијасы		
Мүгавилә вә сифариш №	199 ил	Пенјадан мөблөг	
		Өмөл нөвү	
		едөн.	
		Тәјин	
		едөм.	
		Муд.	
		Өдөниш нөвбә	
		Банкын гр. №-си	
		Банкдан кечирилди	
		« _____ » _____ 199 ил	
Мүгавиләдә нәзәрдә тутулан сөнөдләр өдөјичијә		Мүшгәринин имзасы	
		Банкын имзасы	

491

Тәшматлар

Ниссэ-ниссэ өдөншлөр үзрэ гөйд

Тарих	Ниссэ-ниссэ өдөниши мөблөг		Өдөннлөчөк галыг мөблөг		Кечикдирилмиш күнлэрин саяы	үмүм мөблөгдөн ниссэ-ниссэ өдөнишлөр үчүн пенижанын мөблөг	Имза
	дөврижэ веркис	Малсатма	дөврижэ веркис	Малсатма			

199__ илин _____ ајы үчүн

Сыра №-си	Синтетик hesabлар үзрө дөврицө													
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1.														
2.														
3.														
4.														
5.														
6.														
7.														
8.														
9.														
10.														
11.														
12.														
13.														
14.														
15.														
16.														
17.														
18.														
19.														
20.														
21.														
Сөһифөлөр үзрө чөми														

Төлүмдүр

199__ илин _____ ајы үчүн

Форма № 1 БК

Сыра №-си	Синтетик hesabлар үзрө дөвријә													
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1.														
2.														
3.														
4.														
5.														
6.														
7.														
8.														
9.														
10.														
11.														
12.														
13.														
14.														
15.														
16.														
17.														
18.														
19.														
20.														
21.														
Сәһифәләр үзрө чәми														

499

Тәһририят

Азәрбајҗан Республикасы
Әдлийә Назирлијиндә
гејдә алынмышдыр.
Гејдијат № 143
05 феврал 1999-чу ил
Назир С. һасанова

Тәсдиг едирәм
Азәрбајҗан Республикасынын
Малијјә Назиринин
сәләһијјәтләрини
ичра едән Ф. Јусифов
Әмр № И-15
“02” феврал 1999-чу ил

**Чидди һесабат бланкларынын (Мәдахил гәбзи ф.№ 1
МГ, касса мәдахил ордери ф.№ КО-1, вәкаләтнамә ф.№
М-2, гаимә-фактура ф.№ 2Г) форма вә реквизи́тләри вә он-
лардан истифаде гәјдалары**

1. Бу Гәјдалар “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајҗан Республикасынын Ганунуна, “Малијјә һесабаты кими истифаде олуна́н дикәр сөнөдләрин һазырланмасына хусуси разылыг (лисензија) верилмәси гәјдаларынын тәсдиг едилмәси һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин 20 апрел 1998-чи ил тарихли 86 сәјлы Гәрарына әсасән һазырланмышдыр.

2. Бу Гәјдалар “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунуна ујун олараг учот апаран, нәзарәт-касса апаратлары тәтбиг етмәдән әһали илә нағд (пулу) һесаблашмалары һәјата кечирән, мөһсул (мал) сатан, иш көрән, хидмәт көстәрән, сәһибкарлыг вә дикәр фәалијәт нөвләри илә мөшғул олан бүтүн һүгүги вә физики шөхсләрә шамил едилир.

3. Бу гәјдалар јухарыда көстәрилән гәрарын 6.1.1. бөндинин төләбләринин јеринә јетирилмәсини, бу тәркибә дахил едилән бүтүн чидди һесабат бланкларынын кејфијјәтинин артырылмасыны вә бу сәһәдә мүһасибат учотунун дүзкүн апарылмасыны нәзәрде тутур.

4. Малијјә һесабаты кими истифаде олуна́н билетләрин, гәбзләрин, талонларын, путјовкаларын вә онлара бәрабәр тутулан (мүәссисәнин малијјә-тәсәррүфат фәалијјәтиндә әмтәә-пул дөврнјјәсини өзүндә әкс етдирән дикәр илкин учот сөнөдләри) дикәр сөнөдләрин тәркнбинә ашағьша адлары чекилән илкин учот сөнөдләри чидди һесабат бланклары кими дахил едилир вә онларын форма вә реквизи́тләри бу гәјдалара әлавә олунур (бундан сонра чидди һесабат бланклары адландырылачагдыр):

- а) Мәдахил гәбзи форма №1МГ
- б) Касса мәхил ордери форма № КО-1
- в) вәкаләтнамә форма № М-2
- г) Гаимә-фактура форма № 2Г

5. Чидди һесабат бланкларынын форма вә реквизи́тләри, онлардан истифаде гәјдалары вә ејни нөмрә илә чап едиләчөк нүсхәләрин миғдары ганунверичиликдә нәзәрде тутулдуғу кими Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијн тәрәфиндән һазырланыб тәсдиг едилдикдән сонра јалныз онун хусуси разылыг (лисензија) вердији шөхс тәрәфиндән сифаришчиләрин вәсәити сабына чап едилтиб јарылыр.

6. Хусуси разылыг (лисензија) верилмиш шөхс (мөтбәә) чап етдији чидди һесабат бланкларынын ады, серијасыны, нөмрәсини вә дикәр лазыми көстәричиләрини ејни заманда онлары верән шөхсин (сифаришчинин) там адыны, ВЭИНи, үнваныны вә дикәр көстәрнчиләрини өзүндә әкс етдирән мәлуматы

Һүтуги шөхс жаратмадан саһибкарлыг фәалијјәти илә мәшғул олан физики шөхсләрин мәһүрү олмадыгы һалларда имза кифәјәт едир.

“Мәдахил гәбзи”ни долдуран төлтәләһесаһ шөхс (ичрачы) она вә онун күтүјүнә имза едир вә тарих јазыр.

11. Сифаришләрин гәбулу, иш вә хидмәтләрни јеринә јетирилдији заман һәр бир мүәссисәнин өзүнүн спесифик хусусијјәтинә ујғун һазырланмыш “Сифариш-нарядлар” вә дијәр бу кими илкин учот сәнәдләри зәрури һалларда “мәдахил гәбзи”нә әләвә едилир.

12. Мүәссисәләрин спесификасындан вә әмәлијјәтин (мәһсулун, ншин, хидмәтин сатышындан) мөзунундан вә характериндән асылы олараг “Мәдахил гәбзи”нә әләвә реквизиитләр дахил етмәк зәрурәти јарандыгда һәмни форма вә реквизиитләр, онларын долдурулмасы вә онлардан истифадә гәјдалары јенндән Азәрбајҗан Республикасынын Малнјә Назирлијн тәрәфиндән тәсдиг едилир.

13. “Мәдахил гәбзи” сифаришчијә (әмәлијјәтда иштирак едән икинчи тәрәфә) төгднм едилир вә онун күтүју исә һесаһат вермәк үчүн төлтәләһесаһ шөхсдә (ичрачыда) галыр.

14. “Мәдахил гәбзи”ндән истифадә едән мүәссисәләр күн әрзиндә әлдә етдији мөбләгәләри кассаја мәдахил едир вә өзләринин һесаһы олан банка мұвафиг гәјдада төһвил верирләр.

Һүтуги шөхс јаратмадан саһибкарлыг фәалијјәти илә мәшғул олан физики шөхсләр нсә бу сәнәдләр әсасында өз дахили учотуну гурур.

15. “Мәдахил гәбзи”нин долдурулма гәјдасыны бир нечә мүәссисәнин тимаһлында изаһ едәк:

Пулу төһсил мүәссисәләриндә: - “мүәссисәнин ады” реквизиитиндә төһсил мүәссисәсинин ады вә дијәр лазымы кәстәричиләри; “Сифаришчи” реквизиитиндә төләбәнин (динләјичинин, шакирдин) сојады, ады, атасынын ады, үнваны, телефон нәмрәси вә дијәр лазымы кәстәричиләри; “Мөзмун” реквизиитиндә дәјәри өдәнилән төһсил или (мүддәти); “Өлчү ваһиди” реквизиитиндә өдәниләчәк пулун гыса ады; “Мигдар” реквизиитиндә иллик төһсил һаггы; “Мөбләг” реквизиитиндә “Гијмәт” вә “Мигдар” сүтунларындакы кәстәричиләрин һаһили әкс етдирнлир.

Пулу мүәличә профнактика мүәссисәләриндә “Мөзмун” реквизиитиндә хәстәлијин диагнозу кәстәрилир, галан реквизиитләр јухарыда гәјд олунан гәјдада долдурулур.

Автомобил хидмәти илә мәшғул олан мүәссисәләрдә “Сифаришчи” реквизиитиндә автомобил сүрүчүсүнүн вә автомобилин мұвафиг кәстәричиләри вә “Мөзмун” реквизиитиндә көрүлән иш вә хидмәтин гыса мөзмуну кәстәрилир.

Автомобилләрин реквизиитиндә техника баһыша анд гыса мәлумат кәстәрилир.

Автомобил дајаначагларында “Мөзмун” реквизиитиндә автомобилин мұвафиг нишанәләри кәстәрилир.

Јаначагдолдурма мөнтәгәләриндә “Мөзмун” реквизиитиндә јаначаг вә сүрткү материалларынын ады вә маркаһы кәстәрилир.

Палтарларын вә ајагабыларын фәрди тикиши вә тәмири илә мәшғул олан мүәссисәләрдә “Мөзмун” реквизиитиндә сифариш верилән әшјанын ады, өлчүсү вә дијәр лазымы мәлуматлар кәстәрилир.

Мөһшәт аваданлыгларынын тәмири вә гурашдырылмасы илә мәшғул олан мүәссисәләрдә “Мөзмун” реквизиитиндә тәмир үчүн гәбул едилмиш аваданлы-

һесабаты вә дикәр һәр һансы бир илкин учот сөнәди әләвә верилибсә, о вахт һәммин сөнәдин ады, №-си, тарихи вә ғыса мәзмуну кәстәрилик.

“Мәбләғ” реквизиитиндә кассаја мәдахил едилән мәбләғ рәғәм вә јазы илә там ајдын кәстәрилик.

Касса мәдахил ордеринин арха тәрәфиндә “Әләвә” реквизиитиндә касса мәдахил ордеринә әләвә едилән (чек, вәкаләтнамә вә с.) сөнәдләрин ады, №-си, тарихи, мәдахил олан мәбләғләрин маддәләр үзрә бөлкүсү, пул өдәјенин шәхсијјәтини мүөјјөн едән сөнәдин мүвафиг кәстәричиләри вә с. гејдләр әкс етдирилир.

Бир чох мәдахил гәбзләри илә топланан мәбләғләрә бир касса мәдахил ордери јазмагла пуллари кассаја мәдахил етмәк олар.

17. “Вәкаләтнамә форма № М-2”-нин форма вә реквизиитләри.

“Вәкаләтнамә форма № М-2” ики һнссәдән: вәкаләтнамә вә вәкаләтнамәнин кәтүјүндән ибарәтдир. Бу чидди учот сөнәдинин вәкаләтнамә һнссәси мөһсул (мал) сатан тәрәфә верилир вә онун кәтүјү исә вәкаләтнамәнин верән тәрәфдә галыр.

Мүөссисәнин ады, ВӨИН-и вә дикәр лазыми кәстәричиләри” реквизиитиндә вәкаләтнамәни верән мүөссисәнин, идарәнин ады, банк реквизиитләри, телефон, факс нөмрәләри, үнваны, статистик коду вә дикәр лазыми кәстәричиләри әкс етдирилир.

“Верилир” реквизиитиндә мүөссисәнин, идарәнин, тәшкيلاتын рәһбәри тәрәфиндән вәкил едилмиш (там мадди мәсулијјәт барәдә нүмунәви фәрди мүгавилә илә мәсулијјәт дашыјан) шәхсин сојады, ады, атасынын ады, онун шәхсијјәтини тәсдиг едән сөнәдин ады вә дикәр лазыми кәстәричиләри әкс етдирилир.

“Нә үчүн” реквизиитиндә малсатанын вә онун тәгдим етдији сөнәдин ады, нөмрәси, тарихи вә дикәр лазыми кәстәричиләри әкс етдирилир. Булар олмадыгда исә “рәһбәрин сәрәнчамы илә” сөзү јазылыр. Вәкаләтнамәнин кәтүјүндә бу реквизиитдә вәкаләтнамә нә үчүн верилибсә, о барәдә ғыса мәлумат да јазыла биләр.

Вәкаләтнамәнин арха тәрәфиндә “Әмлакын (гијмәтлиләрин) ады вә нишанәләри” реквизиитиндә алыначаг әмлакын (гијмәтлиләрин) ады вә дикәр лазыми кәстәричиләри әкс етдирилир.

“Өлчү ваһиди” реквизиитиндә әмлака (гијмәтлијә) аид олан өлчү ваһиди (әдәд, кг, т, л вә с.) кәстәрилик.

“Миғдары (јазы илә)” реквизиитиндә алынған әмлакын (гијмәтлиләрин) өлчү ваһидинә ујғун миғдары јазы илә кәстәрилик.

Зәрури һалларда вәкаләтнамәнин арха тәрәфиндә “Әмлакын (гијмәтлиләрин) ады вә нишанәләри” реквизиитиндә малаланын малсатана кәчүрдүјү пулуи мөгсәдн, “Өлчү ваһиди” реквизиитиндә һәммин пулуи рәғәмлә вә “Миғдары (јазы илә)” реквизиитиндә исә јазы илә мәбләғи кәстәрилик.

Вәкаләтнамәнин кәтүјүндә арха тәрәфдә “Ичра барәдә ғыса мәлумат” реквизиитиндә вәкаләтнамә үзрә алыначаг әмлак вә вәкаләтнамәнин бағланыб-бағланмамасы барәдә мәлуматлар вә ја мәдахил барәдәки илкин учот сөнәдләрини ады, нөмрәси, тарихи вә ғыса мәзмуну кәстәрилик.

Өлкә дахилиндә әмлакын (гијмәтлиләрин) алынмасы үчүн верилән вәкаләтнамә ф № М-2-јә 30 тәгвим күнүнәдәк мүддәт гојула биләр. Харичдән кәтүрилән мөһсуллара (маллара, мәмуматлар вә с.) кәрә верилән вәкаләтнамәләрә исә бағланмыш мүгавиләләрин шәртләринә ујғун олараг мүддәт гојула биләр.

Тәлиमतлар

Сыра №-си	Гижмәтчиләрни ады вә нишанәләри	Өлчү ваһиди	Миғдары (жазы илә)

Вәкаләтнамә алан _____
 (сојады, ады, атасынын ады) _____ имзасыны тәсдиғ едирәм.

М.Ј. Рәһбәр _____ (имза вә тарих)
 Баш муһасиб _____ (имза вә тарих)

<p>Вәкаләтнамәни алдым: _____ (имза вә тарих)</p> <p>Вәкаләтнамәни вердим: Иярачы _____ (везифәси, _____ Сојады, ады, атасынын ады)</p> <p>_____ (имза вә тарих)</p>	<p>Ичра барәдә гыса мәлумат</p> <p>Ичрачы _____ _____ имза вә тарих)</p>
--	---

Тикиш јері

Азәрбајҗан Республикасы
Малијјә Назирлији
370000 Бақы ш., С.Вурғун күч.,6
тел. 93 05 62

№ ИИ-15

“02” феврал 1999-чу ил

ӨМР

“Малијјә һесабаты кими истифаде олунан билетләрин, гәбзләрин, талонларын, пуҗовкаларын вә онлара бәрабәр туҗлан днкәр сөнәдләрин һазырланмасына хүсуси разылыг (лисензија) верилмәсн гәјдаларынын тәсдиг едилмәси һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин 20 апрел 1998-чи ил тарихли 86 сәјлы Гәрарыны әлдә рәһбәр тутараг.

Өмр едирәм

“Чидди һесабат бланкларынын (мәдаһил гәбзи ф.№ 1МГ, касса мәдаһил ордери ф.№ КО-1, вәкаләтнамә ф.№-2 - фактура ф.№2Г) форма вә реквизи́тләрн вә онларын истифаде гәјдалары” тәсдиг едилсин.

Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијинин 07 январ 1999-чу ил тарихли ИИ 02 №-ли өмри вә онунла тәсдиг едилмиш “Чидди һесабат бланклары вә онлардан истифаде гәјдалары” гүввәдән дүшмүш һесаб едилсин.

Азәрбајҗан Республикасы Малијјә Назирлијинин 23 январ 1998-чи ил тарихли өмри вә онунла тәсдиг едилмиш “Јени чидди һесабат бланкларындан истифаде бәрәдә тәлимаг” гүввәдән дүшмүш һесаб едилсин.

Азәрбајҗан Республикасынын
Малијјә Назирлијини сәләһнјәтләрини
нчра едән Ф.Јусифов

*Азәрбајҗан Республикасынын
Әддијә Назирлијиндә
гејдә алынмышдыр
Гејдијат №153
02 апрел 1999-чу ил
Назир С.Ч.Һәсәнова*

*Тәсдиг едирәм
Азәрбајҗан Республикасынын
Малијјә Назирли
Ф.Јусифов
Әмр № 4-34
25 март 1999-чу ил*

Хүсуси ајрылмыш јерләрдә пуллу автомобил дајаначагына көрә бирдәфәлик дајаначаг һаггы гәбзинин (форма № PD-1) форма вә реквизи́тләри вә онлардан истифаде гәјдалары

1. Бу Гәјдалар “Мүһасибат учоту һаггында” Азәрбајҗан Республикасынын Ганунуна, “Малијјә һесабаты кими истифаде олунан билетләрин, гәбзләрин, талонларын, пуҗовкаларын вә онлара бәрабәр туҗулан днкәр сөнәдләрин һазырланмасына хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси гәјдаларынын тәсдиг едилмәси һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Назирләр Кабинетинин 20 апрел 1998-чи ил тарихли 86 сәјлы гәрарына әсасән һазырланмышдыр.

Тәлиमतлар

11. Чидди һесабат бланклары ганунверичиликдә нәзәрдә тутулуш гайдада мүәссисәнин анбарында сахланылыр, мүәссисә раһбәринин ичәзәси илә анбардан төһтөлһесаба шөхсләрә (ичрачытара) ганмә-фактура әсасында верилир. Онларла там мадди-мәсулијәт барәдә нүмунәви фәрди мугавилә бағланылыр. Верилмиш чидди һесабат бланкларынын учоту 006 сажлы “Чидди һесабат бланклары” адлы балансархасы һесабада, мөдахил вә мөхарич үзрә һәрәкәтинин гејдијаты исә әмлакын (гијмәтлиләрин) учот карты Ф Н-1Г-дә материалларын учоту гайдасында апарылыр.

12. Чидди һесабат бланкларыны чырмаг, позмаг, лөкәләмөк вә онларын үзәриндә дүзәлиш апарылмасына јол верилмир. Корланмыш чидди һесабат бланклары мугавиг гайдада мугасибата төһвил верилир. һәмин бланклар мугасибатда јохлама (төфтиш) кечирилдикдән сонра сөнәдләрин архивә верилмәси үчүн мөвчуд олан гайдалар әсасында архивә төһвил верилир.

13. Бу гайдаларын төләбләрини позанлар Азәрбајчан Республикасынын гүвәдә олан ганунверичилији илә мүәјјән едилмиш гайдада мәсулијәт дашыјыр.

Әлавә № 1

Азәрбајчан Республикасы
Малијә Назирлијинин 4-34 сажлы
25 март 1999-чу ил тарихли әмри
илә төсдиг едилмиш вә
Азәрбајчан Республикасынын
Әдлијә Назирлијиндә
гејдә алынмышдыр
Гејдијат № _____
“___”02 _____ 1999-чу ил

F № PD-1

(Мүәссисәнин ады, ВӨИН-и вә дикәр лазыми кәстәричиләри)
Бирдәфәлик дајаначаг гебзинин кәтүјү
(серија вә нөмрәләр мөтбәә төрәфиндән һәкк едилир)
манат
(төсдиг етдирилмиш мөбләг чап едилир)
1999-чу ил
(имза)

F № PD-1

(Мүәссисәнин ады, ВӨИН-и вә дикәр лазыми кәстәричиләри)
Хүсуси ајрылмыш јерләрдә пулу автомобил дајаначагына кәрә **БИРДӘФӘ-
ЛИК ДАЈАНАЧАГ БАГГЫ** Гебз
(серија вә нөмрәләр мөтбәә төрәфиндән һәкк едилир)
манат
(төсдиг етдирилмиш мөбләг чап едилир)
1999-чу ил
(имза)

в) сәрбәстләшдирмәдән әввәлкн ики ил әрзиндә ишчиләринин ихтисасынын артырылмасыны тәмин етмәдикдә;

г) али вә орта ихтисас мәктәбләринин, техники-пешә мәктәбләринин габагчадан сифарнш олунмуш мезунларыны ишә гәбул етмәкдән имтина етдикдә мөгсәдлин малијјә ајырмалары.

4. Республика сөвијјәлн вә харнчи мүәссисәләрни, ичтимаи тәшкнлатлары, һүгути шәхсләрни вә вәтәндашларын көнүлү вердикләри вәсаит.

5. Мәшғуллуғ фондунуну вәсаитнндән коммерсија мөгсәдләри илә истифадә едилмәсиндән көтүрүлән кәлир вә банк идарәләриндә ачылымыш мәшғуллуғ фондуна дахил етмәк үчүн нәзәрдә тутулан дијәр дахилолмалар.

6. "Азәрбајчан Республикасында әһалинин мәшғуллуғу һаггында" ганунун позулмасына кәрә мәһкәмә вә инзибати гәјдада гојулан чәримәләр:

- әмәјә мөчбур етмәкдә мүгәссир олан шәхсләрин мин манатдан беш мин манатадәк чәрнмәси;

- али вә орта ихтисас мәктәбләрининн вә техники-пешә мәктәбләринин габагчадан сифариш олунмуш мезунларыны ишә гәбул етмәкәсине кәрә мәшғуллуғ фондуна мөгсәдли малијјә ајырмалары өдәмәкдән имтина етмиш ишвәриләриш мин манатадәк чәрнмәси;

- бу гануну позмада мүгәссир олан мәшғуллуғ хидмәти ишләринин үч вәзифә маашынадәк мөбләгдә чәрнмәси.

II. Вәсаитләрин миғдарынын мүәјјән олунма гәјдасы вә онларын мәшғуллуғ фондуна көчүрүлмәси мүддәтләри

1. Тәлиматын 1-чи бәлмәсинин 2-чи бәндиндә көстәрилән мүәссисәләр әмәјин өдәнилмәсинә јөнәлдилмиш вәсаитин Азәрбајчан Республикасы Али Советинин мүәјјән етдијн миғдарында ајлығ ајырмалар етмәли вә бу мәсрәфләри мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјеринә аид етмәлидирләр.

Мәшғуллуғ фондуна мөчбури ајырмаларын мөбләғи тәдијәчиләр тәрәфиндән гүввәдә олан ганунверичилијә мувафиг дәвләт социал сығортаја ајырмалар едилән ишчиләрин бүтүн категоријалары үзрә әмәјин өдәнилмәсинә јөнәлдилмиш вәсаитләрә өсасланага мүәјјән едилнр.

Мөчбури ајырмалар үзрә борч олмадыгда, әмәк һаггыны өдәмәк үчүн пул алмаға јазылмыш чекин арха тәрәфиндә ону өдәјән белә бир гәјд јазыр:

"Мәшғуллуғ фондуна мөчбури ајырмалар үзрә борчу јохдур".

2. Мөчбури ајырмалар һәмин мүәссисәдә веркиләр тутулмамыш газанчын (кәлирин) бүтүн нөвләринә һесабланыр.

Бу заман көстәрилән өдәнчләрин малијјәләшдирмә мөнбәләринин, маддәләринин вә тәдијә сәнәдләри нөвләринин (тәдијә-һесаблашма чөдвәлләри, шәхси һесаблар вә и.а.), газанч (кәлир) үзрә һесабламалар апарылан сәнәдләрин әһәмијјәти јохдур.

3. Ишләјән вәтәндашларын ашағыдақы нөв өдәнчләринә ајырмалар һесабланмыр:

- истифадә едилмәмиш мезунијјәтә компенсасија;
- ишдән чыхарылма муавинәти;
- мадди јардым кими верилән мүхтәлиф нөв пул муавинәтләри;
- компенсасија өдәнчләри (сзамијјә үзрә күндәлик хәрчләр вә онун әвәзинә верилән өдәнчләр, ишчинин иши илә бағлы алдығы шикәстлијә, јахуд сағламылығына дәјмнш башга зөдәјә кәрә иткиләрни өдәниши);
- вәтәндашларын бәзн категоријаларына пулсуз верилән мәнзил (свләрин),

шәраит җаратмамышдыр.

Бу вәсаитләри онларын җенидән һазырланмасы мүддәтиндә төгаүдүн өдәнил-мәсинә вә җахүд ишә дүзәлдилмәси үчүн иш җеринин җарадылмасына җөнәлдил-миш мәсрәфләр һәддиндә мүәссисәләр дәвләт мәшғулуғ хидмәти өдәјирләр.

Мәгсәдли малијјә ајырмаларыны о мүәссисәләр көчүрүрләр ки, онлар сәр-бәстләшдирилмәдән әввәлки ики ил әрзиндә ишчиләрин пешә һазырлығы их-тисасынын артырылмасы үчүн шәраит җаратмамышдыр.

Бу вәсаитләри сәрбәстләшдирилән ишчинин җенидән һазырланмасы мүддә-тиндә төгаүдүн верилмәсн илә бағлы мәсрәфләр һәддиндә мүәссисәләр дәвләт мәшғулуғ хидмәти идарәсиндән тәдијә тәләбини алдыгдан сонра 10 күн мүд-дәтиндә, лакин әмәк мұгавиләсинин-позулдуғу андан 30 күндән кеч олмајараг өдәјирләр.

Мәгсәдли малијјә ајырмаларыны али вә орта ихтисас мәктәбләринин, тех-ники-пешә мәктәбләринин габагчадан сифариш едилмиш мезунларыны ишә габул етмәкдән имтина етмиш мүәссисәләр һесабат илиндән сонрақы илин февралын 1-нә кими өдәјирләр. Бу ајырмаларын һәр бири үчүн мүәссисәдә мүәјјән едилмиш орта иллик әмәк һаггы һәчминдә мүәјјән олунур.

6. Тәлиматын 1-чи бөлмәсинин 4-чү бәндиндә көстәрилән вәсаитләр рес-публика сәвијјәли вә харичи мүәссисәләр, ичтиман тәшкилатлар, һуғуи шәхсләр вә вәтәндашлар тәрәфиндән мәшғулуғ фондунун һесабына көчүрү-лүр.

Бүтүн һуғуи вә физики шәхсләр Азәрбајҗан Республикасынын дәвләт әһа-линин мәшғулуғуна көмәк фондуну тәшкил едән фондларын һәр бирисинә көнүлү вәсаит кечирмәк һуғуғуна маликдирләр.

7. Тәлиматын 1-чи бөлмәсинин 5-чи вә 6-чы бәндләриндә көстәрилән кө-лирләр дахил олдуғча мұвафиг мәшғулуғ фондунун һесабларына көчүрүлүр.

8. Хәрчләр сметасынын вә 1-чи бөлмәнин 2-5 маддәләриндә садаланан мәнбәләрдән дахил олан вәсаитләр арасындақы фәрг Республка бүдчәси, Нахчыван Мухтар Республикасынын бүдчәси, җерли бүдчәләр тәсдиг едиләр-кән онларын хәрчләриндә нәзәрә алыныр вә үч ајдан бир сјни һнссәләрлә мәшғулуғ фондуна кечирилик.

9. Тәлиматын 1-чи бөлмәсинин 2-5 бәндләринә адлары чәкилмиш вә мәш-ғулуғ фондуна көчүрүлмүш вәсаит үчүн тәдијәчиләр һесаблашма һесаблары җерләшән банка һәр бир өдәниш нөвү үзрә ајрыма тәдијә тапшырығы тәгдим едирләр.

III. Вәсаитләри мәшғулуғ фондунда һесаба алынмасы гајдалары

Мүәссисәләрдән, идарәләрдән, тәшкилатлардан дахил олан вәсаитләрин җығылмасы үчүн бүтүн банк идарәләриндә 609 №-ли баланс һнсабында "Дәв-ләт әһалинин мәшғулуғуна көмәк фондуна вәсаитләри дахил олмасы" адлы мәнбәләрдә бөлүнмәјән һесаб ачылыр.

Субһесабын салдосу һәр ајын 20-дә Азәрбајҗан Республика Банкынын Ба-кы шәһәр идарәсиндә ачылмыш 609108 №-ли һесаба кечирилик

IV. Мушғулуғ фонду вәсаитләриндән истифадә етмәк гајдалары

1. Мәшғулуғ фондунун вәсаитләри дәвләт әһалинин мәшғулуғу проҗра-мында нәзәрдә тутулуш истигамәтләрә үзрә Дәвләт Әмәк вә Сосиал Мәсәлә-ләр Комитәси тәрәфиндән тәсдиг едилмиш иллик хәрчләр сметасы әсасында хәрчләнир.

2. Рајон вә шәһәр мәшғулуғ мәркәзләриндә иллик сметаларда нәзәрдә ту-тулуш хәрчләр үчүн вәсаит Дәвләт Мәшғулуғу көмәк фондундан кечирилик.

олараг мүәссисә вә тәшкилатлардан республикада гүввәдә олан ганунверчилик актлары илгә мүәјјәнтәшдирилмиш кредит мугавиләләриннә риәјәт етмәднинә көрә мүәссисәләрә гаршы тәсир тәдбирләринин тәтбиғи гәјдәсина мувафиг алыныр.

V. Вәсаитләрин дүзкүн һесаблинамасы вә мәшғуллуғ фондуна вахтында көчүрүлмәсинә көрә мәсулијјәт тәдијәчиләрин үзәринә гојулур.

2. Бүтүн һүғуғи шөхсләр тәдијәчиләр сифәтиндә рајон (шөһәр) мәшғуллуғ хидмәти идарәсиндә вә јерләшдији әразидәки верки инспексиясында (мүфәттишлијиндә) гејдә алынмалыдырлар.

Јени јарадылмыш мүәссисәләр јарандығындан сонра 10 күн мүддәтиндә гејдә алынмалыдыр.

3. Тәдијәчиләр гејдә алынмағ үчүн лазым олан мәлуматлары дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәсинә Дәвләт Әмәк вә Социал Мәсәләләр Комитәси тәрәфиндән тәсдиғ едилмиш формалар үзрә (әлавә №1 вә 2) тәғдим етмәлидирләр.

4. Ајырмаларын көчүрүлмәси һағгында банк идарәләринә тәғдим олуна тәдијә тапшырығыны тәдијәчиләр һасабында вәсаитин мөвчуд олмасындан асылы олмајарағ там чатасы мәбләғдә јазмаға борчлудурлар.

Ајырмалар үзрә тәдијә тапшырығлары һесаблашма сәнәдләринин дахил олдуғу (едәмә мүддәтләринин башландығы) тәғвим нөвбәлијиндә банк идарәләри тәрәфиндән јеринә јетирилир.

Һесабын вәзијјәтинә көрә һәм әмәк һағгы мәбләғинин верилмәси, һәм дә ајырмаларын көчүрүлмәси һағгындакы тәләби ејни вахтта јеринә јетирмәк мүмкүн олмадыгда банк идарәси илк нөвбәдә әмәк һағгына ајрылан пулу верир вә әмәк һағгындан тутулуш веркиләрин көчүрүлмәси үзрә тәдијә тапшырығларыны едәјир, галан вәсаити дәвләт соснал сығортасы вә мәшғуллуғ фондуна ајырмаларын едәнилмәсинә көчүрүр. Ајырмаларын көчүрүлмәси һағгында гисмән, јахуд там јеринә јетирилмәмиш тәдијә тапшырығы банк идарәсиндә сахланлыыр вә тәдијәчинин чари вә ја һесаблашма һесабына вәсаит дахил олдуғча јеринә јетирилир.

Мәшғуллуғ фондуна ајырмаларын едәнилмәси үзрә тәдијә тапшырығлары там манатла (гәликсиз) јазылыр.

5. Мүәссисә ләғв едилдикдә тәдијәчи гејдә алындығы дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәсинә учотдан чыхарылмасы һағгында билдирмәлидир, едәнчләрин мәшғуллуғ фондуна вахтында вә дүзкүн дахил олмасына көрә мәсулијјәт исә мүәјјән олунаш гәјдәдә јарадылан тәсвијјә комиссиясынын үзәринә гојулур.

Ләғв олунаш мүәссисәнин едәнчләрин вахты һәлә чатмајыбса, тәсвијјә комиссиясы өз фәаллијјәтини дајандырана кимн һәммин мәбләғи мәшғуллуғ фондунун һесабына көчүрмәли, јахуд да ләғв олунаш мүәссисәнин һүғуғи варисинә вермәк үчүн баланса дахил етмәлидир (бу хусуси актла рәсмиләшдирилир). Актда ләғв олунаш мүәссисәнин һүғуғи вариси, чатасы едәнчләрин мәбләғи вә онларын едәмә тарихи кәстәрилир. едәнмә тарихи мүәссисә ләғв олунаш кимн буналарын едәнилмәси үчүн мүәјјән олунаш тарихдән кеч олмамалыдыр.

Тәсвијјә комиссиясы вә һүғуғи вариси тәрәфииндән имзаланмыш актын сурәтн ләғв олунаш мүәссисәнин вә һүғуғи варисин гејдә алындығы әразидә јерләшән дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәсинә тәғдим едилир.

Ләғв олунаш мүәссисәдән чатасы едәнчләрин мәбләғи актда кәстәрилән мәбләғдән үстүндүрсә, һүғуғи варис бүтүн чатасы мәбләғи там едәмәли вә ејни заманда тәсвијјә комиссиясындан алдығы баланса дүзәлишләр етмәлидир.

саблашмаларын апарылма гайдасы" адлы тәлиматында нәзәрдә тугулмушдур.

14. Ајырмалар үзрә верки галығынын алынмасы заманы көһнәлик (тарих) мүддәтләри тәтбиг едилмир.

15. Мүстесна һалларда дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәси вә малијјә органлары тәдијечинин хаһиши илә верки галығынын өдөнмә вахтыны узатмаға, јахуд һиссә-һиссә өдәмәјә вермәк мәсәләләрини биркә һәлл едә биләрләр. Вахты узатмағ һағтында чыхарылан гәрарда көстәрилмәлидир ки, вахт һансы мүддәтә узадылыр вә бу вахт әрзиндә онун үзәринә пенја һесаблинамалыдырмы.

Верки галығы узадылмыш вахт әрзиндә јахуд, һиссә-һиссә өдәнилмәдикдә бүтүн вахты кечмиш мәбләғин үзәринә галығын јаранмасы күнүндән тутмуш бүтүн дәвр үчүн пенјанын һесаблинамасы бәрпа едилир.

16. Тәдијәчиләрин алынмасы, мәшғуллуғ фондуна өдәнишләрин көчүрүлмәси, мәшғуллуғ фонду вәсаитләри үзрә һесабатын верилмәси һағтында ганун-веричилик нормаларынын позулмасында мүгәсбир олан мүәссисәләрин вәзифәли шәхсләри вәзијјәтдән асылы оларағ вә Азәрбајҗан Республикасы ганунларына мүвафиг инзибати вә мадди мөсулијјәтә чәлб олунурлар.

17. Дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәси позунту фактларыны тәсдиг едән сәнәдләри вәзијјәтдән асылы оларағ республика прокурорлуғу органларына, јахуд мадди вә инзибати мөсулијјәтин тәтбиги һағтында гәрары мөғбул етмәк һүгуна малик бшаға органлара көндәриләр.

VI. Вәсаитләрин даһил олмасына нәзарәт

1. Ајырмаларын вахтында вә там даһил олмасына нәзарәти дәвләт мәшғуллуғ хидмәти органлары верки органлары илә бирликдә һәјата кечирир.

2. Нәзарәт үзәринә өдәнчләр гојулан әмәк һағтынын вә диҗәр өдәнишләрин һесаблинамасы һағтында олан мүһасибат сәнәдләрини ајырмалар үзрә мәбләғин көчүрүлмәси һағтында тәдијә тапшырылтарыны јохламагла апарылыр.

Јохлама апарылдығы заман чари илнн вә ондан әввәлки төғвнм нлинин сәнәдләри јохланылыр. Даһа әввәлки дәврләр үчүи сәнәдләрин јохланмасына јалныз вәсаитләрин хәрчләнмәсиндә сун-истиғадә һаллары, јахуд үзәринә өдәнчләр һесаблинамалы олан газанчын мәбләғинин кизләдилмәси ашкар едилдикдә јол верилир.

3. Мүәссисәнин мүдиријјәти јохлама апаран дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәсинин вәзифәли шәхсләринә манеәсиз тәләб олунан сәнәдләри вә зәрури мәлуматлары вермәјә вә јохламада иштирак етмәк үчүн өз нүмајәндәсини ајырмаға борчлудур.

4. Јохлама заманы үзәринә өдәнчләр һесаблинамаш газанчын мәбләғи ашкар едилдикдә бу өдәнчләр јохлама акты әсасында һесаблиныр. ејни заманда тәдијечинини һәмин өдәнчләри өдәмәјә борчлу олдуғу күндән башлајарағ бүтүн мүддәтә пенја да һесаблиныр.

5. Јохлама гургардыгдан сонра үч нүсхәдән ибарәт акт тәртиб олунур, онлардан бир нүсхәси мүәссисәнин мүдиријјәтинә, икинчиси тәдијечинин учота дајандығы дәвләт мәшғуллуғ хидмәти идарәсинә көндәрилир.

Акта ашағыдакылар көстәрилир:

јохлама һансы дәврү әһатә етмиш, өдәнч вә пенјаларын һесаблинамасы вә өдәнилмәсиндә нә кими позунтулар ашкар олунмушдур;

әләвә һесаблинамаш өдәнч вә пенјаларын мәбләғи;

ашкар олунмуш әләвә өдәнчләрин мәбләғинин тәдијәчиләр тәрәфиндән мәшғуллуғ фондунун һесабына көчүрүлмәси мүддәти;

*“Тәсдиг едирәм”
Азәрбајҗан Республикасы
Әмәк вә Әһалинин Сосиал
Мүдафиәси Назирлији
“20” X. 1994-чу ил*

*“Тәсдиг едирәм”
Азәрбајҗан Республикасы
Малијјә Назирлији*

“09” XI 1994-чу ил

*“Разылашдырылмышдыр”
Азәрбајҗан Республикасы
Милли Банкынын Идарә
Ҳејәтинин сәдри
“27” X 1994-чу ил*

**Азәрбајҗан Республикасы Әһилләри Сосиал Мүдафиә
Фондунун Фондуна мәчбури вә мәгсәдли ајырмаларын
јыгылмасы, учота алынмасы вә вәсантин хәрчләnmәсн
гајдалары һаггында Тәлибат**

Азәрбајҗан Республикасы Әһилләри Сосиал Мүдафиә Фонду мүстәгил малијјә системидир, әһилләрин сосиал мүдафиәси тәдбирләринин малијјәләшдирмәк үчүн нәзәрде тутулур. Әһилләри Сосиал Мүдафиә Фонду республика, Нахчыван Мухтар Республикасы сәвијјеләриндә јарадылыр.

1. Әһилләри сосиал мүдафиә фондунун јарадылмасы мәнбәләри

1. Азәрбајҗан Республикасынын, Нахчыван Мухтар Республикасынын бөдчәләринин вәсаитләри;

2. Республика әразисиндә республика вә харичи һугуи вә физики шәхсләрин иштиракы илә јарадылмыш мүштәрәк мүәссисәләр дә дахил олмагла мүлкијјәт вә тәсәрруфатчылыг формаларындан асылы олмајараг мүәссисә, идарә, тәшкилат вә кооперативләрин, онларын банк идарәләриндә һесаблашма һесабы олан филиалларынын* (шәбәләринин, башга хүсусиләшдирилмиш бөлмәләринин) вә башга ишвәрәнләрин мәчбури ајырмалары. Нахчыван Мухтар Республикасынын әразисиндә јерләшән мүәссисәләр мәчбури ајырмалары Нахчыван Мухтар Республикасынын Әһилләри Сосиал Мүдафиә Фондуна кечириләр.

3. Шәһәр вә рајонларын әразисиндә јерләшән республика табели мүәссисәләрин:

а) әһилләрин ишә дүзәлдилмәси үчүн нәзәрде тутулан квотаны тәмин етмәјән вә ја онлары ишә дүзәлтмәкдән бојун гачырдыгда;

б) истәһсалатда бәдбәхт һадисә нәтичәсиндә әмәк габилитетини итирмиш вә ја пешә хәстәлијинә тутулмуш, бунун нәтичәсиндә әһил сајылмыш ишчиләрин ишә дүзәлмәси үчүн иш јерләри ајырмасы вә ја јениләринин тәшкил етмәдикдә;

в) сосиал объектләрин әһилләрә мүјәссәрлијини тәмин етмәдикдә мәгсәдли малијјә ајырмалары.

4. Республика сәвијјәли вә харичи мүәссисәләрин, ичтимаи тәшкилатлары, һугуи вә физики шәхсләрин кәнулүг вердикләри вәсант.

5. Әһилләри Сосиал Мүдафиә Фондунун вәсантиндән саһибкарлыг вә коммерсија мәгсәдләри илә нстифадә едилмәсиндән кәтүрүлән кәлир.

6. Хәјријјечилик вә дикәр тәдбирләрдән әлдә едилән кәлирләр.

7. Дикәр кәчүрсәләр вә дахил олмалар.

* бундан сонра мүәссисәләр

жә тапшырығы тәгдим едирләр.

III. Вәсаитләрин Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондуна һесаба алынмасы гәјдалары

Мүөссисә, идарә вә тәшкилатлардан дахил олан вәсаитләрин жығылмасы үчүн бүтүн банк идарәләриндә 609 сәјлы баланс һесабында “Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондуна вәсаитләрин дахил олмасы” адлы мәнбәләрә бәлүнмәјән һесаб ачылыр. Субһесабын салдосу һәр ајын 20-дә Аграр Сәнајә Банкынын Бақы шәһәри әмәлијјат идәрәсиндә ачылымыш 609646 сәјлы һесаба кечирилир.

IV. Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фонду вәсаитләриндән истифадә етмәк гәјдалары

1. Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондунун вәсаитләри әлилләрин сосиал мұдафиәснин нәзәрдә тутулуш тәдбирләрин һәјата кечирилмәси үзрә Әмәк вә Әһалинин Сосиал Мұдафиәси Наһирлији тәрәфиндән тәсдиг едилмиш иллик бүдчәләр сметасы әсасында хәрчләнилир.

2. Рәјон вә шәһәр органларына иллик сметаларда нәзәрдә тутулуш хәрчләр үчүн вәсаит Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондундан кечирилир.

3. Нахчыван Мухтар Республикасында әлилләрин сосиал мұдафиәси үчүн тәдбирләрин һәјат кечирилмәсинин малијјәләшдирмәк үчүн субвенсия (дотация) верилә биләр.

Илин ахырына кими верилән субвенсиялардан истифадә едилмәдикдә, истифадә едилмәмиш вәсаит Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондуна гәјтарьлыр.

4. Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондундан вәсаитләр фонда фактики дахил олмуш мәнбәләр һәддиндә ајрылыр.

5. Тәртиб олунмуш мөхарич сметаларында нәзәрдә тутулан мөгсәдләрә вәсаитләри натамам истифадәси нәтичәсиндә алынмыш гәнаәт, сләчә дә иллик ишин нәтичәләринә кәрә Нахчыван Мухтар Республикасынын фонду үзрә кәлирин хәрчдән артыг олан мәнбәги Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондуна көчүрүлмәлидир.

6. Фондун касса ичрасы Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондунун сәрәнчамлары әсасында Аграр Сәнајә Банкынын Бақы шәһәри әмәлијјат идәрәси тәрәфиндән тәмин олунур.

7. Сәдр она верилмиш һүгуллар чәрчивәсиндә фондун вәсаитләри барәсиндә мүстәгил сәрәнчам верир.

Иллик сметаларда нәзәрдә тутулмамыш хәрчләр јерли органлара ајрылымыш вәсаитә гәнаәт едилмәси һесабына, гәнаәт олмадыгда исә фонд сәдринин гәрары илә Әлилләри Сосиал Мұдафиә Фондундан малијјәләшдирилир.

8. Фондун вәсаитләриндән мүөссисәләрә әлилләрин мөшгултуғуну, тәминнат етмәјә јөнәдилән тәдбирләри һәјата кечирмәк үчүн субсидија (маддн јардым) о һалда верилә биләр ки, бу мәсрәфләрә банк тәрәфиндән кредит верилмәсин.

9. Әлилләрә јени иш јерләри ачмағ үчүн мүддәтини кәстөрмәк вә гәјтармағ шәрти илә фонддан ссудалар вә кредитләр верилә биләр.

Бу ссудалар борч аланын һесаблашма һесабына вәсаит көчүрүлмәклә верилир.

10. Ајрылымыш вәсаитләрдән тәјинатына кәрә истифадә едилмәси онларын верилмәсини дајандырмағ вә ја верилмә формасындан вә гәјдасындан асылы оларағ верилмиш вәсаитләрн мұбаһисәсиз керн алмағ үчүн әсасыр.

11. Ссудалар ондан истифадәјә кәрә фаизлә көтүрүлмәклә верилирсә үзәринә фаиз вәсаитин верилдијн күндән һесабланыр. Кәстөрилән ссуда үзрә фаиз һәмнн тәшкилатларын сәрәнчамында галан мәнфәәт һесабына һәр руб, ла-

Тәлиमतлар

Төфтиш заманы төдијөчидө ашкар олунмуш борчун мәбләғи дә верки галығына аид едилир.

Вахты кечирилмиш һәр күн үчүн верки галығы мәбләғиндө өдәмө мүддөтинин кечдији күндөн башлајараг факткни өдәмө күнү дахил олмагла 0,2% һөчминдө пенја һесаблиныр.

7. Ашағыда көстөрилөн күилөр өдәмө күнү сајылыр.

- өдөниш мәбләғинин төдијөчинин һесабындан банк идарөсинө көчүрүлмөси заманы - һөмин мәбләғин мувафиг һесаба гејдө алынмасы вахтындан асылы олмајараг, өдөнишин банк идарөси төрөфиндөн төдијөчинин һесабындан силинмөси күнү:

нағд пуллау өдөниликдө - мүөјјөн банк шөбөлөриннө пулун дахил олмасы күнү;

почт вө ја банк идарөлөри васитөсилө пул баратында - пулун почта вө ја банк идарөлөриннө дахил олмасы күнү.

Өдәмө мүддөти истираһөт (бајрам күнлөринө душдүкдө истираһөт (бајрам) күнүндөн сонрақы икинчи иш күнлөрн башлајараг пенја һесаблиныр.

8. Пенја вахты кечмиш өдөниш мәбләғин там манатына һесаблиныр. Пенја үзөринө пенја гојулмур.

9. Мүөссисөлөр верки галығынын бүтүн мәбләғинө вө бүтүн вахты кечирилмиш мүддөтө пенја һесабламалы вө ону фонда ајырмалар үзрө һесаблашма чөдвөлине өкс стдирмөлидирлөр. Өкөр пенја төдијөчи төрөфиндөн һесабланмајыбса төдијөчинин һесаблашма көдвөли жохлаыбдыгда пенја фондун јерли органы төрөфиндөн һесаблиныр вө бу һагда төдијөчијө јазылы сурөтдө билдирилик.

10. Ајырмалар үзрө верки галығы төјин олунмуш вахтда өдөнилмөдикдө үзөринө һесабланмыш пенја илө бирликдө вахтында өдөнилмөјөн веркилөрин алынмасы үчүн төјин олунмуш гајдада мүбаһисөсиз алыныр.

11. Төдијөчилөр төрөфиндөн Әлиллөри Сосиал Мүдафиө Фондуна ајырмалары кизләдилдикдө (азалдыгда вө ја фондун вөсаити һесабына өдөнилөн хөрчлөр артырылдыгда), рөсми хөбөрдарлыг едилмөклө азалдылымыш һөмин ајырмалары вө ја артырылымыш хөрчлөрин мәбләғлөринин 110 фаизи мигдарында, малијјө санксиялары төтбиг едилир. Рөсми хөбөрдарлыгдан сонра ики ил өрзиндө буна төкрар јол верилдикдө - азалдылымыш мәбләғин ики мисли, бундан сонра бир ил өрзиндө төкрар јол верилдикдө исө - үч мисли мигдарында малијјө санксиялары төтбиг едилир.

12. Малијјө санксиялары вө пенјалар Әлиллөри Сосиал Мүдафиө Фондуна вөсаитлөр дахил олдуғу һесаба көчүрүлүр.

13. Ајырмалары, малијјө санксиялары вө пенјалар мүөјјөи олунмуш мүддөт өрзиндө көнүллү өдөнилмөдикдө, һөмин мәбләғлөр төдијөчинин һесаблашма һесабындан банк органына верилмиш сөрөнчамла мүбаһисөсиз алыныр.

Бу төдбирлөри һөјата кечирөркөн Әлиллөри Сосиал Мүдафиө Фонду органилары ашағыдакылары нөзөрдө тутмалыдырлар.

Төдијөчинин бандакы һесабында өмөлијјатларынын дајандырылмасы гаунверичиликдө нөзөрдө тутулмуш өүтүн дикөр төдбирлөр нөтичө вермөдикдө сон төдбир кими һөјата кечирилмөлидир.

Азәрбајжан Республикасы Әлиллөри Сосиал Мүдафиө Фондунун вө онун јерли органиларынын вөзифөли шөхслөринин жохламаја бурахылмамасы, ајырмаларын һесабланмасы вө өдөнилмөси илө бағлы олан сөнөдлөрин фондун органиларына вө вөзифөли шөхслөринө төгдим едилмөмөси вө ја төгдим едилмөк-

ры вермәжә вә жохламада иштирак етмәк үчүн өз нүмәјәндәсини ајырмаға борчлудур.

4. Јохлама заманы үзәринә өдөнчләр һесаблинаммыш газанчын мәбләғи ашкар едилдикдә бу өдөнчләр жохлама акты әсасында һесаблинаыр. Ејни заманда тәдијәчинин һәмин өдөнчләрн өдәмәжә борчлу олдуғу күндән башлајараг бүгүн мүддәтә пенја да һесаблинаыр.

5. Јохлама гуртардыгдан сонра үч нүсхәдә акт тәртибә едилир, онлардан бир нүсхәси мүәссисәнин мүдиријјәтинә, икинчи тәдијәчинин учота дајандығы фондун јерли органына көндәрилир.

Акта ашағьдакылар көстәрилир:

- Јохлама һансы дөврү әһәтә етмиш, өдөнч вә пенјатарын һесаблинамасы вә өдәнилмәсиндә нә кими позунтулар ашкар едилмишдир;

- әләвә һесаблинаммыш өдөнч вә пенјатарын мәбләғи;

- ашкар олунмуш әләвә өдөнчләрин мәбләғинин тәдијәчиләр тәрәфиндән Әлилләри Сосиал Мүдафиә

Фонду һесабына көчүрүлмәси мүддәти.

Акты жохлама апаран шәхсләр вә мүәссисә мүдиријјәтинин нүмәјәндәси имзалајыр. Апарылмыш жохламанын маһијјәти үзрә мүдиријјәтин гејдләри акта јазылыр.

6. Акта көрә әләвә һесаблинаммыш өдөнчләрин мәбләғи вахтында өдәнилмәдикдә о, тәшкилатлардан мүбаһисәсиз сурәтдә Әлилләри Сосиал Мүдафиә Фондуна өдөнчләр үзрә верки галығынын өдәнилмәси үчүн тәјин олунмуш гәјдада алыныр.

VII. Әлилләри Сосиал Мүдафиә Фонду вәсаитләри үзрә учот вә һесабат

1. Мүәссисәләр фонда көчүрүлән вәсаитләр үзрә хәрчләрин учотуну апармаға вә онлары мувафиг муһасибат һесабларында әкс етдирмәжә борчлудурлар.

Тәсәррүфат һесаблы мүәссисәләрдә өдөнчләрин мәбләғи "Сығорта үзрә һесабламалар" 69-чу һесабын кредити үзрә, "Әлилләри Сосиал Мүдафиә Фонду" субһесабында, мәнфәәтдән истифадәни учота алан һесаблар вәситәсилә апарылан корреспонденсијаларада өдөнчләрин нөвләри көстәрилмәклә әкс олунур. Фонда вәсаитләр көчүрүлдүкдә һәмин һесаб "Һесаблашма һесабы" 51-чи һесабын кредитиндән дебәтләшдирилир.

2. Мүәссисәләр һәр рүб Әлилләри Сосиал-Мүдафиә Фонду вәсаитләри үзрә һесаблинаммыш вә өдәнмиш өдөнчләрин мәбләғи көстәрилмәклә ики нүсхәдән ибарәт һесаблашма чөдвәли тутурлар.

Бүгүн нүсхәләр мүәссисәнин мүдиријјәти вә баш муһасиби тәрәфиндән имзаланыр.

3. Мүәссисәләр һесаблашма чөдвәлинин (һесабатын) бир нүсхәсини һәр рүбдә бир дөфә ондан сонра кәлән ајын 8-дән кеч олмајараг (апрелин 8, ијулун 8, октябрын 8 вә январын 8) тәдијәчинин гејдә алындығы әразидә јерләшән јерли органа верирләр. һесаблашма чөдвәлинин икинчи нүсхәси тәдијәчинин муһасибатында сахланылыр.

Мүвафиг әрази үзрә тоглу нүсхәси фондун јерли органлары јухары органына, бу органын тәјин етлјни мүддәтләрдә верилир.

4. Јерли органлар Фондун ичрасынын учотуну апарыр вә бу һагда рүблүк малијјә һесабатлары тәртиб едилрләр.

5. Фондун ичрасы һагында јерли органларын бөлмәләринин һесабатлары Республика Малијјә Назирлији тәрәфиндән тәсдиг олунмуш формалар үзрә вә

Азәрбајчан Республикасынын Милли Банкы
Гәрар № 9

06 апрел 1993-чү ил

Бақы шәһәри

Халг тәсәррүфатында касса әмәлијјатларынын апарылмасы
гајдасынын тәсдиг олунмасы барәдә

“Азәрбајчан Республикасынын Милли Банкы барәдә” Азәрбајчан Республикасынын Ганунуна мувафиг олараг республиканын Милли Банкы гәрара алыр:

1. Халг тәсәррүфатында касса әмәлијјатлары апарылмасынын республика Малијјә Назирлијн илә разылашдырылмыш гајдасы тәсдиг едилсин.

2. Кечмиш ССНИ Дөвләт Банкынын “Халг тәсәррүфатында касса әмәлијјатларынын апарылмасы гајдасынын тәсдиг олунмасы барәдә” 8 август 1992-чи ил тарихли 2 №-лн Гәрары өз гүввәсини итирмиш һесаб едилсин.

Азәрбајчан Республикасы Милли Банкы Идарә Һејәтнинн сәдри

Халг тәсәррүфатында касса әмәлијјатлары
апарылмасы гајдалары

I. Үмуми мүддәалар

1. Мүлкнијјәт формасындан асылы олмајараг бүтүн дөвләт, кооператив, сәһмдар, коллектив, биркә, ичтимаи, хусуси мүлкнијјәтли вә диқәр мүәссисәләр, тәшкилатлар вә идарәләр (бундан сонра “Мүәссисәләр” адланачагдыр) өз пул вәсаитини банк идарәләриндә сахламалыдырлар.

2. Мүәссисәләрин өз әһдәликләри үзрә диқәр мүәссисәләрлә һесаблашмалары бир гајда олараг банк идарәләри вәсипәсилә нағдсыз үсулла апарылыр.

3. Мүәссисәләрин банк идарәләриндән алдығы нағд пул алындығы мөгсәдләрә сәрф олунур.

4. Мүәссисәләр өз кассасында нағд пул галығы лимитләри һәддиндә нағд пул сахлаја вә мөдахилдән бу пулу нормалар һәддиндә сәрф едә биләр. Кассаларда нағд пул галығы лимитләри вә мөдахилдән истифадә нормалары һәммин мүәссисәләрин рәһбәрләри илә разылашдырмагла банк идарәләри тәрәфиндән мүәјјән олунур. Лазым кәлдикдә һәммин лимитләр нәзәрдән кечирилиб дөјишириилә биләр.

5. Даими пул мөдахили олан мүәссисәләр (парәкәндә тичарәт вә ичтимаи ишә, мөишәт хидмәти мүәссисәләри) өз мөдахилиндән нағд пулу нормаларда мөһдудлашдырма олмадан әмәк һаггына, пенсия едәнилмәсинә, кәнд тәсәррүфаты мөһсулу алынмасына, тара вә әһалндән маллар сатын алынмасына вә диқәр хәрчләрә (әкәр бу хәрчләр онларын низамнамәләриндә, јахуд низамнамәни әвәз едән диқәр сәнәдләрә нәзәрдә тутулмуш мөгсәдләрә ујғундурса) сәрф едә биләрләр.

6. Нормалары мөһдудлашдырмадан өз кәлириндән пул хәрчләјән мүәссисәләрин едәмә мүддәтләри чатмамыш әмәк һаггынын едәнилмәси вә диқәр мөгсәдләр үчүн өз кассаларында нағд пул сахламаға ихтијарлары јохдур.

7. Мүәссисәләр нағд пул галығынын мүәјјән едилмиш лимитләриндән әла-вә кассада олан нағд пулуи һамысыны һесаблара дахил едилмәк үчүн банк идарәләри илә разылашдырылмыш гајдада вә мүддәтләрдә тәһвил вермәлидирләр. Нағд пул:

Пулдун гәбул едилмәси һаггында баш мұһасибин, јахуд онун тәрәфиндән вәкил едилмиш шәхсин вә кассирин имзатадығы, кассирин мөһүрү (штампы) вә ја касса апаратынын зәрб изи илә тәсдиг олунмуш гәбз верилир.

13. Мүәссисәләрнин кассаларындан нағд пул, үзәринә касса мөһарич ордерини рәкәзитләрә илан-штамп вурулмуш касса мөһарич ордерләри илә, јахуд ләзими гәйдада тәртиб едилмиш дикәр сәнәдләрлә (өдәниш чәдвәлләри, пул верилмәси барәдә әризәләр, һесаблир вә с.) верилир. Пул верилмәси барәдә сәнәдләр мүәссисәнин рәһбәри вә баш мұһасибин, јахуд онларын вәкил едилмиш шәхсләр тәрәфиндән имзаланмалыдыр.

Касса мөһарич ордерләринә әлавә едилән сәнәдләрини, әризәләрнин, һесаблирын вә с. үзәриндә мүәссисә рәһбәринин ичәзә гејди олдуғу һагларда касса мөһарич ордерләринин үзәриндә рәһбәрин имзасы мөчбури дејилдир.

Тәдарүк тәшкилатлары, о чүмлөдән истәһлак кооперасијасы тәшкилатлары кәнд тәсәррүфаты вә хаммалы тәһвилчиләринә нағд пул вериб, күн әрзиндә тәдарүк гәбзләри үзәр өдәнилмиш бүтүн мәбләғләр үчүн иш күнүнүн ахырында үмуми касса мөһарич ордерини тәртиб едә биләләр.

Бүдчә тәшкилатларына хидмәт едән мәркәзләшдирилмиш мұһасибликләрдә верилмиш әмәк һаггынын үмуми мәбләғи үчүн бир касса мөһарич ордерини тәртиб олунур. һәр бир өдәмә (һесаблашма өдәмә) чәдвәлинин үзәриндә һәммин ордерин тарихи вә нөмрәси гејд едилир.

14. Кассир ајры-ајры шәхсләрә касса мөһарич ордерини, јахуд ону әвәз едән сәнәд үзәр пул верәркән алычынын шәхсијәтини тәсдиг едән сәнәд кәстәрмәји тәләб едир, сәнәдин адыны вә нөмрәсини, ким тәрәфиндән вә нә вахт верилдијини гејд едир вә алычыја гол чәкдирир. Касса мөһарич ордерини әвәз едән сәнәд бир нечә шәхсә пул верилмәси барәдә олмушдурса, һәммин алычылар да өз шәхсијәтләрини тәсдиг едән бу сәнәдләри тәдим едир вә өдәниш сәнәдләринин мувафиг сүгунунда гол чәкирләр.

Пул алан шәхсә јалпыз өзү мурәккәблә, јахуд күрәчikli гәләминин пастасы илә гол чәкмәли вә алдығы мәбләғи: манатлары сөзлә, тәһикләри рәғәмлә јазыб кәстәрмәлидир. Пул чәдвәл илә алындыгда мәбләғ сөз илә јазылыр.

15. Мүәссисәнин сијаһысына дүшмәмиш шәхсләрә пул касса мөһарич ордерләри илә верилир. һәммин ордерләр һәр бир шәхсә үчүн ајрылыгда, јахуд бағланмыш муғавиләләр әсасында ајрыча чәдвәл шәклиндә јазылыр.

*) Шәхсијәти тәсдиг едән сәнәд Азәрбајҗан Республикасы вәтәндашынын паспорту, үмуми вәтәндаш харичи паспорту, јахуд вәтәндашчығы олмајан шәхсә верилән вәсигә, Азәрбајҗан Республикасы Муғавилә Нарзијинин һәрби билети, Азәрбајҗан Ордусунун, һәрби Дәниз Донанмасынын, Азәрбајҗан Республикасы МТН сәрһәд гошунларынын вә Азәрбајҗан Республикасы ДИИ дахили гошунларынын һәрби гулдуғуларынын хидмәт вәсигәси, республика банк идарәләри инкассасија ишчиләринин шәхси вәсигәсидир.

Кәнд тәсәррүфаты вә јүквурма - јүкбошатма ишләринә, һабелә тәбии фәләкәтләрин нәтичәләринин арадан гальдырылмасына чәлб олунан шәхсләрә пул чәдвәл үзәр верилә биләр. Чәдвәлләр ишчиләри һәммин ишләрә кәндәрилмиш һәр бир тәшкилат үзәр ајрыча тәртиб олунур вә ишләри тәшкит едән мүәссисәнин рәһбәринин вә баш мұһасибин имзатарындан әлавә, мувафиг тәшкилатын мурәккәлинин имзасы илә дә тәсдиг олунур.

Кассир јалпыз касса мөһарич ордериндә, јахуд ону әвәз едән сәнәддә ады јазылмыш шәхсә пул вәрмир. Пул мүәјјән едилмиш гәйдада тәртиб олунан ети-

верилмиш мөбләгәр үчүн бир үмуми касса мөхарич ордери тәртиб олунар.

19. Касса мөдахил ордерләри вә онларыи гөбзләри, һабелә касса мөхарич ордерләри вә онлары өвөз едөн сөнөдтәр мұһасиблик тәрәфиндөн мүрәккәблә вә ја күрәчикли гөләмин пастасы илә дөғиг вә адын тәртиб олунамлы, јахуд макинадә (јазы макинасында, һесаблајычы машында) јазымалыдыр. Бу сөнөдтөрдә јазыларыи силинмәсинә, позулуб дүзәлдилмәсинә, јахуд дүзәлиш апарылмасына, гејд-шөртлөр олса белә, гөтијјөн јол верилмир.

Касса мөдахил вә махарич ордерләриндә онларыи һансы өсасла тәртиб едилдији кәстәрилир вә онлара өләвә олуан сөнөдтәр садаланыр.

Касса мөдахил вә мөхарич ордерләринин, јахуд онлары өвөз едөн сөнөдлөрин пул верән вә ја алан шөхслөрә верилмәси гадағандыр.

Касса ордерләри илә пул јалныз онларыи тәртиб олуңдуғу күн гөбул едилә вә верилә биләр.

20. Кассир касса мөдахил вә мөхарич ордерләрини, јахуд онлары өвөз едөн сөнөдләри аларкөн:

а) сөнөдтөрдә баш мұһасибин имзасынын, касса мөхарич ордериндә вә ја ону өвөз едөн сөнөддә исә мүөссисә рөһбәринин, јахуд онларыи вәкил етдији шөхсләрин ичазә имзасынын олуб-олмадығыны вә һөгһигилијини;

б) сөнөдлөрин дүзкүн тәртиб олуңуб-олуңмадығыны;

в) сөнөдтөрдә садаланмыш өләвөлөрин олуб-олмадығыны јохламатыдыр.

Бу төләвлөрин һеч олмаса биринә әмәл едилмәдикдә, кассир сөнөдләри ләзими шакилдә тәртиб олуңмағ үчүн мұһасиблијә гәјтарыр.

Касса мөдахил вә мөхарич ордерләри, јахуд онлары өвөз едөн сөнөдләр үзрә пул алыңдығдан вә ја верилдикдән дәрһал сонра кассир онлары имзалајыр. Бу ордерлөрә өләвә олуан сөнөдлөрә исә штамп вурулур, јахуд "өдөнилдн" сөзү јазытыр вә тарих (күн, ај, ил) кәстәрилир.

21. Касса мөдахил вә мөхарич ордерләри, јахуд онлары өвөз едөн сөнөдләр кассаја верилмәздән әввәл мұһасиблик тәрәфиндән касса мөдахил вә мөхарич ордерләринин гејдијјаты журналында гејдә алыңыр. Әмәк һаггы вермәк үчүн өдәмә (һесаблашма өдәмә) чөдвәлләри барәсиндә тәртиб олуңмуш касса мөхарич ордерләри әмәк һаггы өдөнилдикдән сонра гејдә алыңыр.

Касса мөдахил вә мөхарич сөнөдләри һесаблама техникасы васитәләри тәтбиғ етмәклә гејдә алыңа биләр. Бу заман мұвафиғ күн үчүн тәртиб едилән "Касса мөдахил вә мөхарич ордерләринин гејдијјаты журналынын гошма вөрөгәси" машынограмында пул вәсаитинин нөзөрдә гутулан мөгсәдлә һәрәкәтини учота алмағ үчүн мәлуматларыи јығылмасы да төмин олунар.

III. Касса китабында гејдијјат апарылмасы вә пулун сахлаңылмасы гәјдалары

22. Мүөссисәләр һағд пулун дахил олмасы вә верилмәсинин бүтүн һалларыны касса китабында учота алырлар.

23. һәр мүөссисә јалныз бир касса китабы сахлајыр. Бу китаб нөмрөләнмәли, гәјталанмалы, сурғучлу вә мастикалы мөһүрлә мөһүрләнмәлидир. Касса китабында вөрөлөрин сајы һөмин мүөссисәнин, јахуд јухары органыи рөһбәринин вә баш мұһасибинин имзалары илә тәсдиғтәнир.

Бүдчә тәшкилатларына хидмәт едөн мөркәзләшдирилмиш мұһасибликләрдә кассир касса әмәлијјатынын учотуну республика Малијјә Назирлији тәрәфиндән тәсдиғ олуңмуш формалы хусуси китабда апарыр.

Касса китабында гејдләр сурөтчыхаран қағыз васитәсилә күрәчикли гөләм-

27. Касса мөхариç ордериндә, јахүд ону өвәс едән башга сөнәддә алымынын имзасы илә төсдиç олуиладан кассадан пул верилмәси кассада нағд пул галығынын чатышмамасына нағд газандыран сәбәб кими гәбул едилмир. Бу мәбләг чатышмазлыг сажылыр вә кассирдән тутулур. Касса мөдахил ордерләри илә әсасландырылмажан нағд пул кассанын артыгы сажылыр вә мөдахилә кечирилир.

28. Бөжүк кассир иш күнү башланмаздан әввәл дикәр кассириләрә мөхариç әмәлијјатлары үчүн аванс шәклиндә لازымы мәбләгдә нағд пул верир вә кассирин гәбул етдији вә едәдији пулларын учоту китабында гүл чөкдирир.

Иш күнүнүн ахырында кассирләр алымынш аванс вә мөдахил сөнәдләри үзрә гәбул едилмиш пуллар барәсиндә бөжүк кассирә һесабат вермәли вә нағд пул галығыны, апарымынш әмәлијјатлара даир касса сөнәдләрини бөжүк кассирә тәһвил вериб кассирин гәбул етдији вә едәдији пулларын учоту китабында гүл чөкдирирләр.

Кассир әмәк һаггы едәмәк вә төгаүд вермәк үчүн алдыны аванслар барәсиндә онларын едәнилмәси үчүн едәниш чәдвәлиндә көстәрилән мүддәтдә һесабат вермәлидир. һәмни мүддәт гуртаранадәк кассирләр едәниш чәдвәлләри илә верилмәмиш нағд пул галығыны һәр күн кассага тәһвил вермәлидирләр. Бу пуллар кассирләрини мөһүрләдији чанталарда, зәрфләрдә вә с. бөжүк кассирә тәһвил верилир вә елан олунан мәбләг көстәрилмәклә гүл чөкдирилир.

29. һәр бир мүәссисәнин нағд пул һесаблашмалары апармаг үчүн өз кассасы олмалыдыр. Нағд пулу гәбул етмәк, вермәк вә мүвәггәти сахламаг үчүн хусуси олараг дүзәлдилмиш вә төчрид едилмиш отаг касса адланыр. Мүәссисәләрини рәһбәрләри кассаны төчһиз етдирмәли вә орда пулларын саламатлығыны төмин етмәлидирләр. һабелә сахланма вә дашылма заманы пул вәсаитини саламатлығыны төмини етмәк үчүн онларын төчһири үзүндән лазымы шәраит јардылмадыгы һалларда пулларын банк идарәсиндән кәтирилмәси вә банк идарәсиндә тәһвил верилмәси заманы мувафиг тапуиверичликлә мүејјән едилмиш гәјдада мәсулијјәт дашыјырлар.

Пул вәсаитини сахланмасы вә дашынымасы заманы онларын саламатлығыны төмин етмәк барәдә төвсијәләр 1 нөмрәли әләвәдә верилмишдир.

Лазымы кәлдикдә, мүәссисәләрини кассалары сығорта төшкилаты төрәфиндән сығорталана биләр.

Кассанын бинасы төчрид олунмалы, кассанын гапысы исә әмәлијјатлар апарыларкән ичәри төрәфдән бағланмалыдыр. Кассанын иши илә әлагән олмажан шәхсләрини касса бинасына дахил олмасы гадағандыр. Мүәссисә кассаларынын биналарыны техники чәһәтдән мөһкәмләндирмәк вә онлары јангындан муһафизә сигналлары илә төчһиз етмәк барәдә төвсијәләр 2 нөмрәли әләвәдә верилмишдир.

30. Мүәссисәләрдә бүгүн нағд пуллар вә гүјмәтли кағызлар, бир гәјда олараг, јанмажан метал шкафларда, ајры-ајры һалларда исә гурандырма вә ади метал шкафларда сахланылыр. Кассада иш гуртардыгдан сонра онлар ачарла бағланыр вә кассирин сургучлу мөһүрү илә мөһүрләнир. Метал шкафларын ачарлары вә мөһүрләр кассирләрдә галыр. Онларын ачарлары вә мөһүрләри шәртләшдирилмиш јерләрдә гөјмәси, кәнар шәхсләрә вермәси, јахүд учота алынымыш сурәтләр һазырлатдырмасы гадағандыр.

Ачарларын учота алынымыш сурәтләри кассирләрини мөһүрләдији зәрфләрдә, гугуларда вә с. мүәссисә рәһбәрләриндә сахланылыр. Онлар квартада бир дөфәдән кеч олмајараг кимиссија төрәфиндән јохланылыр. Ачарын итдији мөлүм олдугда мүәссисә рәһбәри һадисә барәдә дахили ишләр органына мәлумат верир вә метал шкафын гыфылынын дөрһал дөјишдирилмәси үчүн төдбир көрүр.

ишчиләр кассир вәзифәсини ичра билмәзләр.

Штаг чәдвәлиндә кассир вәзифәси нәзәрдә тутулмајан мүәссисәләрин дикәр ишчиләринә дә касса әмәлијјатлары апармаг вәзифәси бу гәјдада һөвалә олунур.

IV. Кассанын тәфтиш едилмәси вә касса интизамына әмәл олунмасына нәзәрәт

37. Мүәссисә рәһбәринин мүәјјән етдији мүддәтләрдә, ләкин кварталда бир дөфәдән кеч олмајараг һәр бир мүәссисәдә касса гәфләтән тәфтиш олунур, бүтүн пуллар сәһифә һесабы илә тамамилә сајылыр вә кассада олан дикәр дөјәрләр јохланылыр. Кассада тәфтиш апармаг үчүн мүәссисә рәһбәринин әмри илә комиссија тәјин олунур вә о, акт тәртиб едир. Тәфтиш заманы кассада дөјәрләрин чатышмазлыгы, јахуд артыгылыгы мүәјјән едилдикдә актда чатышмазлыгын, јахуд артыгылыгын мөбләги вә булларын јаранмасы сәбәбләри кәстәрилир.

Пул вәсаитинин мөбләги барәдә инвентаризасија актынын техники формасы 3 нөмрәли әлавәдә верилмишдир.

Касса китабынын автоматлашдырылымыш гәјдада тәртиб едилдији шәраитдә касса сәнәдләринин ишләнилмәси үчүн истифадә олунан програм вәситәләринин дүзкүн ишләјиб-ишләмәдији јохланылмалыдыр.

38. Јухары тәшкилатлар табеликдә олан бүтүн мүәссисәләрдә сәнәдләрин тәфтишини апараркән кассаны мүтләг тәфтиш етдирир вә касса интизамына әмәл олунмасыны јохлајырлар. Тәфтиш апарыларкән пулун вә дөјәрләрин саламатлыгыны тәмин етмәк мөсәләсинә хүсуси дигтәт јетирмәлидир.

Сәһмдар, кооператив (о чүмлөдән колхозларда), ичтимай вә дикәр мүәссисәләрдә онларын низамнамәләри илә нәзәрдә тутулубса, белә тәфтишләр тәфтиш комиссијалары тәрәфиндән апарылыр.

39. Касса интизамыны мүнғәзәм сурәтдә позмагдә тәгсиркар олан шәхсләр мөвчуд ганунверичиликдә мүәјјән едилмиш гәјдада мөсулијјәтә чөлб олунурлар.

40. Касса интизамына әмәл едилмәси үчүн мөсулијјәт мүәссисә рәһбәрләринин, баш мүһасибләрин, малијјә хидмәтләри рәһбәрләринин вә кассирләрин үзәринә гојулур.

41. Халг тәсәрруфатында касса әмәлијјатлары апарылмасынын бу гәјдалары мүштәриләрә касса хидмәти кәстәрән банк идарәләриндән вә республика Рабитә Назирлијјинин истисмар мүәссисәләриндән башга, мүлкијјәт формасындан асылы олмајараг бүтүн мүәссисәләрин, бирликләрин, тәшкилатларын, идарәләрин касса фәалијјәти саһәснини әһатә едир.

42. Мәркәзи (дөвләт, милли) банклар гүввәдә олан ганунверичилијин тәләбләриндән асылы олараг, халг тәсәрруфатында касса әмәлијјатлары апарылмасынын бу гәјдаларында дөгигләшдирмәләр апара биләрләр.

Азәрбајчан Республикасы Рабитә Назирлијјинин рабитә говшагларында касса әмәлијјатлары апарылмасы гәјдалары Азәрбајчан Республикасынын Милли Банкы тәрәфиндән тәсдиг олунур.

43. Банк идарәләри касса әмәлијјатлары апарылмасынын гүввәдә олан гәјдаларына мүәссисәләр тәрәфиндән нечә әмәл едилдијини јохлаја биләрләр.

Бүдчә тәшкилатларында касса әмәлијјатлары апарылмасы гәјдалары мүвафиг малијјә органлары тәрәфиндән јохланылыр.

Дахили ишләр органлары өз сәләһијјәтләри дахилиндә кассаларын вә касса мөнтәгәләринин техники чөһәтдән мөһкәмләндирилдијини, пулларын вә дөјәрләрин мүһафизәси үчүн шәраитин тәмин едилдијини јохлајырлар. Оғурлуға шәраит јарадан сәбәбләри арадан галдырмаг барәдә онларын кәстәришләри мүтләг јеринә јетирилмәлидир.

ларда кассаларын пөнчөрөләри дахилдән пөнчөрө өртүкләри илө бағланмалыдыр. Олар металдан, јахуд һәр ики төрәфинө төбөгә метал чөкилмиш тахтадан олмагыдыр.

1.3. Диварлары галып, дөшәмә вә таван өртүкләри мөһкәм, дахили диварлары вә аракәсмөләри етибарлы олмагыдыр.

1.4. Ики гапы илө бағланмалыдыр:

а) баыра ачылап харичи гапы биртајлы тахтадан дүзәлдилмәли, ичәридән метал зәнчири, мүшәһидә көзчүјү олмагы, ики әдәд дахили тахта гыфылла бағланмалыдыр;

б) ичәри ачылап дахили гапы полад бармагыг шөклиндә һазырланмалы вә кассанын ичәри төрәфиндән асма гыфылла, һабелә метал рәзә илө бағланмалыдыр.

1.5. Тәсрруфат органынын ишчиләри илө, јахуд мүштәриләрлө әмәлијатлар апармаг үчүн хүсули пөнчөрәси олмагыдыр. Бу пөнчөрә һәр ики төрәфдән үзәринә төбөгә метал чөкылмиш тахта гапычыгыла ичәри төрәфдән бағланмалыдыр. Гапычыг ичәри төрәфдән метал бәндлө вә етибарлы асма гыфылла бағланыр.

1.6. Кассаја баыр төрәфдән дахил олмаг имканы олан јерләр-чәрчивеләр арасындакы пөнчөрә јерләри, јахуд бинанын баыр төрәфиндә истилик кәмәрләринин үстү, бачалар, вентијасија каналлары, назик диварлары аракәсмөләр вә диқер јерләр метал бармагыгларә бәркидилмәлидир.

1.7. Пушлары вә дөјәрләри сахламаг үчүн мүтлөг сәјфи (метал шкафы) олмагы вә о, дөшәмәнин вә диварын тикинти конструкцијаларына полад мыхларла мөһкәм бағланмалыдыр.

1.8. Саз јанғынсөндүрән гурғусу олмагыдыр.

2. Касса биналарында:

2.1. Дахили диварлар вә аракәсмөләр өз мөһкәмлијинә көрә галыпчыгы 80 мм олан гошалашдырылмыш кипс-бетон панелләрә (араларында полад шөбәкә олмагыла), јахуд галыпчыгы ән азы 120 мм олан, үзәринә метал тор чөкилен кәрпич дивара ујун олмагыдыр.

Көһнә биналарда бошлулары олмајан гејри-әсасты тахта аракәсмөләрдән истифадә едилмәсинә јөл верилир, ләкин олар ичәри төрәфдән полад шөбәкә илө мөһкәмләндирилмәлидир.

2.2. Касса пөнчөрәсинин өтгүләри 200х300 мм-дән чох олмагалыдыр, баыр төрәфдән исә о, "доған күнөш" тигли метал шөбәкә илө мөһкәмләндирилир.

2.3. Гапынын чәрчивәси поладдан һазырланмалыдыр. Әввәлтәр тикитмиш биналарда тахта гапылары сахламаға ичәзә верилир, ләкин олар полад чәрчивә илө мөһкәмләндирилмәлидир. Бүтүн һаһларда гапылар полад мыхларла дивара мөһкәм бәркидилир.

2.4. Баыр кириш гапысы, пөнчөрә тахталары, касса пөнчөрәсинин гапычыгы вә аракәсмөләр галыпчыгы ән азы 40 мм олан тахталардан һазырланыр. Оларын һәр ики төрәфинә синкләтмиш поладдан тахтапуш төбөгәләри чөкилир, метал төбөгәләрин баыр төрәфдән бирләшмә јерләри истисна олмагыла, төбөгәләрин кәнарлары ичәри төрәфә гатланыр. Метал төбөгәләр узунлуғу ән азы 40 мм олан мисарларла, араларындакы мөсафә 60 мм-дөк олмагыла периметр вә диагоналар үзрә бәнд едилир.

Баыр гапы кии бәркидилмәли, арада јарыг галымалы, рәзәләр ичәри төрәфдә олмагыдыр. Гапынын бојунча ени 40-60 мм вә галыпчыгы ән азы 5 мм олан метал бәндләр дүзәлдилмәлидир. Олар бинанын дахилиндә диаметри 12-15 мм олан болтларла, гајкаларла бәркидилир (һәмин төрәфдән болтларын учу

жаларын үстү илө, лакин метал боруларын ичиндө чөкмөжө јол верилир.

3.6. Горујучу вө јанғындан мұһафизө снғнализасијасы системи гүввөдө олан “Биналарын вө гурғуларын јанғына гаршы автоматикасы” әсаснамәсинин төлөблөринө вө горујучу, јанғындан мұһафизө снғналалнзасијасы илө төчһиз едилмөли олан объектләрин идарө үзрө сијаһыларына ујғун кәлмөли вө даим ишлөк вәзијәтдө олмалыдыр.

3.7. Бүтүн нөвлөрдөн олан кассаларда лампаларын, розеткаларын вө дикөр електрик мәнбәләринин чөрәјаны кәсилир ки, чинајәткарларын метал сејфлөри вө шкафлары сындырмаг үчүн електрик дрелтөриндөн, чилаләјычы машынлардан истифадө етмөк имканы олмасын. Иш күнү башлапаркөн кассаја електрик чөрәјаны јалныз идарөдахили мұһафизө пултундан, көзөтчи постундан, төсөррүфат органы рөһбөрлијинин кабинетиндөн вө касса илө төчрид олунмуш дикөр биналардан верилир.

3.8. Дахили ишлөр органлары идарөдәнкөнәр мұһафизө бөлмәләринин хидмөт көстөрмөк үчүн гөбул етдији кассаларда һөмин бөлмәләрин рөһбөрлијинин көстөриши илө өләвө мұһафизө васитөлөри гурашдырыла биллөр.

3.9. Јанғын барөдө хөбөрдәрлыг едөн гурғуларын кечө-күндүз фөалијәт көстөрмөсини төмин етмөк мөгсәди илө онлар мүстәгил ишлөјфлөрө дахил едилмөлидир.

4. Касса мөнтөгәләри јарадылмасы гәјдасы:

4.1. Әмөк һаггыны вө ајры өдөнчлөри кассирлөрдөн башга, дикөр шөхсләрин дә вердији мүәссисөлөрдө онларын касса өмөлијјатлары апардыгы јерлөрдө пулларын вө дөјөрләрин горунамасыны төмин етмөк мөгсәди илө касса мөнтөгәләри јарадылтыр.

4.2. Дөшөменин вө диварын тикинти конструксијаларына мөһкөм бөркидилмиш метал шкафы, јахуд икибөлмөли гутусу олан хусуси хидмөт отагы касса мөнтөгәси адланыр. Бу отағын гапысы ичөри төрөфдөн мөһкөм гыфылла, метал зәнчирлө вө мұшанидө көзчүјү илө төчһиз олунур, пөнчөрөлөри, лүклөри, кечидлөри вө с. јерлөри исө мүөјјөн олунмуш конструксијалы метал бармаглыларла горунар.

4.3. Касса мөнтөгәләриндө пул јалныз хусуси пөнчөрө васитөсилө верилир. Бу пөнчөрө бүтүн кассалар үчүн мүөјјөн едилмиш төлөблөрө ујғун сурөтдө дүзөдилмөлидир.

4.4. Ишдөнкөнәр вахтларда касса мөнтөгәләриндө пул вөсаити вө гијмөтли қағызлар сахламаг гөти гадағандыр. Иш күнүнүн ахырынадөк бүтүн пуллар вө дөјөрлөр етибарлы мұһафизө алтында төсөррүфат органынын баш (мөркөзи) кассасына төһвил верилмөлидир.

4.5. Күндөлик мөдахил инкассо едилөн, јахуд кредит идарөләринө вө ја рабитө мүәссисөләринө төһвил верилөн, мүөјјөн едилмиш лимит галыгы исө 300 рублдан чох олмајан тичарөт, ичтимаи иашө, мөншөт хидмөти мүәссисөләриндө вө с. төшкилатларда мұвафиг касса мөнтөгәләри јарадылтыр. Мөдахил јығылдыгча һөмин мөблөгин ардыгы һалларда өмөк һаггы вө дикөр өдөнчлөр вермөк үчүн төшкилатда јухарыдакы төлөблөрө ујғун касса јарадылтыр.

Азәрбајчан Республикасынын
Дахили Ишлөр Назирлији

Тәлиматлар

Азәрбајҗан Республикасы Милли Банкы Идарә Һејәтинин
21 мај 1997-чи ил тарихли гәрары илә тәсдиғ едилмишдир
Протокол № 8
Рејестр № 88

Нағдсыз һесаблашмаларын апарылмасы гајдалары

Һаггында тәлимат

Бу Тәлимат "Азәрбајҗан Республикасынын Милли Банкы һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Гаулулуғу 25-чи маддәсинә әсасән һазырланмышдыр.

Әсас анлајышлар

Нағдсыз һесаблашма - кағыз вә металл пулдан истифадә етмәдән һесаблашма сәнәдләри вәситәси илә һејәта кәчирилән өдәмәдир.

Һесаблашма сәнәди - бурахылмыш маллар вә ја гүјмәтләр үчүн, көрүмүш ишләр вә ја кәстәрилмиш хидмәтләр үчүн, һабслә башга өдәмәләр үзрә нағдсыз гајдада пул вәсанти көчүрүлмәси барәдә јазылы шәкилдә вә ја электрон формасында рәсмиләшдирилән тапшырығдыр.

Өдәмә тапшырығы - мүйјән мәбләғдә вәсанти өдәјичијә хидмәт кәстәрән банқдан бенефисиарын һесабына көчүрмәк барәдә вердији тапшырығдыр.

Чек - һесаблашма сәнәдидир; онун әсасында чекверән чексаһлајанын чек тәғдим едәркән мүйјән мәбләғдә пулу өдәмәк барәдә өдәјичи банқа сәрәнчам верир.

Аккредитив - малын көндәрилдијини вә ја хидмәтләрин мүйјән олунамыш мүддәтдә кәстәрилдијини тәсдиғ едән сәнәдләр тәғдим олунаркән бурахылмыш маллар вә ја кәстәрилмиш хидмәтләр үчүн мүйјән мәбләғдә пулу бенефисиара өдәнилмәси барәдә Банқын өһдәлијидир.

Бенефисиар - мүйјән мәбләғдә пулу алмағ үчүн һесаблашма сәнәдиндә кәстәрилән һүғуи вә ја физики шәхәдир.

Бенефисиар Банқ - һесабына мүйјән мәбләғдә пул көчүрән бенефисиара хидмәт кәстәрән банқдыр.

Чекверән - чекип вә ја чек китабчасынын саһиби олан һүғуи вә ја физики шәхәдир.

Чексаһлајан - бурахылмыш маллар вә ја кәстәрилмиш хидмәтләр үчүн өдәнилмәси мүғабилиндә чек алап һүғуи шәхәдир.

Өдәјичи Банқ - мүйјән мәбләғдә пулу өдәјичинин һесабындан көчүрән Банқдыр.

Өдәјичи - һесаблашма сәнәдини өз һесабына вә ја Банқ кредити һесабына өдәјән һүғуи вә ја физики шәхәдир.

Емитент банқ - апликантын-алычынын сәрәнчамларына мувафиг сурәтдә аккредитив ачан банқдыр.

Апликант - аккредитивин әмрверәни, аккредитивин ачылмасы барәдә сәрәнчамларла емитент банқа мурачнәт едән алычыдыр.

Әмәлијјат күнү - бир иш күнүнүн елә бир һиссәсидир ки, һәммин мүддәтдә Банқ о күнүн тарихи илә һесаблашма сәнәдләрини гәбул вә тәһвил едир.

Мемориал ордер - һесаблашма сәнәдләринин өдәнилмәси үчүн Банқын истифадә етдији сәнәддир.

Үмуми мүддәалар

1. Нағдсыз һесаблашмалар һаггында Гајдалар, кредит тәшкилатларында һесаблашмаларын тәшкилинә үмуми мүнәсибәти вә сәнәдләрин дәвријјәсинин ваһид гајдасыны тәнзимләјир.

жөси “Азербайжан Республикасында кредит тәшкилатлары арасында банкларарасы һесаблашмаларын тәшкили һаггында” Гајдалара ујғун сурәтдә тәшкил олунур.

I фәсил

Һесаблашма сәнәдләринин тәртиб едилмәси гајдалары

1. Мөвчуд һесаблашма формалары заманы истифаде олунан һесаблашма сәнәдләрини банк ичраја о заман гәбул едир ки, һәмин сәнәдләр стандарт төләбләрә ујғун олсун вә бу сәнәдләрдә ашағыдакы мөлуматлар кәстәрилсин:

- һесаблашма сәнәдинин ады;
- һесаблашма сәнәдинин нөмрәси, онун јазылдығы ил, ај, күн;
- өдәјичинин ады, онун банкдакы һесабыны нөмрәси, өдәјичинин банкынын ады вә коду;
- вәсаит аланын ады, онун банкдакы һесабынын нөмрәси, вәсаит аланын банкын ады вә коду;
- өдәмөнин тәјинаты;
- өдәмөнин мөбләги (рәгәмлә вә јазы илә);

2. Һесаблашма сәнәдинин биринчи нүсхәси банкда һесаб үзәриндә сәрәнчәм вермәк һүтугу олан вәзифәли шәхсләр тәрәфиндән имзаланмалы вә мөһүрлә тәсдиг едилмәлидир. Вәсаит өдәјичинин һесабындан јалныз һесаблашма сәнәдинин биринчи нүсхәси өсасында силинир.

Һүтуги шәхс тәрәфиндән филиаллар, нүмајәндәликләр, шөбәләр вәситәсилә һәјата кечирилән әмәлијјатлар барәсиндә һесаблашма сәнәдләри һәмин һүтуги шәхсин вәкил етдији шәхсләр тәрәфиндән имзаланыр.

Саһибхарын һүтуги шәхс јаратмадан һәјата кечирдији әмәлијјатлар барәсиндә һесаблашма сәнәдләри ичра үчүн о заман гәбул олунур ки, үзәриндә мөһүр олмаса дә имза нүмунәси карточкасында кәстәрилмиш (нотариал гајдасына тәсдиг едилмиш) имза мүтләг олсун.

3. Һесаблашма сәнәдләри мөбләгиндән асылы олмадан ичра үчүн гәбул едилир.

Банк, мүәссисәләрдән сәнәдләрн әмәлијјат күнүндә банкын тәртиб етдији графикдән асылы олараг гәбул едир. Банкын, мүәссисәләрдән гәбул етдијн сәнәдләр һәмин күн баланса кечирилир.

4. Һесаблашма сәнәдләри (чекләрдән башга) лазыми мигдарда бир гајда олараг техники вәситәләрдән истифаде олунмагла чап едилир вә јахуд сурәтчыхаран аваданлыгда мигдары артырылыр.

Чекләр мүрәккәблә, јахуд күрәчikli гәләмлә әл илә јазылыр. Һесаблашма сәнәдләриндә позуб дүзәлтмәјә, дүзәлиш етмәјә јол верилир.

II фәсил

Өдәмә тапшырыглары вәситәсилә һесаблашмалар

1. Өдәмә тапшырығы (бундан сонра “тапшырыг” адланачаг) мүәссисәнин өз һесабындан мүәјјән мөбләгин көчүрүлмәси барәдә она хидмәт едән банка тәгдим етдији тапшырыгдыр.

2. Өдәмә тапшырыглары јазылдығы күндән (јазылма күнү нәзәрә алынмыр) сонра үч тәгвим күнү өрзиндә етнбарлыдыр.

3. Өдәјичинин тапшырыглары јалныз онун һесабында вәсаит олдугда ичра үчүн гәбул едилир (өкәр банк илә һесаб саһибн арасында башга шөрт мүәјјән олунмајыбса).

4. Маллара вә хидмәтләрә көрә һесаблашмаларда өдәмә тапшырыгларын

Д_Т - малкөндөрөннин банкынын ЗҺКМ-дәки мүхбир һесабы

К_Т - малкөндөрөннин һесабы

Рабитә мүүссисәләри васитәсилә пул көчүрлмәләринин өдәнишн заманы өдәмә тапшырыглары илә һесаблашмаларын хүсуси гәјдалары нәзәрдә тутулур.

9. Мүүссисә вә тәшкилатлар мәбләг мәһдудийәти олмадан, пул көчүрүлмәләрини рәһбәр мүүссисәләри васитәсилә дә һәјата кечирә биләрләр:

- ајры-ајры вәтәндашлара шәхсән чатасы вәсаити (пенсиялары, алиментләри, әмәк һаггыны, езамийә хәрчләрини, мүәлиф гонорарыны вә с.) онларын адына;

- банклар олмајан јерләрдәки мүүссисәләрин үнванына әмәк һаггыны, мүтәшәккил гәјдада ишчи гүввәсинин топланмасына, кәнд тәсәррүфаты мәһсуллары тәдарүк едилмәси хәрчләрини өдәмәк үчүн.

Бу һалларда өдәјичи мүүссисәнин јахынлығындакы почт шөбәсинә, Әманәт Банкы филиалына өдәмә тапшырығы јазыр вә орада көчүрүлән мәбләгин тәјинатыны кәстәрир вә ону банка тәһвил верир. Өдәјичи тапшырыға барат бланкларыны, пул аланларын үмуми сијаһысыны (2 нүсхә) вә орада пул аланын адыны, пулун тәјинатыны, онун һансы шәһәрә, јахуд рајон мөнтәгәсинә көндәрилдијини кәстәрмәлидир.

Банкда ашағыдакы мүһасибат көчүрмәси апарылыр:

Д_Т - өдәјичи мүүссисәнин һесабы

К_Т - пул вәсаитини көчүрән почт шөбәсинин һесабы

10. Өз нөвбәсиндә вәсаити көчүрән рабитә мүүссисәләри өз банкы васитәсилә бу вәсаити көчүрәчәји почт шөбәсинин Әманәт Банк филиалынын адына өдәмә тапшырығы јазыр. Пул верәнин долдурулуш барат бланклары вә вәсаити аланын үмуми сијаһысынын бир нүсхәси бу тапшырыға әләвә едилир.

Банкда ашағыдакы мүһасибат көчүрүлмәси апарылыр:

Д_Т - пул вәсаитини көчүрән почт шөбәсинин һесабы

К_Т - көчүрмәни өдәјән почт шөбәсинин һесабы

Бу заман банклар арасында пул вәсаитинин һәрәкәти онларын ЗҺКМ-дәки мүхбир һесабылары васитәсилә һәјата кечирилир.

III фәсил

Чекләрлә һесаблашма

1. Чекләрлә һесаблашмалар заманы мувафиг олараг Милли Банкын Әмәлијат ндарәсинин вә зона һесаблашма-касса мәркәзинин тәсдиг етдији лимит чекләриндән истифадә едилир.

2. Чек китабчаларынын алынмасы вә һесаблашмаларын апарылмасы:

а) Чекләри алмаг үчүн мүүссисә банка мүүссисәнин һесабы үзрә әмәлијат апарылмасындан өтрә сөнөдләри нмзаламаг һүгугу верилмиш шәхсләрин имзасы вә мүүссисәнин мөһүрү илә тәсдиг олунмуш бир нүсхәдә әризә (ф. 040107) тәгдим едир.

Мүүссисәләр әризәдә вә она әләвә олунан талонда чекләрин өдәннлөчәји һесабын нөмрәсини кәстәрмәлидирләр.

б) Банк өз нөвбәсиндә тәшкилатын тәгдим етдији әризә әсасында алыначаг чекин мәбләгини тәшкилатын һесаблашма һесабынын вә ја ссуда һесабынын вә өзүнүн ЗҺКМ-дәки мүхбир һесабынын галығы илә үзләшдирир, әкәр мүхбир һесабын галығы чекин өдәнилмәсинә нмкан верирсә, банк тәшкилатын һесаблашма һесабындан дебет үзрә мүүјјән олунмуш вәсаити силиб "лимит чек китабчалары" адлы 722 сәјлы балаис һесабына дахил едәрәк брон-

дакы имзасынын ејнилијјинә әмин олмасыны.

7. Мүәссисә, әмтәә вә ја хидмәт һагларынын едәнилмәси үчүн гәбул етдији чекин арха тәрәфиндә өз штампыны вурараг, мүәссисәнин мәсул (вәзи-фәли) шәхси имза етмәлидир.

Чек едәнилмәк үчүн банк идарәсиндә верилдији күн алынмадан 3 иш кү-нү әрзиндә тәгдим олуна билтәр.

8. Мүәссисәнин гәбул етдији чекләр индоссамент едилә билмәз (јәни башга чек сахлајана верилә билмәз).

9. 6-чы бәндин тәләбләринә чаваб вермәјән чекин едәнилмәси нәтичә-синдә дөјән зәрәр, чеки едәниш васитәси кими гәбул етмиш мүәссисәнин үзәринә душур.

10. Банк идарәләри дүзкүн долдурулмамыш чекләрин едәнилмәсиндән дөјмиш зәрәр үчүн чавабдәһдирләр.

Чек китабчалары Милли Банкын Әмәлијјат идарәсиндә вә Зона һесаб-лашма-касса мәркәзләриндә 9959 сәјлы “Чидди һесабат бланклары” адлы ба-лансархасы һесабада учота алыныр.

11. Чек јалныз Азәрбајчан Республикасынын әразисиндә гүввәдәдир.

12. Чекләр итирилдикдә, онун саһиби хидмәт олундуғу кредит тәшкила-тына истифаде олунмуш чекләрин нөмрәләри кәстәрилмәклә рәсми мәлумат вермәлидир.

IV фәсил

Аккредитивләрлә һесаблашмалар

1. Азәрбајчан Республикасында аккредитивләрлә һесаблашмаларда јалныз сәнәдли аккредитив формасындан истифаде едилир.

2. Сәнәдли аккредитив елә бир сазишдир ки, онун әсасында банк (емитент банк) мүштәринин (аккредитивә әмр верәннинин - аппликантын) хаһиши илә вә онун сәрәнчамларына әсасән һәрәкәт едәрәк едәниши үчүнчү шәхснн (бе-нефисиарын) адына апармалыдыр.

3. Кери алынмајан аккредитив елә бир аккредитивдир ки, аппликантын, бе-нефисиарын, емитент банкыи вә бенефисиар банкын габагчадан разылығы ол-мадан кери алына, ләғв едилә, јахуд дөјишдирилә билмәз. Емитент банка нә-зәрдә тутулмуш сәнәдләр тәгдим олунарса вә кери алынмајан аккредитивин шәртләринә јуғун олараг бу аккредитив емитент банкын гәти өһдәлији олур;
- аккредитивин шәртидә едәниш тәгдимлә нәзәрдә тутулмушса һәмин аккредитив тәгдим едиләркән едәнилмәлидир;

-аккредитивин едәниши мүддәтә нәзәрдә тутулдуғда аккредитивин шәртлә-ринә мұвафиг сурәтдә вә мүејјән олунмуш мүддәтләрдә едәнилмәлидир.

4. Аккредитив, алғы-сатты мұгавиләсиндән вә ја онун әсаслана билләчәји дикәр һүғги сәнәддән ајрылмыш әгддир. Банкын едәниши һәјата кечириләр-кән вә аккредитив үзрә һәр һансы башга бир өһдәлији јеринә јетирәркән, аппликантын мұгабил тәләбләрини вә етиразларыны нәзәрә алмыр.

5. Аккредитивләрлә апарылан әмәлијјатлар заманы бүтүн әлагәдар тәрәф-ләр маллар, хидмәтләр вә ја дикәр өһдәликләрин ичрасы илә дөјил, јалныз рәсми сәнәдләрә әсасән әмәлијјат апарырлар.

6. Аккредитив кәндәрилдикдән сонра онларда һәр һансы бир дөјишиклик-ләрин едилмәсинә даир сәрәнчамлар там вә дөгиг олмалыдыр. Банклар аккре-дитивә вә ја онда едилән дөјишикликләрә лүзүмсуз тәфсилат вә ја мұвафиг сә-нәдләрдә өз өксини тапмамыш һәр һансы шәртләр дахил етмәк чөһдләринә

К_Т - 720 "Аккредитивләр"

Кредит һесабына аккредитив ачылыгыда эмитент банк ашағыдакы мұһасибат жазылышы апарыр:

Д_Т - аппликантын ссуда һесабы

К_Т - 720 "Аккредитивләр"

Тапшырыг верән банк, бенефисиара аккредитив ачылмасы үчүн мөүјјән олунмуш гайдада әризә алдыгда ону "Өдәниш үчүн аккредитивләр" адлы 9931№-ли балансданкәнар һесабада өдәниш мөбләгиндә цәзәрә алыр.

11. Эмитент банк, вәсанти аккредитив һесабына (720№-ли һесаб) көчүрдүкдән сонра, ачылымыш аккредитивин мөбләги һәчминдә вәсантин мұхбир һесабындан аккредитив өдәниленә гәдәр сахланылмасына мөсулијјәт дашыыр.

Аккредитивин мүддәти гуртардыгдан сонра вәсантин вахтында көчүрүлә билмәси үчүн эмитент банкын хидмәт олундғу һКМ-дә (вә ја ЗҺКМ-дә) вәсанти бронлашдырылыр.

12. Аккредитивин гүввәдә олдуғу мүддәтдә аппликант бу гайдаларын 1.7-чи бәндинә әмәл әтмәк шәрти илә аккредитивдә дәјишикликләр, ону баглаја вә ја ләғв едә биләр.

Аккредитивин гүввәдә олмасы мүддәти аппликант тәрәфиндән мүстәгил мөүјјән едилир (кредит һесабына аккредитив ачылмасы һаллары истисна олмагла) вә эмитент банк тәрәфиндән мөһдудлашдырылмыр. Бу заман аккредитивин мүддәти мұвафиг кредит мұгавиләсинин гүввәдә олмасы мүддәтиндән чох олмамалдыр.

Аппликант аккредитивин шәртләриндә дәјишикликләр едә биләр. Бунун үчүн о, әләвә олунан мұвафиг 3-чү форманы долдурур. һәмин форма бу тәлиматын 2.2-чи бәндинә ујғун олараг бенефисиара чатдырылыр.

Аппликант аккредитиви ләғв едә вә ја вахтындан әввәл баглаја биләр. Бунун үчүн о, әләвә олунан мұвафиг 4-чү форманы долдурур. һәмин форма бу тәлиматын 2.2-чи бәндинә ујғун олараг бенефисиара чатдырылыр.

13. Бенефисиарын алдығы аккредитивин шәртләри онун үчүн мөғбул олмадыгда о, сәнәдләри алдыгдан сонра 6 күн мүддәтиндә аккредитивин шәртләриндә лазымы дәјишикликләр олунмасыны аппликантдан хаһиш әтмәлидир, јахуд бенефисиар онун хәјринә ачылымыш аккредитиви гәбул әтмәмәји гәрара алдыгда дәрһал бу барәдә өз банкыны, јахуд аккредитив билаваситә эмитент банкдан алынмышса, ону вә аппликанты хәбәрдар әтмәлидир. Әз нөвбәсиндә бенефисиарын банкы әләвә олунан 5-чи формада эмитент банка мұвафиг хәбәрдарлыг көндәрмәлидир.

Аппликантын вә бенефисиарын мұвафиг билдиришләриндә аккредитивин кери алынмасы тәләбинин, јахуд онун шәртләринин гәбул едилмәмәсинин сәбәпләрини көстәрмәк мөчбури дејидир.

14. Эмитент банк кери алынмајан аккредитивдә дәјишикликләр едикдә һәмин дәјишикликләр дә кери алына билмәз. Илкин аккредитивин (јахуд бундан әввәл гәбул едилмиш дәјишикликләри олан аккредитивин) шәртләри бенефисиар үчүн о вахтадәк гүввәдә галыр ки, бенефисиар бу дәјишиклик барәдә ону хәбәрдар әтмиш банка дәјишикликләрин гәбул олундугуну билдирсин. Бенефисиарын дәјишикликләри гәбул вә ја рәддә етдијини мүтләг билдирмәлидир. Бенефисиар буну әтмәдикдә эмитент банка аккредитив вә һәлә гәбул едилмәмиш дәјишикликләрә ујғун олан сәнәдләри тәгдим едилмәси, дәјишикликләрин бенефисиар тәрәфиндән гәбул олунмасы барәдә мәлумат сајылыр вә һәмин вахтдан аккредитив дәјишдирилмиш һесаб олунур. Ејни билдиришдәки

Мәсулијјәт

20. Банклар һәр һансы сәнәдләрин дүрүстлүҗү, әслинә уҗун кәлиб-кәлмәдији вә ја һүгүги әсасы үчүн, сләчә дә сәнәдләрдеки үмуми вә ја хуҗуси шәртләр үчүн вә ја сәнәдләрә әләвә даһил едилмиш шәртләр үчүн өз үзәринә өһдәлик вә ја мәсулијјәт кәтүрмүр. Онлар һәмчинин сәнәдләрдә кәстәрилмиш малларын тәсвири, мигдары, чәкиси, кәјфијјәти, габлашдырылмасы, кәндәрилмәси, гиймәти вә ја фактики мөвчудлуғу үчүн, сләчә дә јүк кәндәрәнин, јүкдашыҗанларын, експедиторларын, малы гәбул едәнтәрин вә ја һәр һансы башга шәхсләрин мәсулијјәти, фәалијјәти вә ја фәалијјәтсизлији, өдәниш габиліјјәти, өһдәликләрни јеринә јетирмәси, коммерсија етибарлылығы үчүн өз үзәринә өһдәлик вә ја мәсулијјәт кәтүрмүр.

21. Банклар (һесаблашмалар касса мәркәзләрни) һәр һансы мәлуматын, мәтбуларын вә ја сәнәдләрин ләнкидилмәсинин вә ја јолда нтирилмәснин верә биләчәји нәтичәләр үчүн, һәр һансы техники терминләрин тәрчүмәсиндә вә ја нзәһндә јол верилмиш сәһләр үчүн өз үзәринә өһдәлик вә ја мәсулијјәт кәтүрмүр.

Сәнәдләр

22. Банклар автоматлашдырылмыш снстемләр вә ја сурәтчыхарма кағызы васитәсилә һазырланмыш сәнәдләри о вахт орижинал кими гәбул едирләр ки, онларын үзәриндә орижинал олдуҗлары барәдә гәјд јазылсын вә әл нлә имзаланмыш олсун.

23. Сәнәдләрин сурәтини банклар о вахт гәбул едирләр ки, онларын үзәриндә сурәт олдуҗлары барәдә гәјд јазылсын.

24. Бир нечә нүсхәдә тәғдим едилмәси тәләб олунан аккредитивләр о заман јеринә јетирилмиш сајылыр ки, онларын үзәриндә "ики дәфә", "ики нүсхә" вә буна бәнзәр ифадәләр јазылмагла бир нүсхә орижинал вә галанлары исә орижиналын сурәти һесаб едилсин.

25. Аккредитивдә кәстәрилән вә аккредитивин мөбләғи вә ја мигдары вә ја мал ваһиди вә ја гиймәти барәдә ишләдилән "Тәгрибән", "Тәхминән", "Тәхмини" сөзләри вә ја буна бәнзәр ифадәләр аид олдуҗлары малын ваһиди үчүн мөбләғдән вә ја гиймәтдән 10 фаиз чоһ вә ја 10 фаиз аз һәдләр даһилиндә јол верилә билән фәрг кими гәбул олунмалыдыр.

26. Аккредитив үзрә өдәнишин кәчирилмәси үчүн бу Тәлимата әләвә едилән нүмунәләр әсасында ашағыдакы сәнәдләр тәғдим едилмәлидир:

- һесаб-фактура;
- гаимә;
- етибарнамә.

Башга шәртләр

27. Аккредитивдә башга һаллар нәзәрдә тутулмадығы һалда гисмән истн-фадәјә вә ја гисмән кәндәрилмәјә ичазә верилир.

28. Аккредитивин мүддәтнинин гуртармасы тарихи аккредитивдә шәртләндирилдијин кими, сәнәдләрин тәғдиматы үчүн гојулмуш ахырынчы күн иш күнү олмадығы һалда мүддәтин гуртармасы үчүн шәртләндирилмиш тарих вә ја аккредитивин шәртләриндә тәғдиматы үчүн гојулмуш вахтын ахырынчы күнү сонракы иш күнүнәдәк узадылмалыдыр.

29. Аккредитивин ачылмасы үчүн емитент байкы тәлиматландыран аппликант, әлағадар олараг мүвәккил тәрәфин комнссијалар, рүсумлар, мәсрәфләр, ләнкнмәләр даһил олмагла бүтүн хәрчләрини чәкир.

диндә көстөрилән һесабдан (һесаблашма, валјута вә с.) силинир.

Банк өдәјичинин һесабында вәсаит олдугда сәнәди һәмин күн ичра етмәлидир. Һесабда вәсаит олмадыгда (бүдчәјә вә Сосиал мүдафиә фондуна олан өдәнишләр истисна олмагла) банк ертәси күн ичра сәнәдләрини инкассо сәрәнчамы (мүвафиг гејдлә) илә бирликдә тәләбкара вә ја әдтијә полиси инспекторуна гәјтармалыдыр.

3. Күн әрзиндә банка дахил олан инкассо сәрәнчамлары бир нүсхәдә тәртиб едилмиш хүсуси гејдијјат китабында гејдә алыныр. Орада өдәјичинин һесаб нәмрәси, инкассо сәрәнчамынын нәмрәси, мөбләғи, банка дахил олдуғу тарих вә ичрасы барәдә гејдләр апарылыр вә бу барәдә өдәјичи тәшкилата мәлумат вернр.

Вәсаитин дүзкүн тутулмамасы барәдә, һабелә өдәјичинин һесабындан вәсаитини мүбаһисәсиз силинмәсинә әсас верән сәнәдди дүзкүн көстөрилмәсинә тәләбкар мәсулијјәт дашыјыр. Банклар, өдәјичинин һесабындан вәсаитини мүбаһисәсиз силинмәсинә гаршы етиразлара бахмырлар.

Өдәјичинин һесабындан вәсаитин мүбаһисәсиз силинмәси үчүн әсасын олуб-олмамасы илә әлагәдар мүбаһисәләрә мөһкәмә органларында бахылыр.

4. Ичра сәнәдләринин, ичраја тәгдим едилмәси мүддәтләри кечдикдә банклар онлары ичраја гәбул етмәмәлидирләр.

Ичра сәнәдләринин ашағьдакы ичра мүддәтләри мөјјән едилмишдир:

- а) банкларын сәрәнчамлары үчүн - 1 ај;
- б) мөһкәмәләрин ичра вәрәгәләри үчүн - бир тәрәф физики шәхс олдугда - 3 ил, галан ишләр үзрә - 1 ил;
- в) игтисад мөһкәмәләринин әмрләри үчүн - 3 ај;
- г) нотарнат органларынын ичра гејдләри үчүн - бир тәрәф физики шәхс олдугда - 3 ил, галан ишләр үзрә - 1 ил;
- ғ) инзибати һүгупозмалар үзрә санксија тәтбиг едән органларын (вәзифәли шәхсин) гәрарлары үчүн - 3 ај;
- д) һәмкарлар иттифағлары комитәләринин вәсигәләри үчүн - 3 ај;
- е) бүдчәјә вә сосиал сығортаја ичбари өдәнишләр үзрә ичра сәнәдләри үчүн - мүддәтсиз;
- ә) галан һалларда ганунверичиликдә мөјјән едилмиш мүддәтләрдә.

Ганунверичиликдә башга гәјда мөјјән едилмәмишсә, ичра сәнәдинин ичраја тәгдим едилмәси илә мүддәт кәсплир. Иш үзрә тәрәфләрдән бир вә ја һәр икиси вәтәндаш олдугда, мүддәт ичра сәнәдинин гисмән ичра едилмәси илә дә кәсплир.

Һесабда вәсаит олмадығы үчүн сәнәд ичра едилмәдән кери гәјтарылдыгда онун ичраја тәгдим едилмәси үчүн јени мүддәт ичра сәнәдинин кери гәјтарылдығы күндән һесабланьыр.

Ичра мүддәтләри ашағьдакы вахтлардан һесабланьыр:

- мөһкәмәләрин ичра вәрәгәләри үзрә - мөһкәмә гәтнамәсинин гүввәјә миндији күндән;
- игтисад мөһкәмәсинин әмрләри үзрә - гәтнамәин гәбул едилдији күндән вә ја гәтнамәин ичрасы тәхирә салынаркән вә ја ичра мүддәти узадыларкән гојулмуш мүддәтин гуртардығы күндән;
- нотарнусун ичра гејди үзрә - ичра гејдинин едилдији күндән;
- инзибати гәјдада гәрар вердији органларын гәрарлары үзрә - гәрарын чыхарылдығы күндән вә ја гәрарын ичрасынын тәхирәсалма мүддәти гуртардығы күндән;
- банк сәрәнчамлары үзрә - кредит мүгавиләсинин мүддәти гуртардығы күндән;

јасынын разылығы илә һәјата кечирһр.

Вәсаитин силинмәсинин дајандырылмасы һагғында ләғвәтмә комиссијасы банка мәлумат вермәсә, бүтүн ичра вә башга һесаблашма сәнәдләринин тәбулу вә өдәнишмәси банк тәрәфиндән мұвафиг гәјдада һәјата кечирһлир.

Мүәссисәләр вә дикәр һүгути шәхсләр ләғвәтмә комиссијалары јаратмадан ләғв олундуғу һалларда да јухарыда кәстәрилән гәјдалар тәтбиг едилир.

8. Вәсаитини силинмәсинә даир сәнәдләрин ичрасыз гәјтарылмасы, силинмәнин дајандырылмасына вә она хитам верилмәсинә јалһыз ашағьдакы һалларда јол верилир:

- а) банкын јухары идарәләринин сәрәнчамларына әсасән;
- б) силинмә барәдә сәрәнчам вермиш тәләбкарларын әризәләриннә, һабелә онларын јухары органларынын сәрәнчамларына әсасән;
- в) мөһкәмәнни хусуси гәрарлары тәғдим едилдикдә;
- г) чинајәт иши галдырылмасы илә әлагәдар оларағ, вәсаитин, силинмәсинин дајандырылмасы барәдә истинтаг органларынын гәрарларына әсасән;
- д) бүдҗәјә вә Сосиал Мұдафиә Фондуна өдәнишләр истисна олмағла, өдәјичинин һесабында вәсаит олмадығда.

Сәрәнчамларда, гәрарларда вә әризәләрдә вәсаитин силинмәсинин дајандырылмасы вә ја она хитам верилмәси барәдә сәнәдин тарихи вә нөмрәси кәстәрилмәлидир.

Тәләбкар, һәмчинин вәсаитин башга үсулла тутулмасы үчүн ичра сәнәдини, Әдлијјә полисинә көндәрилмәси барәдә банк идарәсинә сәрәнчам верә биләр.

Вәсаитин силинмәсинә хитам верилдији һалда сәнәд тәләбкара вә ја Әдлијјә полисинә гәјтарылмалыдыр.

9. Әввалки бәндә үјгүн оларағ, сәнәд верилдикдә вә ја көндәрилдикдә банк идарәси сәнәдин мұвафиг јериндә ашағьдакылары кәстәрмәклә гејдләр апарыр:

- а) банкын сәнәди алдығы тарих;
- б) әкәр банк идарәси силинмәси вәсаитин бир һиссәсини едәмнишдирсә, силинән вәсаитин мөбләғи (јазы илә);
- в) сәнәдин банк идарәси тәрәфиндән тәләбкара вә ја Әдлијјә полисинә верилдији вә ја көндәрилдији тарих.

Һәмин гејдләр банкын мөсул ичрачысы вә нәзарәтчиси тәрәфиндән имзаланыр вә банкын мөһүрү илә тәсдиғ едилир.

Бу Тәлиматын гүввәјә минмәси илә әлагәдар Азәрбајҗан Республикасы Милли Банкынын 23 феврал 1993-чү ил тарихли “Нағдсыз һесаблашмалар” һагғында Әсаснамә, Азәрбајҗан Республикасы Милли Банкы Идарә һејәтинин гәрары илә 19 октјабр 1996-чы ил тарихли 24 №-ли протокол илә тәсдиғ едилмиш “Республикадаһили һесаблашмаларын апарылмасы үчүн габағчадан өдәмә формасына даир мұвәғгәти гәјдалар” вә “Республикадаһили һесаблашмаларын апырылмасы үчүн аккредитив формасына даир мұвәғгәти гәјдалар”, һәмчинин 4 март 1996-чы ил тарихли “Өдәјичинин һесабындан вәсаитин мұбаһисәсиз силинмәси гәјдасы” вә она едилән дөјишикликләр өз гүввәсини итирмиш һесаб едһлир.

Бу Тәлимат имзаландығы күндән гүввәјә минир.

Милли Банкын Идарә һејәтинин сәдри

Е. С. Рүстәмөв
21 мај 1997-чи ил

Мүвәтәти һесаблишма һесаблиры һәмчинин ашағыдакылар үчүн ачыла биләр:
- сәһмдар чәмијјәтнин тәсисчиләринә - онларын вә сәһмләрә абунәдә иштирак едән шәхсләрин илкин үзвүтүк һаггынын дахил едилмәси үчүн;
- мөһдуд мәсулијјәти чәмијјәтин, һабелә пәјчылыгы әсасында јарадылмыш дикәр мүәссисәләрин иштиракчыларына - мүәссисә гејдә алынанадәк онларын пәј һаггларынын дахил едилмәси үчүн.

Дөвләт гејдијјатындан сонра бу мүәссисәләрә дә мувафиг гајдада һесаблишма һесаблиры ачылыр.

5. Ашағыдакылар үчүн чари һесаблир ачылыр:

- тәсәррүфат фәалијјәти илә мөшғул олмајан тәшкилатлар вә идарәләр, һабелә һүгути шәхс олмајан мүәссисәләр (тәсәррүфат субъектләри) үчүн;

- рәһбәрләри мүстәгил кредит сәрәнчәмчысы олмајан идарәләр вә тәшкилатлар үчүн;

- һүгути шәхсләрин нүмајәндәликләри үчүн;

- саһибкар олмајан физики шәхсләр (вәтәндашлар) үчүн;

- јарадычылыгы, һәмкарлар вә хејријјә фондларынын даими мүвәккилләри үчүн;

- бүдчә тәшкилатларынын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри үчүн;

- гануниверичиликдә нәзәрдә тутулан дикәр һалларда.

Һесаблишма, чари вә дикәр һесаблирын ачылмасынын рәсмиләшдирилмәси

6. Банкла мүштәри* арасында һесабын ачылмасы илә әлагәдар мүнәсибәтләр ики нүсхәдә тәртиб едилмиш мугавилә илә рәсмиләшдирилир.

7. Һесаблишма, чари вә дикәр һесаблирын ачылмасынын рәсмиләшдирилмәси үчүн банка ашағыдакы сәнәдләр тәгдим едилир:

- ачылан һесабын сајча нечәнчи олмасы барәдә гејди олан әризә;

- һүгути шәхсин дөвләт гејдијјаты һаггында (саһибкар физики шәхсин учота алынмасы һаггында) Шәһадәтнамәнин нотариал гајдада тәсдиг едилмиш сурәти;

- һүгути шәхсин мувафиг гајдада тәсдиг едилмиш вә гејдә алынмыш Низамнамәсинин (Әсаснамәсинин) әсли вә ја нотариал гајдада тәсдиг едилмиш сурәти;

- һүгути шәхс олмајан тәсәррүфат субъектинин јухары тәшкилаты тәрәфиндән тәсдиг едилмиш Әсаснамәси;

- тәсис мугавиләсинин сурәти (јалғыз сәһмдар вә мөһдуд мәсулијјәтли чәмијјәтләр үчүн мүвәтәти һесаблишма һесаблиры ачылдыгда);

- һүгути тәшкили вә ләғв едилмәси һаггында сәләһијјәтли органын гәрары (сәрәнчамы, әмри);

- статистика органларында учот ваһидләринин дөвләт рејстринә дахил едилмәси һаггында Шәһадәтнамәнин нотариал гајдада тәсдиг едилмиш сурәти;

- верки едәјичиләринин идентификасија нөмрәсинин алынмасы һаггында Билдириш - Дубликатын әсли;

- мөһүрүн әкси вә имза нүмунәләри олан карточка.

Һесаблир, мүштәринин әризәсиндә баик рәһбәринин јазылы ичазәсиндән сонра ачылыр.

*Мүәссисәләр, тәшкилатлар, идарәләр вә банкта адына һесаблир ачылан дикәр субъектләр вә структурлар ирәлидә мүштәриләр адыландырылачакдыр.

Икинчи имза һүгуу баш мұһасибә вә ја мүвәккил едилмиш дикәр шәхсләрә мөхсусдур.

Баш мұһасиб вәзифәсинин әвәзинә башга вәзифә нәзәрдә тутулдугда һесаб саһиби имза вә мөһүр нүмунәләри олан карточкада буну гејд едир.

14. Биринчи вә икинчи имза һүгуу олан шәхсләр мөһүрүн әкси вә имза нүмунәләри карточкасы тәртиб едиләркән орада кәстәрилер.

Биринчи имза һүгуу баш мұһасибә вә икинчи имза һүгуу олан дикәр шәхсләрә верилә билмәз.

Баш мұһасиб вәзифәси мүәјјән едилмәмиш мүштәриләрин һесаблары үзрә икинчи имза һүгуу мұһасибә, јахуд һесабдара верилә биләр. Штатда һесабдар вәзифәси олмадыгда рәһбәр икинчи имза һүгууну мұһасибат учотуну апармаг вә һесабат тәртиб етмәк һәвалә олуимуш дикәр вәзифәли шәхсә верир. Бу заман имза вә мөһүр нүмунәләри олан карточкада гејд едилир ки, штатда һесабдар вәзифәси јохдур.

Штатда икинчи имза һүгуулу шәхс олмајан мүштәриләрин һесаблары үзрә банка јалһыз рәһбәрин имза нүмунәси олан карточка тәгдим олуноур. Бу заман јухары тәшкилат карточканы тәсдиг едәркән штатда икинчи имза һүгуу олан ишчиләрин олмадығы гејд едилир (икинчи имза һүгуу олан шәхсләрин вәзифәсини, фамилиясыны, имзасыны кәстәрмәк үчүн ажрылмыш графада). Карточка нотарнал гәјдада тәсдиг едилдикдә банка штатда икинчи имза һүгуу олан ишчиләрин олмадығы барәдә јухары тәшкилатдан алынмыш ажрыча арајыш тәгдим едилир.

15. Имза вә мөһүр нүмунәләри олан карточкаја мүтләг мүштәринин әсас мөһүрүнүн нүмунәси (кербли, кербсиз) һәкк олуималыдыр.

Хүсуси мөгсәдләр үчүн, мәсәлән, пакетләр үчүн, бурахылыш вәсигәләри үчүн" вә с. нәзәрдә тутулмуш мөһүрләрин карточкалар истифадәсинә јол верилмир.

Јени тәсис олуимуш мүштәријә, һабелә онун јенидән тәшкил едилмәси, адынын, јахуд табелијинин дәјишдирилмәси илә, мөһүрүн көһнәлмәси, адынын, јахуд итирилмәси илә әлагәдар олараг мөһүр мүвәггәти олмадыгда банкын рәһбәри һесаб саһибинә бир ајдан чох олмамаг шәртилә мөһүр һазырланаг үчүн вахт верир. Ејни заманда о, мөһүрүн олмадығы мүддәтдә һесаблашма-пул сәнәдләринин рәсмиләшдирилмәси гәјдаларыны мүәјјәнләшдирир, вәзијәтдән асылы олараг сәнәдләр әввәлки мөһүрлә, јухары тәшкилатын мөһүрү илә тәсдигләмәјә вә ја сәнәдләр мөһүр олмадан тәгдим етмәјә ичазә верир.

Бу заман банк рәһбәри, јахуд баш мұһасиб имза вә мөһүр нүмунәләри олан карточкада мүвафиг гејдләр едир.

16. Имза вә мөһүр нүмунәләри олан карточка тәсдиг едилмәлидир. Карточка јухары тәшкилатын рәһбәринин вә ја рәһбәрин мүавиннин имзасы вә мөһүрү илә вә ја нотариус тәрәфиндән тәсдиг едилир.

17. һесаб үзрә имза дәјишдикдә вә ја бир имза әлавә едилдикдә биринчи вә икинчи имза һүгууна малик бүтүн шәхсләрин имзаларынын нүмунәләри олан јени карточка тәгдим едилир.

Көһнә карточка һесабын рәсмиләшдирилмәсинә даир говлугда сахланыр.

Һәр һансы бир шәхсә мүвәггәти олараг, биринчи вә ја икинчи имза һүгуу верилдикдә, һабелә рәһбәр вә баш мұһасиб тәрәфиндән вәкил едилән шәхсләрдән бири мүвәггәти олараг дәјишдирилдикдә јени карточка тәртиб едилмир, бу заман әлавә олараг јалһыз мүвәггәти вәкил едилмиш шәхсин им-

Тәлиमतлар

комиссиясы жарадан тәшкилатын мөһүрүндөн истифаде едиле билер.

22. Банкларда мүштәриләрин һесабы ашағыдакы һалларда бағланыр:

- һесабы саһибинин әризәси иле;
- саһибкарын (мүәссисәнин әмлак мүлкијәтчисинин) гәрары иле;
- мүәссисәнин жарадан (тәсис едән) органин гәрары иле;
- мүштәриләрин ләғв едилмәси һалларында;
- мүәссисәнин мүфлисләшмәси һалларында;
- "Мүфлисләшмә вә ифлас һаггында" Гауна ујғун сурәтде;
- саһибкар физики шәхсин учота алынмасы һаггында шәһадәтнамәси гүвәсини итирдикдә;

- Азәрбајҗан Республикасы гауниверчилијиндә нәзәрде тутулуш дикәр һалларда.

Мүәссисә ләғв едилдикдә онун һесабы бағланыр, һүгуи сәнәдләри, мөһүрүн әкиси вә имза нүмунәләри олан картлар банкда сахланьлыр.

23. һесабы башга банка кечирилдикдә һесабы рәсмиләшдирилмәсинә бүтүн сәнәдләр сјаһы үзрә гәбул едилиб банкә төгдим едилнр.

Мүштәри башга банка кечдикдә бүтүн пассив вә актив һесабы үзрә вәсаитин галығы һәмни банка кәчүрүлмәлидир.

Һесабын ачылымасынын рәсмиләшдирилмәсинә даир сәнәдләр, мүдәтли өһдәлнкләр, өдәнилмәмиш һесабылашма сәнәдләри вә башга сәнәдләр банка төгдим едилмәлидир. Бу заман сәнәдләри тәһвил верән вә гәбул едән банкларынын рәһбәрләри акт төртиб етмәлидир. (Тәһвил верән банка онун разылығы иле хидмәт үчүн башга банка кәчән мүштәринин ссуда һесабылашма сахлана билер). һесабы бағланан мүштәринин һүгуи сәнәдләри рәсми сурәтдә јалһыз сәнәдләри тәһвил алан банкын нүмајәндәсинә верилмәлидир. Мөһүрүн әкиси вә имза нүмунәләри олан карточка исе сәнәдләри тәһвил верән банкда галмалыдыр.

24. һесабылашма вә чари һесабылашмадан 1 ил әрзиндә өмәлијат апарылмәзса, вә мувафиг һесабын галығы "Дикәр дебиторлар вә кредиторлар" алды һесаба кәчүрүлүр.

Һазыркы Гајдалар имзаландығы күндән гүвәјә миннр.
Бу Гајдалар гүвәјә миндији күндән етибарән Милли Банкын 18 март 1993 чү ил тарихли 5 №-ли "Республика банкларында ачылан һесабылашма, чар бүдчә вә мүхбир һесабылашма һаггында" Тәлиматы, она олан бүтүн дәјишкли ләр вә әлавәләр өз гүвәсини итирнр. һәмчинин Милли Банкын 21 мај 19 чү ил тарихли "Республиканын кредит тәшкилатларында муһасибат учот һесабатынын апарылмасы" Гајдаларынын 51-чи бәдинин икинчи чүмлә Гајдаларын 24-чү бәнди кнми охунмалы, үчүнчү абзасы исе өз гүвәсини миш һесабы олунсун.

Милли Банкын Идарә Һејәтини
Е. С. 7
01 июабр 19

масына вә мүһасибат һесабатларынын тәһриф едилмәсинә көрә –
вәзифәли шәхсләр ики аҗлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилтир.
Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәқрар төрәдилмиш еҗни
һәрәкәтләрә көрә –

беш аҗлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә гојулур (1992-чи ил. № 16, м.
687; 1995-чи ил, № 22, м. 357).

Маддә 162-4. Мүһасибат һесабатларынын тәгдим едилмәмәсн

Мүһасибат һесабатларынын вә балансларынын, веркн һагг-һесабларынын,
декларасијаларын, веркнләрин вә дикәр ичбарн өдәнишләрин һесабланмасы
вә өдәнилмәсн илә бағгы сәнәдләрин тәһриф едилмәмәсинә көрә

– вәзифәли шәхсләр ики аҗлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилтир.
Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәқрар төрәдилмиш еҗни
һәрәкәтләрә көрә –

беш аҗлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә гојулур (1992-чи ил. № 16, м.
687; 1995-чи ил, № 22, м. 357).

**Маддә 162-5. Статистик мәлуматларын верилмәсн гајдаларынын по-
зулмасы**

Статистика мүшаһидәләринин кечирилмәси, һабелә учот ваһидләринин
дәвләт рејестринин апарылмасы үчүн зәрурн олан мәлуматларын тәгдим едил-
мәмәсинә, јахуд вахтында тәгдим едилмәмәснә, һесабатларын тәһриф едил-
мәсинә көрә –

вәтәндашлар минмум әмәк һаггы мәбләгинин сәккиз мислиндән он мис-
линдәк мигдарда, вәзифәли шәхсләр исә бир аҗлыг вәзифә маашы мәбләгин-
дә чәримә едилтирләр.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәқрар төрәдилмиш еҗни
һәрәкәтләрә көрә –

вәтәндашлар минимум әмәк һаггы мәбләгнин он ики мислиндән он беш
мислиндәк, вәзифәли шәхсләр исә ики аҗлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чә-
римә едилтирләр (1995-чи ил, № 22, м. 348; № 22, м. 357).

**Маддә 162-6. Ичбарн өдәнишләрин һесабдан снлинмәси гајдаларынын
позулмасы**

Мүәссисәләрин һесабларындан веркиләрин вә ја дикәр ичбарн өдәнишлө-
рин снлинмәси гајдаларына банк төрәфиндән әмәл олунмасына көрә –
банкын вәзифәли шәхсләри минимум әмәк һаггы мәбләгинин отуз мисли
мигдарында чәримә едилтир.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә төрәдилмиш еҗни һәрәкәт-
ләрә көрә –

минимум әмәк һаггы мәбләгинин әлли мисли мигдарында чәримә едилтир
(1995-чи ил, № 22, м. 357).

**Маддә 162-7. Банк һесабларынын ачылмасы вә малијјә әмәлијјатла-
рынын апарылмасы гајдаларынын позулмасы**

Учот ваһидләринин дәвләт рејестриндә гејлә алынмајан вә ваһид тәснифа-
та уҗун код алмајан һүгути шәхсләр үчүн банк һесабынын ачылмасына вә ја
малијјә әмәлијјатларынын апарылмасына көрә –

минимум әмәк һаггы мәбләгинин он мислиндән он беш мислиндәк миг-
дарда чәримә едилтир.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәқрар төрәдилмиш һәрә-
кәтләрә көрә –

һаггы мәбләгинин жүз мисли мигдарында чәримә гојулуp.
Бу маддәнин биринчи һиссәсиндә нәзәрдә тутулушу позунтунун ил әрзин-
дә тәқрар тәрәдилмәсинә кәрә-

маркасыз сатылан мәнсуллар (маллар) мүсадирә едилмәклә минимум әмәк
һаггы мәбләгинин ики жүз мисли мигдарында чәримә гојулуp (13 ијун 1997-чи
ил тарихли, 324-1 ГД сајы, Азәрбајҗан Республикасынын Гануну).

Маддә 163-5. "Сосиал сығорта һаггында" Азәрбајҗан Республикасы
Ганунунун позулмасына кәрә мәсулијјәт

"Сосиал сығорта һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун позулма-
сына кәрә, әкәр бу әмәлә кәрә һәммин Ганула малијјә санксияларынын тәт-
биг едилмәси нәзәрдә тутулмамышса -
вәтәндашлар минимум әмәк һаггынын 5 мислиндән 10 мислинәдәк мәбләг-
дә, вәзифәли шәхсләр исә орта ајлыг әмәк һаггынын 50 фаизинәдәк чәримә
олунур. (21 апрел 1998-чи ил тарихли, Азәрбајҗан Республикасынын Гануну).

"Сосиал сығорта ја вә (21.04.98) мәшғуллуғ фондуна
ајырмаларын нормативләри һаггында"

Азәрбајҗан Республикасы Гануну

Гәбул едилиб: 31 декабр 1991-чи ил, № 40

Әләвә вә дәјишикликләp:

1. 3 ијун 1992-чи ил.
2. 30 декабр 1992-чи ил.
3. 21 апрел 1998-чи ил.
4. 26 март 1999-чу ил.

Азәрбајҗан Республикасы Али Советинин Милли Шурасы гәрәра алыр:

~~Маддә 1. Мүөјјөн едилсин ки, 1993-чү ил январын 1-дән Азәрбајҗан Рес-
публикасы образисиндә сосиал сығортаја ајырмалар кәлхәзләрдә, еоххәзләрдә
вә тәсәррүфатларарасы кәнд тәсәррүфати мүәссисәләриндә әмәјин
одәнилмәси фондунун 25 фаизини, дигәр мүәссисә вә тәшкилатларда исә 35
фаизини тәшкил едир. (21.04.98)~~

**Маддә 2. "Әһалинин мәшғуллуғу һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Га-
нунунун сәмәрәли фәалијјәт кәстәрмәси мәгсәдилә вә "Азәрбајҗан Республи-
касында һүгүти шәхсләрин мәнфәәтиндән вә кәлнрләринин ајры-ајры
нөвләриндән веркиләp һаггында" Азәрбајҗан Республикасы Гануна ујун
олараг мүөјјөн едилсин ки, 1992-чи ил јарварын 1-дән Азәрбајҗан Республи-
касынын образисиндә Дөвләт әһалинин мәшғуллуғуна көмәк фондуна
ајырмалар әмәк һаггы фондунун 2 фаизини тәшкил едир.**

**Маддә 2-1. Кәнд тәсәррүфаты мәнсулларынын истәһсалы илә мәшғул
олан мүәссисәләp (емал мүәссисәләриндән башға) Дөвләт Әһалинин
Мәшғуллуғуна Көмәк Фондуна әмәк һаггы фондунун 2 фаизи мигдарында
ајырмалардан беш ил мүддәтинә азад едилирләp. (26.03.99)**

~~Маддә 3. Мүөјјөн едилсин ки, 1992-чи илдә пенсия фондуна
вәтәндашларын мөчбури һагглары әмәк һаггынын 1 фаизини тәшкил едир.
(21.04.98)~~

Маддә 4. Бу Ганун имзаландығы андан гүввәјә минир.

Телефон-мәlumat бөлүмү

Дөвлөт Социал Муафизэ Фонду

Низами күч. 105, 93-10-66

Пенсија фондлары

Нәсими	95-55-30
Сәбајел	92-65-19
Бинәгәди	69-05-20
Јасамал	38-84-74
Нәриманов	64-91-13
Низами	23-77-98
Сабунчу	50-24-43
Сураханы	20-31-60
Гарадаг	45-25-09
Хәтаи	67-73-61
Әзизбәјов	54-24-92

Баш Дөвләт Верки Мүфәттишлији

тел: 38-81-98, 38-72-74

Бакы шәһәр верки

мүфәттишлији 95-68-84

Нәсими	95-53-35
Сәбајел	98-27-36
Бинәгәди	62-17-05
Јасамал	94-84-84
Нәриманов	66-53-26
Низами	75-03-75
Сабунчу	25-19-20
Сураханы	20-01-05
Гарадаг	45-23-00
Хәтаи	67-21-60
Әзизбәјов	54-29-77

Статистика Комитәси

Иншаатчылар просп. 24, 38-11-71,
38-77-25, факс: 38-05-77

Бакы шәһәр Статистика Идарәси

Тәбриз күч. 10, тел: 67-93-27

Район шөбәләри

Нәсими	95-55-42
Сәбајел	98-79-43
Бинәгәди	61-16-39
Јасамал	94-63-64
Нәриманов	66-02-01
Низами	21-63-69
Сабунчу	25-01-50
Сураханы	20-31-80
Гарадаг	45-25-26
Хәтаи	67-89-05
Әзизбәјов	54-27-78

«Азәрсығорта»

Бакы, Фүзули күчәси 69
тел: 95-95-64

Назирләр Кабинети јанында

Дөвләт Сығорта Нәзарәти
Ч. Мустафајев күч. 112,
тел: 94-59-24

Азәрбајҗан Сығорта Чәмијјәтләри

Иттифагы

Зәрдаби проспекти 80,
тел: 39-74-36

Азалсығорта

Толстој күч. 172,
тел: 98-10-62

Бакы шәһәр Дөвләт Сығорта

Идарәси

М. Мүшфиг күч. 11/13
тел: 39-62-30

Район мүфәттишликләри

Нәсими	95-43-14
Сәбајел	
Бинәгәди	61-04-38
Јасамал	
Нәриманов	67-51-83
Низами	21-70-52
Сабунчу	25-52-02
Сураханы	20-09-21
Гарадаг	45-21-75
Хәтаи	73-09-91
Әзизбәјов	54-10-28

Рабитә-Сығорта

Б. Сәрдаров күч. 1,
тел: 92-60-97

Англо-Азәрбајҗан Сығорта

С. Вургун күч. 17, мөңзил 15,
тел: 94-90-20

Азәрдәмирјолсығорта

28 мај күч. 25 "а"
тел: 99-40-37

Меридиан-Сығорта

Ичәришәһәр. Бөјүк Гала күч. 28,
тел: 92-79-55

Репессаис

Ә. Гулијев күч. 73
тел: 93-31-71

«Prawswaterhouse Coopers Eastern Europe B.V.» ширкәтинин Бакы шәһәрндәки филиалы Бакы, Ни зами күчәси, 96, Ләндпарк Офис Плаза (5-чи мәртәбә), тел: 97-25-15, факс: 97-74-11

«MAK ASSOCIATES CERTIFIED ACCOUNTANTS» Аудитор фир масынын Азәрбајчан филиалы Бакы, Ф.Ибраһимбәјов күчәси 61 6, тел: 97-77-83, 97-77-84, 855-311-68-38

«Артур Андерсон» Мәһдуд Мәсу лијјәтли мүәссисә Бакы шәһәри, Низами күчәси 96 (2-чи мәртәбә) тел: 98-24-83, 98-24-85, 98-24-86 факс: 98-24-87

Сәрбәст аудиторлар

Мәммәдов Әсабәли Ләтиф оғлу- Бакы, Кәнчә проспекти, ев 35, мәнзил 95 тел: 72-02-64

Нифтијев Мүзәффәр Һарун оғлу- Бакы, I Алатава, ев 54А тел: 30-10-77

Һәсәнов Чәфәр Исмајыл оғлу- Бакы, Меймандаров күчәси 96, мәнзил 48 тел: 93-77-01;

Чәфәров Бахыш Бәјүккиши оғлу- Бакы, 8-чи км гәсәбәси, Г.Гарајев күчәси 46, мәнзил 9 тел: 23-15-76; 850-314-94-42

Әлијев Автандил Адыкәзәл оғлу- Бакы, Худу Мәммәдов күчәси, ев 9, мәнзил 7 тел: 71-12-49, 855-94-06-62, 850-210-25-18, 850-321-41-35

Ширинов Сәтгар Әли оғлу- Бакы, Јени Јасамал гәс, ев 12, мәнзил 161, Ш.Бәдәлбәјли күчәси 17 (офис) тел: 47-48-86, 850-216-61-80

Әлијев Таһир Һачыбаба оғлу- Бакы, Шаһбази күчәси, 583-чү мөһәллә, ев 100, мәнзил 21, Мүш виг, 2А (офис) тел: 31-28-02,

850-210-23-77

Пәнаһов Новруз Исмајыл оғлу- Бакы, Кәнчә просп, ев 57, мәнзил 52, тел: 72-62-72, 850-216-94-31

Мәммәдов Судејиф Рәшид оғлу- Бакы, Н.Нәриманов күч 7, мәнз 4, тел: 62-79-63, 855-90-44-34

Абдуллајев Бәјүкаға Абдулла оғлу-Бакы, Әһмәдли гәсәбәси, На химов күчәси, ев 37, мәнзил 16 тел: 73-14-90, 850-322-48-16

Бајрамов Вәли Оруч оғлу-Бакы, М.Әлизадә күчәси, ев 35, мәнзил I, тел: 40-24-54

Рзајев Мәммәд Нифгалы оғлу- Бакы, Ә.Вәлијев күчәси, ев 12, мәнзил 29, тел: 23-46-15

Садјаев Анатолиј Сасунович- Бакы, 28 мај дөнкәси, Ушаг фон дунун бинасы (3-чү мәртәбә 25-чи отаг) тел: 93-81-47, 850-212-18-53

Ахундов Вагиф Хәлил оғлу-Бакы, А.Агајев күчәси, 559-чу квартал, ев А, мәнзил 16 тел: 97-54-40, Л.Толстој күчәси, 130 (офис) тел: 97-31-09, 97-37-48, 850-215-56-11

Әлијев Јусиф Ибадулла оғлу- Бакы, Сарај гәсәбәси, Саһил күч, ев 26, тел: 91-35-07 Бакы, Ј.Бәдәлов күч, 68(офис) тел: 850-310-12-37

Исрафилов Әбдүрәһим Мөчид оғлу-Бакы, Бакыханов гәсәбәси, Чернявски күчәси, ев 19 тел: 26-60-88, 850-216-94-31

Әсәдуллајев Самир Сәдулла оғлу- Бакы, Ә.Әләкбәров күч, 507/511 мөһәллә, ев 10Б, мәнзил 35 тел: 23-61-16, 39-90-04, 850-214-22-36

Искәндәров Елдәниз Искәндәр оғлу-Бакы, Ф.Мәммәдов күчәси, ев 11, мән 20, тел: 66-52-22, 850-312-11-39

Ахундов Назим Закир оғлу-Бакы, Һ.Асланов күчәси, 5, мәнзил 3

Б а н к л а р

**Азәрбајчан Республикасы Милли
Банкы**

Бакы, Бүл-Бүл проспекти
19, факс 98-73-74

Милли Банкын шобәләри

Әзизбәјов 54-22-30
Нәсими 95-69-42
Сәбајел 93-64-88
Сабунчу 25-50-20
Јасамал 94-45-13

«Сәлаје-Инвестиснја Банкы» СКБ

Бакы, Фүзули күчәси 71
тел: 93-17-01, 93-17-05, 93-62-14,
факс: 93-12-66

Шобәләри

Әзизбәјов 59-65-13
Бинәгәди 61-33-04
Гарадаг 45-23-63
Нәриманов 66-09-38
Низами 74-21-40
Сураханы 20-05-17
Хәтаи 67-61-40

**Азәрбајчан Банклар Ассоциасија
сы**

Бакы, Б.Сәрдаров күчәси, 1
тел: 92-57-61, 93-18-42, 97-50-17,
97-15-15

«Аграрсәнаје» СКБ

Бакы, Гәдирли күчәси 125,
тел: 38-92-93, 38-92-68, 38-95-96,
факс: 98-27-31

«Азал» СКБ

Бакы, Низами күчәси 86,
тел: 98-60-56, 93-91-17, 93-99-15,
факс: 98-97-01

«Азбизнесбанк» КБ

Бакы, С.Әскәрова күчәси 85, тел:
94-60-54, факс: 94-69-98, 95-85-23

«Азәрдәмирјол» СКБ

Бакы, Гарабаг күчәси 31
тел: 67-12-20, факс: 98-09-33,
90-66-03, 67-19-36

«Азәригазбанк» СКБ

Бакы, Тбилиси проспекти 37
тел: 97-50-17, 38-50-21, 97-50-18,
факс: 39-26-03

«Азәр-Түрк-Банк» БСБ

Бакы, И.Сәфәрли күчәси 5, тел:
95-35-87, 94-80-90, факс: 98-37-02

«Атабанк»

Р. Рза күчәси 111, тел: 94-24-30

«Анарбанк»

Бакы, С. Рәхимов күчәси 185,
тел: 98-94-37

«Атрабанк» СКБ

Бакы, Р.Бейбудов күчәси 23
тел: 95-90-74, 95-78-84, 95-90-75,
факс: 98-12-74

«Бај-Банк» ИБ

Бакы, С. Вурғун күчәси 14 тел:
93-50-07, 93-08-32, факс: 98-57-76

«Бакобанк» ИБ

Бакы, 7-чи Черногородскаја күчә
си 35, тел: 66-63-50, 66-31-97,
66-56-89, факс: 98-19-27

«Бейналхалг-Банк» СКБ

Бакы, Низами күчәси 7
тел: 93-18-42, 98-91-25, 98-81-94,
факс: 93-40-91

«Әманәтбанк» СКБ

Бакы, Фүзули күчәси 71
тел: 93-05-61, 98-33-18, 93-45-31,
факс: 93-94-89

«Каспиан-Инвестмент» (Сі Банк)

БСБ Бакы, Азәрбајчан проспекти
3, тел: 93-49-49, 93-01-45,
факс: 93-84-50

«Күнајбанк» БСБ СКБ

Бакы, Р.Рза күчәси 4/6,
тел: 98-09-96, 98-14-29, 93-64-52,
факс: 98-14-39

«Каспианбанк» Бакы, Хагани 25
тел: 98-93-17

A series of horizontal dotted lines for writing, starting below the header and ending above the page number.

<p>☉ Гәрар № 9, 27 январ 1997 Вәтәндашларын хидмәти езамијјә хәрчләринин нормативләри һаггында.....</p>	53
<p>☉ Гәрар № 16, 10 март 1997 Азәрбајҗан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән ида- рә вә тәшкилатларын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һаггында .....</p>	57
<p>☉ Гәрар № 58, 9 ијун 1997 Мәчбури дөвләт социал сығорта һаггы һесаблинмајан компенсацијатар, мүавинәтләр вә кәлирләрин сијаһысы һаггында.....</p>	60
<p>☉ Гәрар № 71, 3 ијул 1997 Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјеринә дахил едилән бәзи хәрч- ләрин тәнзимләнмәси һаггында .....</p>	62
<p>☉ Гәрар № 86, 20 апрел 1998 Малијјә һесабаты кими истифацә олунан билетләрин, гәбзләрин, та- лонларын, путјовкаларын вә онлара бәрабәр тутулан дикәр сәнәдлә- рин һазырланмасына хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдала- рынын тәсдиг едилмәси һаггында.....</p>	65
<p>☉ Гәрар № 87, 20 апрел 1998 Сәрбәст мүһасиб фәалијјәтинә хүсуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдаларынын тәсдиг едилмәси һаггында .....</p>	71
<p>☉ Гәрар № 189, 15 сентјабр 1998 “Мәчбури дөвләт социал сығорта өдәмәләринин һесаблинмасы вә өдәнилмәси һаггында Әсаснамә”нин тәсдиг едилмәси барәдә .....</p>	77
<p>☉ Гәрар № 189, 15 сентјабр 1998 “Мәчбури дөвләт социал сығорта өдәмәләринин һесаблинмасы вә өдәнилмәси һаггында Әсаснамә .....</p>	78
Тәлимаглар	
<p>☉ Мүәссисәләрин мүһасибат учотунун һесаблир планы вә онун тәтбиғинә даир Тәлимаг (01 январ 1996) .....</p>	107
<p>☉ Сәһмдар чәмијјәтләри тәрәфиндән өз сәһмләринин кери алынмасы вә сонрадан сатылмасы гајдалары һаггында Тәлимаг (14 мај 1996).....</p>	252
<p>☉ Мүәссисәләрин учот сијасәти һаггында Әсаснамә (23 январ 1997).....</p>	253
<p>☉ Азтәминатлы аиләләрин ушагларына мүавинәтләрин тәјин едилмәси вә верилмәси гајдалары һаггында Тәлимаг (гејдијјат № 23 03 январ 1997).....</p>	255

13 №-ли "Саир пул вәсаитләри" һесабы.....	354
— Бөлмә 6. Малијјләшмәләр үзрә идарәдахили һесаблашмалар.....	356
Бөлмә 7. Һесаблашмалар	357
16 №-ли "Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар" һесабы.....	361
17 №-ли "Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар" һесабы.....	362
18 №-ли "Ишчиләр вә тәгаүдчүләрлә һесаблашмалар" һесабы.....	370
19 №-ли "Әһалиин социал мүдафиәси, пенсия вә пособија (мүавинәт) тәминаты үзрә һесаблашмалар" һесабы.....	373
Бүдчә идарә, мүәссисә вә тәшкилатларында мүһасибат һесабатлары вә онларын тәртибат Гајдалары.....	403
⊖ Чидди һесабат бланкларынын (Мөдахил гәбзи ф.№1МГ, касса мөдахил ордери ф.№КО-1, вәкаләтнамә ф.№М-2, гаимә-фактура ф.№2Г) форма вә реквизиәтләри вә онлардан истифацә гајдалары (гејдијјат № 143, 05 феврал 1999).....	513
⊖ Хүсуси ајрылмыш јерләрдә пуллу автомобил дајаначагына көрә бирдәфәлик дајаначаг һагы гәбзинин (форма № PD-1) форма вә реквизиәтләри вә онлардан истифацә гајдалары (гејдијјат №153, 02 апрел 1999).....	525
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын дәвләт әһалинин мәшгуллуғуна кө- мәк фондуна мәчбури вә мөгсәдли ајырмаларын јығылмасы, учота алынмасы вә вәсаитин хәрчләнмәси гајдалары һагында мүвәггәти Тәлимаат (27 сентјабр 1991).....	528
⊖ Азәрбајҗан Республикасы Әлилләри Социал Мүдафиә Фондунун Фондуна мәчбури вә мөгсәдли ајырмаларын јығылмасы, учота алын- масы вә вәсаитин хәрчләнмәси гајдалары һагында Тәлимаат (09 нојабр 1994).....	537
⊖ Халг тәсәррүфатында касса әмәлијјатларынын апарылмасы гајдасы- нын тәсдиг олунмасы барәдә (Азәрбајҗан Республикасынын Милли Банкы, Гәрап №9, 06 апрел 1993).....	545
⊖ Нағдсыз һесаблашмаларын апарылмасы гајдалары һагында Тәли- маат (АР Милли Банкы, Рејестр № 88).....	559
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын кредит тәшкилатларында һесаблаш- ма, чарн вә диқор ачылмасы Гајдалары (АР Милли Банкы 1 нојабр 1997-чи ил).....	574
Чыхарышлар	
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын Инзибати һүтүпозмалар Мәчәлләси (13 декабр 1984-чу ил).....	580
⊖ Мәшгуллуғ фондуна ајырмаларын нормативләри һагында" Азәрбај- җан Республикасы Гануну (31 декабр 1991).....	583
⊖ Телефон-мәлумат бөлүмү.....	584

масына вә мұһасибат һесабатларынын тәһриф едилмәсинә көрә –
вәзифәли шәхсләр ики ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилир.
Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәкрап төрәдилмиш ејни һәрәкәтләрә көрә –

беш ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә гојулур (1992-чи ил, № 16, м. 687; 1995-чи ил, № 22, м. 357).

Маддә 162-4. Мұһасибат һесабатларынын тәгдим едилмәмәси

Мұһасибат һесабатларынын вә балансларынын, верки һагг-һесабларынын, декларасияларынын, веркиләрин вә дикәр ичбари өдәнишләрин һесабланмасы вә өдәнилмәси илә бағлы сәнәдләрин тәгдим едилмәмәсинә көрә

– вәзифәли шәхсләр ики ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилир.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәкрап төрәдилмиш ејни һәрәкәтләрә көрә –

беш ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә гојулур (1992-чи ил, № 16, м. 687; 1995-чи ил, № 22, м. 357).

Маддә 162-5. Статистик мәлуматларын верилмәси гајдаларынын позулмасы

Статистика мұшаһидәләринин кечирилмәси, һабелә учот ваһидләринин дәвләт рејестринин апарылмасы үчүн зәрури олан мәлуматларын тәгдим едилмәмәсинә, јахуд вахтында тәгдим едилмәмәсинә, һесабатларын тәһриф едилмәсинә көрә –

вәтәндашлар минимум әмәк һаггы мәбләгинин сәккиз мислиндән он мислинәдәк мигдарда, вәзифәли шәхсләр исә бир ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилирләр.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәкрап төрәдилмиш ејни һәрәкәтләрә көрә –

вәтәндашлар минимум әмәк һаггы мәбләгинин он ики мислиндән он беш мислинәдәк, вәзифәли шәхсләр исә ики ајлыг вәзифә маашы мәбләгиндә чәримә едилирләр (1995-чи ил, № 22, м. 348; № 22, м. 357).

Маддә 162-6. Ичбари өдәнишләрин һесабдан силинмәси гајдаларынын позулмасы

Мүәссисәләрин һесабларындан веркиләрин вә ја дикәр ичбари өдәнишләрин силинмәси гајдаларына банк төрәфиндән әмәл олунмамасына көрә –

банкын вәзифәли шәхсләри минимум әмәк һаггы мәбләгинин отуз мисли мигдарында чәримә едилир.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә төрәдилмиш ејни һәрәкәтләрә көрә –

минимум әмәк һаггы мәбләгинин әлти мисли мигдарында чәримә едилир (1995-чи ил, № 22, м. 357).

Маддә 162-7. Банк һесабларынын ачылмасы вә малијјә әмәлијјатларынын апарылмасы гајдаларынын позулмасы

Учот ваһидләринин дәвләт рејестриндә гејдә алынмајан вә ваһид тәснифата ујғун код алмајан һүтути шәхсләр үчүн банк һесабынын ачылмасына вә ја малијјә әмәлијјатларынын апарылмасына көрә –

минимум әмәк һаггы мәбләгинин он мислиндән он беш мислигәдәк мигдарда чәримә едилир.

Инзибати тәнбәһ верилдикдән сонра ил әрзиндә тәкрап төрәдилмиш һәрәкәтләрә көрә –

һаггы мөбләғинин жүз мисли мигдарында чөримә гојулур.

Бу мащәнин биринчи һиссәсиндә нәзәрдә тутулмуш позунтунун ил әрзиндә тәқрар төрәдилмәсинә көрә-маркасыз сатылан мөһсуллар (маллар) мүсадирә едилмәклә минимум әмәк һаггы мөбләғинин ики жүз мисли мигдарында чөримә гојулур (13 ијун 1997-чи ил тарихли, 324-1 ГД сајлы, Азәрбајҗан Республикасынын Гануну).

Маддә 163-5. “Сосиал сығорта һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун позулмасына көрә мөсулијәт

“Сосиал сығорта һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун позулмасына көрә, әкәр бу әмәлә көрә һәмин Ганунла малијә санксияларынын төт-биг едилмәси нәзәрдә тутулмамышса - вәтәндашлар минимум әмәк һаггынын 5 мислиндән 10 мислинәдәк мөбләғ-лә, вәзифәли шәхсләр исә орта ајлыг әмәк һаггынын 50 фаизинәдәк чөримә олунур. (21 апрел 1998-чи ил тарихли, Азәрбајҗан Республикасынын Гануну).

“Сосиал сығортаја вә (21.04.98) мөшғуллуғ фондуна ајырмаларын нормативләри һаггында”

Азәрбајҗан Республикасы Гануну

Гәбул едилиб: 31 декабр 1991-чи ил, № 40

Әлавә вә дәјишкликләр:

1. 3 ијун 1992-чи ил.
2. 30 декабр 1992-чи ил.
3. 21 апрел 1998-чи ил.
4. 26 март 1999-чу ил.

Азәрбајҗан Республикасы Али Советинин Милли Шурасы гәрәра алып:

~~Маддә 1. Мүөјјөн едилсин ки, 1993-чу ил январин 1-дән Азәрбајҗан Республикасы җазисиндә сосиал сығортаја ајырмалар колхозларда, соххозларда вә тәсәрруфатларарасы кәнд тәсәрруфаты мүәссисәләриндә өмөјин өдәтилмәси фондунун 25 фаизини, дигәр мүәссисә вә тәшкилатларда исә 35 фаизини тәшкил едир.(21.04.98)~~

Маддә 2. “Әһалинин мөшғуллуғу һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунунун сәмәрәли фәалијәт көстәрмәси мөгсәдилә вә “Азәрбајҗан Республикасында һүгүтн шәхсләрин мәнфәәтиндән вә кәлирләринин ајры-ајры нөвләриндән веркиләр һаггында” Азәрбајҗан Республикасы Ганунуна ујғун олараг мүөјјөн едилсин ки, 1992-чи ил јарварын 1-дән Азәрбајҗан Республикасынын җазисиндә Дөвләт әһалинин мөшғуллуғуна көмәк фондуна ајырмалар әмәк һаггы фондунун 2 фаизини тәшкил едир.

Маддә 2-1. Кәнд тәсәрруфаты мөһсулларынын истәһсалы илә мөшғул олан мүәссисәләр (емал мүәссисәләриндән башға) Дөвләт Әһалинин Мөшғуллуғуна Көмәк Фондуна әмәк һаггы фондунун 2 фаизи мигдарында ајырмалардан беш ил мүддәтинә азад едилирләр. (26.03.99)

~~Маддә 3. Мүөјјөн едилсин ки, 1992-чи илдә пенсия фондуна өтөндашларын мөчбури һағғлары өмәк һағғинин 1 фаизини тәшкил едир. (21.04.98)~~

Маддә 4. Бу Ганун имзаландығы андан гүввәјә минир.

Дөвлөт Сосиал Мүдафиә Фонду

Низами күч. 105, 93-10-66

Пенсија фондары

Нәсими 95-55-30
Сәбајел 92-65-19
Бинәгәди 69-05-20
Јасамал 38-84-74
Нәриманов 64-91-13
Низами 23-77-98
Сабунчу 50-24-43
Сураханы 20-31-60
Гарадаг 45-25-09
Хәтаи 67-73-61
Әзизбәјов 54-24-92

Баш Дөвлөт Верки Мүфәттишлији

тел: 38-81-98, 38-72-74

Бакы шәһәр верки

мүфәттишлији 95-68-84

Нәсими 95-53-35
Сәбајел 98-27-36
Бинәгәди 62-17-05
Јасамал 94-84-84
Нәриманов 66-53-26
Низами 75-03-75
Сабунчу 25-19-20
Сураханы 20-01-05
Гарадаг 45-23-00
Хәтаи 67-21-60
Әзизбәјов 54-29-77

Статистика Комитәси

Иншаатчылар просп. 24, 38-11-71,
38-77-25, факс: 38-05-77

Бакы шәһәр Статистика Идарәси

Тәбриз күч. 10, тел: 67-93-27

Район шөбәләри

Нәсими 95-55-42
Сәбајел 98-79-43
Бинәгәди 61-16-39
Јасамал 94-63-64
Нәриманов 66-02-01
Низами 21-63-69
Сабунчу 25-01-50
Сураханы 20-31-80
Гарадаг 45-25-26
Хәтаи 67-89-05
Әзизбәјов 54-27-78

«Азәрсығорта»

Бакы, Фүзули күчәси 69

тел: 95-95-64

Назирләр Кабинети јанында

Дөвлөт Сығорта Нәзарәти

Ч. Мустафајев күч. 112,

тел: 94-59-24

Азәрбајчан Сығорта Чәмијәтләри

Иттифагы

Зәрдаби проспекти 80,

тел: 39-74-36

Азалсығорта

Толстој күч. 172,

тел: 98-10-62

Бакы шәһәр Дөвлөт Сығорта

Идарәси

М. Мүшфиг күч. 11/13

тел: 39-62-30

Район мүфәттишликләри

Нәсими 95-43-14
Сәбајел
Бинәгәди 61-04-38
Јасамал
Нәриманов 67-51-83
Низами 21-70-52
Сабунчу 25-52-02
Сураханы 20-09-21
Гарадаг 45-21-75
Хәтаи 73-09-91
Әзизбәјов 54-10-28

Рабитә-Сығорта

Б.Сәрдаров күч. 1,

тел: 92-60-97

Ашдо-Азәрбајчан Сығорта

С.Вургун күч. 17, мәңзил 15,

тел: 94-90-20

Азәрдәмирјолсығорта

28 мај күч. 25 "а"

тел: 99-40-37

Меридиан-Сығорта

Ичәришәһәр. Бөјүк Гала күч. 28,

тел: 92-79-55

Ренессанс

Ә.Гулијев күч. 73

тел: 93-31-71

«Prayswaterhouse Coopers Eastern Europe B.V.» ширкәтинин Бақы шәһәрипдәки филиалы Бақы, Низами күчәси, 96, Ләндпарк Офис Плаза (5-чи мәртәбә), тел: 97-25-15, факс: 97-74-11

«MAK ASSOCIATES CERTIFIED ACCOUNTANTS» Аудитор фирмасынын Азәрбајчан филиалы Бақы, Ф.Ибраһимбәјов күчәси 61 6, тел: 97-77-83, 97-77-84, 855-311-68-38

«Артур Андерсон» Мәһдуд Мәсулијәтли мүәссисә Бақы шәһәри, Низами күчәси 96 (2-чи мәртәбә) тел: 98-24-83, 98-24-85, 98-24-86 факс: 98-24-87

Сәрбәст аудиторлар

Мәммәдов Әсабәли Ләтиф оғлу-Бақы, Кәңчә проспекти, ев 35, мәнзил 95 тел: 72-02-64

Нифтијев Мүзәффәр Нарун оғлу-Бақы, I Алатава, ев 54А тел: 30-10-77

Нәсәиов Чәфәр Исмајыл оғлу-Бақы, Меймандаров күчәси 96, мәнзил 48 тел: 93-77-01;

Чәфәров Бахыш Бөјүккиши оғлу-Бақы, 8-чи км гәсәбәси, Г.Гарајев күчәси 46, мәнзил 9 тел: 23-15-76; 850-314-94-42

Әлијев Автандил Адыкәзәл оғлу-Бақы, Худу Мәммәдов күчәси, ев 9, мәнзил 7 тел: 71-12-49, 855-94-06-62, 850-210-25-18, 850-321-41-35

Ширинов Сәттар Әли оғлу-Бақы, Јени Јасамал гәс, ев 12, мәнзил 161, Ш.Бәдәлбәјли күчәси 17 (офис) тел: 47-48-86, 850-216-61-80

Әлијев Таһир Гачыбаба оғлу-Бақы, Шаһбази күчәси, 583-чү мәнхәллә, ев 100, мәнзил 21, Мүшвиг, 2А (офис) тел: 31-28-02,

850-210-23-77

Пәнаһов Новруз Исмајыл оғлу-Бақы, Кәңчә просп, ев 57, мәнзил 52, тел: 72-62-72, 850-216-94-31

Мәммәдов Судејиф Рәшид оғлу-Бақы, Н.Нәриманов күч 7, мәнз 4, тел: 62-79-63, 855-90-44-34

Абдуллајев Бөјүкаға Абдулла оғлу-Бақы, Әһмәдли гәсәбәси, Нахимов күчәси, ев 37, мәнзил 16 тел: 73-14-90, 850-322-48-16

Бајрамов Вәли Оруч оғлу-Бақы, М.Әлизадә күчәси, ев 35, мәнзил 1, тел: 40-24-54

Рзајев Мәммәд Нифталы оғлу-Бақы, Ә.Вәлијев күчәси, ев 12, мәнзил 29, тел: 23-46-15

Садјаев Анатолиј Сасунович-Бақы, 28 мај дәнкәси, Ушаг фон дунун бинасы (3-чү мәртәбә 25-чи отаг) тел: 93-81-47, 850-212-18-53

Ахундов Вагиф Хәлил оғлу-Бақы, А.Агајев күчәси, 559-чү квартал, ев А, мәнзил 16 тел: 97-54-40, Л.Толстој күчәси, 130 (офис) тел: 97-31-09, 97-37-48, 850-215-56-11

Әлијев Јусиф Ибадулла оғлу-Бақы, Сарај гәсәбәси, Саһил күч, ев 26, тел: 91-35-07 Бақы, Ј.Бәдәлов күч, 68(офис) тел: 850-310-12-37

Исрафилов Әбдүрәһим Мәчид оғлу-Бақы, Бакыханов гәсәбәси, Чернявски күчәси, ев 19 тел: 26-60-88, 850-216-94-31

Әсәдуллајев Самир Сәдулла оғлу-Бақы, Ә.Әләкбәров күч, 507/511 мәнхәллә, ев 10Б, мәнзил 35 тел: 23-61-16, 39-90-04, 850-214-22-36

Искәндәров Елдәниз Искәндәр оғлу-Бақы, Ф.Мәммәдов күчәси, ев 11, мән 20, тел: 66-52-22, 850-312-11-39

Ахундов Назим Закир оғлу-Бақы, Г.Асланов күчәси, 5, мәнзил 3

Б а н к л а р

Азәрбајчан Республикасы Милли Банкы

Бакы, Бүл-Бүл проспекти
19, факс 98-73-74

Милли Банкын шөбәләри

Әзизбәјов 54-22-30
Нәсими 95-69-42
Сәбајел 93-64-88
Сабунчу 25-50-20
Јасамал 94-45-13

«Сәнајә-Инвестисија Банкы» СКБ

Бакы, Фүзули күчәси 71
тел: 93-17-01, 93-17-05, 93-62-14,
факс: 93-12-66

Шөбәләри

Әзибәјов 59-65-13
Бинәгәди 61-33-04
Гарадаг 45-23-63
Нәриманов 66-09-38
Низами 74-21-40
Сураханы 20-05-17
Хәтаи 67-61-40

Азәрбајчан Банклар Ассоснасија

сы Бакы, Б.Сәрдаров күчәси, 1
тел: 92-57-61, 93-18-42, 97-50-17,
97-15-15

«Аграрсәнајә» СКБ

Бакы, Гәдирли күчәси 125,
тел: 38-92-93, 38-92-68, 38-95-96,
факс: 98-27-31

«Азал» СКБ

Бакы, Низами күчәси 86,
тел: 98-60-56, 93-91-17, 93-99-15,
факс: 98-97-01

«Азбизнесбанк» КБ

Бакы, С.Әскәрова күчәси 85, тел:
94-60-54, факс: 94-69-98, 95-85-23

«Азәрләмирјол» СКБ

Бакы, Гарабаг күчәси 31
тел: 67-12-20, факс: 98-09-33,
90-66-03, 67-19-36

«Азәригазбанк» СКБ

Бакы, Тбилиси проспекти 37
тел: 97-50-17, 38-50-21, 97-50-18,
факс: 39-26-03

«Азәр-Түрк-Банк» БСБ

Бакы, И.Сәфәрли күчәси 5, тел:
95-35-87, 94-80-90, факс: 98-37-02

«Атабанк»

Р. Рза күчәси 111, тел: 94-24-30

«Анарбанк»

Бакы, С. Рәхимов күчәси 185,
тел: 98-94-37

«Атрабанк» СКБ

Бакы, Р.Бейбүдов күчәси 23
тел: 95-90-74, 95-78-84, 95-90-75,
факс: 98-12-74

«Бај-Банк» ИБ

Бакы, С.Вурғун күчәси 14 тел:
93-50-07, 93-08-32, факс: 98-57-76

«Бакобанк» ИБ

Бакы, 7-чи Черногородскаја күчә
си 35, тел: 66-63-50, 66-31-97,
66-56-89, факс: 98-19-27

«Бейнәлхалл-Банк» СКБ

Бакы, Низами күчәси 7
тел: 93-18-42, 98-91-25, 98-81-94,
факс: 93-40-91

«Әмәләтбанк» СКБ

Бакы, Фүзули күчәси 71
тел: 93-05-61, 98-33-18, 93-45-31,
факс: 93-94-89

«Каспиал-Инвестмент» (Сі Банк)

БСБ Бакы, Азәрбајчан проспекти
3, тел: 93-49-49, 93-01-45,
факс: 93-84-50

«Күләјбанк» БСБ СКБ

Бакы, Р.Рза күчәси 4/6
тел: 98-09-96, 98-14-29, 93-64-52,
факс: 98-14-39

«Каспианбанк» Бакы, Хагани 25
тел: 98-93-17

<p>☉ Гәрар № 9, 27 январ 1997 Вәтәндашларын хидмәти езамийә хәрчләринин нормативләри һагтында..... Вәтәндашларын хидмәти езамийә хәрчләринин нормативләри....</p>	53
<p>☉ Гәрар № 16, 10 март 1997 Азәрбајчан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән идарә вә тәшкилатларын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һагтында ..... Азәрбајчан Республикасынын Дөвләт бүдчәсиндән малијјәләшән идарә вә тәшкилатларын бүдчәдәнкәнар вәсаитләри һагтында Әсаснамә.....</p>	57
<p>☉ Гәрар № 58, 9 ијуи 1997 Мәчбури дөвләт социал сығорта һаггы һесаблимајан компенсасијалар, мұавинәгләр вә кәлирләрин сијаһысы һагтында..... Мәчбури дөвләт социал сығорта һаггы һесаблимајан компенсасијалар, мұавинәгләр вә кәлирләрин сијаһысы.....</p>	60
<p>☉ Гәрар № 71, 3 ијул 1997 Мәһсулун (ишин, хидмәтин) маја дәјәринә дахил едилән бәзи хәрчләрин тәнзимләнемәси һагтында .....</p>	62
<p>☉ Гәрар № 86, 20 апрел 1998 Малијјә һесабаты кими истифадә олунаң билетләрин, гәбзләрин, талонларын, пуҗовкаларын вә онлара бәрәбәр тутулан диқәр сәнәдләрин һазырланмасына хусуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдаларынын тәсдиг едилмәси һагтында.....</p>	65
<p>☉ Гәрар № 87, 20 апрел 1998 Сәрбәст мұһасиб фәалијјәтинә хусуси разылыг (лисензија) верилмәси Гајдаларынын тәсдиг едилмәси һагтында .....</p>	71
<p>☉ Гәрар № 189, 15 сентјабр 1998 “Мәчбури дөвләг социал сығорта өдәмәләринин һесаблинамасы вә өдәнилмәси һагтында Әсаснамә”нин тәсдиг едилмәси барәдә ..... Мәчбури дөвләт социал сығорта өдәмәләринин һесаблинамасы вә өдәнилмәси һагтында Әсаснамә .....</p>	77
<p>Тәлимаглар</p>	
<p>☉ Мүәссисәләрин мұһасибат учотунун һесаблилар иланы вә онун тәбитинә дәир Тәлимаг (01 январ 1996) .....</p>	107
<p>☉ Сәһмдар чәмијјәтләри тәрәфиндән өз сәһмләринин кери алынмасы вә сонрадан сатылмасы гајдалары һагтында Тәлимаг (14 мај 1996).....</p>	252
<p>☉ Мүәссисәләрин учот сијасәти һагтында Әсаснамә (23 январ 1997).....</p>	253
<p>☉ Азтәминатлы аиләләрин ушагларына мұавинәтләрин тәјин едилмәси вә верилмәси гајдалары һагтында Тәлимаг (гејдијат № 23 03 январ 1997).....</p>	255

13 №-ли "Саур пул вәсаитләри" һесабы.....	354
— Бөлмә 6. Малијјләшимәләр үзрә идарәдахили һесаблашмалар.....	356
Бөлмә 7. Һесаблашмалар	357
16 №-ли "Тәһтәһһесаб шәхсләрлә һесаблашмалар" һесабы.....	361
17 №-ли "Мүхтәлиф дебитор вә кредиторларла һесаблашмалар" һесабы.....	362
18 №-ли "Ишчиләр вә тәгаүдчүләрлә һесаблашмалар" һесабы.....	370
19 №-ли "Әһалиин социал мүдафиәси, пенсия вә пособие (мүвинәт) тәминаты үзрә һесаблашмалар" һесабы.....	373
Бүдчә идарә, мүәссисә вә тәшкилатларында мүһасибат һесабатлары вә онларын тәртибат Гајдалары.....	403
⊖ Чидди һесабат бланкларынын (Мәдахнл гәбзи ф.№1МГ, касса мәдахнл ордери ф.№КО-1, вәкаләтнамә ф.№М-2, гаимә-фактура ф.№2Г) форма вә реквизиәтләри вә онлардан истифадә гајдалары (гејдијјат № 143, 05 феврал 1999).....	513
⊖ Хүсуси ајрылмыш јерләрдә пулду автомоби дајаначагына көрә бирдәфәлик дајаначаг һагты гәбзинин (форма № PD-1) форма вә реквизиәтләри вә онлардан истифадә гајдалары (гејдијјат № 153, 02 апрел 1999).....	525
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын дәвләт әһалинин мәшғуллуғуна кө- мәк фондуна мәчбури вә мәгсәдли ајырмаларын јығылмасы, учота алынмасы вә вәсаитин хәрчләнмәси гајдалары һагтында мүвөгтәти Тәлима (27 сентјабр 1991).....	528
⊖ Азәрбајҗан Республикасы Әлилләри Социал Мүдафиә Фондунун Фондуна мәчбури вә мәгсәдли ајырмаларын јығылмасы, учота алын- масы вә вәсаитин хәрчләнмәси гајдалары һагтында Тәлима (09 нојабр 1994).....	537
⊖ Халг тәсәрруфатында касса әмәлијјатларынын апарылмасы гајдасы- нын тәсдиг олунамасы барәдә (Азәрбајҗан Республикасынын Милли Банкы, Гәрап №9, 06 апрел 1993).....	545
⊖ Нағдсыз һесаблашмаларын апарылмасы гајдалары һагтында Тәли- ма (АР Милли Банкы, Рејестр № 88).....	559
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын кредит тәшкилатларында һесабтан- ма, чари вә диқәр ачылмасы Гајдалары (АР Милли Банкы 1 нојабр 1997-чи ил).....	574
Чыхарышлар	
⊖ Азәрбајҗан Республикасынын Инзибати һүгүтпозмалар Мәчәлләси (13 декабр 1984-чу ил).....	580
⊖ Мәшғуллуғ фондуна ајырмаларын нормативләри һагтында" Азәрбај- җан Республикасы Гануну (31 декабр 1991).....	583
⊖ Телефон-мәлумат бөлүмү.....	584